

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej

przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA PRODUKTU FINALNEGO

w ramach projektu innowacyjnego testującego:

**Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej**

przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży
w województwie lubelskim

RAPORT

Lublin, 2012

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego w ramach projektu „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.4. Projekty innowacyjne.

Realizator projektu:

Fundacja Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie

Temat innowacyjny:

Poszukiwanie metod wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży

Numer umowy: POKL.07.02.02-06-124/10-00

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓŁNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Spis treści

1. INFORMACJE WSTĘPNE	5
1.1. Cel raportu	5
1.2. Charakterystyka projektu IPI i produktu finalnego	5
2. Metodologia ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego w ramach projektu „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim”	11
2.1. Założenia i kryteria ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu	11
2.2. Cel ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego IPI	15
2.3. Pytania badawcze	17
3. CHARAKTERYSTYKA PROCESU TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO IPI JAKO PUNKT ODNIESIENIA DLA EWALUACJI ZEWNĘTRZNEJ PRODUKTU FINALNEGO	22
4. ANALIZA DESK RESEARCH WYNIKÓW PROCESU TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO IPI ...	59
4.1. Analiza wyników (danych zastanych) badań empirycznych ODBIORCÓW przeprowadzonych w trakcie testowania produktu finalnego	59
4.2. Analiza wyników (danych zastanych) badań empirycznych w odniesieniu do IPI przeprowadzonych w trakcie testowania produktu finalnego wśród UŻYTKOWNIKÓW	112
4.3. Analiza wyników testowania potwierdzających efektywność IPI	127
5. OCENA rzeczywistych efektów testowania produktu finalnego na podstawie ewaluacyjnego zewnętrznego badania empirycznego	147
5.1. Metodologia badania oraz organizacja i przebieg badania	147
5.2. Przygotowanie i wsparcie merytoryczne podczas testowania - ocena	154
5.3. Ocena komponentu K.0	162
5.4. Zgodność etapu testowania z oczekiwaniami użytkowników	166
5.5. Ocena idei i jakości współpracy użytkowników z liderami młodzieżowymi	169
5.6. Trudności występujące podczas etapu testowania	176
5.7. Warunki sprzyjające efektywnemu stosowaniu metody	180
5.8. Ocena skuteczności projektu w generowaniu korzyści dla grupy docelowej	187
6. BENCHMARKING OGÓLNY jako ocena produktu finalnego IPI	205

7. Ocena potencjału wdrożeniowego IPI WIS.....	207
7.1. Weryfikacja stopnia innowacyjności produktu finalnego	207
7.2. Ocena stopnia skomplikowania i możliwości zastosowania (adaptacyjności) produktu finalnego ...	223
8. Odpowiedzi na pytania badawcze	231
9. Wnioski i rekomendacje	241
9.1. WNIOSKI – OCENA RZECZYWISTYCH EFEKTÓW TESTOWANIA	241
9.2. Wnioski – Ocena potencjału wdrożeniowego	252
9.3. REKOMENDACJE dotyczące niezbędnych zmian, korekt oraz dalszych prac nad ostateczną wersją produktu finalnego przed walidacją.....	254
9.4. REKOMENDACJE dotyczące działań upowszechniających i mainstreamingu.....	276
10. Załączniki	285
Załącznik 1. Scenariusz IDI z użytkownikami projektu	285
Załącznik 2. Scenariusz IDI z liderami młodzieżowymi	290
Załącznik 3. Scenariusz Mini FGI z odbiorcami projektu	295

1. INFORMACJE WSTĘPNE

1.1. Cel raportu

Prezentowane opracowanie powstało w ramach projektu „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim”, który jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.4 Projekty innowacyjne.

Niniejszy raport z ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” został wykonany na zlecenie Fundacji Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie.

Wybór przedmiotu ewaluacji jest w znacznej mierze podyktowany rodzajem ewaluacji ze względu na termin jej realizacji. Ponieważ niniejsza ewaluacja przeprowadzana jest w czasie trwania projektu, główny nacisk położono na ocenę dotychczasowego sposobu realizacji projektu oraz ocenę zadowolenia beneficjentów ostatecznych z produktu.

Raport jest produktem drugiego etapu ewaluacji projektu – ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego, którego celem jest analiza i ocena rzeczywistych efektów testowania w odniesieniu do grup docelowych, ocena potencjału wdrożeniowego produktu oraz wypracowanie rekomendacji dotyczących testowanej wstępnej wersji Produktu Finalnego.

Analiza danych w raporcie ma charakter ilościowo-jakościowy, wyniki przedstawiono w formie opisowej. Wnioski z ewaluacji stanowią podsumowanie całego etapu testowania.

1.2. Charakterystyka projektu IPI i produktu finalnego

Projekt „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” realizowany jest przez Fundację Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie „Nauka i Rozwój Lubelszczyzny.”

Problemem głównym projektu jest **nieefektywność i niska integralność funkcjonujących instrumentów i programów w odniesieniu do kumulujących się nowych trudności młodzieży powodujących jej wykluczenie społeczne w województwie lubelskim**. Potrzebą dla realizacji projektu jest

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

brak kompleksowych programów dla młodzieży w trzech obszarach: **trudności edukacyjnych, demoralizacji oraz uzależnień**, które jednocześnie stanowią najczęstszą przyczynę wykluczenia na Lubelszczyźnie.

Zgodnie z analizą sytuacji bieżącej dotychczas podejmowane działania wobec dysfunkcyjnej młodzieży okazują się niewystarczająco skuteczne – są nieefektywne i kosztowne. Można zauważyć wąską specjalizację programów skierowanych do młodzieży, np. na problemy związane z alkoholem, z narkomaniom, dotyczące ubóstwa. Wspominania specjalizacja jest widoczna na wszystkich poziomach: ustawodawczym, programów profilaktycznych, instytucji pozarządowych. Zdarza się, że tej samej grupie odbiorców oferuje się dublujące się programy, z których jeden jest realizowany pod hasłem zapobiegania narkomani, a drugi pod hasłem ograniczania konsumpcji alkoholu.

Z drugiej strony szereg oddziaływań skierowanych do młodzieży nie uwzględnia problemu dyskryminacji wielokrotnej. W Strategii Krajowej Europejskiego Roku Równych Szans Dla Wszystkich czytamy, że dyskryminacja wielokrotna oznacza sytuację, w której ta sama osoba może być narażona na doświadczanie dyskryminacji na wielu obszarach jednocześnie. Analizując przejawy i obszary dyskryminacji zwykle rozpatruje się je w odniesieniu do konkretnej dyskryminowanej grupy. Pomija się fakt, że grupy te są jednocześnie narażone na przejawy dyskryminacji także w obszarach charakterystycznych dla innych grup. Obszary i przejawy nierównego traktowania krzyżują się we wszystkich grupach mogących doświadczać dyskryminacji.

Projekt „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” podejmuje stare problemy w stosunku do których brak jest efektywnych działań w nowym ujęciu, które zakłada konieczność odejścia od realizacji programów pod kątem instytucji (szkoła, OPS).

Celem głównym projektu jest wzrost efektywności zapobiegania i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży trudnej w województwie lubelskim w oparciu o opracowany i wdrożony Model Innowacyjnych Programów Integralnych (IPI) o charakterze wczesnej interwencji do końca 2013 r.

Cele szczegółowe projektu to:

- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu młodzieży z trudnościami edukacyjnymi poprzez opracowanie efektywnego modelu wczesnej interwencji.
- Aktywizacja zawodowa i społeczna poprzez wdrożony adaptacyjny program uwzględniający specyficzne potrzeby młodzieży trudnej i niedostosowanej społecznie.
- Zminimalizowanie zagrożenia wykluczeniem młodzieży narażonej na współczesne uzależnienia na podstawie efektywnego modelu programu profilaktyczno-terapeutycznego.

Cele szczegółowe odpowiadają problemom szczegółowym sformułowanym w projekcie, które jednocześnie stanowią założenia do programów tematycznych, które zostaną opracowane w ramach projektu.

Problemy szczegółowe:

- Zagrożenie wykluczeniem społecznym młodzieży z trudnościami edukacyjnymi ze względu na niewystarczające ukierunkowanie rozwoju osobistego, edukacyjnego i zawodowego w ramach obecnych form wsparcia.
- Niedostosowanie obecnych programów do specyficznych potrzeb młodzieży trudnej i niedostosowanie społeczeństwa.
- Postępujące wykluczenie młodzieży zagrożonej współczesnymi uzależnieniami ze względu na nieefektywność programów profilaktyczno-terapeutycznych.

Odbiorcą produktu finalnego w wymiarze docelowym jest **młodzież dysfunkcyjna w wieku od 15 do 19 roku życia zagrożona wykluczeniem społecznym** z uwagi na dyskryminację wielokrotną w trzech obszarach: trudności edukacyjne, zdemoralizowanie, uzależnienia.

Cechy młodzieży jako odbiorcy produktu finalnego:

- niekierunkowa życiowo, społecznie i zawodowo, z trudnościami edukacyjnymi i przedwcześnie opuszczająca system edukacyjny;
- zaburzonej osobowości, niedostosowana społecznie;
- zachowaniach autodestrukcyjnych, euro sieroty.

Odbiorcą produktu finalnego w wymiarze testowania będzie dwadzieścia grup dziesięcioosobowych (razem 200 osób) dysfunkcyjnej młodzieży właściwej dla trzech Innowacyjnych Programów Integralnych (IPI). Grupa ta będzie wyselekcjonowana w ramach rekrutacji pod względem adekwatności dla IPI. Jest to uzasadnione reprezentatywnością problemową – spójna grupa umożliwi skuteczne testowanie.

Produkt finalny projektu stanowią trzy Innowacyjne Programy Integralne o charakterze wczesnej interwencji socjalnej służące zapobieganiu wykluczeniu społecznemu młodzieży.

Tabela 1. Produkt finalny. Innowacyjne Programy Integralne

	Nazwa	Opis
P 0	Narzędzie i metodologia wielowymiarowej i wieloczynnikowej diagnozy przyczyn i obszarów zagrożenia jednostki	Narzędzie i metodologia wielowymiarowej i wieloczynnikowej diagnozy przyczyn i obszarów zagrożenia jednostki (młodzieży) wykluczonej społecznie jako narzędzie komplementarne do PI, PII, PIII i warunkujący ich stworzenie.
P I	AZIMUTH VITA	Model wczesnej interwencji – Program life coachingu i doradztwa zawodowego oraz rozwoju kompetencji kluczowych dla młodzieży z trudnościami edukacyjnymi i przedwcześnie opuszczającej system edukacji. (P I. zawierający K1-K10)
P II	QUO VADIS IUVENIS?	Model wczesnej interwencji – Program aktywizacji i adaptacji zawodowo-społecznej młodzieży trudnej o zaburzonej osobowości, niedostosowanej społecznie w oparciu o nowoczesne formy i metody wsparcia indywidualnego i środowiskowego. (P II. zawierający K1-K10)
P III	AUCTORIZO LIBERTAS	Model wczesnej interwencji – Program profilaktyczny (interwencyjny) zapobiegający zachowaniom autodestrukcyjnym u młodzieży o podwyższonym ryzyku uzależnienia od substancji psychoaktywnych. (P III. zawierający K1-K10)

Każdy program tematyczny (PI, PII, PIII) będzie się obligatoryjnie składał z **komponentów horyzontalnych** (elementy struktury wskazujące zawartość) – jest to nowa metodyka innowacyjnych programów przeciwdziałania wykluczeniu młodzieży). Poniżej znajduje się tabela przedstawiająca szczegółowe komponenty produktów finalnych.

Tabela 2. Komponenty produktu finalnego.

Numer komponentu	Nazwa komponentu	Opis
K1	Practical Metodology (PM)	Praktyczny przewodnik metodologiczny
K2	Research & Knowledge (RK)	Metodologia badawcza oraz raport diagnostyczny w temacie
K3	Diagnosis & Analysis (DA)	Metodologia analityczna procesów w temacie
K4	Planning & Strategy (PS)	Podręcznik metodologiczny i praktyczny planowania i określania strategii interwencji i rofilaktyki w temacie
K5	Programs & Instruments (PI)	Zestaw wszystkich potencjalnych instrumentów do użycia w ramach programu i co najmniej jeden konkretny instrument pilotażowy
K6	Implementation Procedures (IP)	Podręcznik procedury implementacji i szkoleniowo-doradczy
K7	Institutional Cooperation	Przewodnik dla współpracy interesariuszy i instytucji
K8	Evaluations of Efficiency	Podręcznik i metodologia ewaluacji efektywności programów
K9	Publicity & Mainstreaming	Przewodnik potencjału rozgłosu, promocji i włączenia w główny nurt polityki wraz ze strategią upowszechniania
K10	Success In Usage	Praktyczny przewodnik określający zastosowania, sposób wdrażania i stosowania programów z sukcesem w zapobieganiu wykluczeniu społecznemu wraz z programem szkoleniowym dla użytkowników

W ramach programów tematycznych (PI, PII, PIII) łącznie powstanie 30 elementów produktu finalnego. Zarówno model IPI, jak i objęcie testowym wsparciem 200 osób i 100 osób i instytucji przyczyni się bezpośrednio do wzrostu efektywności zapobiegania i przeciwdziałania wykluczeniu młodzieży trudnej w województwie lubelskim poprzez:

- zwiększenie szans edukacyjnych trudnej młodzieży;
- ułatwienie aktywizacji zawodowej i społecznej;
- zminimalizowanie zagrożenia młodzieży wykluczeniem poprzez uzależnienia;
- upowszechnienie integralnego podejścia do rozwiązywania problemów młodzieży na podstawie włączonego do nurtu polityki modelu IPI.

W projekcie założono następujące efekty w postaci rezultatu kluczowego, pozostałych rezultatów i produktów, których osiągnięcie będzie jednoznacznym wyznacznikiem sukcesu projektu.

Rezultatem kluczowym będzie opracowany, przetestowany i włączony w politykę **Kompletny Model Wczesnej Interwencji Socjalnej trzech Programów** (P I; P II; P III; patrz tabela 1) oraz narzędzie i metodologia wielowymiarowej i wieloczynnikowej diagnozy przyczyn i obszarów zagrożenia jednostki (P 0).

2. Metodologia ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego w ramach projektu „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim”

2.1. Założenia i kryteria ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu

Poniższy rozdział metodologiczny zawiera założenia i metodykę ewaluacji produktu finalnego po etapie testowania. Podrozdziały podejmują zagadnienie ewaluacji i jej istoty w projektach innowacyjnych, cel, zakres, kryteria ewaluacji, pytania oraz metody badawcze wraz z narzędziami badawczymi.

Uwarunkowania ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego

Metodologia przyjęta w niniejszej ewaluacji była warunkowana:

- ➔ specyfiką projektu innowacyjnego testującego i wytycznymi w tym zakresie
- ➔ charakterystyką i istotą projektu IPI
- ➔ założeniami produktu finalnego
- ➔ założeniami procesu testowania produktu finalnego
- ➔ dostępnością materiałów i danych zastanych

Struktura logiczna ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego

Dla uwidocznienia funkcji i celów ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego należy dokonać charakterystyki procesu testowania produktu finalnego IPI jako punkt odniesienia dla ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego.

Kluczowe dla analizy rzeczywistych efektów testowania są wyniki ewaluacji częściowych zrealizowanych podczas procesu testowania produktu finalnego. Analiza desk research wyników procesu testowania produktu finalnego IPI jest oparta o raport z testowania, które wskazują na

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

dowody empiryczne skuteczności produktu finalnego przez pryzmat zmian u Odbiorców i Użytkowników.

W oparciu o raporty z testowania dokonana została analiza wyników (danych zastanych) badań empirycznych ODBIORCÓW przeprowadzonych w trakcie testowania produktu finalnego oraz analiza wyników (danych zastanych) badań empirycznych w odniesieniu do IPI przeprowadzonych w trakcie testowania produktu finalnego wśród UŻYTKOWNIKÓW.

Umożliwiło to empiryczne udowodnienie skuteczności IPI oraz analizę wyników testowania potwierdzających efektywność IPI.

Głównym elementem raportu jest OCENA rzeczywistych efektów testowania produktu finalnego na podstawie ewaluacyjnego zewnętrznego badania empirycznego. Badanie to zostało zaplanowane jako komplementarne do badań empirycznych w procesie testowania produktu finalnego. Badanie zewnętrzne istotnie zwiększa OBIEKTYWIZM analizy rzeczywistych efektów testowania produktu finalnego.

Dodatkowo, zgodnie z wytycznymi z zakresu wdrażania projektów innowacyjnych testujących wykonany został BENCHMARKING OGÓLNY jako ocena produktu finalnego IPI.

Wynikiem badań i analiz jest ocena potencjału wdrożeniowego IPI WIS oraz weryfikacja stopnia innowacyjności produktu finalnego, a także ocena stopnia skomplikowania i możliwości zastosowania (adaptacyjności) produktu finalnego i ocena potencjału wdrożeniowego.

W raporcie przedstawiono WNIOSKI – OCENA RZECZYWISTYCH EFEKTÓW TESTOWANIA na podstawie przeprowadzonych analiz i badań.

Jednym z ważniejszych elementów ewaluacji zewnętrznej są REKOMENDACJE dotyczące niezbędnych zmian, korekt oraz dalszych prac nad ostateczną wersją produktu finalnego przed walidacją. Umożliwią one korektę produktu finalnego dla efektywnej walidacji.

W raporcie zamieszczono również REKOMENDACJE dotyczące działań upowszechniających i mainstreamingu.

Projekt będący przedmiotem niniejszego raportu ma charakter innowacyjny testujący. Jego realizacja wymaga poddania nowego pomysłu testowaniu. W toku testów przedstawiciele grupy docelowej korzystają z zalet nowego rozwiązania, co w konsekwencji faktycznie może przyczynić się do rozwiązania problemów tych osób. Najistotniejszym produktem – obok produktu kluczowego, jakim jest produkt finalny – jest raport z wyników testowania i raport z ewaluacji rzeczywistych efektów testów, dokumentujący korzyści osiągane przez uczestników testów.

W związku z powyższym w badaniu ewaluacyjnym produktu finalnego projektu zostały uwzględnione opinie reprezentantów jak największej liczby instytucji i osób związanych z projektem - zarówno przedstawiciele odbiorców, jak i użytkowników projektu

Zakres podmiotowy badania:

Odbiorcy biorący udział w testowaniu

Użytkownicy testujący produkty finalne

Liderzy młodzieżowi testujący produkty finalne

Zakres ewaluacji produktu finalnego projektu będzie dotyczył następujących kwestii:

1. analiza i ocena efektów testowania oraz wypracowanie rekomendacji dot. produktu
2. badanie/ocena postępów i efektywności w tworzeniu elementów produktu finalnego w wymiarze merytorycznym;
3. wymiar oceny efektywności produktu finalnego projektu;

Kryteria ewaluacji wskazują co w ramach prowadzonej ewaluacji będzie podlegało ocenie. Najczęściej stosowane kryteria w ewaluacji to: trafność, efektywność, skuteczność, siła oddziaływania oraz trwałość efektów¹. Kryteria ewaluacji projektu „Innowacyjne Programy Integracyjne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałającej wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” zostały dobrane zgodnie z założeniami projektu, kładąc nacisk na te które są najistotniejsze z punktu widzenia istoty projektu, jego celów i efektów.

Ze względu na specyfikę, skalę, zakres i rodzaj rezultatów oraz ze względu na określone cele i funkcje ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu i prace badawcze i analityczne wchodzące w zakres ewaluacji proponuje się uwzględnienie następujących kryteriów ewaluacyjnych:

¹ Ewaluacja – kwestie ogólne, PTE, s. 17.

- **Trafność** (relevance) – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele, działania projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i potrzebom grupy docelowej w odniesieniu do produktu finalnego.
- **Skuteczność** (effectiveness) - kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia rezultaty projektu zostały osiągnięte oraz w jakim stopniu działania projektu przyczyniły się do zmiany i uzyskania korzyści u grupy docelowej projektu na podstawie produktu finalnego. Kryterium to będzie rozumiane jako weryfikacja czy stosowanie produktu przynosi zakładane wyniki, jak dalece produkt ma szansę sprzyjać rozwiązywaniu problemów odbiorców i w jaki sposób będzie wywierał wpływ na sytuację grup docelowych.
- **Użyteczność** (utility) - kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia produkt finalny odpowiada rzeczywistym potrzebom. Kryterium użyteczności pozwala zweryfikować na ile efekty realizowanego projektu zaspokajają potrzeby grupy docelowej projektu.

Dodatkowo z uwagi na specyfikę projektu innowacyjnego ewaluacja będzie dokonywana przy uwzględnieniu kryterium:

- **Kryterium unikatowości** – ocena stopnia innowacyjności proponowanego rozwiązania.
- **Kryterium stopnia skomplikowania produktu** – rozumiane jako łatwość zastosowania wypracowanych narzędzi. Ocenie będzie podlegać, w jakim stopniu użytkownik może zastosować produkt samodzielnie, bez szkoleń i instruktażu, wyłącznie na podstawie opisu stosowania. Ocenie podlega też jakość opisu stosowania produktu oraz jakość materiałów składających się na produkt (metodologie, podręczniki itp.).
- **Kryterium możliwości zastosowania przez użytkowników** - ocenie podlegają skala zmian prawnych i/lub organizacyjnych niezbędnych do wdrożenia produktu oraz możliwości włączania do głównego nurtu polityki.

2.2. Cel ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego IPI

Wytyczne w zakresie wdrażania projektów innowacyjnych testujących wskazują, że celem głównym zewnętrznej ewaluacji produktu finalnego jest analiza i ocena efektów testowania oraz wypracowanie rekomendacji dotyczących produktu (rozumianego jako model/ narzędzie/ instrument), który ma odpowiadać na rzeczywiste potrzeby grup docelowych, zarówno odbiorców, jak i użytkowników. Po przetestowaniu produktu i analizie wyników testowania, uwzględniającej ewaluację zewnętrzną, beneficjent przystępuje do opracowania ostatecznej wersji produktu. Ewaluacja zewnętrzna produktu służy zbadaniu efektywności i skuteczności produktu i musi zostać przeprowadzona obligatoryjnie w ramach każdego projektu innowacyjnego testującego.

Przedmiotem ewaluacji produktu jest analiza rzeczywistych efektów testowanego produktu, które obejmuje:

- zgromadzenie wszystkich danych z fazy testowania (opinie osób przeprowadzających testy, przedstawicieli obu grup docelowych tj. odbiorców i użytkowników, opinie obserwatorów ze strony zespołu projektowego) i ich ocenę dot. skutków stosowania produktu;
- ewaluację zewnętrzną produktu, która powinna dostarczyć odpowiedzi na pytanie – czy wypracowany produkt (proponowane podejście) faktycznie jest lepszy, skuteczniejszy i bardziej efektywny niż stosowany dotychczas, tj.:
 - czy proponowane podejście okazało się atrakcyjną alternatywą względem metod stosowanych wcześniej (czy jest bardziej skuteczne, tańsze lub przynajmniej efektywne),
 - co wpływa na jego skuteczność (czy są to metody pracy, dobór grup docelowych, organizacja procesu wsparcia, czy inne czynniki),
 - czy możliwe jest zwiększenie skuteczności proponowanych metod i pod jakimi warunkami.

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego jest to ewaluacja przeprowadzana w trakcie realizacji projektu i jej zadaniem jest zebranie informacji o uwarunkowaniach działań w projekcie na bieżącym etapie jego realizacji w celu ulepszenia tych działań lub podjęcia decyzji o kluczowych zmianach w kontekście produktu finalnego.

Dodatkowo może wyjaśnić czy możliwe jest zwiększenie skuteczności testowanych metod i pod jakimi warunkami.

Zatem głównym celem ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu „Innowacyjne Programy Integracyjne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałającej wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” jest umożliwienie zmian w produkcie finalnym niezbędnych dla jego walidacji na podstawie analizy i oceny rzeczywistych efektów testowania w odniesieniu do grup docelowych oraz celem dodatkowym jest ocena potencjału wdrożeniowego trzech IPI oraz wypracowanie rekomendacji dotyczących testowanej wstępnej wersji Produktu Finalnego.

Celem badania ewaluacyjnego jest uzyskanie informacji na ile planowane działania są trafne z punktu widzenia potrzeb oraz na ile są spójne co do celów i sposobu ich realizacji. Ewaluacja poddaje analizie osiągnięte efekty oraz dokonuje oceny realizacji etapu testowania w projekcie. Jej istotną rolą jest ocena założeń aktualnego kontekstu realizacji przedsięwzięcia.

Zgodnie z założeniami metodologicznymi badanie ewaluacyjne koncentrować się będzie na identyfikacji ewentualnych usprawnień i wskazaniu kierunków zmian testowanych produktów i ich elementów pośrednich.

Osiągnięcie celu głównego ewaluacji zostało zagwarantowane przez realizację badań ukierunkowanych na kluczowe obszary ewaluacji wytyczone w celach szczegółowych.

Zadania szczegółowe ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego:

1. Zebranie informacji o uwarunkowaniach działań w projekcie na bieżącym etapie jego realizacji w celu ulepszenia tych działań lub podjęcia decyzji o kluczowych zmianach w kontekście produktu finalnego.
2. Dokonanie pogłębionej oceny wybranych problemów, w szczególności na zarządzaniu realizacją projektu, diagnozie i analizie pojawiających się trudności oraz poszukiwaniu możliwości ich rozwiązania.
3. Weryfikacja czy testowane IPI są bardziej skuteczne, bardziej efektywne (lub przynajmniej efektywne) niż podejścia stosowane dotychczas.
4. Identyfikacja czynników wpływających na skuteczność testowanych IPI.
5. Ocena czy możliwe jest zwiększenie skuteczności testowanych metod i pod jakimi warunkami.

2.3. Pytania badawcze

Podstawą zaplanowania i przeprowadzania dobrego badania jest precyzyjne określenie celów i pytań badawczych.

Celem badań przeprowadzonych w ramach ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego była ocena IPI w kontekście:

- **osiągnięcia zakładanych celów testowania** i wypracowanych rezultatów dla grup docelowych projektu, skuteczności produktów finalnych w generowaniu korzyści dla użytkowników i odbiorców oraz użyteczności kluczowych elementów;
- **potencjału wdrożeniowego IPI** – ocena możliwości wdrożenia IPI do głównego nurtu polityki, na który składa się ocena stopnia skomplikowania produktu finalnego oraz możliwości zastosowania przez użytkowników, efektywność i unikatowość IPI.

Tak sformułowany cel badania umożliwił postawienie szeregu pytań badawczych oraz określenie zasadnych pytań ewaluacyjnych.

Pytanie badawcze ogólne:

1. Jaka jest rzeczywista efektywność produktu finalnego w realnych warunkach środowiska lokalnego?

Pytania badawcze szczegółowe:

1. Jakie doświadczenia z testowania wstępnej wersji produktu finalnego powinny być uwzględnione przy opracowaniu ostatecznej wersji produktu finalnego?
2. Jakie czynniki utrudniały testowanie produktu? Czy czegoś zabrakło w założeniach testowanych produktów finalnych?
3. Jakie elementy wsparcia okazały się najbardziej przydatne/użyteczne, a które najmniej przydatne/użyteczne?
4. Co się sprawdziło w zaplanowanej metodologii testowania IPI a co należy zmodyfikować ze względu na specyficzną grupy uczestników lub inne czynniki?
5. Jaki jest potencjał wdrożeniowy IPI?
 - a. Czy testowany IPI jest podatny na powielanie i/lub adaptowanie przez inne podmioty, w innych warunkach?

- b. Czy i w jakim stopniu stopień skomplikowania produktu finalnego wpływa, na jakość jego wdrażania?
6. Na ile jest to nowe, unikalne, kreatywne rozwiązanie, na które jest zapotrzebowanie wśród odbiorców i użytkowników?
 7. Czy i w jakim zakresie przyjęty system wsparcia w ramach testowanego IPI jest skuteczny i użyteczny dla odbiorców i użytkowników?
 8. Jakie rzeczywiste korzyści z udziału w testowaniu identyfikują odbiorcy i użytkownicy fazy testowania?
 9. W jakim stopniu podjęte działania na bieżącym etapie realizacji projektu przyczyniają się do prawidłowego wdrażania produktu finalnego?
 10. Czy i jakie są sposoby zwiększenia skuteczności produktu finalnego?

Odpowiedź na powyższe pytania umożliwi materiał badawczy zebrany w trakcie badania empirycznego i analiz desk research materiałów uzyskanych podczas procesu testowania produktu finalnego.

Wyznacznikiem zakresu i metodologii ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego jest dokument Strategii wdrażania projektu, który wskazuje na zakres i formułę testowania. Efektami, które mogą świadczyć o tym, że innowacja działa mogą być w szczególności efekty oddziaływania wśród odbiorców (stwierdzone subiektywnie przez odbiorców lub poprzez obserwację użytkowników).

Natomiast przejawem, że innowacja działa będą wyniki badania efektów testowania na podstawie etapów merytorycznych testowania: Testowanie/badanie użytkowników w oparciu o komponent P.O.K.O. – „ewaluacja” na poziomie użytkowników (ocena działań ze strony odbiorców - K0 + analiza jakościowa). Etap ten pozwoli stwierdzić, na ile użytkownicy są skuteczni na podstawie stosowania założeń i komponentów IPI. Testowanie/badanie odbiorców w oparciu o komponent P.O.K.O. – „ewaluacja” na poziomie odbiorców (K0) pozwoli stwierdzić skuteczność oddziaływania IPI².

² Por. *Strategia Wdrażania Projektu Innowacyjnego Testującego Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim*, Fundacja Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie „Nauka i Rozwój Lubelszczyzny”, Lublin, grudzień 2011

Tabela 3 przedstawia model badania uwzględniający pytania badawcze wraz z przyporządkowanymi metodami i technikami badawczymi oraz kryteriami ewaluacyjnymi.

Tabela 3. Zestawienie pytań badawczych z odpowiadającym im kryteriami ewaluacyjnym i technikami badawczymi.

Pytania badawcze	Kryteria ewaluacyjne	Metoda badawcze
Jaka jest rzeczywista efektywność produktu finalnego w realnych warunkach środowiska lokalnego?	Skuteczność	IDI, FGI analiza desk research
Jakie doświadczenia z testowania wstępnej wersji produktu finalnego powinny być uwzględnione przy opracowaniu ostatecznej wersji produktu finalnego?	Trafność Skuteczność Kryterium możliwości zastosowania przez użytkowników Kryterium unikatowości Kryterium stopnia skomplikowania produktu	IDI, FGI analiza desk research
Co się sprawdziło w zaplanowanej metodologii testowania IPI a co należy zmodyfikować ze względu na specyficzną grupy uczestników lub inne czynniki?	Skuteczność Trafność	IDI, FGI analiza desk research
Jaki jest potencjał wdrożeniowy IPI czyli możliwości wdrożenia do głównego nurtu polityki ?	Skuteczność Kryterium stopnia skomplikowania produktu Kryterium unikatowości Kryterium możliwości zastosowania przez użytkowników	IDI, FGI analiza desk research
Czy i w jakim zakresie przyjęty system wsparcia w ramach	Trafność	IDI, FGI

Pytania badawcze	Kryteria ewaluacyjne	Metoda badawcze
testowanego IPI jest skuteczny i użyteczny dla odbiorców i użytkowników?	Skuteczność Użyteczność	analiza desk research
Na ile jest to nowe, unikalne, kreatywne rozwiązanie, na które jest zapotrzebowanie wśród odbiorców i użytkowników?	Kryterium unikatowości Trafność Skuteczność	IDI, FGI analiza desk research benchmarking
Jakie rzeczywiste korzyści z udziału w testowaniu identyfikują odbiorcy i użytkownicy fazy testowania?	Skuteczność Użyteczność	IDI, FGI analiza desk research
W jakim stopniu podjęte działania na bieżącym etapie realizacji projektu przyczyniają się do prawidłowego wdrażania produktu finalnego?	Skuteczność	IDI, FGI analiza desk research
Jakie elementy wsparcia okazały się najbardziej przydatne/użyteczne, a które najmniej przydatne/użyteczne?	Skuteczność Trafność	IDI, FGI analiza desk research
Czy i jakie są sposoby zwiększenia skuteczności produktu finalnego?	Skuteczność Trafność	IDI, FGI analiza desk research
Jakie trudności pojawiają się podczas wdrażania produktu finalnego oraz jakie są możliwości rozwiązania?	Skuteczność Użyteczność Kryterium możliwości zastosowania przez użytkowników Kryterium stopnia skomplikowania produktu	IDI, FGI analiza desk research

Architektura procesu badawczego wchodzącego w zakres bieżącej ewaluacji jest zaprojektowana w sposób zoptymalizowany do wytyczonych celów. Cele ewaluacji określają główne obszary badawcze, odpowiadające im pytania badawcze oraz przyporządkowane źródła danych wraz z metodami ich pozyskiwania i analizy.

Jedną z metod wskazywaną jako obligatoryjna dla oceny produktu finalnego jest benchmarking. W przypadku projektu innowacyjnego testującego i w odniesieniu do produktu finalnego benchmarking jest formą badania porównawczego lub analizy porównawczej. Jest to zasadna praktyka stosowana w zarządzaniu projektem, polegająca na porównywaniu innowacji w ramach produktu finalnego oraz modelu procesów i praktyk stosowanych w zakresie tematu innowacyjnego w projekcie IPI, z powszechnie stosowanymi najlepszymi praktykami w analizowanej dziedzinie wczesnej interwencji socjalnej.

Dla zapewnienia rzetelności badań oraz uzyskania DOWODU EMPIRYCZNEGO na efektywność produktu finalnego dokonano analizy rzeczywistych efektów testowania w oparciu o raporty i sprawozdania z testowania. Wyniki zostały przedstawione w analizie desk research.

3. CHARAKTERYSTYKA PROCESU TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO IPI JAKO PUNKT ODNIESIENIA DLA EWALUACJI ZEWNĘTRZNEJ PRODUKTU FINALNEGO

Charakterystyka testowania w oparciu o zapisy Strategii wdrażania projektu innowacyjnego testującego.

Dobór środowisk lokalnych. Założenia testowania w wymiarze ostatecznym uzależnione są od wyników rekrutacji odbiorców i użytkowników oraz instytucji w ramach określonych jednostek samorządu terytorialnego lub środowisk lokalnych.

Zakładane testowanie odbędzie się w co najmniej dwóch szeroko rozumianych środowiskach lokalnych lub co najmniej w obrębie dwóch jednostek samorządu terytorialnego. Profil lub typ jednego z tych środowisk lub JST będzie mieć następujące atrybuty: charakter typowo wiejski. Drugim będzie jedno z miast powiatowych lub jedno z większych miast regionu. Takie wyprofilowanie pozwoli porównać wdrażanie programów według w/w uwarunkowań.

Dobór grup użytkowników. Użytkownicy będą wybrani ze środowisk lokalnych jako zespół osób, które współtworzą system wczesnej interwencji socjalnej w danym środowisku lokalnym lub w danej jednostce samorządu terytorialnego. Użytkownicy w szerokim rozumieniu kategorii to między innymi: pedagodzy, psychologowie, socjologowie, psychiatry, pracownicy socjalni, nauczyciele, asystenci rodzinni, mediatorzy działający w ramach elementów systemu wczesnej interwencji socjalnej lub zainteresowani ideą wczesnej interwencji socjalnej IPI, którzy będą dobrani celowo, w drodze testowania ich zasobów osobistych, energetycznych i społecznych. Wskaźnikiem wysokiego poziomu zasobów będą wyniki w kwestionariuszu Stevana E. Hobfoll'a Ocena Zachowania Zasobów. Znaczenie, zyski i straty (wersja dla użytkowników). Kwalifikowanie użytkowników będzie prowadzone w ramach popularyzowania programu wśród potencjalnych środowisk, w których program będzie realizowany. Ocena zasobów będzie prowadzona ewentualnie także wśród wolontariuszy pozyskanych do udziału w programie. Warto zaznaczyć, że ocena zasobów, z którymi użytkownicy wchodzi do programu i podejmują działania wspierające młodzież będzie prowadzona nie tylko wobec konsultantów (osoby pracujące z młodzieżą indywidualnie), ale także wobec osób prowadzących działania grupowe (warsztatów).

Dobór odbiorców. Grupa 200-osobowa odbiorców zostanie wyselekcjonowana na podstawie wskazań użytkowników oraz jako implikacja wyników uzyskanych w ramach badania P.O.K.O.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Grupa powinna być przetestowana pośrednio przez użytkowników lub przez inne osoby spoza zespołu programowego. Każdy użytkownik może być przetestowany w kryterium „Zasoby”. Użyte zostanie narzędzie wielowymiarowej diagnozy (P.O.K.O)

Dobór odbiorców do programu będzie oparty między innymi o następujące kryteria: wiek: 15-19 lat, uczeń szkoły gimnazjalnej lub ponadgimnazjalnej, objawy niedostosowania społecznego adekwatne do zakresu merytorycznego danego programu IPI. Pozyskanie odbiorców będzie odbywało się drogą składania oferty, w instytucjach zainteresowanych realizacją programu.

Opis przebiegu testowania

Testowanie będzie polegać na operacyjnym wdrożeniu w środowisku lokalnym komponentów wybranych przez przedstawicieli użytkowników danej społeczności. Będzie to w rzeczywistości wdrożenie trzech mini strategii, co ma zbudować lokalny system wczesnej interwencji socjalnej. Będzie to zatem przetestowanie kompleksowego systemu.

Pierwszym, wyjściowym etapem będzie szeroka akcja informacyjna i rekrutacyjna, w wyniku której uzyskana zostanie grupa do testowania.

Kolejnym etapem diagnozy będzie zdiagnozowanie zasobów użytkowników i odbiorców przy użyciu narzędzia P.O.K.O.

Eksperti projektu wraz z użytkownikami stworzą strategię operacyjną wdrożenia poszczególnych IPI. Następnie zrealizowane będą działania indywidualne i grupowe zgodnie z komponentami IPI. Przebieg testowania będzie zgodny z etapami lub elementami zawartymi w poszczególnych IPI.

Odbiorcy otrzymają zestaw kwestionariuszy i skal ocen do wypełnienia z zachowaniem prywatności. Obliczeń dokonują osoby niezwiązane bezpośrednio z odbiorcami. Mogą to być osoby z innej podgrupy, z innej części regionu. Interpretacja wyników jest przeprowadzona przez niezależnych ewaluatorów.

Użytkownicy, przed wdrożeniem programu, a po ich pozyskaniu, zostaną przygotowani w zakresie merytorycznym i metodologicznym do prowadzenia diagnozy z wykorzystaniem narzędzi opracowanych na bazie koncepcji S. Hobfoll'a. A ponieważ wcześniej użytkownicy również będą diagnozowani tym samym narzędziem (w wersji dla użytkowników) łatwiej będzie poznać, zrozumieć i zastosować testy w diagnozowaniu zasobów odbiorców.

Przygotowanie skali kwestionariuszy, które były użyte do badań w ramach projektu.

Ramowy harmonogram merytoryczny testowania IPI

Przewidywany okres testowania IPI:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Osiem miesięcy (od początku kwietnia 2012 do końca listopada 2012)

Miejsce testowania: dwie JST – jedna typowo wiejska, druga typowo miejska

Sposób testowania:

Wprowadzanie poszczególnych elementów programu w sposób analogiczny w wyselekcjonowanych środowiskach.

1. Ustalenie relacji z środowiskiem lokalnym lub JST) (w tym ustalenie stanu zastanego w zakresie WIS) – etap ten zapewni kontakt i zbudowanie relacji pomiędzy instytucjami administrującymi lub działającymi na obszarze testowania.
2. Testowanie/badanie użytkowników w oparciu o komponent P.O.K.O. – w etapie tym nastąpi zdiagnozowanie poziomu czynników motywujących do działań i prac w ramach lokalnego systemu wczesnej interwencji socjalnej.
3. Warsztaty dla użytkowników, wdrożenie do realizacji projektu – posłuży przygotowaniu ich pod kątem kompetencyjnym.
4. Testowanie/badanie odbiorców w oparciu o komponent P.O.K.O. – w etapie tym nastąpi zdiagnozowanie poziomu czynników ochraniających i dokonanie „selekcji” w perspektywie wczesnej interwencji socjalnej
5. Wdrożenie u odbiorców w grupie testowej wybranych komponentów IPI adekwatnych do wyników diagnozy. Będzie to etap „rzeczywistego oddziaływania” i pracy bezpośredniej z odbiorcami w ramach IPI (katalog oddziaływań w ramach testowania).
6. Testowanie/badanie użytkowników w oparciu o komponent P.O.K.O. – „ewaluacja” na poziomie użytkowników (ocena działań ze strony odbiorców - K0 + analiza jakościowa). Etap ten pozwoli stwierdzić, na ile użytkownicy są skuteczni na podstawie stosowania założeń i komponentów IPI.
7. Testowanie/badanie odbiorców w oparciu o komponent P.O.K.O. – „ewaluacja” na poziomie odbiorców (K0) pozwoli stwierdzić skuteczność oddziaływania IPI.

Charakterystyka materiałów, jakie otrzymają uczestnicy

Materiały dydaktyczne dla użytkowników:

Programy IPI oraz opis produktu finalnego (kompedium) – wersja elektroniczna

Opis: Model zasobów jednostki według Hobfoll’a (*Conservation of Resources – COR*).

Opis i zasady stosowania narzędzi diagnostycznych opartych na koncepcji S. Hobfoll’a.

Materiały dla odbiorców: podręcznik P.O.K.O.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

ZOPERACJONALIZOWANA KONCEPCJA TESTOWANIA MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI IPI WOBEC MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Okres testowania programów IPI 1-3:

- **Maj 2012**
 - wdrażanie modelu na poziomie gminy
 - nabór użytkowników
- **Czerwiec 2012**
 - szkolenia dla użytkowników
 - nabór liderów młodzieżowych
 - szkolenia dla liderów młodzieżowych
 - wspólne szkolenia dla użytkowników i liderów młodzieżowych
 - nabór odbiorców
 - badania poziomu czynników ochraniających u odbiorców przed marginalizacją społeczną
 - opracowanie adekwatnej strategii działań w IPI 1-3 przez użytkowników i liderów młodzieżowych w stosunku do istniejących u odbiorców deficytów w czynnikach ochraniających przed marginalizacją społeczną
- **Lipiec 2012**
 - testowanie przez użytkowników i liderów młodzieżowych programu IPI1 w stosunku do wyselekcjonowanej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powodu porażki szkolnej
 - testowanie przez użytkowników i liderów młodzieżowych programu IPI2 w stosunku do wyselekcjonowanej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powodu konfliktu z prawem karnym
 - testowanie przez użytkowników i liderów młodzieżowych programu IPI3 w stosunku do wyselekcjonowanej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powodu używania substancji psychoaktywnych
 - superwizowanie przez trenerów strategii stosowanych przez użytkowników
 - superwizowanie przez trenerów strategii stosowanych przez liderów młodzieżowych
 - ewaluacja osiągniętych rezultatów bezpośrednio po zakończeniu testowania programów IPI 1-3 (pierwsze badanie ewaluacyjne odbiorców)
- **Wrzesień 2012**
 - odroczone ewaluacja osiągniętych rezultatów w testowanych programach IPI 1-3 (drugie badanie ewaluacyjne odbiorców)

Charakterystyka kolejnych faz testowania programów IPI 1-3:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Wdrażanie programów na poziomie gminy
2. Nabór użytkowników
3. Szkolenie dla użytkowników
4. Selekcja użytkowników do roli dorosłych liderów w programach IPI 1-3
5. Selekcja odbiorców przez użytkowników
6. Selekcja liderów młodzieżowych do realizacji programów IPI 1-3
7. Szkolenia dla liderów młodzieżowych w zakresie realizacji celów IPI 1-3
8. Wspólne szkolenia dla użytkowników i liderów młodzieżowych
9. Wdrażanie programów IPI 1-3 w stosunku do odbiorców
10. Przeprowadzenie ewaluacji bezpośredniej w stosunku do odbiorców programów IPI 1-3
11. Przeprowadzenie ewaluacji odroczonej w stosunku do odbiorców programów IPI 1-3

Ad 1) Wdrażanie programów na poziomie gminy (maj 2012)

Zgodnie z podejściem propagowania promocji zdrowia, który jest wykorzystywany testowanym modelem działania testujące należy rozpocząć od wdrażania programów IPI 1-3 na poziomie gminy. Osoby odpowiedzialne za opracowywanie nowych podejść w zakresie przeciwdziałania marginalizacji społecznej młodzieży z powodu porażki szkolnej, konfliktu z prawem karnym i/lub z powodu używania substancji psychoaktywnych powinny zapoznać władze gminy z celami inicjowanych działań. Przekonanie władz lokalnych do realizacji działań w zakresie wczesnej interwencji socjalnej powinno służyć 2 najważniejszym celom:

- **Wyodrębnieniu dostawców dla programów IPI 1-3** – osób odpowiedzialnych za logistykę i usytuowanie działań testowanych programów w lokalnej społeczności; dostawcy powinni być odpowiedzialni za stworzenie dogodnych warunków do realizacji zadań w ramach IPI 1-3 – m.in. poprzez: zapewnienie potrzebnych podstaw finansowych, udostępnienie lokalu, dbałość o wyposażenie lokalu, dostarczanie niezbędnych materiałów do prowadzenia działań
- **Wyodrębnieniu użytkowników w programach IPI 1-3** – osób odpowiedzialnych za wprowadzanie w życie rozwiązań zaproponowanych przez innowatorów w takich warunkach, jakie zapewnią dostawcy.

Na użytek testowania programów IPI 1-3 powinno dojść do ustalenia zakresu współpracy między innowatorami i dostawcami w dwóch typach lokalnych społeczności na terenie Województwa Lubelskiego:

- W społeczności typu wielkomiejskiego – testowanie na terenie miasta Lublin
- W społeczności typu wiejskiego – testowanie na terenie gmin znajdujących się na terenie Powiatu Lubelskiego.

Ad 2) Nabór użytkowników (maj 2012)

Liczba użytkowników:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

100 osób ze 100 instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem marginalizacji społecznej

Kryteria naboru użytkowników:

- **Kryterium 1. (o charakterze terytorialnym):** 50 użytkowników pracujących na terenie Lublina; 50 użytkowników pracujących na terenie Powiatu Lubelskiego
- **Kryterium 2. (o charakterze zawodowym):** osoby zajmujące się w ramach swojej działalności zawodowej wspieraniem rozwoju młodzieży w różnym stopniu zagrożonej wykluczeniem społecznym – na poziomie profilaktyki uniwersalnej, profilaktyki selektywnej, profilaktyki indykatywnej oraz terapii i resocjalizacji. Do grupy użytkowników mogą zatem należeć osoby reprezentujące instytucje zajmujące się oświatą, wychowaniem młodzieży, zdrowiem, wypoczynkiem, pomocą społeczną, ściganiem przestępstw, wymierzaniem sprawiedliwości, czyli osoby reprezentujące takie podmioty, jak:
 - szkoły
 - ośrodki pomocy rodzinie
 - organizacje pozarządowe
 - policja
 - ośrodki terapii uzależnień
 - organizacje pozarządowe
 - kościoły i związki wyznaniowe.

Ad 3) Szkolenie dla użytkowników (czerwiec 2012)

Czas trwania szkolenia dla 100 użytkowników wynosi 8 godzin. Zakres szkolenia obejmuje takie elementy, jak:

1. Idea pracy innowacyjnej z młodzieżą na bazie koncepcji zachowania zasobów (1 godzina)
2. Diagnozowanie zasobów ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym (1 godzina)
3. Istota i formy rówieśniczego *coachingu* (2 godziny)
4. Istota i formy rówieśniczej interwencji kryzysowej (2 godziny)
5. Istota i formy rówieśniczych inkubatorów innowacyjności (2 godziny).

Strategia przeprowadzania szkolenia dla użytkowników: 5 grupx20 osóbx8 godzin (=100 osób)

W celu zapewnienia maksymalnej percepcji materiału merytorycznego przekazywanego użytkownikom przez trenerów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych sesji, podczas części merytorycznej zostaną wykorzystane następujące metody dydaktyczne: prezentacja, prelekcja, wykład, przykłady.

Ad 4) Selekcja użytkowników do roli dorosłych liderów w programach IPI 1-3 (czerwiec 2012)

Z grupy 100 użytkowników, którzy przeszli ośmiogodzinne szkolenie zostanie wyodrębnionych 20 osób, które razem z młodzieżowymi liderami będą realizowały programy IPI 1-3 w stosunku do młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

Do selekcji użytkowników zostanie wykorzystany *Kwestionariusz Zasobów Wychowawcy/Opiekuna* (komponent K0), który stanowi narzędzie do diagnozowania psychospołecznych zasobów warunkujących skuteczność oddziaływań użytkowników wobec młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Eksperymentalna wersja kwestionariusza została opracowana na podstawie wyników badań kwestionariuszowych i fokusowych, w których analizowano znaczenie kapitału psychospołecznego wyznaczającego efektywność pracy zawodowej osób pracujących z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem na etapie wczesnej interwencji socjalnej. Do testowanej wersji metody zakwalifikowano dwojakiemu rodzaju pytania (por. *Podręcznik narzędzi diagnostycznych* – komponent K0):

- zawarte w narzędziu standardowym – w *Kwestionariuszu Oceny Zachowania Zasobów – zyski i znaczenie straty* S. Hobfolla
- pytania eksperymentalne, które dotyczą zarówno efektywności prowadzonych działań wobec beneficjentów, jak również zasobów warunkujących skuteczność prowadzonych działań.

Ad 5) Selekcja odbiorców przez użytkowników (czerwiec 2012)

Zadanie każdego z 20 użytkowników będzie polegało na wybraniu do testowania 10 odbiorców w lokalnej społeczności. Grupę odbiorców stanowi młodzież 15-25 l. w różnym stopniu zagrożona wykluczeniem społecznym z powodu porażki szkolnej, konfliktu z prawem, używania substancji psychoaktywnych. lokalnych społecznościach:

Sposób uczestnictwa odbiorców w testowaniu modelu wczesnej interwencji socjalnej:

- całkowita liczba odbiorców – 200 osób
- liczba odbiorców w programie IPI 1 – 80 osób (8 grup x 10 odbiorców)
- liczba odbiorców w programie IPI 2 – 60 osób (6 grup x 10 odbiorców)
- liczba odbiorców w programie IPI 3 – 60 osób (6 grup x 10 odbiorców).

Selekcjonowanie odbiorców będzie się odbywało według dwóch typów kryteriów: a) psychologicznych, b) obiektywnych.

Ad a) Wykorzystanie kryteriów psychologicznych w selekcji odbiorców. W selekcji odbiorców programów IPI 1-3 zostanie uwzględnionych 11 kategorii czynników ochraniających młodzież przed

wykluczeniem społecznym z powodu porażki szkolnej, konfliktu z prawem karnym i/lub używania substancji psychoaktywnych:

- 1) poziom poczucia własnej skuteczności
- 2) dystrybucja zasobów podmiotowych
- 3) dystrybucja zasobów stanu
- 4) dystrybucja zasobów energetycznych
- 5) dystrybucja zasobów materialnych
- 6) nasilenie problemów w wymiarze zdrowia somatycznego
- 7) poziom problemów w wymiarze zdrowia psychicznego
- 8) nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami – przede wszystkim w postaci:
 - a. współpracy społecznej
 - b. działań asertywnych
 - c. poszukiwania wsparcia społecznego
 - d. przemyślanych działań
- 9) poziom destrukcyjnych strategii radzenia sobie z problemami – głównie:
 - a. działań instynktownych
 - b. działań unikowych
 - c. działań „nie wprost”
 - d. działań antyspołecznych
 - e. działań agresywnych
- 10) poziom odczuwanych trudności rodzinnych,
- 11) przystosowanie szkolne.

Diagnozowanie nasilenia wymienionych powyżej powinno odbywać się za pomocą wystandaryzowanego narzędzia *Kwestionariusza Zasobów Przystosowawczych Młodzieży* I. Niewiadomskiej. Dodatkowo osoby badane powinny być zbadane metodą: *Maudsley Addiction Profile* J. Marsdena, D. Stewarda, D. Besta.

Kwalifikowanie przynajmniej 30% odbiorców do programów IPI 1-3 powinno odbywać się na podstawie dwojakiego typu wyników:

- 1) niskiego poziomu czynników ochraniających przed marginalizacją społeczną (wyniki w *Kwestionariuszu Zasobów Przystosowawczych Młodzieży*)
- 2) dużej częstotliwości używania substancji psychoaktywnych (wyniki w *Kwestionariuszu Maudsley Addiction Profile*).

Ad b) Wykorzystanie kryteriów obiektywnych w selekcji odbiorców. W selekcji odbiorców uwzględnione zostaną trzy kategorie czynników obiektywnych – przystosowanie szkolne, konflikt z prawem, używanie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

substancji psychoaktywnych. Na podstawie wywiadów środowiskowych część osób uczestniczących w testowanych programach powinna spełniać następujące warunki:

- 30% odbiorców IPI 1 powinno charakteryzować się takimi cechami jak: drugoroczność, posiadanie oceny niedostatecznej na koniec roku, posiadanie przynajmniej dwóch ocen miernych na koniec roku szkolnego, dozór kuratora sądowego w związku z zaniedbaniami szkolnymi
- 30% odbiorców IPI 2 powinno odznaczać się takimi czynnikami jak: popełnienie czynu karalnego, dozór kuratora sądowego ze względu na silne przejawy demoralizacji, pochodzenie z rodziny, w której przynajmniej jeden z członków odbywa/odbywał karę pozbawienia wolności, posiadanie zachowanie naganne lub nieodpowiednie na świadectwie szkolnym.
- 30% odbiorców IPI 3 powinno spełniać przynajmniej jeden warunek: używanie alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych, pochodzenie z rodziny z problemem alkoholowym.

Ad 6) Selekcja liderów młodzieżowych do realizacji programów IPI 1-3 (czerwiec 2012)

Nabór 40 liderów młodzieżowych z lokalnej społeczności. Nabór osób do pełnienia roli liderów młodzieżowych będzie się odbywał według trzech kryteriów:

- **kryterium 1. - miejsce zamieszkania:** 20 osób z terenu Lublina i 20 osób z terenu Powiatu Lubelskiego
- **kryterium 2. – wiek:** osoby między 15 a 24. rokiem życia
- **kryterium 3. – posiadanie wysokich zasobów ochraniających przed wykluczeniem społecznym:** np. sukcesy szkolne, brak konfliktu z prawem karnym, niska częstotliwość używania substancji psychoaktywnych, zdana matura, studiowanie, osiąganie sukcesów indywidualnych (np. sportowych)

Uzasadnienie zaangażowania liderów młodzieżowych zostało zaprezentowane w *Podręczniku metodologicznym i praktycznym planowania i określenia strategii interwencji i profilaktyki* w IPI3 (Iwona Niewiadomska: *Komponent K4*). W analizie zaprezentowanych treści zwrócono uwagę, że stosowanie strategii rówieśniczej gwarantuje wysoką skuteczność w kształtowaniu zachowań młodych. Tego typu strategia jest efektywniejsza niż oddziaływania ze strony dorosłych. Zaproponowana strategia wynika z prawidłowości rozwojowej, polegającej na tym, że w okresie dorastania i wczesnej dorosłości zbiorowość koleżeńska stanowi system społeczny, który najsilniej wpływa na kształtowanie zachowań jednostki. Dlatego w działaniach IPI 1-3 powinna być silnie zaznaczona strategia polegająca na oddziaływaniach rówieśniczych. W tym celu należy dokonać identyfikacji rówieśniczych liderów ze względu na dwa kryteria – posiadanie określonych cech osobowościowych oraz ze względu na sposób społecznego funkcjonowania. Wymienione warunki zostały uwzględnione w zaprezentowanych powyżej kryteriach służących selekcji liderów młodzieżowych do realizacji programów IPI 1-3.

Ad 7) Szkolenia dla liderów młodzieżowych w zakresie realizacji celów IPI 1-3 (czerwiec 2012)

Młodzieżowi liderzy mogą realizować różnorodne zadania w ramach testowanego modelu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży. Stosowanie strategii rówieśniczej w testowaniu programów IPI 1-3 będzie skuteczne, jeżeli młode osoby zostaną odpowiednio przygotowane do pełnienia roli rówieśniczych liderów. Takie osoby powinny przejść treningi zarówno w obszarze kompetencji intrapsychicznych oraz interpersonalnych, które są niezbędne do realizacji zadań z trzech obszarów - rówieśniczego *coachingu*, rówieśniczej interwencji kryzysowej, rówieśniczych inkubatorów innowacyjności.

Strategia prowadzenia szkoleń dla 40 liderów młodzieżowych:

- 10 godzin szkolenia z zakresu rówieśniczego *coachingu* dla 16 osób
- 10 godzin szkolenia z zakresu rówieśniczej interwencji kryzysowej dla 12 osób
- 10 godzin szkolenia z zakresu rówieśniczych inkubatorów innowacyjności dla 12 osób.

Zajęcia dla liderów młodzieżowych powinny być prowadzone metodami interaktywnymi i aktywizującymi, rozumianymi jako metody umożliwiające uczenie się w oparciu o doświadczenie i pozwalające uczestnikom na ćwiczenie swoich umiejętności. Dlatego podczas prowadzonych zajęć, oprócz prezentacji kluczowych zagadnień merytorycznych (wiedzy) z określonego zakresu tematycznego, będą również realizowane części praktyczne, umożliwiające nabywanie doświadczenia poprzez ćwiczenia praktyczne oraz rozwiązywanie problemów.

W trakcie prowadzonych szkoleń z liderami młodzieżowymi w szczególny sposób powinny zostać wykorzystane następujące metody pracy:

- 1) analizy przypadku; polegające na zapoznaniu się z rzeczywistym lub umownym zdarzeniem, w wersji wstępnej, a następnie na pozyskaniu / zebraniu dodatkowych informacji o tym zagadnieniu, poddaniu całości sytuacji zostaje analizie wraz z podjęciem określonych decyzji, działań lub rozwiązań,
- 2) ćwiczenia; których istota sprowadza się do wykonywania określonego przykładowego zadania, a ich celem będzie doskonalenie umiejętności lub podnoszenie własnej sprawności,
- 3) symulacje; polegające na wykonywaniu określonych rzeczywistych zadań warunkach zbliżonych do rzeczywistych, przy użyciu rzeczywistych narzędzi i materiałów,
- d) dyskusje; zarówno moderowane przez trenerów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych sesji, jak również dyskusje wielokrotne (w kilku zespołach pracujących nad tym samym tematem, gdzie po upływie wyznaczonego czasu, każda z grup prezentuje swoje propozycje, po czym następuje porównanie/ zestawienie wyników i ustalenie wspólnej propozycji dla wszystkich grup).

Ad 8) Wspólne szkolenia dla użytkowników i liderów młodzieżowych (czerwiec 2012)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Stosowanie strategii rówieśniczej w IPI 1-3 będzie skuteczne, jeżeli zostaną spełnione kolejne warunki. Ważne jest to, aby programem kierowała kompetentna osoba dorosła, która rozumie rolę rówieśniczych liderów, posiada wiedzę z zakresu dojrzewania i wczesnej dorosłości oraz odznacza się umiejętnością stosowania różnorodnych strategii profilaktycznych (np. psycholog, pedagog, nauczyciel). Ponadto dorosły koordynator programu powinien posiadać odpowiednie predyspozycje osobowościowe i kompetencje zawodowe – m.in. zdolności empatyczne, pozytywne nastawienie do młodzieży, kompetencje w zakresie dostarczania wsparcia informacyjnego, emocjonalnego i instrumentalnego, dostarczać wsparcia liderom, wnikliwie analizować wyniki działań programu. Dodatkowo dorosły koordynator programów IPI 1-3 powinien stanowić rodzaj „mediatora” między młodzieżą działającą w ramach IPI3, szkołą, rodzicami i lokalną społecznością.

Realizacji wymienionych powyżej warunków powinny służyć ukonstytuowanie 20 zespołów składających się z 1 użytkownika i 2 liderów młodzieżowych, które w pierwszej fazie istnienia będą uczestniczyły w szkoleniach profesjonalno-rówieśniczych zgodnie ze specyfiką IPI 1-3:

- IPI 1: 2 grupy x 6 godzin
- IPI2: 2 grupy x 6 godzin
- IPI3: 2 grupy x 6 godzin

Zakres szkolenia będzie obejmował:

- 1) Interpretację przez dorosłych użytkowników wyników, jakie otrzymali odbiorcy w *Kwestionariuszu Zasobów Przystosowawczych Młodzieży* i w *Kwestionariuszu Maudsley Addiction Profile* (3 godziny). Na podstawie przeprowadzonej diagnozy powinien być wskazany potencjału rozwojowy odbiorców w poszczególnych grupach. W trakcie interpretacji istnieje możliwość superwizji z diagnostą.
- 2) Konstruowanie strategii oddziaływań w kontekście uzyskanych wyników badań diagnostycznych (3 godziny). Skonstruowane programy oddziaływań powinny cechować się adekwatnością w stosunku wzmacniania czynników ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym. Strategia działań w stosunku do każdej z wyodrębnionych 20 grup odbiorców będzie bazowała na modelu NIDA, który jest konstituowany przez następujące elementy:

- Ocena potrzeb odbiorców w zakresie konstruowanego programu
- Formułowanie twierdzeń problemowych dotyczących programu
- Określenie celów programu w kontekście wyselekcjonowanych zasobów
- Przełożenie celów na zadania
- Szczegółowe opracowanie planu dotyczącego realizacji każdego zadania
- Wyszczególnienie i opracowanie zapotrzebowania na zasoby konieczne do realizacji programu

- Określenie pomocy (ludzkiej, finansowej, technicznej) niezbędnej spoza lokalnej społeczności
- Określenie kryteriów i strategii oceny programu
- Określenie potencjalnych ograniczeń i trudności, jakie mogą się pojawić w trakcie realizacji programu.
- Określenie finalnego programu działania.

W trakcie szkoleń dla zespołów specjalistyczno-rówieśniczych w szczególny sposób powinny być wykorzystane metody twórczego myślenia; ułatwiające kreowanie nowych rozwiązań i wypracowywanie nowego spojrzenia na problemy związane z zapobieganiem wykluczenia społecznego młodzieży.

Ad 9) Wdrażanie programów IPI 1-3 w stosunku do odbiorców (lipiec 2012)

Realizacja przez zespoły profesjonalno– rówieśnicze autorskich programów profilaktycznych w 20 grupach odbiorców:

- **w 8 grupach realizacja programów o charakterze rówieśniczego *coachingu***

W oddziaływaniach rówieśniczych o charakterze *coachingu* szczególna uwaga zostanie poświęcona ujęciu, jakie zostało zaproponowane przez D. Kolba, w którym zwraca się szczególną uwagę na demonstrację i praktykę oraz na potrzeby osób uczących się nowych zachowań – m.in. na:

- a) potrzebę dynamiczności: ludzie uczą się najlepiej, gdy stoją przed nimi wyzwania, preferują „wrzucenie na głęboką wodę”,
- b) potrzebę refleksyjności: osoby muszą mieć czas na przemyślenie otrzymanych informacji, analizę różnych przypadków rozwiązań, analizują poglądy i doświadczenia innych ludzi,
- c) potrzebę praktyczności: ludzie muszą być przekonani, że to, czego się uczą jest im potrzebne i ma zastosowanie w praktyce,
- d) potrzebę teoretyczności: człowiek uczy się przez logiczną analizę modeli, teoretycznych struktur lub idei.

Dla zagwarantowania lepszej możliwości percepcji i rozwoju kompetencji, rówieśnicze spotkania *coachingowe* powinny być prowadzone zgodnie z cyklem uczenia się, na który składa się cztery etapy:

- a) etap I – doświadczenie
- b) etap II – obserwacja i refleksja nad doświadczeniem
- c) etap III – wyciąganie wniosków

d) etap IV – planowanie dalszych działań.

➤ **w 6 grupach realizacja programów o charakterze interwencji kryzysowej**

W tym obszarze działań liderzy młodzieżowi razem z odbiorcami będą przepracowywać kwestie dotyczące: a) spostrzegania kryzysu w zachowaniach rówieśników, b) czynników zwiększających ryzyko wystąpienia kryzysu u młodych osób, c) konstruktywnych strategii radzenia sobie ze stresem i z kryzysem, e) zwracania się o pomoc w sytuacji doświadczania kryzysu, **f) konstruktywnych strategii radzenia sobie z przemocą.**

W sposób szczególny zostanie potraktowane kształtowanie dojrzałych postaw wobec konfliktu jako zjawiska naturalnego oraz ukazanie możliwości wykorzystania umiejętności mediacyjnych w przeciwdziałaniu powstawaniu i eskalacji konfliktów w środowiskach szkolnych, rodzinnych i rówieśniczych. Wyposażeni w wiedzę z zakresu technik mediacyjnych liderzy młodzieżowi będą mogli przekazywać odbiorcom treści dotyczące: a) konfliktu – jego istoty, rodzajów dynamiki; specyfiki konfliktów wśród młodzieży, b) dojrzałych postaw wobec konfliktu, c) pracy z konfliktem – jego struktury i przebiegu, d) technik stosowanych w trakcie pracy negocjacyjnej i mediacyjnej, e) ugody i jej psychologicznym aspektem.

➤ **w 6 grupach realizacja programów o charakterze rówieśniczych inkubatorów innowacyjności.**

Celem tego rodzaju oddziaływań jest uruchomienie potencjału odbiorców – młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym – związanego z zachowaniami kreatywnymi w zakresie celów zdefiniowanych przez młodzież. Istotą zajęć jest koncentracja na twórczym i konstruktywnym podejściu do podejmowanych problemów, kształtowanie otwartego stylu myślenia i gotowości do przyjmowania niekonwencjonalnych rozwiązań.

Zatem w sposób szczególny działania rówieśnicze będą skoncentrowane na ukazywaniu mechanizmów innowacyjności, zwróceniu uwagi na sposoby wyzwalania i kształtowania tego rodzaju postaw i umiejętności.

Praca z odbiorcami będzie się opierała przede wszystkim na treningu praktycznych umiejętności. Szczególne zadanie lidera młodzieżowego będzie polegało na ukierunkowaniu myślenia i działania odbiorców na uzyskiwanie oczekiwanych rezultatów. W oparciu o wskazane zadania odbiorcy będą podejmować określone prace w zespołach, przy jednoczesnym ukierunkowaniu i wspieraniu przez lidera młodzieżowego.

Sposób funkcjonowania każdej grupy:

- 10 odbiorców (ok. 150 godzin spotkań grupowych z liderami młodzieżowymi w okresie 2-3 tygodni lipca)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 2 liderów młodzieżowych (ok. 150 godzin spotkań grupowych z odbiorcami w okresie 2-3 tygodni lipca)
- 1 użytkownik (8 godzin pracy grupowej z odbiorcami i/lub liderami).

Realizacja autorskich programów w ramach IPI 1-3 w 20 grupach odbiorców łączy się również obligatoryjnym z korzystaniem przez zespoły specjalistyczno-rówieśnicze z superwizji grupowej, która jest ukierunkowana na podnoszenie jakości warsztatu pracy. Każdy zespół składający się z 1 użytkownika i 2 liderów młodzieżowych powinien skorzystać z 2 godzin superwizji z trenerem.

Ad 10) Przeprowadzenie ewaluacji bezpośrednio po zakończeniu testowania programów IPI 1-3

Do badań zostanie wykorzystany *Kwestionariusz Ewaluacji IPI wobec Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem*. Konstrukcja narzędzia uwzględnia badanie zmian wynikających z realizacji celów w programach IPI 1-3. Dzięki zastosowaniu metody można zatem stwierdzić, czy zaistniały zamiany w zasobach ochraniających młodzież przed marginalizacją społeczną z powodu porażki szkolnej, konfliktu z prawem karnym i/lub z powodu używania substancji psychoaktywnych. *Kwestionariusz Ewaluacji IPI wobec Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem* uwzględnia zachodzenia zmian w takich wymiarach funkcjonowania, jak:

1. zwiększenie poziomu poczucia własnej skuteczności
2. osiągnięcie korzystnej dystrybucji zasobów podmiotowych (zwiększenie ich znaczenia, uruchomienie spirali zysków, zahamowanie spirali strat)
3. osiągnięcie korzystnej dystrybucji zasobów stanu
4. osiągnięcie korzystnej dystrybucji zasobów energetycznych
5. zwiększenie częstotliwości stosowania konstruktywnych strategii zaradczych – m. in.: a) współpracy społecznej, b) działań asertywnych, c) poszukiwania wsparcia społecznego, d) działań przemysłanych
6. zmniejszenie częstotliwości stosowania destrukcyjnych strategii zaradczych – głównie: a) działań instynktownych, b) działań unikowych, c) działań „nie wprost”, d) działań antyspołecznych, e) działań agresywnych.

Osiągnięcie przedstawionych powyżej celów będzie decydować o skuteczności IPI – innowacyjnego programu interwencyjnego wobec młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

Przeprowadzenie oraz interpretacja badań ewaluacyjnych w swoich grupach odbiorców należy do użytkowników (dorosłych liderów). Na ten cel przeznaczono 1,5 godziny pracy indywidualnej z każdym z odbiorców w danej grupie. W trakcie przeprowadzenia badań ewaluacyjnych użytkownik może skorzystać z superwizji indywidualnej z diagnostą-psychologiem.

Ad 11) Przeprowadzenie ewaluacji odroczonej w stosunku do odbiorców programów IPI 1-3 (wrzesień 2012)

Ewaluacja odroczonej będzie miała analogiczny charakter do ewaluacji bezpośredniej, która została zaprezentowana w punkcie 10. Zadanie użytkowników polega na ponownym przeprowadzeniu badań w swojej grupie odbiorców *Kwestionariuszem Ewaluacji IPI wobec Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem*.

Celem badania jest sprawdzenie, czy u odbiorców programów IPI 1-3 utrzymują się korzystne zmiany w obszarze czynników ochraniających młodzież przed marginalizacją społeczną – m. in. w wymiarze poczucia własnej skuteczności, korzystnej dystrybucji zasobów podmiotowych, zasobów stanu, zasobów energetycznych, zwiększenia częstotliwości stosowania konstruktywnych strategii zaradczych (współpracy społecznej, działań asertywnych, poszukiwania wsparcia społecznego, działań przemysłanych), zmniejszenia częstotliwości stosowania destrukcyjnych strategii zaradczych (działań instynktownych, działań unikowych, działań „nie wprost”, działań antyspołecznych, działań agresywnych).

Na ten cel również przeznaczono 1,5 godziny pracy indywidualnej z każdym z odbiorców w danej grupie. W trakcie przeprowadzenia badań ewaluacyjnych użytkownik może skorzystać z superwizji indywidualnej z diagnostą-psychologiem. W ramach testowania będzie dodatkowo prowadzona dokumentacja niezbędna do opracowania raportu z testowania (m. in. wyniki ewaluacji wewnętrznej obejmujące wskaźniki zadowolenia ze szkoleń przeznaczonych dla użytkowników i liderów młodzieżowych).

Opis rzeczywistego przebiegu testowania

GŁÓWNE CELE I ZAŁOŻENIA TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO

Testowanie produktu finalnego miało dwójakiego rodzaju cele:

- ➔ po pierwsze: sprawdzenie skuteczności opracowanych programów tematycznych IPI 1-3 w stosunku do młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i zawodowym w wieku 15-19 lat;
- ➔ po drugie dokonanie weryfikacji użyteczności narzędzia diagnostycznego stanowiącego komponent K0 do zastosowania przez osoby pracujące z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem na etapie wczesnej interwencji socjalnej.

Skuteczność Modelu IPI podlegała pomiarowi za pomocą wskaźników monitorowanych podczas testowania. Były to takie czynniki jak: poziom poczucia własnej skuteczności, dystrybucja zasobów podmiotowych, dystrybucja zasobów stanu, dystrybucja zasobów energetycznych, dystrybucja zasobów materialnych, nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami, poziom destrukcyjnych strategii radzenia sobie z problemami.

Użyteczność narzędzia K0 Kwestionariusza Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym była weryfikowana na podstawie wyników badań przeprowadzonych wśród Użytkowników oraz informacji zwrotnych o możliwości wykorzystania kwestionariusza pozyskanych od Użytkowników w raportach ewaluacyjnych.

MIEJSCE I CZAS TRWANIA PRAC

Testowanie produktu finalnego zostało przeprowadzone w terminie od maja do października 2012 roku na terenie miasta Lublin i powiatu lubelskiego.

Programy autorskie o charakterze wczesnej interwencji socjalnej prowadzone były przez zespoły profesjonalno-rówieśnicze wśród młodzieży zagrożonej: porażką szkolną, konfliktem z prawem i uzależnieniami zostały przeprowadzone od czerwca do sierpnia 2012, z czego:

- 8 programów w ramach IPI-1 realizowanych było w: Domach Dziecka, Centrum Edukacji Zawodowej, Liceach Ogólnokształcących, Gminnych Ośrodkach Kultury i Sportu;
- 6 programów w ramach IPI-2 zrealizowano w gimnazjach, na obozie przetrwania, w szkołach średnich, w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie;
- 6 programów w ramach IPI-3 zrealizowano w: gimnazjach, szkołach średnich, Ośrodkach Kultury.

BENEFICJENCI PRODUKTU FINALNEGO

W testowaniu wzięli udział:

- a) Użytkownicy programów – reprezentanci różnych grup instytucji integracji społecznej;
- b) Odbiorcy programów – młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym w wieku 15-19 lat.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

UŻYTKOWNICY PROGRAMÓW – ZASADY UCZESTNICTWA W PROCESIE TESTOWANIA

Do testowania zakwalifikowano 100 Użytkowników ze 100 różnych instytucji. 20 spośród nich zostało zaangażowanych do testowania programów w grupie Odbiorców. Byli to pracownicy oświaty, pomocy społecznej, psycholodzy i pedagodzy, pielęgniarki, lekarze, pracownicy Domów Kultury, a także przedstawiciele wolontariatu młodzieżowego, pracownicy ośrodków wychowawczych i poprawczych, pogotowia opiekuńczego i inni realizujący zadania profilaktyczne, interwencyjne i terapeutyczne w stosunku do młodzieży.

Zostali oni zrekrutowani w oparciu o sporządzoną dla IPI 1-3 strategię rekrutacji i przeszkoleni w zakresie diagnozy (komponentu K0), coachingu, interwencji kryzysowej i rówieśniczych inkubatorów innowacyjności (8-godzinne zajęcia przeprowadzone w 6 20-osobowych grupach). Zajęcia zostały przeprowadzone przez specjalistów (psychologów, pedagogów oraz trenerów).

Do dalszych etapów testowania wybrano 20 Użytkowników na podstawie doświadczenia szkolonej kadry, aktywności podczas szkolenia oraz chęci dalszego uczestnictwa w projekcie i możliwości utworzenia grupy odbiorców oraz wykonywania pracy w okresie wakacyjnym.

Do celów realizacji projektu dodatkowo dokonano naboru 40 Liderów młodzieżowych z lokalnych społeczności i przeszkolono w zakresie profilaktyki rówieśniczej, coachingu, rówieśniczej interwencji kryzysowej oraz rówieśniczych inkubatorów innowacyjności (3 godzinne szkolenia zostały przeprowadzone w 3 grupach). Grupę Liderów stanowili studenci kierunków takich jak psychologia, pedagogika, nauki o rodzinie. Były to osoby w wieku 19-25 lat, które zostały zrekrutowane na podstawie wcześniej opracowanej strategii rekrutacyjnej.

W wyniku procesu rekrutacji i szkolenia powstało 20 zespołów profesjonalno-rówieśniczych, każdy złożony z 1 użytkownika i 2 Liderów młodzieżowych. Dla celów realizacji stworzono:

- 8 zespołów realizujących program AZIMUTH VITA!;
- 6 zespołów realizujących QUO VADIS IUVENIS!;
- 6 zespołów realizujących AUCTORIZO LIBERTAS!.

Zespoły zostały przeszkolone w zakresie konstruowania autorskich programów oddziaływań (6-godzinne szkolenia w trzech 20-osobowych grupach).

Wśród Użytkowników i Liderów Młodzieżowych została przeprowadzona przez trenerów i specjalistów superwizja z zakresu diagnozy psychologicznej (180 godzin zajęć).

Podczas realizacji programów IPI 1-3 Użytkownicy przepracowali z grupami odbiorców 10 godzin zajęć, zaś Liderzy Młodzieżowi 100 godzin warsztatowych w oparciu o autorskie programy przygotowane na potrzeby konkretnych grup Odbiorców.

Zarówno Użytkownicy jak i Liderzy Młodzieżowi uczestniczący w IPI 1-3, po zakończeniu testowania, wzięli udział w warsztatach fokusowych – konsultacjach środowiskowych w zakresie możliwości wdrożenia IPI w środowiskach lokalnych.

ODBIORCY PROGRAMÓW – ZASADY UCZESTNICTWA W PROCESIE TESTOWANIA

Do testowania zakwalifikowano 200 Odbiorców w podziale:

- 80 osób - młodzież zagrożona porażką szkolną;
- 60 osób - młodzież zagrożona przestępczością;
- 60 osób - młodzież zagrożona uzależnieniem.

Grupę Odbiorców stanowiła młodzież w wieku 15-19 lat, o zróżnicowanym potencjale adaptacyjnym.

Kryterium kwalifikacyjnym do programów było:

- dla programu IPI-1 AZIMUTH VITA! – spełnienie przynajmniej jednego warunku: drugoroczność, ocena niedostateczna na koniec roku, dwie i więcej oceny mierne na koniec roku szkolnego, posiadanie kuratora w związku z zaniedbaniami szkolnymi;
- dla programu IPI-2 QUO VADIS IUVENIS! - spełnienie przynajmniej jednego warunku: wejście w konflikt z prawem, posiadanie kuratora, pochodzenie z rodziny, w której przynajmniej jeden z członków odbywa/odbywał karę pozbawienia wolności, posiadanie oceny z zachowania nagannej lub nieodpowiedniej na świadectwie szkolnym;
- dla programu IPI-3 AUCTORIZO LIBERTAS! - spełnienie przynajmniej jednego warunku: używanie alkoholu (kryterium do 18 r. ż.), nadmierne używanie alkoholu (kryterium powyżej 18 r. ż.), zażywanie narkotyków, pochodzenie z rodziny alkoholowej.

Młodzież zakwalifikowana do grup testujących charakteryzowała się zróżnicowanym nasileniem zachowań ryzykownych, zróżnicowanym kapitałem podmiotowym i środowiskowym, a także przejawiała w różnym nasileniu zachowania związane z trudnościami szkolnymi, przestępczością i uzależnieniem od środków psychoaktywnych. Wiele jednostek zagrożonych np. wykluczeniem społecznym z powodu trudności szkolnych przejawiało także zachowania ryzykowne związane z używaniem substancji psychoaktywnych oraz zachowania sprzeczne i/lub zachowania przestępcze.

W trakcie realizacji programu, Odbiorcy programu wzięli udział w 10 godzinach zajęć prowadzonych przez Użytkowników programu oraz w 100-godzinnych warsztatach prowadzonych przez Liderów Młodzieżowych. W programie założono, że kapitał adaptacyjny młodzieży zagrożonej wykluczeniem jest znacznie niższy niż młodzieży prawidłowo socjalizowanej, dlatego też programowe strategie testowania oparte zostały na profilaktyce rówieśniczej umożliwiającej transfer kapitału pomiędzy Liderami Młodzieżowymi - posiadającymi wysokie zasoby ochraniające przed wykluczeniem społecznym, a młodzieżą o niskich zasobach, zagrożoną wykluczeniem społecznym.

Kryteria doboru osób do grup testowania

Testowanie przeprowadzono na 200 odbiorcach:

- a) Młodzież zagrożona porażką szkolną
- b) Młodzież zagrożona przestępczością
- c) Młodzież zagrożona uzależnieniem od alkoholu

Młodzież zakwalifikowana do grup testujących (20 grup 10 osobowych) charakteryzowała się zróżnicowanym kapitałem podmiotowym i środowiskowym oraz zróżnicowanym nasileniem zachowań ryzykownych.

Młodzież zakwalifikowana do testowania IPI 1-3 przejawiała w różnym nasileniu zachowania związane z trudnościami szkolnymi, przestępczością i uzależnieniem od środków psychoaktywnych.

Zaznaczyć należy, że kategorie osób do IPI 1-3 nie były rozdzielne. Młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym z powodu trudności szkolnych przejawiała także zachowania ryzykowne związane z używaniem substancji psychoaktywnych oraz zachowania sprzeczne i/lub zachowania przestępcze. Testowanie przeprowadzone zostało na 200 osobach ze zróżnicowanym kapitałem i zróżnicowanym ryzykiem wykluczenia trzema programami:

AZIMUTH VITA! – Model wczesnej interwencji – Program life coachingu i doradztwa zawodowego oraz rozwoju kompetencji kluczowych dla młodzieży z trudnościami edukacyjnymi i przedwcześnie opuszczającej system edukacji - testowany na 80 osobach;

QUO VADIS IUVENIS! – Model wczesnej interwencji – Program aktywizacji

i adaptacji zawodowo-społecznej młodzieży trudnej o zaburzonej osobowości, niedostosowanej społecznie w oparciu o nowoczesne formy i metody wsparcia indywidualnego i środowiskowego - testowany na 60 osobach;

AUCTORIZO LIBERTAS! – Model wczesnej interwencji – Program profilaktyczny (interwencyjny) zapobiegający zachowaniom autodestrukcyjnym u młodzieży o podwyższonym ryzyku uzależnienia od substancji psychoaktywnych – testowany na 60 osobach.

Nabór młodzieży do testowania nastąpił według kryteriów:

- a) Odnosnie testowania **AZIMUTH VITA** osoba spełnia przynajmniej jeden warunek:
 - drugoroczność,
 - ocena niedostateczna na koniec roku,
 - dwie i więcej oceny mierne na koniec roku szkolnego,
 - posiadanie kuratora w związku z zaniedbaniami szkolnymi
- b) Odnosnie testowania **QUO VADIS IUVENIS** osoba spełnia przynajmniej jeden warunek:
 - weszła w konflikt z prawem,
 - posiada kuratora,
 - pochodzi z rodziny, w której przynajmniej jeden z członków odbywa/odbywał karę pozbawienia wolności,
 - posiada zachowanie naganne lub nieodpowiednie na świadectwie szkolnym.
- c) Odnosnie testowania **AUCTORIZO LIBERTAS** osoba spełnia przynajmniej jeden warunek:
 - używa alkoholu (kryterium do 18 r. ż.),
 - używa alkoholu nadmiernie (kryterium powyżej 18 r. ż.),
 - używa narkotyki,
 - pochodzi z rodziny alkoholowej.

Założono, że kapitał adaptacyjny młodzieży zagrożonej wykluczeniem jest znacznie niższy niż młodzieży prawidłowo socjalizowanej, co zostało potwierdzone w badaniach ilościowych. Podstawowym założeniem profilaktyki rówieśniczej, głównej strategii pracy podczas testowania, był transfer kapitału pomiędzy młodzieżą wysokozasobową a niskozasobową.

Charakterystyka Odbiorców*

* Ilość osób podana w tabelach odnosi się do osób, które odpowiedziały na analizowane pytanie.

W związku z brakami odpowiedzi jest to często liczba mniejsza od 200.

Tab. Charakterystyka osób pod względem płci

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	mężczyźni	117	61,9	61,9	61,9
	kobiety	72	38,1	38,1	100,0
	Ogółem	189	100,0	100,0	

Wśród populacji, na której przeprowadzono testowanie dominowali chłopcy (62%) w stosunku do dziewcząt (38%). Dobór grupy związany jest z kryteriami kwalifikowalności do programów wczesnej interwencji socjalnej IPI 1-3. Zachowania ryzykowne są częstsze w populacji chłopców niż dziewcząt.

Średnia wieku osób poddanych testowaniu w ramach IPI 1-3 wynosił 19 lat.

Tab. Średnia ocen osób biorących udział w testowaniu

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Średnia ocen	168	1,00	5,90	3,8794	,75512
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	168				

Odbiorcy, biorący udział w testowaniu, uzyskali średnią z ocen szkolnych z ostatniego roku szkolnego 3,88. Zaznaczyć tu należy, że średnia ocen była deklarowana przez młodzież. Może ona różnić się od rzeczywistej. Średnią ocen poniżej dostatecznej ma 7% badanej grupy.

Tab. Miejsce zamieszkania odbiorców biorących udział w testowaniu

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	wieś	76	40,2	41,3	41,3
	miasto do 30 tys	6	3,2	3,3	44,6
	miasto 31-100 tys	12	6,3	6,5	51,1
	miasto po 100 tys	90	47,6	48,9	100,0
	Ogółem	184	97,4	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	5	2,6		
Ogółem		189	100,0		

Większość osób biorących udział w testowaniu zamieszkuje w dużym mieście (47,6%) i na wsi (40%).

Tab. Charakterystyka odbiorców pod względem szkoły

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne		2	1,1	1,1	1,1
	artystyczna	1	,5	,5	1,6
	gimnazjum	75	39,7	39,7	41,3
	liceum	17	9,0	9,0	50,3
	liceum ogólnokształcące	39	20,6	20,6	70,9
	państwowe szkoły budownictwa i geodezji	1	,5	,5	71,4
	policealna	1	,5	,5	72,0
	ponadgimnazjalna	1	,5	,5	72,5
	pracuje	2	1,1	1,1	73,5
	studia	1	,5	,5	74,1
		1	,5	,5	74,6

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCIInnowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim**UNIA EUROPEJSKA**
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim

studium				
szkoła dla dorosłych (studium)	1	,5	,5	75,1
szkoła policealna	1	,5	,5	75,7
szkoła średnia	1	,5	,5	76,2
szkoła wyższa	1	,5	,5	76,7
średnia	2	1,1	1,1	77,8
technikum	17	9,0	9,0	86,8
technikum mechaniczne	6	3,2	3,2	89,9
uczelnia wyższa	4	2,1	2,1	92,1
uniwersytet	8	4,2	4,2	96,3
wyższa	4	2,1	2,1	98,4
wyższa uczelnia	1	,5	,5	98,9

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCIInnowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim**UNIA EUROPEJSKA**
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	zaoczne liceum ogólnokształcące dla dorosłych	1	,5	,5	99,5
	zasadnicza szkoła zawodowo-fryzjerska	1	,5	,5	100,0
	Ogółem	189	100,0	100,0	

W testowaniu brali udział przede wszystkim licealiści i gimnazjaliści (trzecie klasy). Młodzież gimnazjalna klas trzecich oraz szkół średnich mieści się w przedziale 15-19 lat i jest to młodzież w okresie najbardziej krytycznym na rozwój zachowań dewiacyjnych.

Tab. Charakterystyka odbiorców pod względem powtarzania klasy

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nie	178	94,2	94,7	94,7
	tak	10	5,3	5,3	100,0
		188	99,5	100,0	

	Ogółem				
Braki danych	Systemowe braki danych	1	,5		
Ogółem		189	100,0		

Na okres testowania klasę powtarzała 5% młodzieży biorącej w testowaniu. Najczęstszymi powodami powtarzania klasy, według młodzieży, były: trudność w nauczaniu się przedmiotów zwłaszcza matematyki, języka polskiego i geografii, choroba i lenistwo.

Tab. Charakterystyka odbiorców pod względem konfliktu z prawem karnym

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nie	162	85,7	85,7	85,7
	tak	27	14,3	14,3	100,0
	Ogółem	189	100,0	100,0	

W konflikt z normami prawnymi weszło 14,3% z badanych osób.

Tab. Charakterystyka odbiorców pod względem rodzaju sytuacji naruszającej normy

	Częstość	Procent	Procent	Procent
--	----------	---------	---------	---------

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim

				ważnych	skumulowany
Ważne		163	86,2	86,2	86,2
	bójka w szkole	1	,5	,5	86,8
	było minęło	1	,5	,5	87,3
	jak byłam mała ukradłam żelki z biedronki	1	,5	,5	87,8
	jechałem bez biletu	1	,5	,5	88,4
	jechałem bez biletu w autobusie	1	,5	,5	88,9
	karne, niewielkie, bez szkody społecznej	1	,5	,5	89,4
	kradłem	1	,5	,5	89,9
	kradzież	5	2,6	2,6	92,6
	nadmierna prędkość	1	,5	,5	93,1
	palenie papierosów	1	,5	,5	93,7

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim

	piractwo	2	1,1	1,1	94,7
	posiadanie niebezpiecznych przedmiotów	1	,5	,5	95,2
	przechodząc na czerwonym, jeździłem bez biletu	1	,5	,5	95,8
	przejście przez czerwone światło	1	,5	,5	96,3
	przekroczenie dopuszczalnej prędkości	1	,5	,5	96,8
	przyklejałem plakaty w miejscu niedozwolonym	1	,5	,5	97,4
	spożywanie alkoholu	1	,5	,5	97,9
	spożywanie alkoholu w miejscu publicznym	1	,5	,5	98,4
	ściągnięcie programów nielegalnie	1	,5	,5	98,9

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCIInnowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim**UNIA EUROPEJSKA**
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	wandalizm	1	,5	,5	99,5
	wykroczenie	1	,5	,5	100,0
	Ogółem	189	100,0	100,0	

W tabeli przedstawione zostały różnorodne sytuacje, w których młodzież eksperymentowała z zachowaniami sprzecznymi z prawem. Najczęściej były to kradzieże.

Tab. Charakterystyka odbiorców pod względem częstotliwości przejawianych zachowań ryzykownych naruszających normy prawne

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne		165	87,3	87,3	87,3
	2 razy w 1 klasie gimnazjum	1	,5	,5	87,8
	bardzo często	1	,5	,5	88,4
	bardzo rzadko	1	,5	,5	88,9
		1	,5	,5	89,4

	codziennie				
	czasami	2	1,1	1,1	90,5
	czasem	2	1,1	1,1	91,5
	często	3	1,6	1,6	93,1
	dość	1	,5	,5	93,7
	dwa razy	2	1,1	1,1	94,7
	jeden raz, więcej się to nie powtórzy	1	,5	,5	95,2
	jednorazowo (może dwa) - dawno temu	1	,5	,5	95,8
	około 3 razy	1	,5	,5	96,3
	parę razy w miesiącu	1	,5	,5	96,8
	prawie codziennie	1	,5	,5	97,4
		3	1,6	1,6	98,9

	raz				
	raz w życiu	1	,5	,5	99,5
	rzadko	1	,5	,5	100,0
	Ogółem	189	100,0	100,0	

Młodzież przejawia zachowania sprzeczne z prawem okazjonalnie.

Tab. Charakterystyka młodzieży pod względem ukarania za popełnione przestępstwo

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne		3	1,6	1,6	1,6
	nie	167	88,4	88,4	89,9
	tak	19	10,1	10,1	100,0
	Ogółem	189	100,0	100,0	

88% młodzieży wchodzącej w konflikt z prawem nie zostało zatrzymanej i nie poniosło prawnych konsekwencji wykroczeń. Ukaranych za zachowania sprzeczne z prawem było tylko 10% z przyznających się do zachowań naruszających normy prawne.

Tab. Charakterystyka odbiorców pod względem używania alkoholu

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	44	23,3	23,5	23,5
	rzadko	56	29,6	29,9	53,5
	czasami	54	28,6	28,9	82,4
	często	28	14,8	15,0	97,3
	Bardzo często	5	2,6	2,7	100,0
	Ogółem	187	98,9	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	2	1,1		
Ogółem		189	100,0		

76% badanej młodzieży (średnia wieku 17 lat) używa alkoholu z różną częstotliwością. Alkohol pije eksperymentalnie ok. 58% młodzieży, 18% pije ryzykownie, 23% nie pije alkoholu.

Tab. Charakterystyka młodzieży pod względem używania innych substancji psychoaktywnych

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	115	60,8	88,5	88,5
	rzadko	2	1,1	1,5	90,0
	czasami	6	3,2	4,6	94,6
	często	1	,5	,8	95,4
	Bardzo często	6	3,2	4,6	100,0
	Ogółem	130	68,8	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	59	31,2		
Ogółem		189	100,0		

Około 8% badanej młodzieży używa innych substancji, poza wymienionymi wcześniej. W głównej mierze jest to tytoń. Badana młodzież w większości używa alkoholu (76%). Dla 18% częstotliwość używania wskazuje na wysokie ryzyko uzależnienia. Konopi indyjskich używa 12% badanych. Z pozostałymi narkotykami (kokaina, amfetamina, halucynogeny, ekstazy) eksperymentują pojedyncze osoby (od 1-2% badanej populacji). 22% badanych sięga po leki uspokajające i nasenne, 8% pali papierosy. 14% młodzieży wchodzi w zachowania sprzeczne z normami prawnymi. Od 5 do 7% badanych jest zagrożonych wypadnięciem z systemu szkolnego (7% średnia poniżej oceny dostatecznej, 5% powtarza klasę). Odbiorcy biorący udział w testowaniu, na podstawie charakterystyki grupy pod względem przejawianych zachowań ryzykownych, stanowią grupę docelową oddziaływań profilaktyki selektywnej – wczesnej interwencji socjalnej. Przejawiają liczne zachowania ryzykowne ale w większości na etapie eksperymentowania z nimi niż utrwalonych wzorców.

ETAPY PROCESU TESTOWANIA PODLEGAJĄCE OCENIE, EWALUACJI I WERYFIKACJI

Etapy realizacji testowania

A. Nabór 100 użytkowników ze 100 instytucji z m. Lublin i powiatu lubelskiego – maj/czerwiec 2012 r.

Użytkownicy do szkoleń zakwalifikowani zostali na podstawie następujących kryteriów:

- a) Osoba pracująca (umowa lub wolontariat) w instytucji realizującej zadania w zakresie przeciwdziałania marginalizacji społecznej i zawodowej młodzieży;
- b) Osoba zatrudniona na terenie powiatu lubelskiego lub miasta Lublin;
- c) Osoba z doświadczeniem w zakresie pracy z młodzieżą;
- d) Kryteria powinny być spełnione łącznie dla każdej rekrutowanej osoby.

B. Szkolenie dla 100 użytkowników (6 grup x 20 osób x 8 godz.) –

czerwiec/lipiec 2012 r.

Szkolenie z zakresu: diagnozy – komponent K0, coachingu, interwencji kryzysowej i rówieśniczych inkubatorów innowacyjności:

- „Diagnozowanie zasobów ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym”;
- „Idea pracy innowacyjnej z młodzieżą na bazie koncepcji zachowania zasobów”
- „Istota i formy coachingu rówieśniczego”
- „Istota i formy rówieśniczej interwencji kryzysowej”
- „Istota i formy rówieśniczych inkubatorów innowacyjności”.

Szkolenia prowadzili specjaliści w określonym obszarze i trenerzy kompetencji:

- profesor psychologii – specjalista w zakresie patologii społecznej, resocjalizacji i prawa.
- doktor psychologii – specjalista w zakresie psychoprofilaktyki;
- doktor psychologii specjalista w obszarze interwencji kryzysowej i mediacji;
- magister psychologii, specjalista terapii uzależnień;
- magister psychologii, specjalista w zakresie myślenia twórczego;
- magister pedagogiki, trener umiejętności z aplikacją do ACI – American Certification Institute, absolwent Szkoły Trenerów Heuresis;

C. Selekcja 20 Użytkowników do dalszych etapów testowania – czerwiec 2012 r.

Wybór 20 Użytkowników nastąpił wg kryteriów:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- doświadczenia posiadanego przez użytkowników w pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym i zawodowym;
- aktywny udział w szkoleniach;
- chęć dalszego uczestnictwa w projekcie;
- możliwość utworzenia grupy odbiorców i pracy w okresie wakacyjnym.

D. Nabór 40 liderów młodzieżowych – maj/czerwiec 2012 r.

Liderzy zrekrutowani zostali z lokalnej społeczności według kryteriów: miejsca zamieszkania oraz sukcesu w rozwoju indywidualnym i społecznym - młodzież o wysokim potencjale rozwojowym; Liderami zostali przede wszystkim studenci zamieszkujący m. Lublin bądź powiat lubelski.

E. Szkolenie 40 liderów młodzieżowych – czerwiec 2012 r.

Szkolenie (3 grupy x 3 godz.) z zakresu: profilaktyki rówieśniczej, coachingu, rówieśniczej interwencji kryzysowej oraz rówieśniczych inkubatorów innowacyjności.

F. Tworzenie zespołów profesjonalno-rówieśniczych do realizacji programów innowacyjnych – czerwiec 2012 r.

Każdy zespół (20 zespołów) składa się z 1 użytkownika i 2 liderów młodzieżowych.

Powstało 8 zespołów realizujących program AZIMUTH VITA, 6 zespołów realizujących QUO VADIS IUVENIS i 6 zespołów realizujących AUCTORIZO LIBERTAS.

G. Szkolenie zespołów profesjonalno-rówieśniczych w zakresie konstruowania autorskich programów oddziaływań –czerwiec 2012 r.

Szkolenia (3 grupy x 20 osób x 6 godz.) obejmowały:

- Konstruowanie autorskich programów oddziaływań w zakresie coachingu rówieśniczego”
- „Konstruowanie autorskich programów oddziaływań w zakresie rówieśniczej interwencji kryzysowej”
- „Konstruowanie autorskich programów oddziaływań w zakresie rówieśniczych inkubatorów innowacyjności”.

H. Nabór 200 odbiorców do testowania – czerwiec/lipiec 2012 r.

Odbiorcy rekrutowani zostali według kryteriów:

- a) Do IPI-I. Osoba spełnia przynajmniej jeden warunek: drugoroczność, ocena niedostateczna na koniec roku, dwie i więcej oceny mierne na koniec roku szkolnego, posiadanie kuratora w związku z zaniedbaniami szkolnymi

- b) Do IPI-2. Osoba spełnia przynajmniej jeden warunek: weszła w konflikt z prawem, posiada kuratora, pochodzi z rodziny, w której przynajmniej jeden z członków odbywa/odbywał karę pozbawienia wolności, posiada zachowanie naganne lub nieodpowiednie na świadectwie szkolnym.
- c) Do IPI3. Osoba spełnia przynajmniej jeden warunek: używa alkoholu (kryterium do 18 r. ż.), używa alkoholu nadmiernie (kryterium powyżej 18 r. ż.), używa narkotyki, pochodzi z rodziny alkoholowej.

I. Diagnoza potencjału rozwojowego 200 odbiorców z wykorzystaniem komponentu K-0 – czerwiec/lipiec 2012 r.

Diagnozę odbiorców przeprowadzali Użytkownicy po uprzednim przeszkoleniu do pracy z narzędziem K0. Podczas etapu diagnozy mogli oni korzystać z superwizji diagnostów.

J. Badania potencjału młodzieży nie biorącej udziału w testowaniu – czerwiec wrzesień 2012 r.

Użytkownicy poproszeni zostali o przebadanie metodą K0 od 2 do 3 osób z lokalnej społeczności, nie biorących udziału w testowaniu, w celu monitorowania czynników zmiany;

K. Superwizja użytkowników i liderów młodzieżowych przez trenerów i specjalistów z zakresu diagnozy psychologicznej. Przeprowadzono w okresie czerwiec-lipiec 180 godz. superwizji.

Celem superwizji było konsultowanie przez Użytkowników i Liderów swojego warsztatu pracy, pomysłów, wszelkich pojawiających się trudności podczas testowania z superwizorami. Możliwość wsparcia merytorycznego i emocjonalnego zapobiegała „wypaleniu się”, zniechęceniu i wypadnięciu z programu oraz podnosiła jakość pracy Użytkowników i Liderów poprzez konsultacje merytoryczne.

L. Realizacja autorskich programów o charakterze wczesnej interwencji przez zespoły profesjonalno-rówieśnicze wśród młodzieży zagrożonej: porażką szkolną, konfliktem z prawem i uzależnieniami; czerwiec-sierpień 2012.

- 8 programów dotyczących IPI-1 realizowanych było w: Domach Dziecka, Centrum Edukacji Zawodowej, Liceach Ogólnokształcących, Gminnych .
Programy realizowali: wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy, psycholodzy, trenerzy.
- 6 programów dotyczących IPI-2 zrealizowano w gimnazjach, na obozie przetrwania, w szkołach średnich, w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie – Poradnia Terapii Rodzin. Programy realizowali: pedagodzy, psycholodzy, terapeuci.
- 6 programów w zakresie IPI-3 zrealizowano w: gimnazjach, szkołach średnich, Ośrodkach Kultury. Programy realizowali: pedagodzy, psycholodzy, wychowawcy, instruktorzy.

Użytkownicy przepracowali z grupą 10 godzin zajęć wg autorskiego programu. Liderzy młodzieżowi z grupą przepracowali od 100 do 160 godzin warsztatowych.

M. Powtórna diagnoza 200 odbiorców – lipiec/sierpień 2012 r.

Diagnoza przeprowadzana z wykorzystaniem komponentu K-O weryfikowała zaistniałe zmiany w monitorowanych czynnikach bezpośrednio po odbytym testowaniu IPI 1-3.

N. Diagnoza odroczonej na 200 uczestników – wrzesień 2012 r.

Diagnoza z wykorzystaniem K-O weryfikująca stałość zmian dokonanych u młodzieży.

Jak wyniki z powyżej opisanego procesu testowania, zostały założono metody ewaluacji już w ramach procesu testowania przy użyciu Komponentu K.O, co dało **możliwość empirycznej weryfikacji obiektywnej zmiany, która zaszła u użytkowników i odbiorców.**

Wyniki tej ewaluacji uwzględniono w ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego w części dotyczącej analizy desk research.

4. ANALIZA DESK RESEARCH WYNIKÓW PROCESU TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO IPI³

4.1. Analiza wyników (danych zastanych) badań empirycznych ODBIORCÓW przeprowadzonych w trakcie testowania produktu finalnego

METODOLOGIA BADAŃ PRZEPROWADZONYCH W TRAKCIE TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO - ODBIORCY

Aby w sposób mierzalny zweryfikować realizację celów założonych dla testowania produktu finalnego przeprowadzono badania diagnostyczne.

W trakcie procesu testowania produktu finalnego została przeprowadzona 3 krotna diagnoza potencjału rozwojowego Odbiorców:

- ✓ na początku programu (czerwiec 2012),
- ✓ po jego zakończeniu (lipiec/sierpień 2012),
- ✓ a także diagnoza odroczonej w czasie (wrzesień 2012).

³ Analizę przeprowadzono w oparciu o:

Raport z testowania. Innowacyjne programy integralne wczesnej interwencji socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim na podstawie monitorowania wskaźników z wykorzystaniem komponentu K-0, red. J. Chwaszcz, Lublin 2012

oraz

Raport ewaluacyjny z testowania. Innowacyjne programy integralne wczesnej interwencji socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim, red. J. Kamiński, Lublin 2012

oraz

Opinia i ocena produktu finalnego po testowaniu w ramach projektu Innowacyjne programy Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim, red. A. Ochim-Koproń, Lublin 2012

Raport sporządzono również na podstawie: analizy danych empirycznych z testowania zawartych w raporcie z testowania sporządzonym przez J. Chwaszcz, analizy 20 autorskich programów profilaktycznych, 20 raportów ewaluacyjnych sporządzonych przez Użytkowników, wywiadów z Użytkownikami, superwizorami i trenerami.

W celu uzyskania grupy kontrolnej do badań przebadano również potencjał młodzieży nie biorącej udziału w testowaniu (czerwiec-wrzesień 2012) w celu monitorowania czynników zmiany.

Celem badań przeprowadzonych na grupie Odbiorców programów IPI-1, IPI-2, IPI-3 było dokonanie eksploracji zależności między przystosowaniem młodych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym a dystrybucją psychospołecznych zasobów (przypisywaniem im znaczenia oraz spostrzeganiem zysków i strat kapitałowych).

Przeprowadzenie analiz empirycznych miało na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie badawcze: Jaka dystrybucja zasobów prowadzi do redukcji ryzyka wykluczenia społecznego z powodu trudności edukacyjnych, z powodu zaburzeń osobowości i niedostosowania społecznego oraz z powodu uzależnienia?

Metodologia testowania i wskaźniki zmiany

Cele testowania:

1. Sprawdzenie skuteczności opracowanych Programów IPI 1-3 w stosunku do młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i zawodowym w wieku 15-19 lat;

Założenia:

- 1) Skuteczność opracowanych IPI 1-3 mierzona była poprzez zmiany z istotnych dla przystosowania młodzieży czynnikach zw. wskaźnikami monitorowanymi podczas testowania. Do wskaźników monitorowanych podczas testowania należały:

- poziom poczucia własnej skuteczności
- dystrybucja zasobów podmiotowych
- dystrybucja zasobów stanu
- dystrybucja zasobów energetycznych
- dystrybucja zasobów materialnych
- nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami – przede wszystkim w postaci: współpracy społecznej, działań asertywnych, poszukiwania wsparcia społecznego, przemyślanych działań
- poziom destrukcyjnych strategii radzenia sobie z problemami – głównie: działań instynktownych, działań unikowych, działań „nie wprost”, działań antyspołecznych, działań agresywnych.

- 2) Użyteczność narzędzia K0 Kwestionariusza Czynników Ochraniających Młodzież przed Wykluczeniem

Społecznym weryfikowana była na podstawie następujących wskaźników: poprawności planowania działań w stosunku do młodzieży na podstawie diagnozy przeprowadzonej przez Użytkowników za pomocą K0 oraz opinii Użytkowników o pracy z komponentem K0.

Sposób weryfikacji:

- 1) Skuteczność IPI 1-3 w pracy z młodzieżą oceniona została poprzez porównanie wskaźników zmian w trzech badaniach 200 odbiorców: badanie potencjału młodzieży przed przystąpieniem do testowania, badanie potencjału bezpośrednio po zakończeniu testowania oraz badanie odroczone, weryfikujące stałość zmian, po 1 miesiącu od testowania.

Innowacyjność:

1. W testowaniu wykorzystano trzy innowacyjne programy o charakterze wczesnej interwencji socjalnej, AZIMUTH VITA, QUO VADIS IUVENIS, AUCTORIZO LIBERTAS, oparte na zasobach młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i zawodowym. Dotychczas praca z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem bazowała na diagnozie negatywnej: brakach, stratach. Prezentowane podejście opiera się na diagnozie pozytywnej: mocnych stronach, potencjale młodzieży.
2. Realizacja programów poprzedzona została diagnozą grup, do których kierowane było oddziaływanie z wykorzystaniem Kwestionariusza Czynniki Ochroniające Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym (K0) co pozwoliło na dostosowanie metod pracy IPI 1-3 do autentycznych potrzeb danej grupy → skonstruowano 20 autorskich programów profilaktycznych.
3. Działania podejmowane w stosunku do młodzieży zagrożonej wykluczeniem podejmowane były w lokalnych społecznościach przy maksymalnym wykorzystaniu zasobów lokalnych (ludzkich, lokalowych, technicznych, materialnych i finansowych)
4. Praca z młodzieżą opierała się na założeniu o transferze kapitału w grupie o zróżnicowanym poziomie zasobów. Grupy młodzieży, na których odbywało się testowanie były niejednorodne zarówno pod względem przejawianych zachowań ryzykownych jak i poziomu zasobów. Taka struktura grupy, przy obecności silnych pozytywnych wzorców, pozwalała na pozytywne modelowanie zachowań młodzieży.
5. Praca w grupie młodzieżowej dodatkowo dawała uczestnikom testowania poczucie społecznego wsparcia – wsparcie rówieśnicze. Oddziaływanie w stosunku do młodzieży było więc kompleksowe, odbywało się na poziomie poznawczym, behawioralnym i emocjonalnym.

Przyjmując, że cele wyszczególnione w IPI-3. *AUCTORIZO LIBERTAS! Model wczesnej interwencji - program profilaktyczno-terapeutyczny zachowań autodestrukcyjnych dla młodzieży zagrożonej uzależnieniami* są celami badawczymi również i pozostałych programów (nie znaleziono wyszczególnienia w IPI-1. *Azimuth Vita. Model wczesnej interwencji – Program life coachingu i doradztwa zawodowego oraz rozwoju kompetencji kluczowych dla młodzieży z trudnościami edukacyjnymi i przedwcześnie opuszczającymi system edukacji* dla PI i w IPI-2. *QUO VADIS IUVENIS! Model wczesnej interwencji - program aktywizacji i adaptacji zawodowo-społecznej młodzieży trudnej o zaburzonej osobowości, niedostosowanej społecznie w oparciu o nowoczesne formy i metody wsparcia indywidualnego i środowiskowego* dla PII) można założyć, że efektem działań prowadzonych w ramach Modelu Wczesnej Interwencji Socjalnej powinno być osiągnięcie w grupie Odbiorców programów 6 poniżej wymienionych celów szczegółowych:

Cel 1.: Zwiększenie poziomu poczucia własnej skuteczności.

Cel 2.: Osiągnięcie korzystnej dystrybucji zasobów podmiotowych poprzez zwiększenie ich znaczenia, uruchomienie spirali zysków, zahamowanie spirali strat.

Cel 3.: Osiągnięcie korzystnej dystrybucji zasobów stanu poprzez zwiększenie ich znaczenia, uruchomienie spirali zysków, zahamowanie spirali strat.

Cel 4.: Osiągnięcie korzystnej dystrybucji zasobów energetycznych poprzez zwiększenie ich znaczenia, uruchomienie spirali zysków, zahamowanie spirali strat.

Cel 5.: Zwiększenie częstotliwości stosowania konstruktywnych strategii zaradczych – m. in.:

- współpracy społecznej;
- działań asertywnych;
- poszukiwania wsparcia społecznego;
- działań przemyślanych.

Cel 6.: Zmniejszenie częstotliwości stosowania destrukcyjnych strategii zaradczych – głównie:

- działań instynktownych;
- działań unikowych;
- działań „nie wprost”;
- działań antyspołecznych;
- działań agresywnych.

METODY BADAŃ

Do ewaluacji efektów testowania produktu finalnego „Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” wykorzystano skonstruowany na potrzeby badawcze *Kwestionariusz Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym (wersja eksperymentalna)*. Został on zbudowany w podziale na 4 części:

Część A.

W pierwszej części zawarto pytania dotyczące nasilenia sytuacji trudnych, poczucia sukcesu oraz poczucia porażki w trzech perspektywach czasowych (przeszłość, teraźniejszość, przyszłość). Pierwszy moduł w części A bada poczucie nasilenia sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w przeszłości, drugi - w teraźniejszości, zaś trzeci – w odnosi się do przewidywania poczucia nasilenia sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w przyszłości. Kwestionariusz oparto się na założeniu, że sytuacje trudne naruszając układ jednostka-otoczenia prowadzą do stresu psychologicznego.

W badaniu respondent dokonuje oceny częstości występowania poszczególnych sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych na pięciostopniowej skali: 1 – nigdy; 2 – bardzo rzadko (czyli kilka razy w życiu) 3 – czasami (kilka razy w roku); 4 – często (kilka razy w miesiącu); 5 – bardzo często (kilka razy w tygodniu).

Metoda wykorzystana w części A *Kwestionariusza Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym* została oparta na *Kwestionariuszu Oceny Własnego Życia Iwony Niewiadomskiej*.

Część B.

Druga część kwestionariusza, odnosząca się do dystrybucji zasobów zawiera pytania podlegające trzykrotnej weryfikacji pod względem znaczenia, pozyskania i utraty zasobu. Osoba badana, dokonuje oceny znaczenia poszczególnych grup zasobów, oraz stopnia ich pozyskania w ostatnim roku i stopnia ich utraty w ostatnim roku. W tym celu posługuje się pięciopunktową skalą: 1 – wcale, 2 – w małym stopniu, 3 – w średnim stopniu (w umiarkowanym stopniu), 4 – w dużym stopniu, 5 – w bardzo dużym stopniu. Zarządzanie zasobami poprzez procesy znaczenia, pozyskiwania i utraty czterech grup zasobów: podmiotowych, materialnych, stanu i energii związane jest z przystosowaniem osobistym i społecznym.

Metoda wykorzystana w części B *Kwestionariusza Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym* została oparta na Teorii Zachowania Zasobów (Conservation of Resources Theory – COR) S. Hobfolla.

Część C.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Część trzecia kwestionariusza dotyczy strategii radzenia sobie w sytuacjach trudnych. Przeznaczona jest do badania strategii zaradczych, jakie mogą być podejmowane przez młodego człowieka w sytuacjach trudnych. Respondent udziela w niej jednej z trzech odpowiedzi: tak, nie, nie wiem.

Metoda została oparta na teorii Strategicznego Podejścia do Radzenia Sobie S. Hobfolla i na podstawie analiz prowadzonych na etapie eksperckim tworzenia metody dostosowana do badanej grupy.

Część D.

Ostatnią część kwestionariusza stanowi metryczka obejmującą zmienne socjodemograficzne (tj. płeć, wiek, miejsce zamieszkania, rodzaj szkoły) oraz pytania weryfikujące przynależność osób do poszczególnych grup Odbiorców biorących udział w testowaniu IPI 1-3 (np. sytuacja szkolna, sytuacja prawna, używanie środków psychoaktywnych, używanie alkoholu w rodzinie, karalność, wychowanie poza rodziną pochodzenia).

ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

Wskaźniki monitorowane podczas testowania

Monitorowaniu podczas testowania poddano następujące wskaźniki:

- 1) poziom poczucia własnej skuteczności
- 2) dystrybucja zasobów podmiotowych
- 3) dystrybucja zasobów stanu
- 4) dystrybucja zasobów energetycznych
- 5) dystrybucja zasobów materialnych
- 6) nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami – przede wszystkim w postaci:
 - a. współpracy społecznej
 - b. działań asertywnych
 - c. poszukiwania wsparcia społecznego
 - d. przemyślanych działań
- 7) poziom destrukcyjnych strategii radzenia sobie z problemami – głównie:
 - a. działań instynktownych
 - b. działań unikowych
 - c. działań „nie wprost”
 - d. działań antyspołecznych
 - e. działań agresywnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wskaźniki te weryfikowano poprzez zastosowanie trzykrotnego badania 200 odbiorców zakwalifikowanych do IPI 1-3 Kwestionariuszem Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym (wersja eksperymentalna).

Metoda służąca do monitorowania wskaźników

Kwestionariuszem Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym (wersja eksperymentalna) składa się z czterech części.

Część A.

Pierwsza część kwestionariusza dotyczy nasilenia sytuacji trudnych, poczucia sukcesu oraz poczucia porażki w trzech perspektywach czasowych (przeszłość, teraźniejszość, przyszłość). Metoda oparta jest na Kwestionariuszu Oceny Własnego Życia I. Niewiadomskiej. Pierwszy moduł w części A bada poczucie nasilenia sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w przeszłości. Drugi moduł dotyczy poczucie nasilenia sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w teraźniejszości. Trzeci moduł z kolei odnosi się do poczucie nasilenia sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w przyszłości. Kwestionariusz opiera się na założeniu, że sytuacje trudne naruszają układ jednostka-otoczenia prowadząc do stresu psychologicznego. Osoba badana dokonuje oceny częstości występowania poszczególnych sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych na pięciostopniowej skali: 1 – nigdy, 2 – bardzo rzadko, czyli kilka razy w życiu, 3 – czasami, co oznacza kilka razy w roku, 4 – często to z kolei kilka razy w miesiącu, 5 – bardzo często tj. kilka razy w tygodniu.

Część B.

Druga część kwestionariusza odnosi się do dystrybucji zasobów, opiera się na teorii zachowania zasobów (Conservation of Resources Theory – COR) S. Hobfolla. Część B zawiera 74 pytania do trzykrotnej weryfikacji pod względem znaczenia, pozyskania i utraty zasobu. Osoba badana, ocenia znaczenie poszczególnych grup zasobów, stopień ich pozyskania w ostatnim roku oraz stopień ich utraty w ostatnim roku. W tym celu posługuje się pięciopunktową skalą: 1 – wcale, 2 – w małym stopniu, 3 – w średnim stopniu (w umiarkowanym stopniu), 4 – w dużym stopniu, 5 – w bardzo dużym stopniu. Zarządzanie zasobami poprzez procesy znaczenia, pozyskiwania i utraty czterech grup zasobów: podmiotowych, materialnych, stanu i energii związane jest z przystosowaniem osobistym i społecznym.

Część C.

Część trzecia dotyczy strategii radzenia sobie w sytuacjach trudnych i oparta jest na teorii Strategicznego Podejścia do Radzenia Sobie S. Hobfolla. Obejmuje 52 pytania. Część ta służy do badania strategii zaradczych, jakie mogą być podejmowane przez młodego człowieka w sytuacjach trudnych. Itemy zostały dostosowane do badanej grupy na podstawie analiz prowadzonych na etapie eksperckim tworzenia metody. Osoba badana odpowiedzi udziela posługując się trzema rodzajami odpowiedzi: tak, nie, nie wiem.

Część D.

Metryczka obejmuje zmienne socjodemograficzne oraz pytania weryfikujące przynależność osób do poszczególnych grup odbiorców biorących udział w testowaniu IPI 1-3. Pytania dotyczą m. in. sytuacji szkolnej, sytuacji prawnej oraz używania środków psychaktywnych.

Poniżej przedstawiono, opracowane na potrzeby testowania, normy dla poszczególnych zmiennych.

Odniesienie do norm ma zastosowanie w badaniach indywidualnych. Podczas testowania służyło

Użytkownikom do opracowania diagnoz indywidualnych i grupowych. Przy porównaniu grup, w obliczeniach przedstawionych w raporcie, analizy dokonywane są w odniesieniu do średnich i odchyłeń standardowych.

**Orientacyjne normy dla poszczególnych kategorii zmiennych uwzględnionych w ramach projektu
Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu
społecznemu młodzieży w województwie lubelskim**

Charakterystyka próby normalizacyjnej:**Płeć**

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	kobiety	981	55,0	55,0	55,0
	mężczyźni	804	45,0	45,0	100,0
	Ogółem	1785	100,0	100,0	

Wiek

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
2. Wiek	1761	15	22	17,31	1,119

Miejsce zamieszkania

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	wieś	1002	56,1	56,5	56,5
	miasto do 30 tys. mieszk.	298	16,7	16,8	73,3
	miasto 30-100 tys. mieszk.	295	16,5	16,6	89,9
	miasto pow. 100 tys. mieszk.	179	10,0	10,1	100,0
	Ogółem	1774	99,4	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	11	,6		
Ogółem		1785	100,0		

Rodzaj szkoły

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	1,0	39	2,2	2,2	2,2
	2,0	161	9,0	9,2	11,4
	3,0	617	34,6	35,2	46,6
	4,0	812	45,5	46,3	92,8
	5,0	126	7,1	7,2	100,0
	Ogółem	1755	98,3	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	30	1,7		
Ogółem		1785	100,0		

5. Typ szkoły

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	publiczna	1736	97,3	97,9	97,9
	niepubliczna	38	2,1	2,1	100,0
	Ogółem	1774	99,4	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	11	,6		
Ogółem		1785	100,0		

Normy dla poszczególnych kategorii zmiennych:**Interpretacja skali stenowej:****1-3 sten → wyniki niskie****4-7 sten → wyniki przecietne**

Przedstawienie uzyskanych wyników według monitorowanych wskaźników

Wyniki testowania zaprezentowane zostaną poprzez weryfikację monitorowanych wskaźników w trzech pomiarach: 1. Przed rozpoczęciem testowania, 2. Bezpośrednio po zakończeniu testowania i 3. W pomiarze odroczonym po 1 miesiącu od zakończenia testowania.

Nasilenie sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych**Badanie I przed programem****Tab. 6. Nasilenie sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych.**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Pomiar nasilenia sytuacji trudnych w przeszłości	189	7	29	16,16	4,397
Pomiar poziomu minionych sukcesów	189	4	20	13,52	2,751
Pomiar nasilenia minionych porażek	188	4	18	9,68	2,827
Pomiar poziomu aktualnych sytuacji trudnych	189	6	29	15,01	4,560
Pomiar natężenia aktualnych sukcesów	189	6	20	13,80	2,947
Pomiar poziomu teraźniejszych porażek	189	3	20	9,25	3,043
Pomiar nasilenia przewidywanych sytuacji trudnych	189	7	28	15,16	4,728
Pomiar poziomu przyszłych sukcesów	188	5	20	14,93	3,211
Pomiar poziomu przyszłych porażek	188	4	15	8,66	2,742
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	187				

Badanie przed programem

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Uzyskane wyniki w trzech pomiarach w odniesieniu do norm wiekowych

	Przeszłość	Teraźniejszość	Przyszłość
Sytuacje trudne	przeciętne	przeciętne	przeciętne
Sukcesy	przeciętne	przeciętne	wysokie
Porażki	przeciętne	przeciętne	przeciętne

Badana młodzież na poziomie przeciętnym doświadczała, doświadcza i spodziewa się w przyszłości doświadczać sytuacji trudnych oraz porażek. Sukcesy w perspektywie czasowej przeszłość-teraźniejszość spostrzega na poziomie przeciętnym ale w przyszłości spodziewa się więcej sukcesów.

Badanie II bezpośrednio po programie**Tab. 7. Nasilenie sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych.**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Pomiar nasilenia sytuacji trudnych w przeszłości	189	7	29	15,45	4,267
Pomiar poziomu minionych sukcesów	189	6	20	13,58	2,758
Pomiar nasilenia minionych porażek	189	4	17	9,39	2,675
Pomiar poziomu aktualnych sytuacji trudnych	189	7	30	14,22	4,685
Pomiar natężenia aktualnych sukcesów	188	6	20	14,01	2,923
Pomiar poziomu teraźniejszych porażek	189	4	19	8,91	2,865
Pomiar nasilenia przewidywanych sytuacji trudnych	189	7	28	14,41	4,402
Pomiar poziomu przyszłych sukcesów	188	4	20	15,31	2,940
Pomiar poziomu przyszłych porażek	189	4	17	8,74	2,688
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	187				

Badanie bezpośrednio po programie

Uzyskane wyniki w trzech pomiarach w odniesieniu do norm wiekowych

	Przeszłość	Teraźniejszość	Przyszłość
Sytuacje trudne	przeciętne	przeciętne	przeciętne
Sukcesy	przeciętne	przeciętne	wysokie
Porażki	przeciętne	przeciętne	przeciętne

Wyniki grupy nie uległy zmianie pod wpływem testowania w odniesieniu do wyników niskich, średnich i wysokich. Przedziały wyników niskich, średnich i wysokich są dość obszerne. Analizując proces zmian należy zwrócić uwagę na kierunki zmian w obszarach wyników niskich, średnich i wysokich. W drugim badaniu, po bezpośredniej pracy z grupami, zaznacza się tendencja w kierunku zwiększenia poziomu przewidywania przyszłych sukcesów.

Badanie III po miesiącu od zakończenia programu**Tab. 8. Nasilenie sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych.**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Pomiar nasilenia sytuacji trudnych w przeszłości	189	7	28	15,16	4,735
Pomiar poziomu minionych sukcesów	189	4	20	13,42	3,502
Pomiar nasilenia minionych porażek	189	4	16	9,14	2,997
Pomiar poziomu aktualnych sytuacji trudnych	189	7	27	14,31	4,571
Pomiar natężenia aktualnych sukcesów	189	4	20	13,70	3,455
Pomiar poziomu teraźniejszych porażek	189	4	20	8,60	2,907
Pomiar nasilenia przewidywanych sytuacji trudnych	189	7	25	13,94	4,616
Pomiar poziomu przyszłych sukcesów	189	4	20	14,43	3,560
Pomiar poziomu przyszłych porażek	189	4	15	8,48	2,707
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	189				

Badanie odroczone

Uzyskane wyniki w trzech pomiarach w odniesieniu do norm wiekowych.

	Przeszłość	Teraźniejszość	Przyszłość
Sytuacje trudne	przeciętne	przeciętne	przeciętne
Sukcesy	przeciętne	przeciętne	wysokie
Porażki	przeciętne	przeciętne	przeciętne

Wyniki grupy nie uległy zmianie pod wpływem testowania w odniesieniu do wyników niskich, średnich i wysokich. Zaznacza się tendencja spadkowa w spodziewaniu się przez młodzież doświadczania porażek w przyszłości. Obniżenie spodziewanych porażek może wiązać się ze zdobytymi pozytywnymi doświadczeniami – poczuciem własnej skuteczności - przez młodzież podczas testowania PI.

Znaczenie, pozyskiwanie i utrata zasobów podmiotowych, stanu, materialnych oraz energii**Badanie I przed programem****Tab. 9. Dystrybucja zasobów podmiotowych**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów podmiotowych	189	58	130	103,86	14,619
Zysk zasobów podmiotowych	188	29	130	85,23	21,485
Strata zasobów podmiotowych	188	17	115	50,52	17,091
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badanie I przed programem

Badane osoby przypisują (deklaratywnie) duże znaczenie zasobom podmiotowym. Znacznie mniejszy jest jednak stopień ich pozyskania (przy dużym odchyleniu standardowym). Pocieszające jest to, że utrata zasobów podmiotowych jest także niewielka. Niska utrata może wiązać się z młodym wiekiem osób badanych co wiąże się z mniejszą możliwością pozyskania zasobów ale i mniejszymi stratami w tym zakresie.

Badanie II bezpośrednio po programie**Tab. 10. Dystrybucja zasobów podmiotowych**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów podmiotowych	189	61	130	103,78	14,062
Zysk zasobów podmiotowych	189	26	130	87,40	20,172
Strata zasobów podmiotowych	189	22	120	48,46	17,315
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	189				

Badanie II bezpośrednio po programie

Wyniki badania bezpośrednio po zakończeniu oddziaływań wskazują na wzrost zysków w zasobach podmiotowych oraz zmniejszenie spostrzeganych strat w obszarze zasobów podmiotowych. Różnice w dystrybucji zasobów pomiędzy pomiarem I i II są niewielkie, ale świadczą o zainicjowaniu zmian w pożądanym kierunku.

Badania III po miesiącu od zakończenia programu

Tab. 11. Dystrybucja zasobów podmiotowych

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów podmiotowych	188	58	130	100,57	15,579
Zysk zasobów podmiotowych	188	26	130	85,97	20,132
Strata zasobów podmiotowych	188	19	120	51,81	20,772
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badanie III po miesiącu od zakończenia programu

Wyniki III badania odroczonego są bliższe wynikom otrzymanym w I badaniu przed rozpoczęciem testowania. Świadczy to o braku utrwalenia rozpoczętych zmian w dystrybucji zasobów podmiotowych młodzieży.

Badanie I przed programem**Tab. 12. Dystrybucja zasobów stanu**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów stanu	189	63	140	108,36	16,039
Zysk zasobów stanu	188	31	140	89,11	23,102
Strata zasobów stanu	188	18	129	52,64	18,543
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badania I przed programem

Osoby badane przed rozpoczęciem testowania przypisywały duże znaczenie zasobom stanu, w mniejszym stopniu pozyskali te zasoby i w jeszcze mniejszym utracili. Duża różnica pomiędzy wartościowaniem zasobów a ich pozyskiwaniem czy utratą może wynikać z młodego wieku osób badanych i ograniczonych możliwościach pozyskiwania/tracenia pewnych grup zasobów.

Badanie II bezpośrednio po programie**Tab. 13. Dystrybucja zasobów stanu**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów stanu	189	63	139	108,93	16,074
Zysk zasobów stanu	189	28	140	91,14	22,262
Strata zasobów stanu	189	24	121	51,34	18,207
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	189				

Badania II bezpośrednio po programie

W badaniu bezpośrednim po testowaniu młodzieży na podobnym poziomie jak przed rozpoczęciem testowania, oceniła znaczenie i utratę zasobów stanu. Wzrosło natomiast pozyskiwanie tych zasobów. Efekt ten zapewne wynika z funkcjonowania młodzieży, podczas testowania, w grupie wsparcia rówieśniczego.

Badanie III po miesiącu od zakończenia programu**Tab. 14. Dystrybucja zasobów stanu**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów stanu	188	48	140	105,77	18,233
Zysk zasobów stanu	188	29	140	90,41	22,672
Strata zasobów stanu	188	25	126	55,55	22,396
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badania III po miesiącu od zakończenia programu

W trzecim badaniu, weryfikującym efekt utrwalony, znaczenie zasobów stanu obniżyło się, pozyskiwanie utrzymało tendencję wzrostową, z kolei odczuwane przez młodzież straty zasobów stanu podwyższyły się. Straty te wynikają najprawdopodobniej z zakończenia kontaktu, bezpośredniego wsparcia, z liderami młodzieżowymi realizujących program IPI 1-3 oraz zbyt krótkiego okresu testowania. Podczas testowania nie został utrwalony nawyk spotkań osób stanowiących grupy eksperymentalne i możliwość korzystania ze wsparcia rówieśniczego. Prawdopodobnie osobami dającymi wsparcie byli przede wszystkim liderzy młodzieży.

Badanie I przed programem

Tab. 15. Dystrybucja zasobów energetycznych

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów energetycznych	189	14	45	35,46	5,045
Zysk zasobów energetycznych	188	9	45	28,46	7,497
Strata zasobów energetycznych	188	9	38	19,31	6,948
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badanie I przed programem

Młodzież w badaniu I, przed testowaniem IPI, przypisała wysokie znaczenie zasobom energetycznym. Zasoby te także pozyskała w dużym stopniu w mniejszym utraciła.

Badanie II bezpośrednio po programie

Tab. 16. Dystrybucja zasobów energetycznych

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów energetycznych	189	19	45	35,75	5,145
Zysk zasobów energetycznych	189	9	45	29,17	7,201
Strata zasobów energetycznych	189	9	42	18,23	6,503
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	189				

Badanie II bezpośrednio po programie

Dystrybucja zasobów energetycznych w II badaniu, bezpośrednio po testowaniu, nie uległa zmianie.

Badanie III po miesiącu od zakończenia programu

Tab. 17. Dystrybucja zasobów energetycznych

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów energetycznych	188	20	45	35,07	5,554
Zysk zasobów energetycznych	188	9	45	29,07	7,503
Strata zasobów energetycznych	188	9	42	19,27	7,460
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badanie III po miesiącu od zakończenia programu

Dystrybucja zasobów energetycznych w II badaniu, bezpośrednio po testowaniu, nie uległa zmianie.

Badanie I przed programem

Tab. 18. Dystrybucja zasobów materialnych

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów materialnych	189	20	50	37,83	6,645
Zysk zasobów materialnych	188	10	48	30,16	8,309
Strata zasobów materialnych	188	5	49	18,05	7,258
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badania I przed programem

Podobnie jak w zasobach energetycznych, młodzież przypisuje duże znaczenie zasobom materialnym, w dużym stopniu pozyskuje te zasoby, w mniejszym traci.

Badanie II bezpośrednio po programie

Tab. 19. Dystrybucja zasobów materialnych

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów materialnych	189	20	50	37,12	6,664
Zysk zasobów materialnych	189	10	50	29,63	8,397
Strata zasobów materialnych	189	7	49	17,59	7,201
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	189				

Badania II bezpośrednio po programie

Dystrybucja zasobów materialnych, po testowaniu, wykazuje następujące tendencje: znaczenie zasobów pozostaje bez zmian, pozyskiwanie i utrata ulegają nieznacznemu obniżeniu.

Badanie III po miesiącu od zakończenia programu

Tab. 20. Dystrybucja zasobów materialnych

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Znaczenie zasobów materialnych	188	17	50	36,94	7,232
Zysk zasobów materialnych	188	10	49	30,41	8,488
Strata zasobów materialnych	188	7	46	19,02	8,540
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badania III po miesiącu od zakończenia programu

W trzecim pomiarze, odroczonym, występuje tendencja do wyrównania dystrybucji zasobami materialnymi do poziomu sprzed rozpoczęcia testowania.

Strategie zaradcze stosowane w sytuacjach trudnych

Badanie I przed programem

Tab. 21. Strategie zaradcze

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Działania asertywne	189	15	45	30,93	5,844
Współpraca społeczna	189	5	25	13,99	4,199
Poszukiwanie wsparcia społecznego	189	7	34	20,80	6,861
Działania przemyślane/ostrożne	189	5	25	14,92	3,759
Działania instynktowne	189	6	30	17,57	4,327
Unikanie	189	6	29	14,74	5,014
Działanie nie wprost	189	4	20	9,97	3,591
Działania antyspołeczne	189	4	24	11,74	4,624
Działania agresywne	189	5	25	13,98	3,908
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	189				

Badania I przed programem

Młodzież przed przystąpieniem do testowania IPI 1-3 posługiwała się zarówno pożądanymi jak i nie pożądanymi strategiami zaradczymi. Do najczęściej używanych strategii należały: działania przemysłane, asertywne, współpraca społeczna ale i działania nie wprost, antyspołeczne i agresywne.

Badanie II bezpośrednio po programie**Tab. 22. Strategie zaradcze**

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Działania asertywne	186	10	45	31,62	5,900
Współpraca społeczna	186	5	25	13,67	4,300
Poszukiwanie wsparcia społecznego	186	7	35	21,45	6,569
Działania przemysłane/ostrożne	186	5	24	14,77	3,845
Działania instynktowne	186	5	29	17,24	4,617
Unikanie	186	6	29	14,27	5,353
Działanie nie wprost	186	4	20	9,52	3,698
Działania antyspołeczne	186	4	24	11,36	4,571
Działania agresywne	186	5	24	13,83	3,809
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	186				

Badania II bezpośrednio po programie

Po badaniu II, bezpośrednio po testowaniu, wzmocnieniu uległy strategie asertywne oraz poszukiwanie wsparcia społecznego.

Badanie III po miesiącu od zakończenia programu

Tab. 23. Strategie zaradcze

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Działania asertywne	188	10	45	29,10	5,604
Współpraca społeczna	188	5	25	14,73	3,896
Poszukiwanie wsparcia społecznego	188	7	35	22,15	6,214
Działania przemyślane/ostrożne	188	5	25	15,35	3,749
Działania instynktowne	188	6	30	17,89	4,527
Unikanie	188	6	30	16,34	5,301
Działanie nie wprost	188	4	20	10,45	3,748
Działania antyspołeczne	188	5	25	12,46	4,973
Działania agresywne	188	2	25	13,86	4,039
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	188				

Badania III po miesiącu od zakończenia programu

W badaniu efektów utrwalonych zaznaczają się następujące tendencje: wzrost strategii zaradczych pozytywnych takich jak współpraca społeczna, poszukiwanie wsparcia społecznego, działania przemyślane ale także wzrost strategii niepożądanych takich jak unikanie i działania antyspołeczne. Obniżeniu także uległy zachowania asertywne.

Podczas testowania wzmocnieniu uległy przede wszystkim strategie związane z zasobami stanu, wsparciem społecznym i współpracą. Wzrost częstości posługiwania się przez młodzież wymienionymi strategiami, przy ich świeżości, może wiązać się początkowo z obniżeniem działań asertywnych. Działania asertywne oceniane są często przez młodzież jako stojące w opozycji do zachowań konformistycznych wiązanych ze współpracą społeczną. Utrwalenie prawidłowych, efektywnych sposobów radzenia sobie z sytuacjami trudnymi oraz nabycie kompetencji w klasyfikacji zachowań typu asertywne, uległe, agresywne wymaga treningu w czasie, przy obecności osoby/osób monitorujących jego prawidłowy przebieg. Dość krótki okres testowania nie pozwolił na optymalne rozróżnienie i utrwalenie zapoczątkowanych procesów zmian strategii zaradczych. Dodatkowo praca nad sposobami zachowania w odniesieniu do ja-inni jest utrudniona ze względu na okres kryzysu rozwojowego, w którym znajduje się młodzież poddana testowaniu. Kryzys ten dotyczy kształtowania poczucia własnej tożsamości i związany jest z konfliktem angażującym strukturę ja-inni ludzie.

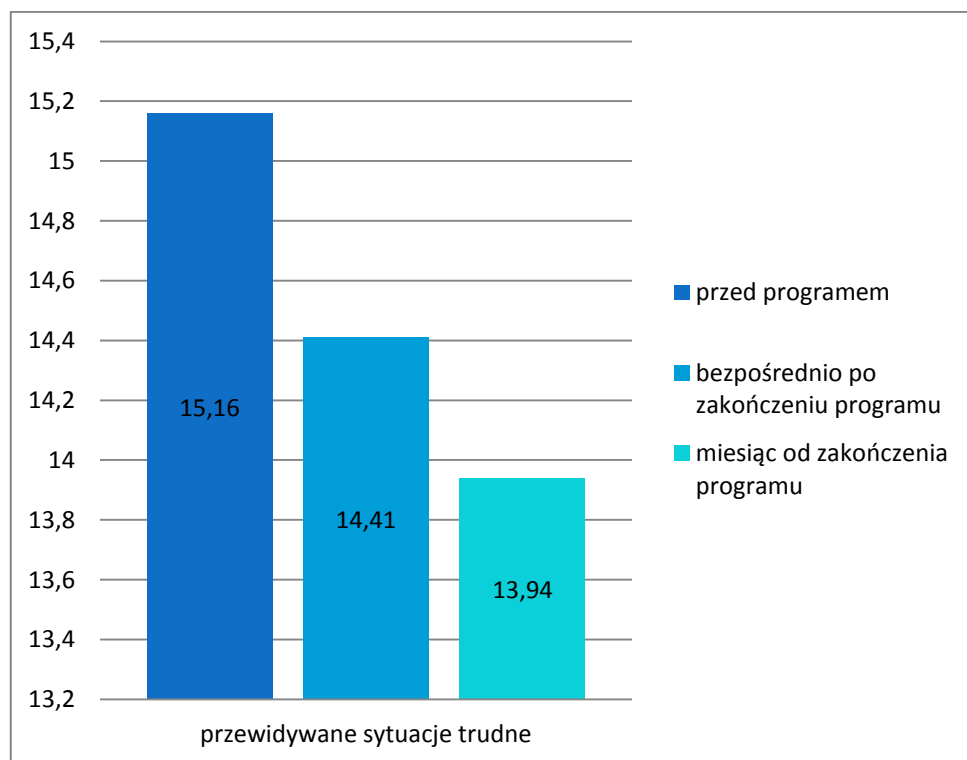
Porównanie nasilenia poszczególnych zmiennych w trzech pomiarach (przed testowaniem IPI, bezpośrednio po zakończeniu programu i w badaniu odroczonym po miesiącu od zakończenia testowania)*

***kolorem czerwonym zaznaczono statystycznie istotne różnice, w ostatniej kolumnie zawarto informację między którymi pomiarami różnica występuje oraz jaki jest jej charakter.**

Tab. 24. Nasilenie sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych w trzykrotnym badaniu odbiorców.

	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		F	p	Porównania wielokrotne
	M	SD	M	SD	M	SD			
Przeszłość									
Pomiar nasilenia sytuacji trudnych w przeszłości	16,16	4,397	15,45	4,267	15,16	4,735	2,530	,081	1>2 - tendencja
Pomiar poziomu minionych sukcesów	13,52	2,751	13,58	2,758	13,42	3,502	,124	,883	
Pomiar nasilenia minionych porażek	9,68	2,827	9,39	2,675	9,14	2,997	1,733	,178	
Teraźniejszość									
Pomiar poziomu aktualnych sytuacji trudnych	15,01	4,560	14,22	4,685	14,31	4,571	1,659	,191	
Pomiar natężenia aktualnych sukcesów	13,80	2,947	14,01	2,923	13,70	3,455	,492	,612	
Pomiar poziomu teraźniejszych porażek	9,25	3,043	8,91	2,865	8,60	2,907	2,280	,103	
Przyszłość									
Pomiar nasilenia przewidywanych sytuacji trudnych	15,16	4,728	14,41	4,402	13,94	4,616	3,445	,033	1>3
Pomiar poziomu przyszłych sukcesów	14,93	3,211	15,31	2,940	14,43	3,560	3,480	,031	2>3
Pomiar poziomu przyszłych porażek	8,66	2,742	8,74	2,688	8,48	2,707	,472	,624	

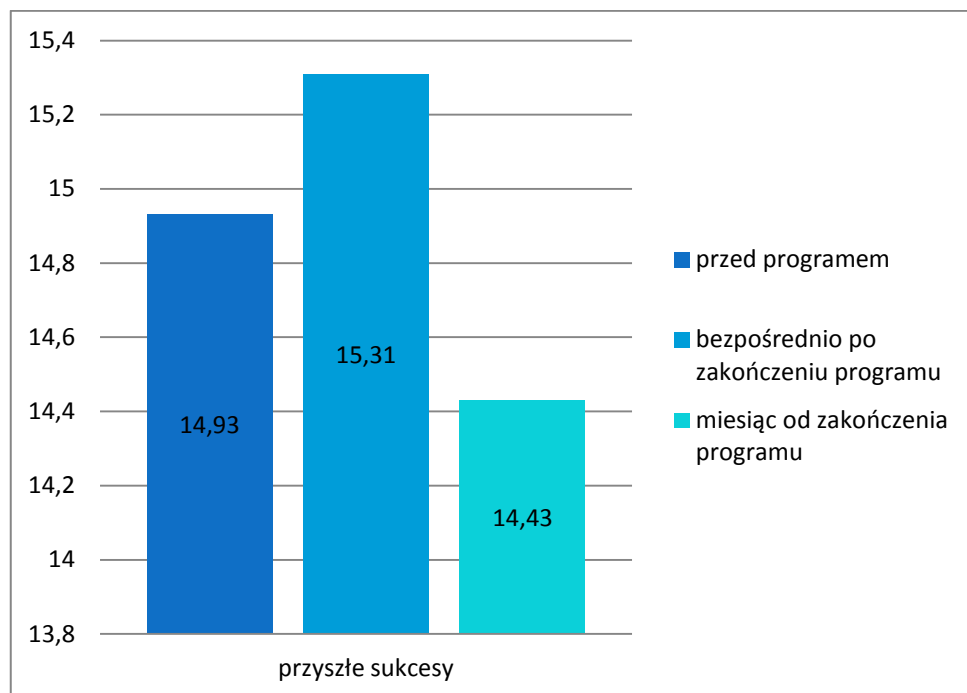
Zaistniała utrwalona zmiana w przewidywaniu przez młodzież wystąpienia sytuacji trudnych w przyszłości. Młodzież uczestnicząca w testowaniu zaczęła z mniejszym nasileniem oczekiwać wystąpienia sytuacji trudnych w przyszłości. Efekt ten wiąże się ze zmniejszeniem negatywnych emocji młodzieży, które towarzyszą oczekiwaniu sytuacji trudnej.

Wykres 1. Nasilenie oczekiwanych sytuacji trudnych w przyszłości w trzech pomiarach odbiorców.

Zmniejszenie oczekiwania trudności wiąże się bezpośrednio z lepszym przystosowaniem społecznym młodzieży.

Drugą zmianą zaobserwowaną u młodzieży biorącej udział w testowaniu na poziomie istotnym statystycznie jest zwiększenie oczekiwania sukcesów w przyszłości. Największe nasilenie tego wskaźnika zanotowano w badaniu drugim bezpośrednio po testowaniu. Wynik ten nie utrzymał się jednak jako efekt utrwalony w trzecim badaniu co związane jest najprawdopodobniej z brakiem czynnika wspierającego (zaprzestanie oddziaływań). Wskaźnik nastawienia na sukces w przyszłości wiąże się bezpośrednio z pozytywnymi emocjami, wiarą we własne siły ale i możliwością skorzystania ze wsparcia. W sytuacji po zakończeniu testowania zabrakło czynnika wspierającego.

Wykres 2. Nasilenie oczekiwanych sukcesów w trzech pomiarach odbiorców.

Oczekiwanie sukcesów jest czynnikiem silnie związanym z przystosowaniem społecznym i samoskutecznością w działaniu. Najwyższy wynik w tym wymiarze młodzież uzyskała w badaniu bezpośrednim po zakończeniu testowania IPI 1-3. Zasób ten jest jednak bardzo wrażliwy na komunikaty dotyczące osoby płynące z otoczenia. Praca na zasobach, w okresie testowania, wzmocniła u młodzieży poczucie własnej skuteczności i nastawienie na sukces, co wzmocniło motywację młodych ludzi do zmian pozytywnych, działań pro aktywnych. Obniżenie się czynnika po miesiącu od zakończenia testowania pokazuje jak silne są stereotypowe działania społeczności lokalnej w stosunku do młodzieży zagrożonej wykluczeniem (niskozasobowej). Obecne podejście oparte na stracie, deficycie w relacji do młodzieży zagrożonej wykluczeniem charakteryzuje się m. in.: diagnozą negatywną, wskazującą braki, autorytarnością, relacją pionową osoba pomagająca (lepszą) - osoba odbierająca pomoc (gorsza), dzieli młodzież na „lepszą i „gorszą” poprzez kierowanie do różnych grup młodzieży innych form wsparcia.

Testowanie PI wskazało wyraźnie skuteczność IPI 1-3 w pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym i zawodowym. Przy zmianie dotychczasowej formy pracy z młodzieżą odbiorcy istotnie wzmocnili zasoby bezpośrednio związane (z koncepcji S. Hobfolla) z przystosowaniem społecznym.

Testowanie Innowacyjnych Programów Integralnych o charakterze wczesnej interwencji socjalnej w zakresie oceny sytuacji trudnych, porażek i sukcesów wykazało bezpośredni efekt w postaci istotnego zwiększenia nastawienia młodzieży na sukces w przyszłości, zwiększenie pozytywnych emocji i samoskuteczności oraz zmniejszenie nasilenia oczekiwanych w przyszłości sytuacji trudnych, co także wiąże się z poczuciem własnej skuteczności i zmianą emocjonalności na bardziej pozytywną.

Wskaźniki utrwalone wiążą się bezpośrednio z poziomem przystosowania młodzieży o charakterze pozytywnym. Świadczą o trafności zaplanowanych w Projekcie działań.

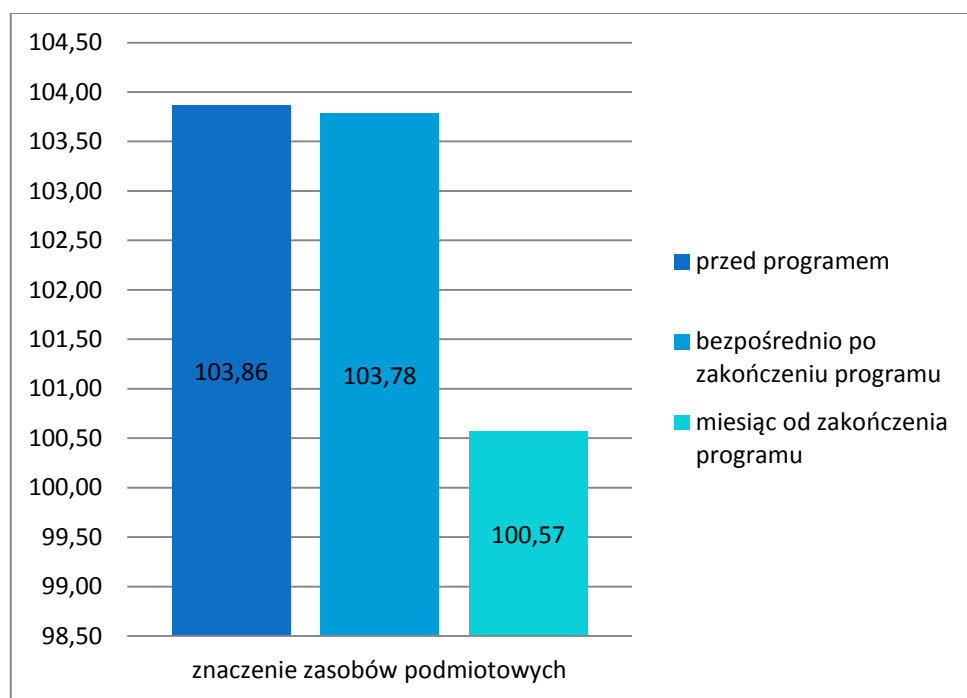
Tab. 25. Dystrybucja zasobów w trzykrotnych badaniu odbiorców.

	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		F	p	Porównania wielokrotne
	M	SD	M	SD	M	SD			
Zasoby podmiotowe									
Znaczenie zasobów podmiotowych	103,86	14,619	103,78	14,062	100,57	15,579	3,050	,048	1>3; 2>3
Zysk zasobów podmiotowych	85,23	21,485	87,40	20,172	85,97	20,132	,542	,582	
Strata zasobów podmiotowych	50,52	17,091	48,46	17,315	51,81	20,772	1,587	,205	
Zasoby stanu									
Znaczenie zasobów	108,36	16,039	108,93	16,074	105,77	18,233	1,885	,153	

stanu									
Zysk zasobów stanu	89,11	23,102	91,14	22,262	90,41	22,672	,388	,679	
Strata zasobów stanu	52,64	18,543	51,34	18,207	55,55	22,396	2,236	,108	
Zasoby energetyczne									
Znaczenie zasobów energetycznych	35,46	5,045	35,75	5,145	35,07	5,554	,789	,455	
Zysk zasobów energetycznych	28,46	7,497	29,17	7,201	29,07	7,503	,515	,598	
Strata zasobów energetycznych	19,31	6,948	18,23	6,503	19,27	7,460	1,451	,235	
Zasoby materialne									
Znaczenie zasobów materialnych	37,83	6,645	37,12	6,664	36,94	7,232	,885	,413	
Zysk zasobów materialnych	30,16	8,309	29,63	8,397	30,41	8,488	,419	,658	
Strata zasobów materialnych	18,05	7,258	17,59	7,201	19,02	8,540	1,680	,187	

Monitorowanie dystrybucji (znaczenia, zysku i utraty) zasobów podmiotowych, stanu, energii oraz materialnych podczas testowania IPI 1-3 pozwoliło zaobserwować następujące prawidłowości: jedyna znacząca zmiana w dystrybucji zasobów wystąpiła w zakresie znaczenia zasobów podmiotowych. Znaczenie zasobów podmiotowych obniżyło się w trzecim pomiarze, co świadczy o tym, że młodzież we wrześniu przypisuje niższe znaczenie własnym kompetencjom niż w okresie testowania (wakacyjnym). Efekt ten nie był zamierzony. Oczekiwano wzrostu znaczenia i pozyskiwania przez młodzież zasobów podmiotowych.

Zaistniała sytuację tłumaczyć można następującymi hipotezami: obniżenie znaczenia zasobów podmiotowych może być związane z okresem, w którym przeprowadzane były trzy pomiary monitorujące wskaźniki zmiany. Pierwszy pomiar odbywał się w okresie zakończenia roku szkolnego i wiązał się z okresem radosnym dla młodzieży, wówczas przypisywali znaczenie własnym zasobom ze względu na uzyskanie (w większości) promocji do kolejnej klasy, planami na czas wolny, odpoczynkiem. Drugi pomiar wykonany w trakcie wakacji związany był z podobnymi uwarunkowaniami, młodzież atrakcyjnie spędzała czas na testowaniu IPI 1-3. Trzeci pomiar, w którym zidentyfikowany został obniżony poziom zasobów podmiotowych, wykonany został we wrześniu, kiedy to młodzież rozpoczęła nowy rok szkolny i została obciążona, w jej przekonaniu, obowiązkami, ograniczającymi jej wolność, zagrażającymi jej (interpretacja sytuacji trudnej w kategoriach zagrożenia).

Wykres 3. Znaczenie zasobów podmiotowych w trzech pomiarach odbiorców.

W kontekście weryfikacji wskaźników nie uzyskano zadawalającej zmiany w dystrybucji zasobów podmiotowych.

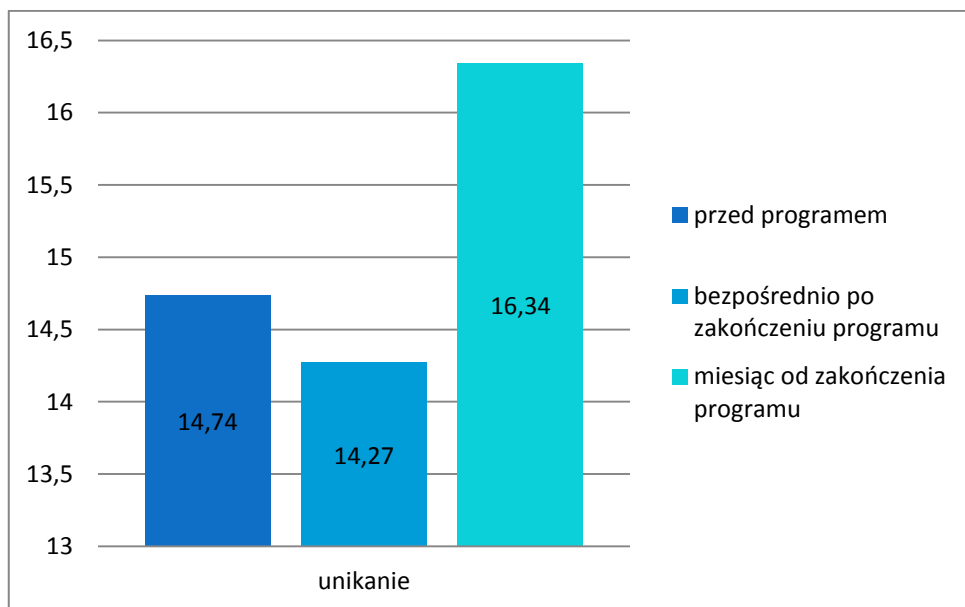
Tab. 26. Stosowanie strategii zaradczych przez młodzież w trzykrotnym badaniu odbiorców.

	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		F	p	Porównania wielokrotne
	M	SD	M	SD	M	SD			
Działania asertywne	30,93	5,844	31,62	5,900	29,10	5,604	9,558	,000	1>3; 2>3
Współpraca społeczna	13,99	4,199	13,67	4,300	14,73	3,896	3,247	,040	2<3
Poszukiwanie wsparcia społecznego	20,80	6,861	21,45	6,569	22,15	6,214	1,985	,138	
Działania przemyślane/ostrożne	14,92	3,759	14,77	3,845	15,35	3,749	1,183	,307	
Działania instynktowne	17,57	4,327	17,24	4,617	17,89	4,527	1,001	,368	
Unikanie	14,74	5,014	14,27	5,353	16,34	5,301	8,036	,000	1<3; 2<3
Działanie nie wprost	9,97	3,591	9,52	3,698	10,45	3,748	2,992	,051	2<3 - tendencja
Działania antyspołeczne	11,74	4,624	11,36	4,571	12,46	4,973	2,629	,073	2<3 - tendencja
Działania agresywne	13,98	3,908	13,83	3,809	13,86	4,039	,075	,928	

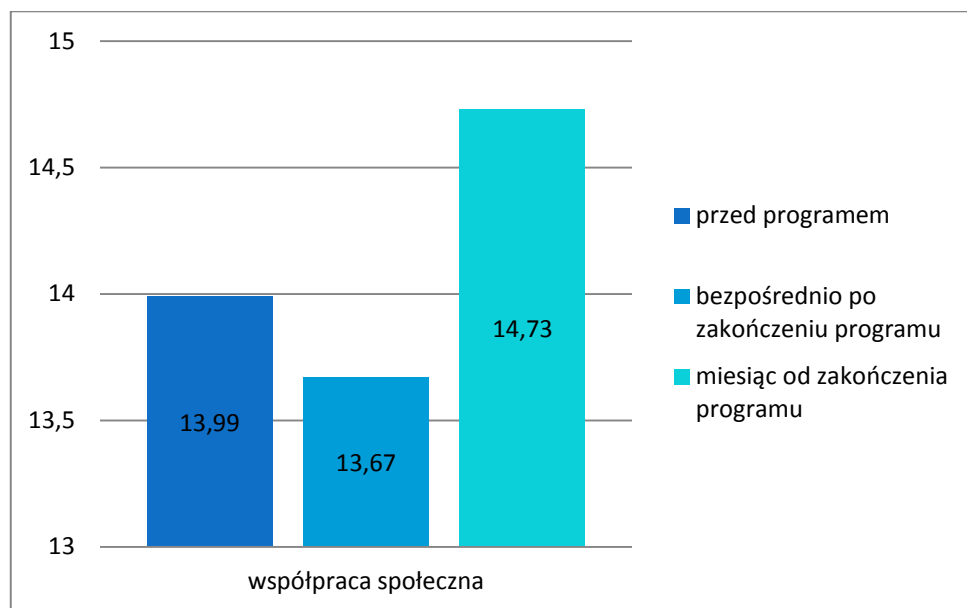
W zakresie stosowanych strategii zaradczych wzmocnieniu bezpośredniemu uległo stosowanie zachowań asertywnych jednakże efekt ten nie został utrwalony. Sytuacja ta związana może być z krótkim czasem oddziaływań. Zmiana strategii zaradczej wymaga poznania nowego sposobu reagowania, przećwiczenia go w warunkach eksperymentalnych i utrwalenia w warunkach naturalnych; przy czym etap utrwalania strategii wymaga obecności wsparcia tzw. superwizji zachowań. Etapu tego zabrakło w testowaniu względem młodzieży. Zmiany zaistniałe w warunkach grupy nie zdążyły się utrwalić przy pozytywnych wzmocnieniach w warunkach środowiska naturalnego/lokalnego młodzieży.

Wzmocnieniu odroczonemu uległy dwie strategie zaradcze jedna pożądana „współpraca społeczna”, druga niepożądana „unikanie”. O ile wzmocnienie strategii „współpraca społeczna” było zaplanowane i stanowi satysfakcjonujący efekt testowania o tyle wzmocnienie strategii unikowej było efektem niezamierzonym.

Wzmocnienie i utrwalenie strategii „współpraca społeczna” jest ważnym czynnikiem ochraniającym. Posługiwanie się tą strategią związane jest z doświadczaniem przez młodzież wsparcia społecznego, umiejętnością korzystania ze wsparcia, poszukiwaniem rozwiązań problemów, minimalizowaniem poczucia osamotnienia i niezrozumienia.

Wykres 4. Nasilenie stosowania strategii unikowej w trzykrotnym badaniu odbiorców.

Wykres 5. Nasilenie stosowania strategii współpraca społeczna w trzykrotnym badaniu odbiorów.

Odniesienie wyników odbiorców biorących udział w testowaniu do wyników grupy kontrolnej

Grupę kontrolną stanowiło 50 osób, młodzieży 15-19 lat, średnia wieku 17 lat, 60% kobiety, 40% mężczyźni, ze zróżnicowanym potencjałem adaptacyjnym, którzy nie brali udziału w testowaniu.

Tab. 27. Porównanie wyników trzykrotnego badania odbiorców biorących udział w testowaniu z wynikami grupy kontrolnej w zakresie nasilenia sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych.

	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		Grupa kontrolna (4)		F	p	Porównania wielokrotne
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD			
Przeszłość:											
Pomiar nasilenia sytuacji trudnych w przeszłości	16,16	4,397	15,45	4,267	15,16	4,735	14,62	3,142	2,511	,058	1:3; 1:4 - tendencja
Pomiar poziomu minionych sukcesów	13,52	2,751	13,58	2,758	13,42	3,502	13,84	2,271	,279	,841	
Pomiar nasilenia minionych porażek	9,68	2,827	9,39	2,675	9,14	2,997	9,20	2,523	1,253	,290	
Teraźniejszość:											
Pomiar poziomu aktualnych sytuacji trudnych	15,01	4,560	14,22	4,685	14,31	4,571	13,66	3,910	1,671	,172	
Pomiar natężenia aktualnych sukcesów	13,80	2,947	14,01	2,923	13,70	3,455	14,86	6,224	1,599	,189	
Pomiar poziomu teraźniejszych porażek	9,25	3,043	8,91	2,865	8,60	2,907	8,62	2,975	1,677	,171	
Przyszłość:											
Pomiar nasilenia przewidywanych sytuacji trudnych	15,16	4,728	14,41	4,402	13,94	4,616	14,44	5,311	2,238	,083	1:3 - tendencja
Pomiar poziomu przyszłych sukcesów	14,93	3,211	15,31	2,940	14,43	3,560	15,64	3,174	3,144	,025	2:3;3:4
Pomiar poziomu przyszłych porażek	8,66	2,742	8,74	2,688	8,48	2,707	8,12	3,055	,829	,478	

Różnice pomiędzy grupą kontrolną a młodzieżą poddaną testowaniu odznaczają się w zakresie przewidywania sukcesów w przyszłości. Wynik w grupie kontrolnej był najbliższy wynikowi grupy eksperymentalnej w drugim badaniu, po bezpośrednich oddziaływaniach programu.

Tab. 28. Porównanie wyników trzykrotnego badania odbiorców biorących udział w testowaniu z wynikami grupy kontrolnej w zakresie dystrybucji zasobów.

	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		Grupa kontrolna (4)		F	p	Porównania wielokrotnie
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD			
Zasoby podmiotowe:											
Znaczenie zasobów podmiotowych	103,86	14,619	103,78	14,062	100,57	15,579	104,60	13,412	2,308	,075	1:3; 2:3 - tendencja
Zysk zasobów podmiotowych	85,23	21,485	87,40	20,172	85,97	20,132	86,86	20,226	,378	,769	
Strata zasobów podmiotowych	50,52	17,091	48,46	17,315	51,81	20,772	51,04	20,291	1,068	,362	
Zasoby stanu:											
Znaczenie zasobów stanu	108,36	16,039	108,93	16,074	105,77	18,233	111,24	13,804	1,992	,114	
Zysk zasobów stanu	89,11	23,102	91,14	22,262	90,41	22,672	92,42	19,988	,409	,746	
Strata zasobów stanu	52,64	18,543	51,34	18,207	55,55	22,396	53,92	21,554	1,490	,216	
Zasoby energetyczne:											
Znaczenie zasobów energetycznych	35,46	5,045	35,75	5,145	35,07	5,554	36,40	4,878	1,065	,364	
Zysk zasobów energetycznych	28,46	7,497	29,17	7,201	29,07	7,503	28,84	8,190	,338	,798	
Strata zasobów energetycznych	19,31	6,948	18,23	6,503	19,27	7,460	19,22	7,413	,983	,400	
Zasoby materialne:											
Znaczenie zasobów materialnych	37,83	6,645	37,12	6,664	36,94	7,232	36,96	7,351	,619	,603	
Zysk zasobów materialnych	30,16	8,309	29,63	8,397	30,41	8,488	30,36	8,260	,299	,826	
Strata zasobów materialnych	18,05	7,258	17,59	7,201	19,02	8,540	18,80	8,330	1,191	,312	

W zakresie dystrybucji zasobów nie odnotowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy młodzieżą uczestniczącą w testowaniu a młodzieżą nie biorącą udziału w testowaniu IPI 1-3.

Tab. 29. Porównanie wyników trzykrotnego badania odbiorców biorących udział w testowaniu z wynikami grupy kontrolnej w zakresie stosowanych przez młodzież strategii zaradczych.

	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośredni o po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		Grupa kontrolna (4)		F	p	Porównania wielokrotnie
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD			
Działania asertywne	30,93	5,844	31,62	5,900	29,10	5,604	30,04	5,190	6,593	,000	1:3; 2:3
Współpraca społeczna	13,99	4,199	13,67	4,300	14,73	3,896	15,12	3,772	3,075	,027	2:3; 3:4; 2:4
Poszukiwanie wsparcia społecznego	20,80	6,861	21,45	6,569	22,15	6,214	23,32	5,916	2,585	,052	1:3; 1:4 – silna tendencja
Działania przemysłane/ostrożne	14,92	3,759	14,77	3,845	15,35	3,749	15,70	3,688	1,297	,275	
Działania instynktowne	17,57	4,327	17,24	4,617	17,89	4,527	17,82	4,711	,710	,546	
Unikanie	14,74	5,014	14,27	5,353	16,34	5,301	16,24	4,658	6,166	,000	1:3; 2:3; 2:4
Działanie nie wprost	9,97	3,591	9,52	3,698	10,45	3,748	10,98	4,033	3,079	,027	2:3; 2:4
Działania antyspołeczne	11,74	4,624	11,36	4,571	12,46	4,973	12,38	4,707	1,942	,122	
Działania agresywne	13,98	3,908	13,83	3,809	13,86	4,039	14,40	3,918	,309	,819	

Pożądana strategia zaradcza „działania asertywne” u młodzieży poddanej testowaniu w drugim badaniu (bezpośrednio po zakończeniu testowania) była najwyższa, przewyższała poziom zachowań asertywnych u młodzieży nie uczestniczącej w testowaniu.

Strategia „współpraca społeczna” w grupie eksperymentalnej” zwiększa swoje znaczenie wśród repertuaru zachowań w sytuacjach trudnych i w trzecim badaniu (efekt utrwalony) „dogania” poziom tej strategii w grupie kontrolnej.

Strategie negatywne „unikanie” i „działania nie wprost” w obu grupach (eksperymentalnej w III badaniu i kontrolnej) są na zbliżonym poziomie, co wiązać należy z czynnikami rozwojowymi. Wyniki uzyskane przez młodzież z grupy eksperymentalnej w drugim badaniu wskazują, że realizowane programy IPI wpłynęły na obniżenie negatywnych strategii zaradczych „unikanie” i „działania nie wprost”, nie przyniosły jednak efektu utrwalonego. Strategie negatywne są związane najprawdopodobniej silnie z czynnikami o charakterze rozwojowym ponieważ ich poziom wzrasta po zakończeniu oddziaływań IPI w grupie eksperymentalnej oraz pozostają na wysokim poziomie w grupie kontrolnej.

Wniosek: W okresie rozwojowym (młodzież 15-19 lat) występuje duże nasilenie podmiotowych, środowiskowych ale i rozwojowych czynników ryzyka (związanych ze zmianami gospodarki hormonalnej, emocjami, dynamicznym kształtowaniem osobowości) zachowań dewiacyjnych. Oddziaływania interwencyjne w stosunku do młodzieży powinny mieć charakter ciągły lub cykliczny aby kierunkować rozwój, dawać wsparcie i utrwaląć zainicjowane zmiany pożądane.

Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić że Odbiorcami testowanych programów wczesnej interwencji socjalnej IPI 1-3 byli przede wszystkim chłopcy (62%), w stosunku do dziewcząt (38%), N=200. Średnia wieku dla grupy wyniosła 19 lat. Większość z badanych mieszkała w dużym mieście - 47,6%, na wsi – tylko 40%.

Grupę Odbiorców stanowiła przede wszystkim młodzież licealna i gimnazjalna (trzecie klasy - młodzież w okresie najbardziej krytycznym na rozwój zachowań dewiacyjnych).

W ramach analiz:

- przeprowadzono charakterystykę uczestników badania w zakresie przejawianych przez nich zachowań ryzykownych, używania środków psychoaktywnych i trudności szkolnych;
- opracowano na potrzeby testowania normy do opracowania diagnoz indywidualnych i grupowych dla Użytkowników;
- dokonano analizy Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym i ich weryfikacji na podstawie wyników Odbiorców (w 3 pomiarach przed testowaniem, po testowaniu w 1 miesiąc po testowaniu) odnośnie:

- ✓ nasilenia sytuacji trudnych, sukcesów i porażek w trzech perspektywach czasowych;
- ✓ znaczenia, pozyskiwania i utraty zasobów podmiotowych, stanu, energetycznych oraz materialnych;
- ✓ strategii zaradczych stosowanych w sytuacjach trudnych;
- przeprowadzono analizę jakościową w odniesieniu do poszczególnych programów.

CHARAKTERYSTYKA UCZESTNIKÓW BADANIA W ZAKRESIE PRZEJAWIANYCH PRZEZ NICH ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH, UŻYWANIA ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH I TRUDNOŚCI SZKOLNYCH

W trakcie testowania stwierdzono że:

- deklarowana przez badanych średnia z ocen szkolnych dla grupy wynosi 3,88, z czego średnią poniżej oceny dostatecznej miało 7% badanych;
- w czasie testowania klasę powtarzała 5% młodzieży biorącej udział w badaniu - najczęstszymi powodami powtarzania klasy w opinii respondentów była trudność w nauczaniu się przedmiotów, zwłaszcza matematyki, języka polskiego i geografii oraz choroba i lenistwo;
- 14,3% badanych weszło w konflikt z prawem; najczęściej zachowanie sprzeczne z prawem miało formę kradzieży; przejawiane zachowania sprzeczne z prawem miały charakter okazjonalny;
- 88% młodzieży, która weszła w konflikt z prawem nie została zatrzymana i nie poniosła jakichkolwiek prawnych konsekwencji wykroczeń; karę za zachowania sprzeczne z prawem poniosło 10% badanych przysługujących się do zachowań naruszających normy prawne;
- 76% badanej młodzieży (średnia wieku w grupie to 17 lat) używa alkoholu z różną częstotliwością; spośród badanych alkohol eksperymentalnie pije 58% młodzieży, ryzykownie - 18%, w abstynencji pozostaje 23%;
- w przypadku narkotyków: 2% badanych zadeklarowało używanie kokainy z częstotliwością rzadko i czasem; 2% - z częstotliwością rzadko używanie amfetaminy, 2% - okazjonalne używanie ekstazy; 12% - z częstotliwością rzadko i czasem używanie konopi indyjskich;
- 22% badanych sięga z częstotliwością rzadko i czasem po leki uspokajające i/lub nasenne;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 2% eksperymentuje z halucynogenami;
- 8% badanych pali papierosy;
- 76% używa alkoholu; częstotliwość jego używania dla 18% z nich wskazuje na wysokie ryzyko uzależnienia.

Podsumowując uzyskane wyniki młodzież zakwalifikowana do procesu testowania produktu finalnego przejawiała liczne zachowania ryzykowne, jednak większość z nich można zaliczyć do grupy eksperymentującej z substancjami psychoaktywnymi i zachowaniami ryzykownymi niż do grupy o utrwalonym wzorcu zachowań destrukcyjnych.

BADANIA NORMALIZACYJNE

Na potrzeby testowania, do przeprowadzania diagnoz indywidualnych i grupowych Odbiorców programu przez Użytkowników, zostały opracowane normy dla poszczególnych kategorii zmiennych uwzględnionych w projekcie Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim będących przedmiotem monitoringu w badaniach testujących.

Próbę normalizacyjną (N= 1785) stanowiły w 55% kobiety i w 45% mężczyźni w wieku 15-22 lata, średnia wieku – 17 lat. 56,1% badanych było mieszkańcami wsi, pozostałe 43,9% stanowili mieszkańcy miast.

Na podstawie uzyskanych wyników dokonano opracowania norm dla poszczególnych kategorii zmiennych z użyciem skali stenowej. Ustalono, że wyniki plasujące się na stenach 1-3 należy interpretować jako niskie, 4-7 jako średnie, a 8-10 jako wysokie.

CZYNNIKI OCHRONIAJĄCE MŁODZIEŻ PRZED WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM – ANALIZA ILOŚCIOWA

NASILENIE SYTUACJI TRUDNYCH, SUKCESÓW I PORAŻEK W TRZECH PERSPEKTYWACH CZASOWYCH

Dokonując pierwszej diagnozy stwierdzono, że badana młodzież na poziomie przeciętnym doświadczała, doświadcza i spodziewa się w przyszłości doświadczać sytuacji trudnych oraz porażek. Przeciętnie ocenia sukcesy w perspektywie czasowej przeszłość i teraźniejszość, ale w przyszłości spodziewa się większej ilości sukcesów. Drugi pomiar zmiennych po zakończeniu testowania produktu finalnego nie wykazał różnic w odniesieniu do wyników niskich, średnich i wysokich, poza niewielką tendencją w kierunku zwiększenia poziomu przewidywania przyszłych sukcesów. Trzeci pomiar, miesiąc czasu po zakończeniu testowania,

również nie wykazał różnic w odniesieniu do wyników niskich, średnich i wysokich. Zauważono jedynie tendencję spadkową w spodziewaniu się przez młodzież doświadczania porażek w przyszłości, co może się wiązać ze zdobytymi przez młodzież podczas testowania pozytywnymi doświadczeniami.

Znaczenie, pozyskiwanie i utrata zasobów podmiotowych, stanu, materialnych oraz energii

Zasoby podmiotowe

Osoby badane zadeklarowały stosunkowo duże znaczenie zasobów podmiotowych przy stosunkowo niskim stopniu ich pozyskania. Wyniki uzyskane w badaniu mogą być powiązane z wiekiem respondentów, którzy mają stosunkowo niewielką możliwość ich pozyskania, ale także i niewielką możliwość ich utraty. Badania przeprowadzone po testowaniu wykazały wzrost zysków w obszarze zasobów podmiotowych oraz zmniejszenie spostrzeganych strat, co świadczyć może o zainicjowaniu zmian w pożądanym kierunku. Wyniki badania odroczonego są zbliżone do wyników otrzymanych w preteście, może świadczyć o braku utrwalenia rozpoczętych zmian w dystrybucji zasobów podmiotowych młodzieży.

Zasoby stanu

Zasobom stanu w pierwszym badaniu respondenci przypisywali stosunkowo duże znaczenie. Różnice w wartościowaniu posiadanych zasobów a ich pozyskiwaniem czy utratą mogą tu wynikać z młodego wieku osób badanych i ograniczonych możliwości pozyskiwania zasobów. Drugie badanie w zakresie oceny znaczenia zasobów dało wynik podobny do pierwszego, wzrósł jednakże poziom pozyskiwania tychże zasobów, co może być efektem procesu testowania i wsparcia rówieśniczego. W trzecim badaniu odroczonym znaczenie zasobów stanu obniżyło się, pozyskiwanie zasobów utrzymało tendencję wzrostową, zaś straty zasobów stanu uległy podwyższeniu. Deklarowane straty mogą być powiązane z zakończeniem kontaktów i bezpośredniego wsparcia Liderów Młodzieżowych.

Zasoby energetyczne

Osoby badane przypisały wysokie znaczenie zasobom energetycznym w preteście. Porównując wyniki z badaniami po testowaniu można stwierdzić, że młodzież w trakcie jego trwania pozyskała zasoby energetyczne w dużym stopniu, poczucie straty uległo zmniejszeniu. Znaczenie zasobów energetycznych, w badaniach przeprowadzonych po testowaniu, nie uległo zmianie.

Zasoby materialne

Osoby badane przypisały duże znaczenie zasobom materialnym. Wyniki pierwszego badania pokazały, że w dużo większym stopniu są one pozyskiwane, niż tracone przez młodzież. Drugie badanie wykazało, że znaczenie zasobów ulega niewielkiemu spadkowi, ich pozyskiwanie/utrata ulega również nieznacznemu

obniżeniu. Trzecie badanie odroczone wskazało na kontynuację tendencji spadkowej znaczenia zasobów materialnych poniżej poziomu wykazanego w pierwszym i drugim badaniu.

Strategie zaradcze stosowane w sytuacjach trudnych

Badając strategie zaradcze stosowane przez młodzież w sytuacjach trudnych wzięto pod uwagę następujące strategie radzenia sobie: działania asertywne, współpraca społeczna, poszukiwanie wsparcia społecznego, działania przemyślane/ostrożne, działania instynktowne, unikanie, działanie nie wprost, działania agresywne, działania antyspołeczne. Osoby badane w pierwszym badaniu deklarowały posługiwanie się wszystkimi strategiami, zarówno pożądanymi jak i niepożądanymi z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania jednostki. Najczęściej stosowanymi strategiami przez młodzież były: spośród strategii poświadanych - działania przemyślane, asertywne, współpraca społeczna oraz spośród strategii niepoświadanych - działania nie wprost, antyspołeczne i agresywne. Z drugiego badania wynika, że testowanie IPI 1-3 wpłynęło na wzmocnienie strategii zachowań asertywnych oraz poszukiwania wsparcia społecznego. Trzecie badanie odroczone pozwoliło wskazać tendencje wzrostowe w stosowaniu pozytywnych strategii zaradczych tj.: współpraca społeczna, poszukiwanie wsparcia społecznego, działania przemyślane, ale również niepoświadanych tj.: unikanie i działania antyspołeczne. Obniżeniu uległy zachowania asertywne.

Podsumowując, **podczas testowania wzmocnieniu uległy przede wszystkim strategie związane z zasobami stanu, wsparciem społecznym i współpracą**. Utrwalenie prawidłowych, efektywnych sposobów radzenia sobie z sytuacjami trudnymi wymaga treningu prowadzonego dłuższym czasie. Warto zauważyć również, że praca nad sposobami zachowywania się młodzieży w relacjach ja - inni jest utrudniona ze względu na okres kryzysu rozwojowego, który przechodzi młodzież poddawana testowaniu.

Porównując nasilenia poszczególnych zmiennych w trzech pomiarach można stwierdzić, że młodzież uczestnicząca w testowaniu zaczęła z mniejszym nasileniem oczekiwać wystąpienia sytuacji trudnych w przyszłości, co może się wiązać ze zmniejszeniem negatywnych emocji młodzieży towarzyszącym tego typu sytuacjom. Drugim efektem zaobserwowanym w badanej grupie było istotne statystycznie zwiększenie oczekiwania sukcesów w przyszłości, - największe nasilenie tego wskaźnika odnotowano w badaniu drugim, jednakże efekt nie uległ utrwaleniu.

Badania odnośnie dystrybucji (znaczenia, zysku i utraty) zasobów podmiotowych, stanu, energii oraz materialnych podczas testowania wskazały na statystycznie istotny wzrost zasobów podmiotowych u młodzieży bezpośrednio po testowaniu, co może świadczyć o rozpoczętym podczas pracy z młodzieżą w czasie testowania procesie wartościowania zasobów.

Badania odnośnie stosowanych strategii zaradczych wskazują na wzmocnienie stosowania zachowań asertywnych przez młodzież, bezpośrednio po testowaniu, jednak, jak wskazuje trzecie badanie efekt ten nie został utrwalony, czego przyczyną może być krótki czas oddziaływań projektu testującego, a zmiana

strategii zaradczej wymaga zapoznania się z nowymi sposobami reagowania, przetestowania ich w warunkach eksperymentalnych oraz późniejszego utrwalenia w warunkach naturalnych. Warto zauważyć, że odroczonemu wzmocnieniu uległy dwie strategie - współpraca społeczna, oraz unikanie. Wzmocnienie i utrwalenie strategii „współpraca społeczna” należy ocenić jako ważny czynnik ochraniający, wskazujący na umiejętności korzystania ze wsparcia przez młodzież, poszukiwanie przez nich rozwiązań problemów i minimalizowanie poczucia osamotnienia. Wzmocnienie strategii unikania podczas testowania nie było działaniem planowanym, pożądanym ani zamierzonym przez projektodawców.

W badaniach porównawczych z grupą kontrolną (N=50, wiek 15-19 lat, średnia wieku 17 lat, 60% - kobiety, 40% mężczyźni) wykazano kilka istotnych statystycznie różnic, między innymi w zakresie przewidywania sukcesów w przyszłości oraz stosowanych strategii zaradczych tj. współpraca społeczna i działanie nie wprost (grupa kontrolna osiągnęła wyższe wskaźniki). W przypadku strategii zaradczej - działania asertywne badani w drugim pomiarze osiągnęli wyższy poziom niż grupa kontrolna, nie poddana testowaniu.

ANALIZA JAKOŚCIOWA IPI 1-3 W KONTEKŚCIE ZMIAN U ODBIORCÓW

IPI-1 AZIMUTH VITA!

Przeprowadzona analiza jakościowa odnośnie programu IPI-1 AZIMUTH VITA! pozwoliła na wyodrębnienie mocnych stron (zasobów młodzieży, które stanowiły bazę do testowania IPI-1 oraz słabych, wymagających korekty. Mocną stroną młodzieży z trudnościami szkolnymi było spostrzeganie teraźniejszości i przyszłości w wymiarze sukcesu, co bezpośrednio wiązało się z poczuciem własnej skuteczności, zaś do słabych można zaliczyć: niewystarczające umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, straty w zasobach energetycznych i stanu, niski wgląd, małą świadomość swoich mocnych i słabych stron, niski poziom doświadczanego wsparcia społecznego, niskie umiejętności współpracy w grupie oraz niską asertywność.

W związku z przeprowadzoną analizą, celami, na których skoncentrowano się w pracy z młodzieżą w ramach testowania było:

1. Wzmocnienie konstruktywnych strategii zaradczych.
2. Zwiększenie wglądu w siebie.
3. Podwyższenie samooceny.
4. Wzmocnienie wsparcia rówieśniczego i umiejętności korzystania z niego.
5. Wzmocnienie umiejętności wyznaczania celów i planowania ich realizacji.
6. Wzmocnienie umiejętności współdziałania i współpracy.
7. Obniżenie radzenia sobie ze stresem poprzez korzystanie ze strategii negatywnych (unikowych, instynktownych, agresywnych, antyspołecznych i nie wprost).
8. Zatrzymanie strat w zasobach energetycznych i stanu.

IPI-2 QUO VADIS IUVENIS!

W odniesieniu do programu IPI-2 QUO VADIS IUVENIS! analiza jakościowa pozwoliła na wyodrębnienie następujących zasobów młodzieży, na których można było bazować podczas testowania IPI-2, takich jak: korzystna dystrybucja zasobów, w tym głównie zasobów energetycznych. Umożliwiła ona również wyodrębnienie obszarów wymagających interwencji, które obejmowały słabe strony uczestników, takie jak: niski poziom zaangażowania, współdziałania, niski poziom różnicowania zachowań asertywnych, agresywnych i uległych, niskie poczucie odpowiedzialności, zaniżona samoocena, niska kreatywność, występowanie negatywnych strategii zaradczych (wycofanie oraz działania antyspołeczne), niski poziom kompetencji społecznych, niska motywacja osiągnięć, niskie poczucie własnej skuteczności, niska aktywność w poszukiwaniu wsparcia społecznego.

Na podstawie analizy ustalono do pracy z młodzieżą w ramach testowania IPI-2 następujące cele:

1. Zmniejszenie strat w zasobach podmiotowych.
2. Wzmocnienie poczucia własnej skuteczności.
3. Wzmocnienie racjonalnych strategii zaradczych.
4. Zwiększenie wglądu w siebie, umiejętności dostrzegania mocnych i słabych stron.
5. Wzmocnienie kreatywności.
6. Wzmocnienie umiejętności podejmowania decyzji.
7. Uporządkowanie wartości według hierarchii ważności.
8. Wzmocnienie radzenia sobie z porażką.
9. Usprawnienie komunikacji interpersonalnej i rozwiązywania konfliktów.
10. Podniesienie umiejętności zaspokajania potrzeb w sposób aprobowany społecznie.

IPI-2 QUO VADIS IUVENIS!

Analiza jakościowa wyników testowania programu IPI-3 AUCTORIZO LIBERTAS! wykazała, że mocnymi stronami młodzieży zakwalifikowanej do programu były: umiejętności pozyskiwania zasobów, posiadanie doświadczeń związanych z odnoszeniem sukcesów oraz przewidywaniem sukcesów w przyszłości, zaś słabymi: występowanie strategii instynktownych, unikowych, nie wprost, agresywnych i antyspołecznych, wysokie straty w zasobach podmiotowych i stanu, trudności decyzyjne, dominujące negatywne emocje oraz- niska samoświadomość.

Na podstawie wyników dla pracy z młodzieżą określono następujące cele:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Wzrost samooceny.
2. Poznanie siebie.
3. Wzrost kreatywności.
4. Wzmocnienie umiejętności wyznaczania celów.
5. Wzmocnienie efektywnych strategii zaradczych.
6. Wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami.
7. Wzmocnienie samo skuteczności.
8. Wzmocnienie umiejętności korzystania ze wsparcia.
9. Wzmocnienie znaczenia i pozyskiwania zasobów.
10. Wzmocnienie zaangażowania i współpracy grupowej.

Ustalone cele IPI 1-3 stanowiły podstawę do stworzenia i realizacji autorskich programów o charakterze wczesnej interwencji socjalnej, dostosowujących programy IPI 1-3 do zdiagnozowanych zasobów młodzieży zagrożonej uzależnieniami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4.2. Analiza wyników (danych zastanych) badań empirycznych w odniesieniu do IPI przeprowadzonych w trakcie testowania produktu finalnego wśród UŻYTKOWNIKÓW

Celem badań przeprowadzonych w ramach testowania na grupie **Użytkowników** programów IPI 1-3 było:

- dokonanie ewaluacji programu szkoleniowego realizowanego dla Użytkowników programów IPI 1-3 stanowiącego integralną część Modelu Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałającemu wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim;
- dokonanie ewaluacji programów autorskich realizowanych przez Użytkowników podczas pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym programów;
- dokonanie diagnozy kapitału psychospołecznego wyznaczającego efektywność pracy zawodowej Użytkowników – osób pracujących z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym na etapie wczesnej interwencji socjalnej;
- dokonanie oceny w zakresie możliwości wdrożenia IPI w środowisku lokalnym.

Metodologia testowania i wskaźniki zmiany

Cele testowania:

2. Weryfikacja użyteczności narzędzia diagnostycznego stanowiącego komponent K0 do zastosowania przez osoby pracujące z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem na etapie wczesnej interwencji socjalnej.

Sposób weryfikacji:

- 2) Użyteczność narzędzia K0 oceniona została poprzez analizę raportów z badań sporządzonych przez Użytkowników oraz informacji zwrotnych o możliwości

wykorzystania kwestionariusza, pozyskanych od Użytkowników w raportach ewaluacyjnych.

Innowacyjność:

1. Praca z młodzieżą metodami coachingu, interwencji kryzysowej i inkubatorów innowacyjności połączona została z profilaktyką rówieśniczą bazującą na zasobach liderów młodzieżowych z lokalnej społeczności. Według badań światowych jest to obecnie najskuteczniejsza forma oddziaływań prewencyjnych.
2. Istotnym elementem w procesie testowania było wprowadzenie superwizji dla Użytkowników, która wzmacniała ich merytorycznie, pomagała w sytuacjach trudnych oraz dawała wsparcie emocjonalne. Superwizja z ekspertami czy spotkania Użytkowników z trenerem stanowią istotny czynnik przeciwdziałający wypaleniu zawodowemu osób pracujących z młodzieżą.

METODY BADAŃ

Do ewaluacji prac przeprowadzonych w ramach testowania produktu finalnego „Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim”, w badaniach wykorzystano następujące metody:

- ankietę ewaluacyjną po szkoleniu dostosowaną do potrzeb treściowych szkoleń prowadzonych w ramach procesu testowania produktu;
- kwestionariusz ewaluacyjny oceny przebiegu pracy z młodzieżą skonstruowany na bazie modelu NIDA, który Użytkownicy wypełniali po zakończeniu pracy z młodzieżą biorącą udział w programach IPI 1-3;
- warsztaty fokusowe - zogniskowany wywiad grupowy, którego celem były konsultacje społeczne z Użytkownikami i Liderami Młodzieżowymi dotyczące możliwości wprowadzenia programów wczesnej interwencji socjalnej do środowisk lokalnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ankieta ewaluacyjna zawierała 5 pytań, które dotyczyły: zakresu wiedzy zdobytej na szkoleniach, wzmocnienia kompetencji zawodowej dzięki udziałowi w szkoleniu; przydatności materiałów dydaktycznych; adekwatności szkolenia do potrzeb zawodowych oraz kompetencji trenerów prowadzących szkolenie.

Pytania o zakres zdobytej wiedzy zdobytej w trakcie szkolenia, o wzmocnienie kompetencji zawodowej dzięki udziałowi w szkoleniu oraz o kompetencje trenerów prowadzących szkolenie zawierały dodatkowo 4 podkategorie, które dotyczyły poszczególnych części szkolenia tj.: diagnozowanie zasobów ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym; istota i forma rówieśniczego coachingu; istota i forma rówieśniczej interwencji kryzysowej; istota i forma rówieśniczych inkubatorów innowacyjności.

Respondenci odpowiadając na pytania o zakres i poziom zdobytej wiedzy zdobytej w trakcie szkolenia, o wzmocnienie kompetencji zawodowej dzięki udziałowi w szkoleniu oraz o kompetencje trenerów prowadzących szkolenie mogli udzielić pięciu odpowiedzi: bardzo niski, niski, średni, wysoki, bardzo wysoki. Przy pytaniu o przydatność materiałów dydaktycznych mieli do wyboru odpowiedzi: nieprzydatne, mało przydatne, raczej przydatne, bardzo przydatne, zaś przy pytaniu o adekwatność szkolenia do potrzeb zawodowych – odpowiedzi: niedostosowane, raczej dostosowane, średnio dostosowane, w pełni dostosowane.

Drugą metodą zastosowaną do ewaluacji pracy w grupie Użytkowników był Kwestionariusz ewaluacyjny na bazie modelu NIDA, który był wykorzystywany także przez Użytkowników do konstruowania autorskich programów oddziaływań. Zawierał on 9 części (w podziale na fazy), w których zawarto zagadnienia i ocenę dotyczącą realizowanego przez Użytkownika programu:

- Faza I - raport z przebiegu diagnozy obejmowała zagadnienia dotyczące oceny doboru grupy, ocenę metody wykorzystanej do diagnozy potencjału młodzieży, ocenę sposobu przeprowadzenia badań, ocenę diagnozy grupowej, przełożenie wyników na potrzeby Odbiorców programu, kompetencje niezbędne do wykonania zadania;
- Faza II - formułowanie twierdzeń problemowych obejmowało określenie zasadności problemu, trudności w formułowaniu problemów oraz kompetencje niezbędne do wykonania zadania;

- Faza III - określenie celów programu na bazie wyodrębnionych problemów zawierało ocenę zasadności oraz kompetencje niezbędnych do wykonania zadania;
- Faza IV - przełożenie celów na zadania obejmowało określenie zasadności fazy, problemów, kompetencji;
- Faza V - szczegółowy plan realizacji każdego zadania zawierał opis każdego zadania z wyszczególnieniem jego zasadności, trudności i rekomendacji;
- Faza VI - ocena wykorzystania zasobów wewnętrznych koniecznych do realizacji programu takich jak zasoby ludzkie, lokalowe, techniczne, biurowe, materialne;
- Faza VII - ocena wykorzystania zasobów zewnętrznych takich jak zasoby ludzkie, lokalowe, techniczne, biurowe, materialne;
- Faza VIII - kryteria oceny celu programu zawierające informacje: problem – cel - kryterium oceny/wskaźnik zmiany – stopień osiągnięcia;
- Faza IX - ocena harmonogramu działań - zasadność, trudności, rekomendacje.

Trzecią metodą ewaluacyjną zastosowaną w projekcie były moderowane zogniskowane wywiady grupowe - pierwszy został przeprowadzony z Użytkownikami, a drugi z Liderami Młodzieżowymi biorącymi udział w testowaniu produktu finalnego w zakresie możliwości wdrożenia IPI w środowisku lokalnym.

W wywiadzie przeprowadzonym z Użytkownikami zadane zostały pytania o opinię na tematy takie jak:

- skuteczność pracy opartej na zasobach w stosunku do prowadzenia działań opartych na deficytach;
- harmonogram wdrażania programu IPI 1-3 oraz zasady jego koordynacji;
- zasadność wpisywania przez gminy i miasta realizacji trzech Programów Wczesnej Interwencji Socjalnej do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i ocena na ile tego typu działanie byłoby pomocne dla Użytkowników;

- świetlice środowiskowe, jako miejsca wdrażania IPI 1-3;
- struktura oddziaływań w projekcie;
- możliwości ulokowania IPI, jako Modelu Wczesnej Interwencji Socjalnej, w strukturach szkolnych i wprowadzenia go w Program Rozwoju Szkoły;
- możliwości stworzenia z IPI 1-3 marki świadczącej o wysokich standardach szkoły i jej działaniach zmierzających ku przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu młodzieży;
- możliwości zmian, wprowadzenia ulepszeń w programach IPI 1-3, które zwiększyłyby ich efektywność oraz przyczyniły się do skutecznego ich wdrożenia w lokalnej społeczności.

Liderów Młodzieżowych biorących udział w drugich warsztatach fokusowych spytano o opinię odnośnie:

- skuteczności prowadzonych w ramach programów IPI 1-3 oddziaływań;
- doświadczeń, wiedzy oraz kompetencji zdobytych w trakcie realizacji projektu i szans na ich wykorzystanie w przyszłości, w pracy z młodzieżą w środowisku lokalnym;
- możliwości zmian, wprowadzenia ulepszeń w programach IPI 1-3, które zwiększyłyby ich efektywność oraz przyczyniły się do skutecznego ich wdrożenia w lokalnej społeczności;
- cech, którymi powinien się odznaczać dobry Użytkownik programu wczesnej interwencji socjalnej;
- optymalnego czasu na przygotowanie oraz realizację innowacyjnych projektów wczesnej interwencji socjalnej;
- zasobów niezbędnych do efektywnego wdrożenia programów wczesnej interwencji socjalnej.

ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

Ze 100 uzyskanych ankiet do analizy zakwalifikowano 73. Pozostałe 23 były wypełnione nierzetelnie - zawierały odpowiedzi nieczytelne, wieloznaczne lub ich brak, stąd też w analizie uwzględniono wyniki uzyskane na próbie N=73.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Badani wskazali, że w stopniu „bardzo wysokim” lub w stopniu „wysokim” pozyskali wiedzę w obszarze:

- diagnozowania zasobów ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym – 67,1 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczego coachingu – 59,0 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczej interwencji kryzysowej – 57,1 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczych inkubatorów innowacyjności – 38,2 % respondentów.

Badani wskazali również, że ich kompetencje zawodowe, dzięki uczestnictwu na warsztatach zwiększyły się w stopniu „bardzo wysokim” lub w stopniu „wysokim” w obszarze:

- diagnozowania zasobów ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym – u 55,4 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczego coachingu – u 46,4 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczej interwencji kryzysowej – u 57,5 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczych inkubatorów innowacyjności – u 32,9 % respondentów.

Badani zaznaczyli, że materiały otrzymane w trakcie szkolenia były „raczej przydatne” i „bardzo przydatne” – odpowiedzi 93,2 % respondentów.

Oceniając szkolenie pod względem adekwatności do potrzeb zawodowych wskazano, że szkolenie było „średniostosowane”, lub „w pełni dostosowane” do ich potrzeb –wskazania 76,7 % respondentów.

W przypadku oceny kompetencji trenerskie osób prowadzących warsztaty badani określili je jako „wysokie” lub „bardzo wysokie” przy zajęciach dotyczących zagadnień:

- diagnozowania zasobów ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym – 89,0 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczego coachingu –86,3 % respondentów;
- istoty i formy rówieśniczej interwencji kryzysowej – 80,8 % respondentów;

- istoty i formy rówieśniczych inkubatorów innowacyjności – 79,4 % respondentów.

W procesie ewaluacyjnym otrzymano również wyniki z kwestionariusza ewaluacyjnego opracowanego na bazie modelu NIDA.

Faza I. Raport z przebiegu diagnozy

Z analiz raportów ewaluacyjnych uzyskanych od Użytkowników wynika, że:

- w zakresie doboru grupy - tworzenie grupy młodzieży o zróżnicowanym potencjale rozwojowym jest wartościowe; mocne strony tak stworzonej grupy to współdziałanie i wzajemne uzupełnianie się w realizacji zadań, co w efekcie może przynieść pozytywne efekty w postaci wzrostu poziomu zasobów u członków grupy, którzy wykazywali ich deficyt; słabą stroną takiej grupy są trudności integracyjne;
- w zakresie umiejętności diagnostycznych - osoby pracujące z młodzieżą wymagają szkoleń w zakresie pracy z metodą K-0, możliwości superwizji na etapie diagnozy;
- w zakresie oceny metody wykorzystanej do diagnozy potencjału młodzieży - został użyty Kwestionariusz Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym (w K-0 Kwestionariusz Zasobów Przystosowawczych Młodzieży narzędzie do diagnozowania psychospołecznych czynników ochroniających młodzież przed wykluczeniem społecznym); w ocenie Użytkowników jest on bardzo przydatnym narzędziem diagnostycznym do badań indywidualnych i grupowych, cechującym się rzetelnością, dokładnością, dostosowaniem do etapu rozwojowego i potrzeb młodzieży, możliwością zbadania wielu obszarów funkcjonowania jednostki w różnych sferach; jego słabą stroną jest obszerność powodująca zniechęcenie do wypełniania go przez młodzież i stosunkowo długi czas wypełniania, co skutkuje wybieraniem przypadkowych odpowiedzi;
- w zakresie oceny sposobu przeprowadzenia badań - Użytkownicy uznali za zasadne opracowanie diagnozy opartej na zasobach, gdyż wiedza i świadomość własnych mocnych stron wpływa pozytywnie na motywację do rozwoju młodzieży; diagnoza pozwala Użytkownikom dostosować podejmowane działania do potrzeb konkretnych Odbiorców.

Faza II. Formułowanie twierdzeń problemowych

Formułując twierdzenia problemowe Użytkownicy określili:

- zasadność etapu – uznali, że formułowanie problemów było ważną fazą poprzedzającą wyznaczanie celów programu; na bazie zdiagnozowanych deficytów mogli oni precyzyjnie określić cel oddziaływań;
- trudności w formułowaniu problemów – wskazali na trudności ze zrozumieniem pewnych mechanizmów psychologicznych wyznaczających funkcjonowanie grupy;
- kompetencje niezbędne do wykonania zadania – zaliczyli do nich doświadczenie w pracy z grupą oraz wiedzę z zakresu procesów grupowych.

Faza III. Określenie celów programu na bazie wyodrębnionych problemów

Użytkownicy wskazali na:

- zasadność etapu – jako mającego dobre podłoże (diagnoza);
- kompetencje niezbędne do realizacji - doświadczenie przy wykonywaniu analizy wyników badań grupowych oraz doświadczenie w pracy z grupą młodzieży; Użytkownicy wskazali na problemy mogące wystąpić przy braku kompetencji osób określających cele.

Faza IV. Przełożenie celów na zadania

Użytkownicy wskazali na:

- w zakresie zasadności – właściwości fazy jako porządkującej oddziaływania, pozwalającej na zaplanowanie potrzebnych do realizacji zasobów;
- w zakresie kompetencji niezbędnych do realizacji - doświadczenie w pracy z grupą, posiadanie odpowiednich cech osobowości oraz kompetencji do realizacji programów dla młodzieży.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Faza V. Szczegółowy plan realizacji zadań

W ramach fazy określono:

- zasadność – jako przesłanki merytoryczne podjęcia działania przez Użytkowników korespondującego z celami oraz problemami grupy;
- nie wystąpiła u Użytkowników potrzeba szczegółowego zaplanowania realizacji zadań na etapie przygotowania programu.

Faza VI. Ocena wykorzystania zasobów wewnętrznych

Została dokonana ocena wykorzystania zasobów wewnętrznych koniecznych do realizacji programu:

- zasoby ludzkie – zostały ocenione najwyżej jako konieczne do oddziaływań wczesnej interwencji socjalnej; są to zasoby ludzkie z wysokimi kompetencjami, wewnętrzne, dostępne w społecznościach lokalnych oraz zasoby ludzkie zewnętrzne stanowiące wsparcie dla wewnętrznych zasobów ludzkich;
- zasoby lokalowe- ocenione zostały jako dostępne i do wykorzystania na poziomie społeczności lokalnej;
- zasoby techniczne – ocenione jako częściowo dostępne, wymagające uzupełnienia zasobami zewnętrznymi;
- zasoby materialne – ocenione częściowo w zasobach wewnętrznych;
- zasoby finansowe - ocenione zostały jako niezbędne do realizacji programów IPI 1-3.

Faza VII. Ocena wykorzystania zasobów zewnętrznych

W ocenie wykorzystania zasobów zewnętrznych zwrócono jedynie uwagę na:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- zasoby ludzkie – jako niezbędne do realizacji programu poprzez wsparcie trenerskie i superwizyjne;
- zasoby lokalowe – przy realizacji programów tylko w niektórych przypadkach istniała konieczność wsparcia zewnętrznego.

Faza VIII. Kryteria oceny celu

Użytkownicy określili kryteria oceny celu pod względem:

- zasadności – jako służące monitorowaniu efektywności realizacji celu;
- trudności - odnosili się do trudności jakie miała młodzież z nabyciem pewnych pożądanych umiejętności, bez uwzględnienia własnych trudności związanych między innymi z określeniem kryteriów oceny/wskaźników realizacji celu.

Faza IX. Ocena harmonogramu działań

Harmonogram został oceniony pod względem:

- zasadności terminu – czas realizacji w okresie tuż przed wakacyjnym i wakacyjnym jest właściwym momentem na oddziaływanie programowe, co jest związane z luźnymi zajęciami bądź brakiem zajęć szkolnych;
- trudności - zbyt krótki czas testowania, co powodowało zmęczenie uczestników, brak czasu na refleksję, utrwalenie, pełniejsze rozwinięcie możliwości grupy;
- rekomendacje – Użytkownicy wskazali, że na realizację programów o charakterze wczesnej interwencji socjalnej należy poświęcić więcej czasu i przeprowadzać działania rozpisane na dłuższy okres oddziaływań w celu lepszego utrwalenia nabytych postaw.

W przeprowadzonym metodą warsztatową zogniskowanym wywiadzie grupowym z Użytkownikami dokonano ewaluacji działań związanych z fazą testowania IPI 1-3 oraz

skonsultowano możliwości jego wdrożenia w środowisku lokalnym. Do głównych wniosków sformułowanych przez Użytkowników zaliczyć należy:

- podkreślenie wprowadzonego w projekcie etapu diagnozy, jako bardzo potrzebnego i innowacyjnego elementu oddziaływań wczesnej interwencji socjalnej wobec młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym;
- adresatem programów IPI 1-3 nie powinna być jedynie młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym z powodu trudności edukacyjnych, zaburzeń osobowości, niedostosowania społecznego czy zagrożona uzależnieniami, lecz młodzież z różnym kapitałem – wysoko, średnio oraz niskozasobowa, co umożliwiłoby dystrybucję zasobów od młodzieży wysoko i średniozasobowej do niskozasobowej, z wykorzystaniem mechanizmów modelowania oraz społecznego uczenia się; kierowanie programów jedynie do młodzieży problemowej przyczynia się do jej dalszej stygmatyzacji, etykietowania jej jako trudnej, gorszej, co przyczynia się do przekazywania i utrwalania negatywnych wzorców zachowania;
- praca oparta na zasobach jest skuteczną formą oddziaływań, umożliwiającą wydobycie pozytywnych cech u osób, które w środowisku szkolnym postrzegane są jako uczniowie niskozasobowi z tytułu osiągnięcia niskich wyników w nauce, a którzy posiadają często większy kapitał społeczny niż ich rówieśnicy osiągający wysokie wyniki w nauce szkolnej; praca oparta na zasobach przyczynia się to do przełamywania stereotypu, o tym, że dobry uczeń to jedynie ten uczeń, który ma dobre oceny; młodzież, zdiagnozowana jako ta o niskim potencjale, w wyniku oddziaływań w ramach IPI, wzmocniła poczucie własnej wartości oraz poczucie własnej sprawczości;
- najlepszym okresem do wdrożenia IPI jest okres drugiej lub trzeciej klasy gimnazjum; szkoła jest dobrym miejscem ze względu na dostępność młodzieży, ale zdecydowanie lepiej by było, gdyby szkoła została podmiotem koordynującym działania i delegującym je na zewnątrz (np. do organizacji pozarządowych działających na terenie danej społeczności lokalnej) niż bezpośrednim realizatorem programu;
- miejscem realizacji programów IPI 1-3 mogłyby być świetlice środowiskowe, pod warunkiem zmiany ich nazwy na bardziej motywującą do uczestnictwa; nazwa powinna być kojarzona z czymś pozytywnym (np.: Klub Odkrywców), a nie z porażką szkolną i społeczną;

- jednostki reprezentujące w danej społeczności lokalnej pomoc społeczną nie są odpowiednimi organami do koordynacji czy realizacji IPI 1-3, ze względu na ich urzędniczy charakter i brak kompetencji w realizacji działań profilaktycznych, w tym przede wszystkim brak kompetencji w selekcji właściwej grupy młodzieży do programu;
- w celu realizacji programów wczesnej interwencji socjalnej dobrym rozwiązaniem byłoby utworzenie partnerstwa społecznego różnych instytucji działających na terenie danej społeczności lokalnej, a ich koordynatorem powinny samorządy jako dysponenti środków finansowych;
- jednym ze sposobów, które mogłyby wpłynąć na zainteresowanie szkół ponadpodstawowych programami wczesnej interwencji socjalnej jest wskazanie wymiernych korzyści płynących z ich wdrażania tj.: nadawanie szkołom, realizującym IPI 1-3 odpowiedniego prestiżowego certyfikatu „jakości”, służącego promocji szkoły i programu IPI 1-3, lub kierowanie dodatkowej dotacji finansowej dla realizatorów programu);
- wpisanie realizacji IPI do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dobrym rozwiązaniem, które ułatwiłoby pozyskiwanie środków finansowych na tego typu oddziaływania wobec młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym; środki finansowe powinny być w Strategii przypisane konkretnie do tego typu działań;
- czas trwania i realizacji programów IPI 1-3 był zbyt krótki okres; postulowano, by w przyszłości programy wczesnej interwencji socjalnej prowadzone były w trakcie roku szkolnego, a informacje o planowanych działaniach przekazywane rodzicom oraz uczniom na koniec roku szkolnego (przed wakacjami) poprzedzającymi rok, w którym będą prowadzone oddziaływania; prowadzenie IPI 1-3 w trakcie całego roku szkolnego wydłuży czas oddziaływań, co przyczyniać się będzie do zwiększenia pozytywnych zmian u objętej oddziaływaniami młodzieży i do ich utrwalenia;
- konieczne jest dokonanie korekt w metodzie diagnostycznej tj.: zmieszenie liczby itemów, ograniczenie pytań o charakterze intymnym, dostosowanie części metody mierzącej stratę oraz zysk zasobów do wieku Odbiorców, ograniczenie możliwości manipulacji odpowiedziami przez Odbiorców w kolejnych pomiarach; w diagnozie powinno pojawić

się pytanie dotyczące palenia tytoniu, które jest jednym z najczęstszych spotykanych zachowań ryzykownych w tym wieku rozwojowym;

- należy zwiększyć liczbę szkoleń oraz przygotować bardziej wyczerpujące materiały dotyczące interpretacji wyników uzyskanych w diagnozie, w tym stworzyć program komputerowy do obróbki wyników uzyskanych w badaniu;
- dla osób prowadzących programy wczesnej interwencji socjalnej niezbędne jest opracowanie szczegółowych podręczników dotyczących każdego z programów, zawierających cele, opis programu, propozycję przykładowych warsztatów oraz korzyści z wdrożenia tego rodzaju oddziaływań; dla dyrekcji szkół niezbędne jest natomiast opracowanie materiałów w postaci broszur czy ulotek w celu zachęcenia do wdrażania tego rodzaju oddziaływań; dla rodziców potencjalnych Odbiorców niezbędne jest przygotowanie odpowiednich materiałów informacyjnych; wszystkie materiały powinny być opracowane w sposób prosty, przejrzysty oraz atrakcyjny;
- dla skutecznego wdrażania programów IPI 1-3 w społecznościach lokalnych przez osoby nieposiadające wykształcenia psychologicznego bądź pedagogicznego, niezbędna jest pomoc, na zasadach okresowych superwizji, ekspertów zewnętrznych;
- dla Użytkowników reprezentujących ośrodki gminne niezwykle ważną kwestią jest dostępność kontaktu z kilkoma psychologami, w tym nie pochodzących ze danej społeczności lokalnej; kontakt z psychologiem w małych społecznościach, znającym wszystkich mieszkańców zmniejsza poczucie bezpieczeństwa oraz anonimowości;
- dla zwiększenia efektywności oddziaływań postuluje się wprowadzenie grup wsparcia w formie spotkań grupowych Użytkowników realizujących programy IPI 1-3, na których mogliby dokonać wymiany doświadczeń, konsultować ewentualne problemy wynikłe w trakcie realizacji IPI 1-3, dzielić się dobrymi praktykami.

Drugi zogniskowany wywiad grupowy, którego celem było przeprowadzenie konsultacji społecznych z Liderami Młodzieżowymi i dokonanie ewaluacji działań związanych z fazą testowania IPI 1-3 zwrócił uwagę na następujące kwestie:

- na skuteczność oddziaływań prowadzonych przez Liderów Młodzieżowych w znacznej mierze wpływa zbliżony wiek Liderów do Odbiorców – działania profilaktyczne w IPI 1-3 zostały w dużej mierze oparte na profilaktyce rówieśniczej – wykorzystującej dwa podstawowe sposoby uczenia się: modelowanie społeczne oraz doświadczanie własnej skuteczności co przyczyniło się do sukcesu realizowanych programów i do realizacji założonego transferu kapitału od młodzieży wysokozasobowej do średnio i niskozasobowej;
- rzetelna diagnoza przeprowadzona przed rozpoczęciem oddziaływań jest niezbędnym elementem przyczyniającym się do sukcesu programu; niezbędne jest również dobre przeszkolenie Użytkownika do przeprowadzania badań oraz sporządzenia diagnozy i nabycie przez niego odpowiednich kompetencji do diagnozowania Odbiorców; Użytkownik powinien posiadać także predyspozycje do pracy z młodzieżą i mieć wiedzę z zakresu profilaktyki;
- na sukces oddziaływań programów wczesnej interwencji socjalnej wpływa wiek Odbiorców dlatego też, programy te powinny być kierowane do młodzieży w jak najmłodszym wieku; ich efektywności sprzyja prowadzenie zajęć w małych grupach dających gwarancje dotarcia do problemów każdej z osób, zapewniających lepszą integrację uczestników, lepszą komunikację i poczucie bezpieczeństwa;
- programy wczesnej interwencji socjalnej mogłyby być wdrażane w środowisku lokalnym w szkołach, w organizacjach pozarządowych, których celem jest prowadzenie działania na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym oraz w gminnych ośrodkach kultury;
- dużą zaletą realizacji programów były niskie koszty związane z ich realizacją (choć większe zasoby pieniężne umożliwiłyby wzbogacenie oferty działań kierowanych do młodzieży); do realizacji niezbędne są odpowiednie zasoby lokalowe, nie zawsze odpowiednio zabezpieczone na potrzeby realizacji programu;
- dla efektywności realizacji programu niezbędna jest współpraca Lidera Młodzieżowego z dorosłym Użytkownikiem; ważne jest aby dorosły Użytkownik w sposób pośredni angażował się w realizację programu – miał wgląd w realizowane działania, służył radą i doświadczeniem, pomagał rozwiązywać sytuacje trudne, które przekraczają wiedzę oraz

kompetencje Liderów; dla stworzenia efektywnej współpracy Lidera Młodzieżowego z Użytkownikiem niezbędne jest: czas na integrację tych osób, stały kontakt w trakcie realizacji programu oraz wzajemne dopasowanie Lidera i Użytkownika pod względem posiadanych przez nich cech osobowości;

- czas przeznaczony na realizację programów IPI 1-3 był zbyt krótki; powinien zostać on wydłużony, a w czas ich realizacji powinien zostać przeniesiony z czasu wakacyjnego na rok szkolny;
- niezbędne jest przeznaczenie odpowiedniej ilości czasu na działania związane z przygotowaniem realizacji programu wczesnej interwencji socjalnej (czas na szkolenie dla Użytkowników i Liderów Młodzieżowych, czas na diagnozę, czas na konstrukcję autorskiego programu profilaktycznego);
- w przypadku realizacji programu wartościowym wydaje się rozciągnięcie go w czasie i prowadzenie zajęć w ramach programów IPI 1-3 przez 2-3 godziny dziennie, zamiast przez 6 godzin, gdyż wysiedzenie 6 godzin dla większości Odbiorców jest czynnością męczącą;
- dla zwiększenia skuteczności programów IPI 1-3 postuluje się dłuższe szkolenia Liderów przed realizacją programu oraz stworzenie grup wsparcia dla Liderów Młodzieżowych w trakcie ich realizacji (spotkania powinny służyć wymianie doświadczeń i dobrych praktyk oraz uzyskaniu wsparcia w trudnych sytuacjach);
- powinien zostać wypracowany optymalny model współpracy Użytkownika i Lidera Młodzieżowego, zgodny z przyjętym założeniem, że dorosły Użytkownik jest odpowiedzialny i kompetentny w zakresie dokonania diagnozy oraz interpretacji uzyskanych wyników, a Lider Młodzieżowy tworzy, na bazie przedłożonych wyników autorski program profilaktyczny; w trakcie realizacji programu Użytkownicy i Liderzy ściśle współpracują ze sobą i uzupełniają się w działaniach; w przypadku zaistnienia problemów np.: związanych z powstaniem bariery wiekowej lub brakami w kompetencjach u Użytkownika, wartościowym dla skuteczności w realizacji IPI 1-3 byłoby, aby zarówno Lider jak i Użytkownik mieli podobne kompetencje zarówno w zakresie diagnozy, jak i tworzenia programu profilaktycznego, aby mogli wzajemnie się uzupełniać.

4.3. Analiza wyników testowania potwierdzających efektywność IPI

Empiryczne efekty testowania produktu finalnego

- ✓ Wzrost wiedzy 100 użytkowników w zakresie innowacyjnych form pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym;
- ✓ Wzrost wiedzy 100 użytkowników w zakresie diagnozy potencjału adaptacyjnego młodzieży;
- ✓ Wzrost wiedzy i umiejętności 40 liderów młodzieżowych w zakresie realizacji profilaktyki rówieśniczej, coachingu, rówieśniczej interwencji kryzysowej oraz rówieśniczych inkubatorów innowacyjności;
- ✓ Wzmocnienie współpracy pomiędzy pracownikami instytucji integracji społecznej a liderami młodzieżowymi w lokalnej społeczności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży przy zastosowaniu innowacyjnych form pracy profilaktycznej;

Podsumowując, uczestnicy oceniając poszczególne kategorie szkolenia, wybierali najczęściej odpowiedzi mówiące o zadowoleniu i pozytywnym odbiorze całości szkolenia. W obszarze wiedzy dominującą odpowiedzią było „wysokim”, respondenci wybierali również odpowiedzi „średnim” oraz „bardzo wysokim”. W zakresie kompetencji również dominującą odpowiedzią było „wysokim”, a także „średnim”. Odnośnie kategorii przydatności materiałów dydaktycznych uczestnicy szkolenia wybierali przeważnie odpowiedź „bardzo przydatne” i „raczej przydatne”. Jeśli chodzi o adekwatność szkolenia do potrzeb zawodowych, to zdecydowanie przeważała odpowiedź „w pełni dostosowane”. Oceniając kompetencje trenerów prowadzących szkolenie, respondenci w zdecydowanej większości wybierali odpowiedź „bardzo wysokie” oraz „wysokie”. ***Użytkownicy ocenili szkolenia z zakresu innowacyjnych metod pracy z młodzieżą jak bardzo PRZYDATNE, PROFESJONALNE, W ISTOTNY SPOSÓB WZMACNIAJĄCE ich WIEDZĘ i UMIEJĘTNOŚCI.***

Wyniki uzyskane podczas monitorowania przebiegu testowania (trzykrotne badanie młodzieży biorącej udział w testowaniu IPI 1-3, grupa kontrolna oraz analiza jakościowa realizowanych programów) pozwalają na wyciągnięcie następujących wniosków:

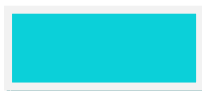
- A. Młodzież, do której kierowane są programy IPI 1-3 przejawia zachowania ryzykowne na etapie eksperymentowania co uzasadnia strategię wczesnej interwencji socjalnej.
- B. Młodzież biorąca udział w testowaniu odznacza się eksperymentowaniem z wieloma zachowaniami ryzykownymi, najczęściej łączy ona dwa lub trzy rodzaje zachowań ujmowanych w IPI 1-3 tzn. używanie środków psychoaktywnych, trudności szkolne i/lub przejawianie zachowań sprzecznych z normami prawa karnego. Nie wyodrębniono grup charakteryzujących się czystymi/pojedynczymi przejawami zachowań ryzykownych. Wnioskuje się zatem kompleksowe oddziaływania w stosunku do młodzieży wymagającej wczesnej interwencji socjalnej łączące trzy programy IPI.
- C. Dostosowanie programów IPI 1-3 do potrzeb odbiorców, wynikających z indywidualnych i grupowych diagnoz młodzieży poddanej testowaniu, wykazało w analizie jakościowej, podobną strukturę realizowanych zajęć, w kontekście celów i zadań, co skłania do refleksji, że program oddziaływań o charakterze wczesnej interwencji socjalnej należy kształtować w oparciu o indywidualną/grupową diagnozę (z wykorzystaniem komponentu KO) a programy IPI 1-3 wykorzystywać łącznie/integralnie jako trzy strategie/metody pracy z młodzieżą (metoda interwencji kryzysowej, coachingu i inkubatorów innowacyjności), co zwiększa efektywność oddziaływań.
- D. Monitorowanie wskaźników testowania wykazuje skuteczność pracy metodą interwencji kryzysowej, coachingu i inkubatorów innowacyjności przy wykorzystaniu profilaktyki rówieśniczej (liderów młodzieżowych). Zmiany uzyskano w siedmiu z czternastu monitorowanych wskaźników, z tego w trzech głównych wskaźnikach

- otrzymano zmianę utrwaloną. U młodzieży biorącej udział w testowaniu wzmocnieniu uległ poziom poczucia własnej skuteczności, wzmocniono konstruktywne strategie zaradcze – przede wszystkim współpracę społeczną i działania asertywne.
- E. Okres realizacji testowania okazał się za krótki do utrwalenia pewnych zainicjowanych zmian pozytywnych w myśleniu i zachowaniu młodzieży. Zatem wniosek, że działania wczesnej interwencji socjalnej przeprowadzane w środowisku naturalnym (poza eksperymentalnym) powinny być ciągłe w okresie rozwojowym 15-19 lat lub cykliczne.
- F. Istotny do testowania okazał się dobór grup, w których znalazła się młodzież z różnym nasileniem potencjału rozwojowego. Heterogeniczna struktura grupy z obecnością osób niskozasobowych i wysokozasobowych umożliwiła naturalny transfer kapitału, co istotnie przyczyniło się do pozytywnych zmian.
- G. Ważną rolę w testowaniu PI odegrali liderzy młodzieżowi. Osoby pochodzące ze środowiska lokalnego - młodzież z wysokim kapitałem podmiotowym. W testowaniu byli to studenci psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie. Bardzo ważną kwestią jest kształcenie i wykorzystywanie ludzkich zasobów w konkretnej społeczności lokalnej. Należy zastanowić się nad strategią kształcenia lokalnego kapitału ludzkiego, w kontekście projektu – liderów młodzieżowych.

Weryfikacja zmian w zachowaniu młodzieży poddanej testowaniu na podstawie monitorowanych wskaźników

Legenda:

Zmiany pozytywne

Brak zmian

Zmiany niepożądane

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPOJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wskaźnik	Związek z przystosowaniem	Zmiana	Wyjaśnienie	Rekomendacje
Poziom poczucia własnej skuteczności	Badania empiryczne, prowadzone na różnorodnych grupach, także młodzieży, jednoznacznie potwierdzają związek wysokiego poczucia własnej skuteczności z przystosowanie osobistym. Zachodzi zależność czym wyższe poczucie samoskuteczności tym lepsze przystosowanie.	W wyniku testowania IPI 1-3 wzrosło poczucie własnej skuteczności.	Poczucie własnej skuteczności podniosło się u młodzieży poddanej testowaniu i najwyższe było bezpośrednio po testowaniu. W badaniu odroczonym uległo obniżeniu, co związane jest z zaprzestaniem oddziaływań pozytywnych, obecnością oddziaływań środowiskowych z dominującym komponentem pracy na stracie oraz krótkim okresem testowania, który nie pozwolił na utrwalenie efektu.	Praca z młodzieżą na poziomie wczesnej interwencji socjalnej z wykorzystaniem IPI 1-3 powoduje istotne zmiany w czynniku poczucie własnej skuteczności. Skutecznie wzmacnia czynniki ochraniające młodzież przed wykluczeniem społecznym i zawodowym.
Dystrybucja zasobów podmiotowych	Wzrost znaczenia i pozyskiwania zasobów podmiotowych przy zmniejszeniu ich utraty jest charakterystyczny dla przystosowania osobistego.	Zysk i utrata zasobów nie uległy zmianie. Znaczenie zasobów podmiotowych obniżyło się w badaniu odroczonym. Nastąpiła zmiana niezamierzona.	W wyniku testowania nie zanotowano zmiany w zakresie dystrybucji zasobami podmiotowymi (zyskiem i utratą) przez młodzież, poza znaczeniem. Brak zmian w zarządzaniu (pozyskiwaniu/utracie) zasobami strategicznymi może wynikać ze zbyt krótkiego okresu testowania. Obniżenie znaczenia zasobów podmiotowych w trzecim badaniu może wiązać się z rozpoczynającym się	Należałoby zweryfikować czynnik w czasie dłuższych oddziaływań IPI 1-3.

			nowym rokiem szkolnym i negatywną oceną tego faktu przez młodzież. Do zmian na poziomie pozyskiwania zasobów trzeba znacznie więcej czasu niż do zmian na poziomie czynników bardziej emocjonalnych.	
Dystrybucja zasobów stanu	Wzrost znaczenia i pozyskiwania zasobów stanu przy zmniejszeniu ich utraty jest charakterystyczny dla przystosowania osobistego.	Nie wystąpiła zmiana.	W wyniku testowania nie zanotowano zmiany w zakresie dystrybucji zasobami stanu przez młodzież. Brak zmian w zarządzaniu zasobami może wynikać ze zbyt krótkiego okresu testowania.	Należałoby zweryfikować czynnik w czasie dłuższych oddziaływań IPI 1-3.
Dystrybucja zasobów energetycznych	Wzrost znaczenia i pozyskiwania zasobów energii przy zmniejszeniu ich utraty jest charakterystyczny dla przystosowania osobistego.	Nie wystąpiła zmiana.	W wyniku testowania nie zanotowano zmiany w zakresie dystrybucji zasobami energii przez młodzież. Brak zmian w zarządzaniu zasobami może wynikać ze zbyt krótkiego okresu testowania.	Należałoby zweryfikować czynnik w czasie dłuższych oddziaływań IPI 1-3.
Dystrybucja zasobów materialnych	Wzrost znaczenia i pozyskiwania zasobów materialnych przy zmniejszeniu ich utraty jest charakterystyczny dla przystosowania osobistego.	Nie wystąpiła zmiana.	W wyniku testowania nie zanotowano zmiany w zakresie dystrybucji zasobami materialnymi przez młodzież. Brak zmian w zarządzaniu zasobami może wynikać ze zbyt krótkiego okresu testowania.	Należałoby zweryfikować czynnik w czasie dłuższych oddziaływań IPI 1-3.
Nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami - współpracy	Strategia zaradcza „współpraca społeczna” polega na aktywnym rozwiązywaniu problemów przy współdziałaniu z innymi. Wymieniona strategia zaradcza	Wzrosło posługiwanie się przez młodzież strategią „współpraca społeczna” z efektem	Posługiwanie się przez młodzież strategią zaradczą „współpraca społeczna” świadczy o zaistnieniu ważnych zmian w jej aktywności: o proaktywnym nastawieniu na cel,	Radzenie sobie z sytuacją trudną w sposób konstruktywny, więcej efektywny w dużej mierze wyznacza sukces i potwierdza

społecznej	charakterystyczna jest dla osób dobrze przystosowanych.	utrwalonym.	reaktywnym działaniu i umiejętności współpracy. Kompetencje te warunkują zarówno sukces szkolny jak i społeczny i zawodowy.	skuteczność IPI 1-3.
Nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami - działań asertywnych	Zachowania asertywne związane są z kompetencjami i efektywnym funkcjonowaniem społecznym.	Wzrosła częstotliwość posługiwania się przez młodzież strategiami asertywnymi bezpośrednio po testowaniu, nie uzyskano efektu utrwalonego.	Wzrost asertywności wśród badanych odbiorców świadczy o wystąpieniu u nich zachowań związanych z przystosowaniem osobistym i efektywnym funkcjonowaniem społecznym.	Czynnik pracuje. Potrzeba dłuższego czasu oddziaływań pozytywnych do utrwalenia efektu.
Nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami - poszukiwanie wsparcia społecznego	Wsparcie społeczne związane jest z umiejętnością/kompetencją osoby zwróceniem się o pomoc, skorzystaniem z pomocy innych, otwarciem się na inne osoby. Umiejętność poszukiwania i korzystania ze wsparcia współwystępuje z przystosowaniem.	Wskaźnik wykazuje zmiany w kierunku pozytywnym lecz jego wartość w kolejnych badaniach nie osiągnęła różnicy istotnej statystycznie. Poszukiwanie wsparcia społecznego zwiększyło się w badaniu odroczonym.	Poszukiwanie wsparcia społecznego w sytuacji trudnej świadczy o „dojrzałości” radzenia sobie, poszukiwaniu nowych rozwiązań z przyjęciem autorytetu innej osoby. Stosowanie strategii poszukiwanie wsparcia wiąże się jednocześnie z obniżeniem/eliminowaniem z repertuaru zachowań strategii unikowych (związanych z używaniem środków psychoaktywnych), agresywnych i antyspołecznych.	Czynnik pracuje częściowo. W repertuarze zachowań przystosowawczych młodzieży zaczęły dominować strategie pozytywne w tym poszukiwanie wsparcia społecznego. Zastępowały one strategie niekorzystne zw. Z przyjmowaniem substancji, agresywne i antyspołeczne.
Nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami –	Stosowanie strategii „działania przemyślane” wiąże się z rozważnością, refleksją, odroczeniem efektu, obniżeniem impulsywności; jest	Wskaźnik wykazuje zmiany w pożądanym kierunku, lecz trzy pomiary	Nasilenie strategii działania przemyślane wiąże się z pozytywnymi zmianami adaptacyjnymi młodzieży. Brak	W celu weryfikacji wskaźnika należałoby wydłużyć okres testowania i/lub

działań przeżytych	charakterystyczne dla pozytywnej adaptacji społecznej.	zmiennej nie osiągają różnic istotnych statystycznie. Można powiedzieć, że zainicjowane zostały zmiany w kierunku pożądanym.	istotnych różnic w pomiarach zmiennej może wynikać z krótkiego okresu testowania a także uogólnienia wyniku dla grupy 200 osób, zatarte zostają wówczas indywidualne sukcesy zmian pozytywnych (wynik się uśrednia)	odnieść się do zmian indywidualnych wśród młodzieży poddanej testowaniu.
Obniżenie destruktywnych strategii zaradczych – działań instynktownych	Niskie nasilenie działań instynktownych współwystępuje z pozytywną adaptacją społeczną	Wskaźnik nie uległ zmianie podczas testowania.	Badania młodzieży nie wskazują na zmianę natężenia zachowań instynktownych przed i po testowaniu. Stałość działań instynktownych może być związana z procesem rozwojowym (zmianami bio-psycho- fizjologicznymi). Psychologia rozwojowa opisuje okres dorastania jako bardzo burzliwy, emocjonalny, charakterystyczny się dużą amplitudą emocji.	Wskaźnik nie pracuje. Możliwe, że nie jest on odpowiedni do badania zmian w okresie wzmoczonego rozwoju biologicznego, psychicznego i społecznego.
Obniżenie destruktywnych strategii zaradczych – działań unikowych	Obniżenie poziomu działań unikowych związane jest z lepszym funkcjonowaniem psychospołecznym. Do działań unikowych zalicza się m. in. używanie środków psychoaktywnych.	Posługiwanie się przez młodzież strategiami unikowymi podczas testowania najpierw nieznacznie się obniżyło a następnie podwyższyło. Otrzymano wynik niezamierzony.	Posługiwanie się przez młodzież w wieku 15- 19 lat strategiami unikowymi jest dość typowe. Grupa młodzieży poddana testowaniu osiąga w tym wskaźniku wyniki przeciętne, podobnie jak grupa kontrolna. Podjęte próby obniżenia strategii unikowej podczas testowania nie powiodły się. Należy wnioskować, że stosowanie strategii unikowej jest typowe	Zaistniała zmiana niepożądana, prawdopodobnie jest ona silnie związana z czynnikami rozwojowymi.

			dla okresu rozwojowego 15-19 lat i o ile ma ono istotne związku z przystosowaniem w wieku dorosłym, w okresie rozwojowym jest wpisane w rozwojowe czynniki ryzyka.	
Obniżenie destruktywnych strategii zaradczych - działań „nie wprost”	Niski poziom zachowań „nie wprost” współwystępuje z przystosowaniem osobistym.	Wskaźnik został nieznacznie obniżony, wyniki w trzech pomiarach nie osiągają różnic istotnych statystycznie.	Podczas testowania nastąpiło obniżenie przejawianych przez młodzież działań „nie wprost” ale nie na poziomie istotnym. Można wnioskować o rozpoczęciu procesu zmian polegających na zmniejszaniu strategii niepożądanych.	Wskaźnik należałoby monitorować przez dłuższy czas aby zweryfikować istotność zmiany.
Obniżenie destruktywnych strategii zaradczych - działań antyspołecznych	Niższy poziom działań antyspołecznych wiąże się z wyższym poziomem przystosowania.	Wskaźnik został nieznacznie obniżony bez osiągnięcia różnicy istotnej statystycznie.	Można wnioskować o rozpoczęciu procesu zmian polegających na zmniejszaniu strategii niepożądanych.	Wskaźnik należałoby monitorować przez dłuższy czas aby zweryfikować istotność zmiany.
Obniżenie destruktywnych strategii zaradczych - działań agresywnych	Niskie nasilenie działań agresywnych jest związane z pozytywną adaptacją społeczną.	Wskaźnik nie uległ zmianie pod wpływem testowania IPI 1-3.	Testowanie IPI 1-3 nie wpłynęło na obniżenie poziomu działań agresywnych u młodzieży. Brak zmian może być spowodowany krótkim okresem testowania. Problem agresywności także dotyczył niewielkiej liczby osób objętych testowaniem, zmiany indywidualne mogły ulec zatarciu w	Wskaźnik nie pracuje, co może wynikać z okresu testowania i uogólnieniu wyniku dla 200, co nie pozwala na uchwycenie zmian na poziomie indywidualnym.

			wyniku grupowym.	
--	--	--	------------------	--

Ocena realizacji autorskich programów profilaktycznych na podstawie kwestionariusza ewaluacyjnego wypełnianego przez Użytkowników

Użytkownicy poproszeni zostali o wypełnienie kwestionariusza ewaluacyjnego skonstruowanego na bazie modelu NIDA. Model ten wykorzystywany był także do konstruowania autorskich programów oddziaływań.

A. Konstrukcja kwestionariusza

Faza I raport z przebiegu diagnozy obejmowała zagadnienia dotyczące: oceny doboru grupy, ocenę metody wykorzystanej do diagnozy potencjału młodzieży, ocenę sposobu przeprowadzenia badań, ocenę diagnozy grupowej, przełożenie wyników na potrzeby odbiorców programu, kompetencje niezbędne do wykonania zadania.

Faza II Formułowanie twierdzeń problemowych obejmowała: zasadność problemu, trudności w formułowaniu problemów, kompetencje niezbędne do wykonania zadania.

Faza III. Określenie celów programu na bazie wyodrębnionych problemów: ocena zasadności, kompetencje niezbędne do wykonania zadania.

Faza IV. Przełożenie celów na zadania: zasadność fazy, problemy, kompetencje niezbędne do wykonania zadania.

Faza V. Szczegółowy plan realizacji każdego zadania (należało rozpisać wszystkie wykonywane zadania): zasadność, trudności, rekomendacje.

Faza VI. Ocena wykorzystania zasobów wewnętrznych koniecznych do realizacji programu: zasoby ludzkie, lokalowe, techniczne, biurowe, materialne.

Faza VII. Ocena wykorzystania zasobów zewnętrznych: zasoby ludzkie, lokalowe, techniczne, biurowe, materialne.

Faza VIII. Kryteria oceny celu programu obejmowała: problem – cel - kryterium oceny/wskaźnik zmiany – stopień osiągnięcia.

Faza IX. Ocena harmonogramu działań: zasadność, trudności, rekomendacje.

B. Wyniki analizy jakościowej

Faza I. Ocena etapu diagnostycznego.

Analiza raportów ewaluacyjnych wykazała w odniesieniu do doboru grupy: celowość doboru grupy ze względu na zróżnicowany potencjał rozwojowy (100% użytkowników).

„Stworzenie grupy, w której stawia się zadania przed młodzieżą o zróżnicowanym potencjale przyczynia się do współdziałania i wzajemnego się uzupełniania, co w efekcie może przynieść pozytywne efekty w postaci wzrostu poziomu zasobów u członków grupy, którzy wykazywali ich deficyt” „Słabą stroną tak skonstruowanej grupy są trudności integracyjne”

Umiejętności niezbędne do przeprowadzenia diagnozy: osoby pracujące z młodzieżą wymagają szkoleń w zakresie pracy z metodą K-O, zadowolenie z własnych szkoleń, zadowolenie z możliwości superwizji na etapie diagnozy.

Rekomendacje: długofalowość działań, szkolenia, wsparcie osób pracujących z młodzieżą.

Ocena metody: Kwestionariusz Czynniki Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym oceniony został jako bardzo przydatne narzędzie diagnostyczne do badań indywidualnych i grupowych.

„kwestionariusz rzetelny, dokładny, badający wiele czynników można określić funkcjonowanie osoby w różnych sferach”; „Kwestionariusz bardzo dobry dostosowany do etapu rozwojowego i potrzeb młodzieży”, „Mocną stroną są obszary, które bada” „Obszerność kwestionariusza, która jest jednocześnie jego mocną i słabą stroną – daje szerokie spektrum wiedzy na temat badanej grupy, ale powoduje też zniechęcenie u badanych i wybieranie przypadkowych odpowiedzi”,

Rekomendacje do metody: „Zbyt duża ilość pytań, zbyt długi czas wypełniania..” „Słabą stroną jest język” „bardzo dobre narzędzie, korekta językowa usprawni badanie”; „Zmniejszenie ilości pytań, sporządzenie arkusza kalkulacyjnego lub oprogramowania pomocnego przy analizie”;

Najczęstsze rekomendacje: skrócenie kwestionariusza.

Ocena sposobu przeprowadzenia badań

Zasadność badań diagnostycznych: badania ocenione zostały jako niezbędne dla określenia mocnych i słabych stron grupy, do określenia celów programu i zaplanowania działań.”Uśrednianie wyników badań dla grupy, w której członkowie cechują się niskimi i wysokimi zasobami powoduje, że osiągamy wynik przeciętny, mało przydatny do analizy”.

Kompetencje do posługiwania się kwestionariuszem: doświadczenie w pracy z młodzieżą, doświadczenie w przeprowadzaniu diagnozy, umiejętność interpretacji wyników badań,

posiadanie podstawowych wiadomości z zakresu pedagogiki i psychologii oraz umiejętności psychospołecznych.

Sporządzenie diagnozy grupowej na bazie zasobów: Użytkownicy podawali, że zasadne jest opracowanie diagnozy opartej na zasobach ponieważ umożliwia ona rozwój grupy. „młodzież, która widzi swoje mocne strony(...) ma większe chęci rozwijania się” „Badania diagnostyczne to podstawa wszelkich działań”,

Kompetencje do sporządzenia diagnozy: doświadczenie w opracowywaniu wyników badań.”Ważne jest przejście szkolenia”,

Przełożenie wyników na potrzeby odbiorców: Użytkownicy twierdzili, że bez informacji z diagnozy nie byłoby w stanie zaplanować działań zaspokajających potrzeby odbiorców. Nie deklarowali problemów przy realizacji tej fazy testowania. Jako kompetencje niezbędne do wykonania zadania wskazywali: doświadczenie w tworzeniu i realizacji programów.

Faza II. Formułowanie twierdzeń problemowych

Zasadność etapu: według Użytkowników formułowanie problemów było ważną fazą poprzedzającą wyznaczanie celów programu. Na bazie deficytów mogli określić precyzyjnie cel oddziaływań.

Do głównych trudności na tym etapie należało zrozumienie przez Użytkowników pewnych mechanizmów psychologicznych wyznaczających funkcjonowanie grupy.

Do kompetencji niezbędnych na tym etapie realizacji projektu zaliczali: doświadczenie w pracy z grupą, wiedzę z zakresu procesów grupowych.

Faza III. Określenie celów programu na bazie wyodrębnionych problemów

Zasadność: Użytkownicy etap uznali za zasadny, mający dobre podłoże (diagnoza)

Problemy: Użytkownicy zaznaczyli, że mogą wystąpić problemy przy braku kompetencji osób określających cele.

Kompetencje niezbędne do realizacji: doświadczenie przy wykonywaniu analizy wyników badań grupowych oraz doświadczenie w pracy z grupą młodzieży.

Faza IV. Przełożenie celów na zadania

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zasadność: Użytkownicy określili fazę jako porządkująca oddziaływania, pozwalającą na zaplanowanie potrzebnych do realizacji zasobów.

Problemy: nie wymieniali.

Kompetencje niezbędna do realizacji: doświadczenie w pracy z grupą, posiadanie odpowiednich cech osobowości oraz kompetencji do realizacji programów dla młodzieży.

Faza V. Szczegółowy plan realizacji zadań

Zasadność: w miejscu tym Użytkownicy uzasadniali merytorycznie podjęte przez nich działania z celami oraz problemami grupy. Nie odnieśli się do potrzeby szczegółowego zaplanowania realizacji zadań na etapie przygotowania programu.

Problemy i rekomendacje: podobnie dotyczyły merytorycznego uzasadnienia podejmowanych przez Użytkowników działań.

Faza VI. Ocena wykorzystania zasobów wewnętrznych

Zasoby ludzkie: ocenione najwyżej, konieczne do oddziaływań wczesnej interwencji socjalnej są zasoby ludzkie z wysokimi kompetencjami. Zasoby ludzkie są dostępne w społecznościach lokalnych. Zapotrzebowanie jest na zewnętrzne wsparcie zasobów ludzkich wewnętrznych.

Zasoby lokalowe: dostępne i wykorzystane na poziomie społeczności lokalnej

Zasoby techniczne: częściowo dostępne, wymagały uzupełnienia zasobami zewnętrznymi.

Zasoby materialne: częściowo w zasobach wewnętrznych

Zasoby finansowe: ocenione zostały jako niezbędne do realizacji programów IPI 1-3.

Faza VII. Ocena wykorzystania zasobów zewnętrznych

Zasoby ludzkie: niezbędne do realizacji wsparcie trenerskie i superwizyjne

Zasoby lokalowe: w niektórych tylko przypadkach istniała konieczność wsparcia zewnętrznego

Zasoby techniczne:

Zasoby materialne:

Zasoby finansowe:

Faza VIII. Kryteria oceny celu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zasadność: kryteria służyły monitorowaniu efektywności realizacji celu

Trudności: Użytkownicy w tym punkcie odnosili się do trudności jakie miała młodzież z nabyciem pewnych pożądaných umiejętności. Pomijali ich własne trudności np. z określeniem kryteriów oceny/wskaźników realizacji celu.

Pisali m.in. „Młodzież miała dużą trudność w pracy nad sobą, by zmienić swoje nastawienie względem siebie”

Rekomendacje:

Faza IX. Ocena harmonogramu działań

Zasadność terminu: Użytkownicy w większości podkreślali zasadność testowania w okresie tuż przed wakacyjnym i wakacyjnym co związane jest z luźnymi zajęciami bądź brakiem zajęć szkolnych.

Trudności: zbyt krótki czas testowania co powodowało zmęczenie uczestników, brak czasu na refleksję, utrwalenie. „Krótki czas realizacji przedsięwzięcia nie pozwolił w pełni rozwinąć możliwości grupy” :Słabą stroną był zbyt krótki okres oddziaływań, który nie sprzyjał utrwaleniu nabytych postaw i wiedzy”

Rekomendacje: na realizację programów o charakterze wczesnej interwencji socjalnej należy poświęcić więcej czasu. Użytkownicy podkreślali wygospodarowanie czasu na odpoczynek dla młodzieży oraz czasu na utrwalenie wypracowanych efektów.

„Rekomendowałbym dłuższy okres oddziaływań w celu utrwalenia nabytych postaw”

Argumenty Użytkowników przemawiające za wdrożeniem IPI 1-3 do polityki społecznej

Poniżej przytoczone zostały cytaty z raportów wskazujące na potrzebę realizacji profilaktyki rówieśniczej o charakterze wczesnej interwencji socjalnej z zastosowaniem programów IPI 1-3:

„Bardzo dobra promocja miasta oraz imprez kulturalnych, zwłaszcza dla osób, które wakacje spędzają w mieście. Młodzież nabyła umiejętności szukania ciekawych imprez kulturalnych”

„Dzięki tym zadaniom nastąpił wzrost umiejętności korzystania z pomocy innych osób/institucji oraz wzrost zaufania do innych”

„Udział w warsztacie na temat skutecznych metod i technik uczenia się jest niezwykle przydatny osobom, które mają trudności w nauce”

„Tego typu warsztaty i zajęcia powinny być prowadzone w szkole obowiązkowo lub też młodzież powinna mieć większy dostęp do takich form rozwoju”

„Niewątpliwym atutem programu było to, że był prowadzony przez młodzież dla młodzieży”,
„Studenci psychologii „zarazili” swoim entuzjazmem grupę”

„Młodzież początkowo odznaczała się dużym poziomem wycofania, niechętnie angażowała się w zabawy, była bierna i nastawiona na natychmiastowy skutek. Gdy jakieś zadanie wymagało wysiłku, a skutek nie był natychmiastowy, następowało zniechęcenie. Z czasem te postawy ustąpiły miejsca coraz większemu zaangażowaniu młodzieży, która zaczęła postrzegać siebie jako grupę.

Na uczestnictwo niektórych osób wpływ wywarło zainteresowanie jakie okazywali im liderzy młodzieżowi. Młodzież wyrażała się o nich bardzo pozytywnie (jedna z uczestniczek stwierdziła, że cyt: „zmienili nasze życie”).

Zajęcia cieszyły się dużym zainteresowaniem ze strony uczestniczącej w nich młodzieży.

Entuzjazm, który im się udzielił, otwartość na zmiany w życiu, rozbudzenie nadziei i pokonanie własnych barier, wszystko to sprawiło, że młodzież chętnie brała udział w eksperymencie, odkrywając swój potencjał.

Zainteresowanie okazane przez liderów młodzieżowych sprawiło, że młodzież poczuła, że jest dla kogoś ważna. „Program z powodzeniem sprawdzi się w polityce społecznej w miejscach takich jak domy kultury, świetlice środowiskowe a także szkoły”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ocena Produktu Finalnego

Ocena skuteczności IPI 1-3 na podstawie monitorowanych wskaźników zmiany.

Weryfikacja wskaźników na podstawie trzech pomiarów zmiennych.

Monitorowane wskaźniki	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		F	p	Porównania wielokrotne
	M	SD	M	SD	M	SD			
Przeszłość									
Pomiar nasilenia sytuacji trudnych w przeszłości	16,16	4,397	15,45	4,267	15,16	4,735	2,530	,081	1>2 - tendencja
Pomiar poziomu minionych sukcesów	13,52	2,751	13,58	2,758	13,42	3,502	,124	,883	
Pomiar nasilenia minionych porażek	9,68	2,827	9,39	2,675	9,14	2,997	1,733	,178	
Teraźniejszość									
Pomiar poziomu aktualnych sytuacji trudnych	15,01	4,560	14,22	4,685	14,31	4,571	1,659	,191	
Pomiar natężenia aktualnych sukcesów	13,80	2,947	14,01	2,923	13,70	3,455	,492	,612	
Pomiar poziomu teraźniejszych porażek	9,25	3,043	8,91	2,865	8,60	2,907	2,280	,103	
Przyszłość									
Pomiar nasilenia przewidywanych sytuacji trudnych	15,16	4,728	14,41	4,402	13,94	4,616	3,445	,033	1>3
Pomiar poziomu przyszłych sukcesów	14,93	3,211	15,31	2,940	14,43	3,560	3,480	,031	2>3
Pomiar poziomu przyszłych porażek	8,66	2,742	8,74	2,688	8,48	2,707	,472	,624	
	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		F	p	Porównania wielokrotne
	M	SD	M	SD	M	SD			
Zasoby podmiotowe									

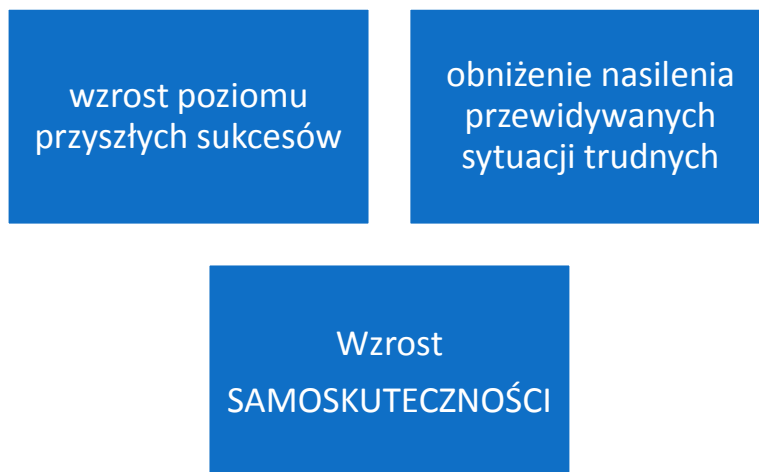
Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim

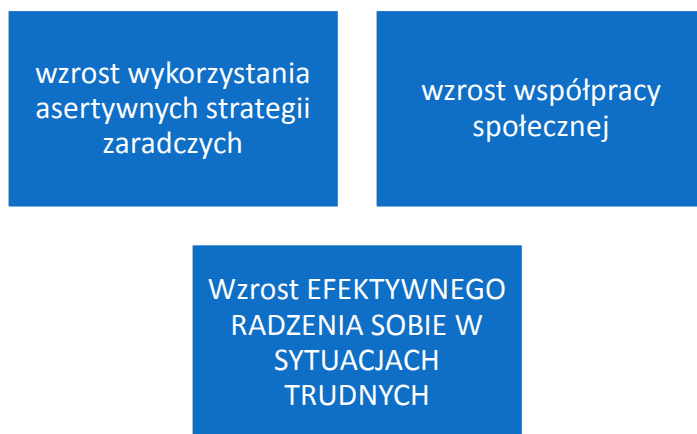
Znaczenie zasobów podmiotowych	103,86	14,619	103,78	14,062	100,57	15,579	3,050	,048	1>3; 2>3
Zysk zasobów podmiotowych	85,23	21,485	87,40	20,172	85,97	20,132	,542	,582	
Strata zasobów podmiotowych	50,52	17,091	48,46	17,315	51,81	20,772	1,587	,205	
Zasoby stanu									
Znaczenie zasobów stanu	108,36	16,039	108,93	16,074	105,77	18,233	1,885	,153	
Zysk zasobów stanu	89,11	23,102	91,14	22,262	90,41	22,672	,388	,679	
Strata zasobów stanu	52,64	18,543	51,34	18,207	55,55	22,396	2,236	,108	
Zasoby energetyczne									
Znaczenie zasobów energetycznych	35,46	5,045	35,75	5,145	35,07	5,554	,789	,455	
Zysk zasobów energetycznych	28,46	7,497	29,17	7,201	29,07	7,503	,515	,598	
Strata zasobów energetycznych	19,31	6,948	18,23	6,503	19,27	7,460	1,451	,235	
Zasoby materialne									
Znaczenie zasobów materialnych	37,83	6,645	37,12	6,664	36,94	7,232	,885	,413	
Zysk zasobów materialnych	30,16	8,309	29,63	8,397	30,41	8,488	,419	,658	
Strata zasobów materialnych	18,05	7,258	17,59	7,201	19,02	8,540	1,680	,187	
	Pomiar przed programem (1)		Pomiar bezpośrednio po zakończeniu programu (2)		Pomiar miesiąc od zakończenia programu (3)		F	p	Porównania wielokrotne
	M	SD	M	SD	M	SD			
Działania asertywne	30,93	5,844	31,62	5,900	29,10	5,604	9,558	,000	1>3; 2>3
Współpraca społeczna	13,99	4,199	13,67	4,300	14,73	3,896	3,247	,040	2<3
Poszukiwanie wsparcia społecznego	20,80	6,861	21,45	6,569	22,15	6,214	1,985	,138	
Działania przemyślane/ostrożne	14,92	3,759	14,77	3,845	15,35	3,749	1,183	,307	
Działania instynktowne	17,57	4,327	17,24	4,617	17,89	4,527	1,001	,368	
Unikanie	14,74	5,014	14,27	5,353	16,34	5,301	8,036	,000	1<3; 2<3
Działanie nie wprost	9,97	3,591	9,52	3,698	10,45	3,748	2,992	,051	2<3 - tendencja
Działania antyspołeczne	11,74	4,624	11,36	4,571	12,46	4,973	2,629	,073	2<3 - tendencja
Działania agresywne	13,98	3,908	13,83	3,809	13,86	4,039	,075	,928	

W wyniku testowania IPI 1- 3 u młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym odnotowano zmiany w następujących czynnikach:

- postrzeganie sytuacji trudnych,
- nastawienie na sukces,
- asertywne strategie zaradcze
- korzystanie ze współpracy społecznej podczas rozwiązywania sytuacji trudnych.

Wzrost poziomu przewidywania sukcesów w przyszłości przy obniżeniu się przewidywania w przyszłości sytuacji trudnych świadczy o uzyskaniu pożądanej cechy SAMOSKUTECZNOŚCI. Samo skuteczność jest bezpośrednio związana z wysokim poziomem przystosowania społecznego i zawodowego oraz obniżeniem poziomu ryzyka wystąpienia zachowań dewiacyjnych wśród młodzieży.

Zastępowanie nieefektywnych i destruktywnych strategii zaradczych (agresywnych, antyspołecznych) strategiami asertywnymi oraz umiejętność współpracy społecznej w rozwiązywaniu sytuacji trudnych wiąże się z przystosowaniem społecznym i zawodowym oraz obniżeniem poziomu przejawianych zachowań ryzykownych przez młodzież.

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej zapobiegające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim odznaczają się dużą skutecznością. W wyniku monitorowania wskaźników zmiany pozytywne odnotowano na poziomie poznawczym i behawioralnym u młodzieży uczestniczącej w testowaniu. Zmiany te obejmowały przekonania i zachowania zawierające duży ładunek emocjonalny, które najszybciej podlegają modyfikacji pod wpływem oddziaływań społecznych. O zmianach na poziomie innych czynników trudno jest wnioskować po krótkim okresie oddziaływań. Przykładowo zmiany istotne w zakresie dystrybucji zasobów (pozyskiwania/utraty) związane są z dłuższym czasem zarówno oddziaływań jak i czasem na weryfikację zmian poznawczych w zachowaniu młodzieży (minimum 12 miesięcy).

Skuteczność IPI 1-3 w zakresie wzrostu przystosowania osobistego i społecznego oraz obniżenia poziomu przejawianych zachowań ryzykownych obok wskaźników psychologicznych potwierdzają także indywidualne obserwacje Użytkowników testujących PF (raport s. 30-31).

Ocena użyteczności narzędzia diagnostycznego

B1. Potrzeba i możliwości zastosowania komponentu K0

Komponent K0 - Kwestionariuszem Czynniki Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym

– powstał w oparciu o kwestionariusze psychologiczne na bazie koncepcji zasobów i społecznego uczenia się,

- jest on narzędziem przeznaczonym, w wersji eksperymentalnej, dla osób pracujących z młodzieżą nie będących psychologami;

- dzięki opracowanym normom pozwala zarówno na diagnozę indywidualną jak i grupową;

- pozwala na poznanie czynników, mechanizmów wiążących się z niskim-wysokim przystosowaniem;

- za jego pomocą zostają zebrane niezbędne informacje o funkcjonowaniu grupy, które pozwalają na autorskie dopasowanie programów IPI do autentycznych potrzeb odbiorców;

- kwestionariusz jest także narzędziem monitorującym proces zmian w przystosowaniu młodzieży zarówno na poziomie poznawczym jak i behawioralnym;

Narzędzie sprawdziło się podczas monitorowania wskaźników miękkich testowania. W ocenie Użytkowników jest ono NIEZBĘDNE do planowania działań ale i ZBYT SKOMPLIKOWANE dla młodzieży i w interpretacji. Rekomendacje Użytkowników skierowane są na : UPROSZCZENIE i SKRÓCENIE narzędzia.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Metoda diagnostyczna K0 jest INNOWACYJNYM narzędziem diagnostycznym opierającym się na najnowszych koncepcjach światowych wyjaśniających funkcjonowanie człowieka w środowisku społecznym i środowisku pracy. Pozwala na poznanie zasobów młodzieży (słabych i mocnych stron) przy ogólnie pozytywnym wydźwięku metody, co nie stygmatyzuje i nie zniechęca młodzieży do jej wypełnienia. Uzyskane w badaniu młodzieży Kwestionariuszem Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym dane pozwalają na TRAFNE zaplanowanie działań interwencyjnych, DOSTOSOWANIE pracy w obszarze IPI 1-3 do autentycznych potrzeb młodzieży oraz na MONITOROWANIE zmian w przystosowaniu młodzieży.

Ocena Produktu Finalnego – podsumowanie

- 1) Produkt Finalny IPI 1-3 wykazuje WYSOKĄ SKUTECZNOŚĆ w obniżaniu ryzyka zachowań dewiacyjnych młodzieży i wsparciu pozytywnych przemian rozwojowych; co zapobiega wykluczeniu społecznemu osób młodych.
- 2) Produkt odznacza się DUŻĄ EFEKTYWNOŚCIĄ. Nakłady zasobów (ludzkich, materialnych, finansowych) w stosunku do rezultatów są niewielkie. Nakłady te wahają się w zależności od zasobów danej społeczności lokalnej, w której realizowane są IPI 1-3. Podczas testowania dążono do maksymalnego wykorzystania zasobów społeczności lokalnej i niewielkiego wsparcia zewnętrznego w realizacji IPI 1-3. Wsparcie zewnętrzne dotyczyło głównie wiedzy eksperckiej, wsparcia superwizyjnego. Możliwe stało się nawet obniżenie kosztów profilaktyki przy wzroście jej skuteczności poprzez wprowadzenie oddziaływań rówieśniczych w formie liderów młodzieżowych. Przeszkoleni liderzy młodzieżowi zwiększają ponadto kapitał profilaktyczny środowiska lokalnego. Efektywność programów wczesnej interwencji socjalnej charakteryzuje się także z tym, że minimalizowanie wykluczenia społecznego młodzieży na etapie wczesnej interwencji socjalnej wiąże się z większym prawdopodobieństwem sukcesu niż realizacja programów terapeutycznych. Efektywność programów interwencyjnych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

dochodzi do 70% natomiast terapeutycznych do maksymalnie 30%. Nakłady finansowe państwa i samorządów przeznaczone na likwidację negatywnych skutków zachowań dewiacyjnych młodzieży (uzależnienia, bezrobocie, przestępczość) są bardzo wysokie. Wdrażanie zintegrowanych programów wczesnej interwencji socjalnej IPI 1-3 w społeczności lokalne wiąże się z minimalizowaniem ryzyka wykluczenia społecznego młodzieży oraz ograniczeniem zasobów przeznaczonych na likwidację szkód związanych zachowaniami patologicznymi młodzieży.

- 3) Narzędzie diagnostyczne K0 jest niezmiernie UŻYTECZNE dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym. Ważną jego cechą jest to, że opiera się na rzetelnej i najnowszej wiedzy światowej oraz, że zostało dostosowane do pracy osób nie będących psychologami. Metoda diagnostyczna może być wykorzystywana przez pedagogów, psychologów, pracowników socjalnych, terapeutów, wychowawców, nauczycieli itp. Komponent K0 pozwala na diagnozę potencjału indywidualnego i grupowego – służy do badań INDYWIDUALNYCH i GRUPOWYCH. Pozwala na WYZNACZENIE CELÓW PRACY INTERWENCYJNEJ ZGODNIE Z AUTENTYCZNYMI POTRZEBAMI ODBIORCÓW.
- 4) Proponowane rozwiązania w ramach IPI 1-3 oraz komponentu K0 są INNOWACYJNE w zakresie grupy, problemu oraz metod pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem.

5. OCENA rzeczywistych efektów testowania produktu finalnego na podstawie ewaluacyjnego zewnętrznego badania empirycznego

5.1. Metodologia badania oraz organizacja i przebieg badania

Metodą badawczą zastosowaną w zewnętrznym badaniu ewaluacyjnym jest metoda jakościowa. Zastosowanie metod jakościowych jest związane z faktem, że projekt „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim” ma charakter badawczo-rozwojowy, w którym każdy kolejny etap jest warunkowany wynikiem poprzedniego, a na początku jego realizacji produkt końcowy nie jest w pełni zdefiniowany.

Potwierdzeniem zasadności zastosowania metod jakościowych jest fakt, że celem badań jakościowych jest wyjaśnianie motywacji postępowania badanych osób, dotarcie do nieujawnionych w sposób bezpośredni przyczyn zachowania czy ukrytej wiedzy. Ułatwiają one badaczom zbliżenie się do naturalnego, prawdziwego świata badanych.

Ze względu na to, że celem ewaluacji jest analiza i ocena rzeczywistych efektów testowania w odniesieniu do grup docelowych, ocena potencjału wdrożeniowego trzech IPI oraz wypracowanie rekomendacji dotyczących testowanej wstępnej wersji Produktu Finalnego zdecydowano się na zastosowanie opisanej wyżej metody jakościowej.

Dane i informacje uzyskane metodą ilościową nie pozwoliłyby na odsłonięcie motywów nieuświadomionych lub celowo ukrywanych, które mogą mieć kluczowe znaczenie dla zrozumienia przedmiotu badań, jakim jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu młodzieży oraz identyfikacja ich potrzeb w zakresie wczesnej interwencji socjalnej. Metoda jakościowa daje możliwość dotarcia głęboko do świadomości badanych oraz poznania języka i reakcji towarzyszących podejmowanym kwestiom, czego nie można dokonać wybierając ilościowe metody badań.

W celu uzyskania wiarygodnych wyników ewaluacji i udzielenia pełnej odpowiedzi na postawione pytania badawcze, zastosowano odpowiednio zintegrowaną sekwencję badań i analiz różnego rodzaju źródeł danych oraz technik ich gromadzenia rozumianą jako **triangulację technik i perspektyw badawczych (kontrolowanie spójności wniosków formułowanych przy wykorzystaniu różnych technik i źródeł gromadzenia danych).**

Narzędziami badawczymi wykorzystanym w badaniu były trzy scenariusze wywiadu nadające kierunek dyskusji prowadzonej przez ewaluatora z osobami z trzech grup, które stanowili:

- Użytkownicy testujący produkty finalne - tzw. liderzy dorośli bezpośrednio uczestniczący w procesie testowania poprzez uczestnictwo w szkoleniach poprzedzających etap testowania oraz współprowadzenie zajęć dla młodzieży.
- Liderzy młodzieżowi testujący produkty finalne – studenci i absolwenci, którzy razem z użytkownikami(liderzy dorośli) współprowadzili zajęcia dla młodzieży.
- Odbiorcy IPI – młodzież w wieku 15-19 lat biorąca udział i będąca jednocześnie grupą docelową w projekcie.

Wybór do badania ewaluacyjnego powyżej przedstawionych osób podyktowany był chęcią uzyskania opinii przedstawicieli grupy docelowej projektu i jednocześnie osób zaangażowanych w proces testowania produktów finalnych. Grupę docelową sformułowaną w założeniach projektu stanowią użytkownicy i odbiorcy - młodzież od 15 do 19 r.ż zagrożona wykluczeniem społecznym z powodu konfliktu z prawem, trudności edukacyjnych oraz nadużywania substancji psychoaktywnych. Z kolei użytkownicy według strategii testowania produktów finalnych to osoby reprezentujące szkoły, ośrodki pomocy rodzinie, organizacje pozarządowe, policję, ośrodki terapii uzależnień, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe. Zgodnie ze strategią osoby uczestniczące w testowaniu to kluczowe grupy mogące świadczyć o skuteczności IPI i jego rzeczywistych efektach.

Dodatkowo na potrzeby ewaluacji zdecydowano się na włączenie do badania grupy osób spoza grupy docelowej projektu (w strategii testowania nazwani oni zostali „liderami młodzieżowymi”, były to osoby powyżej 19 r.ż, studenci i absolwenci). Podyktowane to było licznymi i powtarzającymi się sugestiami użytkowników projektu przeświadczonych o zasadności objęcia ewaluacją również liderów młodzieżowych współodpowiedzialnych za kształt i efekt działań kierowanych do odbiorców w fazie testowania. Zwiększenie punktów widzenia i perspektyw zaowocowało podniesieniem wiarygodności wyników badania ewaluacyjnego. Poszerzenie grupy badawczej w większym stopniu pozwoliło na poznanie efektów oddziaływania produktów finalnych na odbiorców, które mogą świadczyć o tym, czy innowacja działa.

Uzasadnienie zaangażowania w projekt liderów młodzieżowych zostało zaprezentowane w *Podręczniku metodologicznym i praktycznym planowania i określenia strategii interwencji i profilaktyki w IPI3 (Komponent K4)*. Zwrócono uwagę, że stosowanie strategii rówieśniczej gwarantuje wysoką skuteczność w kształtowaniu zachowań młodych. Tego typu strategia jest efektywniejsza niż oddziaływania ze strony dorosłych. Zaproponowana strategia wynika z prawidłowości rozwojowej, polegającej na tym, że w okresie dorastania i wczesnej dorosłości zbiorowość koleżeńska stanowi system społeczny, który najsilniej wpływa na kształtowanie zachowań jednostki.

Mając na uwadze powyższe niezasadne byłoby pominięcie w ewaluacji kluczowej dla oddziaływań rówieśniczych grupy, która jest cennym źródłem informacji wynikającym z bezpośredniego kontaktu z odbiorcami projektu.

Zaprezentowany powyżej aparat metodologiczny został wykorzystany do zgromadzenia i analizy komplementarnych informacji wchodzących w zakres przedmiotu badania. Wyniki badań prowadzonych z wykorzystaniem zaprezentowanych metod i technik badawczych zostały zaprezentowane w kolejnym rozdziale.

Analiza materiału badawczego podporządkowana została poszukiwaniu odpowiedzi na pytania badawcze wytyczone na etapie operacjonalizacji procesu badawczego ewaluacji i prowadzi do określenia rzeczywistych efektów procesu testowania IPI WIS.

Jedną z podstawowych metod zastosowanych w niniejszej ewaluacji jest analiza desk research materiałów otrzymanych w procesie testowania produktu finalnego. Są to wszystkie materiały w formie raportów i sprawozdań z testowania oraz raporty z monitorowania zmian u odbiorców wyniku realizacji założeń IPI.

Badania w ramach projektu zostały przeprowadzone zgodnie z przyjętą metodologią badawczą w dniach 16 lipca - 27 września na terenie Lublina oraz okolic.

Grupa badawcza objęła łącznie 62 osoby. Stanowiło ją:

- **Dziewiętnaście (19) przeszkolonych użytkowników testujących produkty finalne.** Najczęściej byli to psychologowie, pedagodzy, doradcy zawodowi, kuratorzy sądowi, pracownicy naukowo-dydaktyczni. Nie udało się skontaktować z jednym z liderów dorosłych w związku z tym nie został on objęty badaniem.
- **Dwudziestu jeden (21) liderów młodzieżowych.** W większości byli to studenci psychologii KUL lub absolwenci. Z uwagi na okres wakacyjny przypadający na czas

trwania badania nie udało się bezpośrednio skontaktować ze wszystkimi osobami współprowadzącymi zajęcia w związku z tym do części liderów młodzieżowych (12 osób) wysłano scenariusz w wersji elektronicznej. Łącznie badanie udało się przeprowadzić na 33 przedstawicielach tej grupy.

- Dziesięciu (10) odbiorców projektu. Była to młodzież z II klasy Gimnazjum im. Św. Stanisława Kostki w Lublinie i III klasy Liceum Ogólnokształcącego im. Unii Lubelskiej w Lublinie, która w ramach procesu testowania uczestniczyła w zajęciach prowadzonych trzema metodami: coaching, mediacje rówieśnicze oraz inkubatory innowacyjności.

Na następnej stronie znajduje się zestawienie technik badawczych wykorzystanych w badaniu ewaluacyjnym wraz z odpowiednią grupą badawczą.

Tabela 4. Zestawienie technik i grup badawczych ewaluacji ZEWNĘTRZNEJ PRODUKTU FINALNEGO projektu IPI

Grupa	Technika
Użytkownicy testujący produkty finalne	Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)
Liderzy młodzieżowi testujący produkty finalne	Indywidualne wywiady pogłębione oraz wywiady pogłębione w formie diad (IDI)
Odbiorcy (młodzież)	Krótkie Zogniskowane wywiady grupowe (Mini FGI)

Mimo, że w badaniach jakościowych nie musi zostać spełnione kryterium reprezentatywności, jednak dobór osób do badania jest niezwykle istotny. Wybór osób zaangażowanych w proces testowania opiera się na założeniu, że daną rzeczywistość społeczną najlepiej rozumieją zaangażowane w nią podmioty. Tym samym skierowanie uwagi ewaluacji w stronę osób spoza grupy docelowej projektu (liderzy młodzieżowi współprowadzący zajęcia) jednak bezpośrednio uczestniczących w testowaniu podyktowany był chęcią uzyskania jak najbardziej rzetelnego i zgodnego z rzeczywistością materiału.

Badania prowadzone w ramach ewaluacji miały charakter jakościowy. Zdecydowano się jednak aby zwiększyć stopień pogłębienia uzyskiwanych odpowiedzi na zastosowanie technik projekcyjnych lub wprowadzenie elementu ilościowego.

Podczas ewaluacji posłużono się pytaniami o charakterze projekcyjnym. Poprzez zamaskowanie prawdziwego celu zwiększyły się szanse na uzyskanie odpowiedzi na pytanie, które zadane wprost budziłoby opór badanych. Wprawdzie nie stosowano typowych dla fokusów technik projekcyjnych, nie mniej jednak poprzez pytania projekcyjne osiągnięto zamierzony rezultat, którym była prowokacja do szczerych reakcji emocjonalnych i wymiany poglądów zogniskowanych wokół projektu. Uzyskanie pogłębionych opinii w trakcie realizacji projektu jest szczególnie ważne gdyż na ich podstawie wnioskuje się o rzeczywistych oddziaływaniach produktów finalnych.

Poniżej znajduje się zestawienie użytych technik badawczych w każdej grupie z rodzajem zastosowanej techniki projekcyjnej lub elementów o charakterze ilościowym.

Tabela 5. Zastosowane techniki projekcyjne W EWALUACJI ZEWNĘTRZNEJ

Grupa	Technika badawcza	Technika projekcyjna/element ilościowy
Użytkownicy testujący produkty finalne	Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)	Element ilościowy- Karta Oceny Innowacyjności Test zdań niedokończonych
Liderzy młodzieżowi testujący produkty finalne	Indywidualne wywiady pogłębione oraz wywiady pogłębione w formie diad (IDI)	<u>Techniki projekcyjne:</u> Test zdań niedokończonych <i>Bubble Test – „Chmurki”</i>
Odbiorcy (młodzież)	Krótkie Zogniskowane wywiady grupowe (Mini FGI)	<u>Techniki projekcyjne:</u> Test zdań niedokończonych <i>Bubble Test – „Chmurki”</i> Technika aktywizująca dyskusję grupy dotycząca korzyści z udziału w projekcie

Przed każdym wywiadem osoby biorące udział w badaniu zostały poinformowane o jego celu oraz zapoznane z przedmiotem ewaluacji. W przypadku osób, które nie mogły bezpośrednio udzielić wywiadu scenariusz został wypełniony w wersji elektronicznej i odesłany do osób przeprowadzających ewaluację. Miejscem badania były w większości pomieszczenia znajdujące się w lublinie. Wszystkie zapewniały optymalne warunki do prowadzenia dyskusji, moderowanej przez ewaluatora.

Pierwszą grupą objętą badaniem ewaluacyjnym byli użytkownicy odpowiedzialni za testowanie produktów finalnych – liderzy dorośli. Przeciętny czas trwania indywidualnego wywiadu z użytkownikami wyniósł 39 minut, przy czym najkrótszy trwał 26 a najdłuższy prawie godzinę zegarową. Wywiady w większości odbywały się na KUL JP II, w dwóch przypadkach ewaluatorzy musieli udać się do miejsca pracy użytkownika aby przeprowadzić badanie. Ewaluacja tej grupy w 75% przeprowadzona była techniką indywidualnego wywiadu pogłębionego. W dwóch przypadkach uwzględniając prośby użytkowników wywiady prowadzone były w formie diad (dwóch respondentów, jeden moderator).

Scenariusz wywiadu skierowany do użytkowników zawierał pytania dotyczące następujących kwestii:

- Ocena przebiegu testowania
- Adekwatność IPI do realnych potrzeb użytkowników
- Skuteczność IPI w ocenie użytkowników
- Stopień skomplikowania IPI
- Ocena możliwości zastosowania IPI
- Stopień innowacyjności IPI

Kolejną grupą objętą ewaluacją byli liderzy młodzieżowi. Większość spotkań miała miejsce na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, w jednym przypadku ewaluator musiał udać się do miejsca zamieszkania lidera poza granice Lublina. Średni czas trwania wywiadu z liderami młodzieżowymi to 38 minut, najkrótszy wywiad trwał 27 a najdłuższy 58 minut. Badanie prowadzone były za pomocą wywiadu pogłębionego w formie diady. Z uwagi na to, że studenci w parach prowadzili zajęcia dla młodzieży zdecydowano się na zorganizowanie badania w tej samej

formie. W przypadku tej grupy okazało się to być efektywne gdyż umożliwiło to konfrontacje poglądów i przemyśleń dotyczących efektów zajęć.

Scenariusz przygotowany dla liderów testujących produkty finalne zawierał pytania pogrupowane w następujące moduły tematyczne:

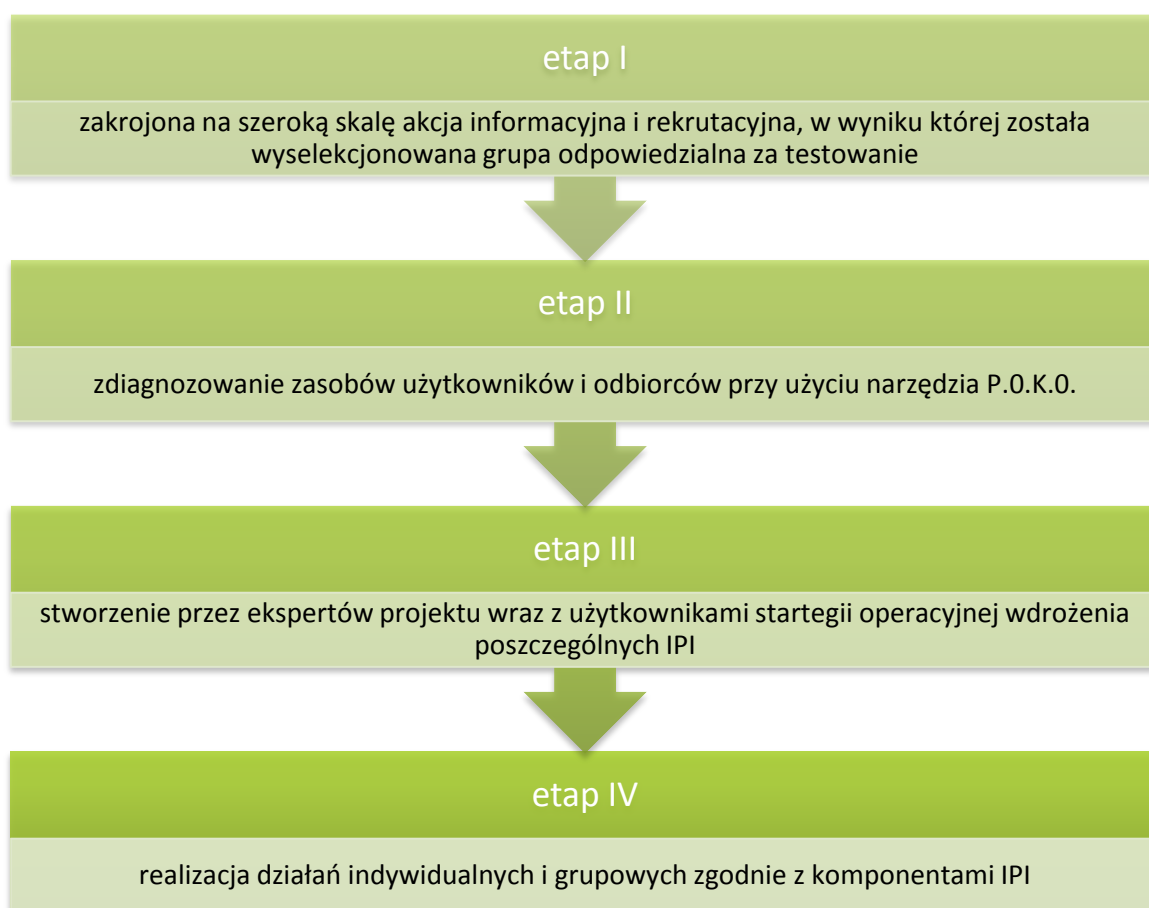
- Ocena metody i współpracy z użytkownikami
- Identyfikacja trudności towarzyszących testowaniu produktów
- Ocena przebiegu zajęć z młodzieżą i ich zaangażowania
- Skuteczność metod pracy z młodzieżą
- Korzyści dla młodzieży wynikające z uczestnictwa w zajęciach
- Ocena innowacyjności stosowanych metod
- Ocena efektów zajęć
- Ocena możliwości zastosowania metod w pracy zawodowej

W ramach ewaluacji przeprowadzono także wywiady grupowe z odbiorcami projektu. Były to osoby w przedziale wiekowym 15-19 lat, uczące się w Gimnazjum lub Liceum. W badaniu uwzględniono trzy grupy młodzieży, każda z grup była objęta testowaniem w ramach różnych produktów finalnych – grupa pierwsza pracowała metodą coachingu, grupa druga metodą mediacji rówieśniczych a grupa trzecia inkubatorów innowacyjności. Młodzież w trakcie wywiadów pytano głównie o skojarzenia z zajęciami, ocenę zajęć, identyfikację korzyści wynikających z udziału w zajęciach, indywidualne poczucie zmiany będącej wynikiem uczestnictwa w projekcie, pojawiające się trudności, zaangażowanie własne i prowadzących. Kluczową częścią badania były techniki projekcyjne, które w największym stopniu pozwoliły na poznanie opinii i odczuć młodzieży.

5.2. Przygotowanie i wsparcie merytoryczne podczas testowania - ocena

Istotnym z punktu widzenia końcowego powodzenia projektu jest pomyślny przebieg etapu testowania wypracowanego produktu finalnego. W przypadku projektu IPI WIS produktem podlegającym testowaniu były trzy integralne programy. Ich późniejsze wdrożenie ma na celu zbudowanie lokalnego systemu wczesnej interwencji socjalnej. Zanim jednak to nastąpi konieczne jest zweryfikowanie warunków, w jakich odbywało się testowanie, zidentyfikowanie ewentualnych czynników mogących utrudniać prawidłowe działanie poszczególnych IPI i poznanie ogólnej oceny przebiegu testowania.

Na proces testowania produktu finalnego składało się kilka następujących po sobie etapów, których właściwa realizacja umożliwiła jego prawidłowy przebieg. Sekwencyjność działań została przedstawiona na poniższym schemacie.

Rysunek 1. Etapowość procesu testowania programów IPI.

Pomyślne zrealizowanie wszystkich następujących po sobie etapów procesu testowania produktu finalnego projektu IPI WIS umożliwiło uzyskanie wielu cennych informacji i opinii ze strony jego użytkowników i odbiorców. Zebrany materiał o charakterze jakościowym uzyskany w wyniku przeprowadzonych wywiadów IDI i FGI został zaprezentowany w dalszej części rozdziału.

Na etapie testowania programów IPI uczestnicy projektu zostali objęci przez organizatorów odpowiednim wsparciem. To właśnie do ich obowiązków należało przedstawienie użytkownikom i liderom młodzieżowym celu i podstawowych założeń projektu, jak również zaprezentowanie narzędzia, które miało stanowić podstawę realizowanych w późniejszym okresie zajęć z młodzieżą.

Do głównych zadań organizatorów należało także odpowiednie przygotowanie użytkowników i liderów młodzieżowych do pełnienia swych ról w projekcie stąd też zaplanowano szkolenia, których tematyka ściśle odpowiadała komponentom IPI. Element szkoleń miał stanowić podstawę dla późniejszych działań podejmowanych przez użytkowników.

Jak wcześniej wspomniano odbywające się w ramach projektu szkolenia miały za zadanie merytorycznie i metodologicznie przygotować użytkowników do prowadzenia diagnozy z wykorzystaniem narzędzi opracowanych na bazie koncepcji S. E. Hobfoll'a, jak również do późniejszego testowania opracowanych przez ekspertów trzech innowacyjnych programów ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu młodzieży. Ze względu na szeroki zakres przedstawianych zagadnień organizatorzy dbali o to, by uczestnicy szkolenia przyswoili jak najwięcej informacji. W tym celu stosowane były różnorodne metody dydaktyczne jak prezentacje, wykłady, prelekcje czy przykłady ułatwiające percepcję materiału merytorycznego.

Szkolenia odgrywały istotną rolę zwłaszcza w przypadku liderów młodzieżowych, ale także w odniesieniu do niektórych użytkowników, którzy w swojej pracy zawodowej zajmują się nieco innymi zagadnieniami. Wszyscy użytkownicy bardzo cenili sobie możliwość wzięcia udziału w szkoleniach. W przypadku większości użytkowników wybrany przez nich program IPI był zbieżny z wykonywaną na co dzień pracą zawodową, przez co mieli okazję usystematyzowania swej wiedzy. W trakcie zajęć szkoleniowych pojawiały się także nowe zagadnienia, niektóre z nich umożliwiały spojrzenie na dany temat z innej perspektywy, niekiedy proponowały nowe rozwiązania, dzięki czemu mogli bardziej rozwinąć swój warsztat pracy:

„Poznanie nowych treści zawsze daje poszerzenie horyzontów i otwiera oczy na nowe możliwości. Choć w dużej mierze korzystałam z własnych doświadczeń to było taką nadbudową dającą szersze pole widzenia.”

„Szkolenia były interesujące i bardzo przydatne. To było takie usystematyzowanie pod tym kątem pod jakim miało się to odbywać. Bo wiadomo, że treści można ogólnie znać, natomiast ukierunkowanie na daną grupę, na dany cel, który się realizuje może być inne.”

Jeśli chodzi o formę w jakiej prezentowane były zagadnienia odnoszące się do konkretnych programów IPI to użytkownicy nie mieli w tej kwestii żadnych zastrzeżeń. Według nich organizatorzy szkoleń starali się o to by nie były one monotonne, jak również by maksymalnie angażowały użytkowników w przekazywane treści:

„Panie starały się aby szkolenia nie były prowadzone metodą wykładową, ale chciały skupić się też na naszej aktywności, aktywności uczestników i jakoś zmobilizować do myślenia i wyciągania wniosków, więc było bardzo ciekawie. To nie był tylko jakiś suchy wykład na temat programów, tylko bazowano też na naszych pomysłach, organizowane były burze mózgów.”

„Na szkoleniach można było zadawać pytania i żadne nie pozostawało bez odpowiedzi.”

Z kolei użytkownicy, którzy nie specjalizowali się w obszarach odnoszących się do wybranych przez nich programów IPI, mieli możliwość bliższego zapoznania się z konkretną tematyką, poszerzenia swej wiedzy o nowe zagadnienia i nowe metody pracy. Dzięki odpowiedniemu przygotowaniu mogli sprawdzić się w obszarze, w którym dotąd nie pracowali.

Niektórzy użytkownicy, mimo pozytywnej opinii na temat szkoleń, mieli pewne zastrzeżenia co prezentacji poszczególnych programów IPI. Według nich bardzo dobrze zostały wyjaśnione obszary, których one dotyczą, jednak nie otrzymali konkretnych informacji na temat samych programów i ich istoty. Brakowało im spojrzenia na dane programy od strony praktycznej, tego w jaki sposób należy je realizować, by przynosiły jak najwięcej korzyści. Nie oczekiwali gotowych rozwiązań, które mogliby wdrażać w późniejszym okresie, lecz wskazówek w którym kierunku powinni iść:

„Na pewno dobre było to, że szkolenia w ogóle się odbyły i zostało rozjaśnione to w jakim kierunku mamy iść i jaki program możemy realizować. Jednak brakowało mi konkretnego przedstawienia tych programów, w których mieliśmy uczestniczyć. Bo to zostało bardziej wyjaśnione, np. czym jest

coaching, a nie jak prowadzić zajęcia, w takim sensie bardziej praktycznym, użytecznym.”

„Przyznaję, że oczekiwała czegoś więcej jeśli chodzi o zapoznanie nas z charakterem naszych modułów programowych. Gdybym nie miała doświadczenia przy pracy przy projektach unijnych i takiego własnego zawodowego w budowaniu zespołów to byłoby mi ciężko zrealizować ten program na podstawie wyłącznie uczestnictwa w zajęciach. Wydaje mi się, że one nie dostarczyły nam informacji, które były ważne w realizacji programu. One dotyczyły tematu i tych konkretnych zagadnień aczkolwiek bardziej pośrednio.”

Bardzo istotne z punktu widzenia późniejszej pracy użytkowników było szkolenie poświęcone samym założeniom projektu, jego idei i możliwościom wykorzystania opracowanego narzędzia, aczkolwiek zabrakło im zajęć poświęconym temu jak prawidłowo opracować diagnozę zasobów czy w jaki sposób dokonywać analizy otrzymanego materiału.

Pojawienie się ze strony niektórych użytkowników pewnych zastrzeżeń co do treści przekazywanych w ramach organizowanych szkoleń nie wpływało aż nadto na ich ogólną ocenę tego elementu projektu. Mimo iż ich oczekiwania nie były do końca zbieżne z tym co zostało im przedstawione potrafili wyselekcjonować pewne informacje, które okazywały się być pomocne przy późniejszym realizowaniu konkretnego programu IPI.

Użytkownicy, w przypadku których tematyka zajęć była zbieżna z obszarem ich pracy zawodowej, dzięki udziałowi w organizowanych szkoleniach mieli możliwość uporządkowania i usystematyzowania posiadanej wiedzy z zakresu prezentowanych zagadnień. Z kolei dla tych, którzy do tej pory zajmowali się nieco innymi wymiarami mieli okazję dowiedzenia się na czym polegają proponowane metody pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym.

W przypadku drugiej grupy użytkowników, do której należą liderzy młodzieżowi, szkolenia miały przede wszystkim na celu odpowiednie przygotowanie do pełnienia przez nich roli rówieśniczych liderów. Dla większości z nich szkolenia stanowiły podstawę merytoryczną realizowanych przez nich później programów z tego względu, iż do tej pory mieli bardzo nikły kontakt z tego typu metodami albo nie mieli go wcale:

„Ponieważ nigdy wcześniej nie miałam zetknięcia z coachingiem, zajęcia były dla mnie bardzo interesujące, jednak szczególnie w kwestii wyjaśnienia czym on jest i jak powinien teoretycznie wyglądać. Trudno było mi jednak przełożyć tę wiedzę na praktykę.”

Forma zajęć przewidzianych dla młodszych użytkowników opierała się w głównej mierze na metodach interaktywnych i aktywizujących, które pozwalały uczestnikom na uczenie się na podstawie prezentowanych doświadczeń, a także na rozwijanie swoich umiejętności. Oprócz standardowych form prezentacji kluczowych zagadnień z określonego zakresu tematycznego starano się bazować także na praktycznych rozwiązaniach takich jak⁴:

- **analiza przypadku** polegająca na zapoznawaniu się z rzeczywistym lub umownym zdarzeniem w wersji wstępnej, a następnie zbieraniu dodatkowych informacji o tym zagadnieniu, poddaniu całej sytuacji analizie wraz z późniejszym podjęciem określonych decyzji, działań czy rozwiązań;
- **ćwiczenia** sprowadzające się do wykonywania określonego przykładowego zadania, których celem było doskonalenie umiejętności lub podnoszenie własnej sprawności;
- **symulacje** polegające na wykonywaniu określonych rzeczywistych zadań w warunkach zbliżonych do rzeczywistych, przy użyciu rzeczywistych narzędzi i materiałów;
- **dyskusje** zarówno moderowane przez trenerów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych sesji, jak również dyskusje odbywające się w kilku grupach pracujących nad tym samym tematem, gdzie każda z grup przedstawiała swoje propozycje po czym miało miejsce ich porównywanie, zestawianie wyników, a następnie wypracowywanie wspólnego rozwiązania.

W opinii liderów młodzieżowych przewidziane dla nich szkolenia były rozwijające, a ponadto umożliwiły im poznanie na czym polega praca dana metodą. W superlatywach wypowiadano się także o osobach prowadzących szkolenia, które ich zdaniem były do tego odpowiednio przygotowane, jak również o jakości prezentowanego materiału:

⁴ Koncepcja testowania modelu Wczesnej Interwencji Socjalnej wobec młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powodu trudności szkolnych (IPI 1), czynów karalnych (IPI 2), używania substancji psychoaktywnych (IPI 3), s. 10.

„Uważam, że szkolenia były prowadzone dobrze. Prowadzące były przygotowane, prowadzone ćwiczenia oraz materiały poszerzały moją wiedzę zarówno od strony teoretycznej jak i praktycznej.”

„Prowadzące były przygotowane, chętnie odpowiadały na zadawane pytania. Były dostępne także w czasie konsultacji. Materiały które dostaliśmy były bardzo bogate w różne pomocne informacje. Korzystałam z nich prowadząc zajęcia w swojej grupie.”

Dla wielu młodszych użytkowników szkolenia stanowiły cenne źródło informacji na temat konkretnych metod pracy z młodzieżą. Dzięki nim mogli poznać i zrozumieć ich istotę, co znacznie ułatwiło im ich stosowanie na konkretnej grupie odbiorców:

„Szkolenia bardzo mi pomogły zrozumieć istotę ścieżki trenerskiej i tego, jak wielki tkwi w niej potencjał. Prowadzący rzetelnie i kompetentnie prowadzili zajęcia, zawsze odpowiadali na nasze pytania i rozwiewali wątpliwości. Pokazywali także, jak w praktyce wykorzystać technikę coachingu.”

Niektórzy liderzy młodzieżowi zwracali uwagę na przewagę teorii nad praktyką. Mimo iż organizatorzy szkoleń starali się jak najbardziej urozmaicać formę przekazywanych treści, dla pewnej grupy osób zajęcia w dalszym ciągu były zbyt teoretyczne przez co trudniej im było dostrzec możliwości praktycznego zastosowania danej metody:

„Zbyt dużo uwagi moim zdaniem było poświęcone teorii, która w praktyce się nie przydała (co to jest coaching, rodzaje coachingu) oczywiście jest to potrzebne, ale wydaje mi się, że jednak troszkę za dużo czasu zostało na to poświęcone.”

„Wysoki poziom szkoleń, jakość prezentowanego materiału za mało adekwatna do celu szkoleń: brak przygotowania do prowadzenia praktycznych zajęć z młodzieżą, brak przykładowych zajęć, ćwiczeń.”

Wiele osób zwróciło uwagę na fakt, iż czas przeznaczony na szkolenia nie był adekwatny do ilości materiału koniecznego do przekazania, by mogli swobodnie realizować założenia poszczególnych programów IPI. Według nich to właśnie ze względu na ograniczenia czasowe przekazywane treści w większym stopniu odnosiły się do teoretycznego wymiaru opracowanych metod aniżeli ukazywały ich praktyczne zastosowanie:

„Szkolenia były dla mnie ciekawe, być może było na nich trochę za dużo teorii, a zbyt mało praktycznych zadań, które rozwijałyby warsztat pracy coacha. Jednak moim zdaniem jest to wina przede wszystkim tego, że były one

o wiele za krótkie. Prowadzące posiadały dużą wiedzę i doświadczenie w coachingu, co owocowało na szkoleniu.”

„Uważam, że czas przeprowadzania szkoleń był zdecydowanie za krótki. Mimo tego, że szkolenia były dobrze przygotowane, to jednak ich czas nie pozwolił na poznanie konkretnych metod coachingu, lecz na ogólne zapoznanie się z istotą tej formy pracy.”

Ogólna ocena szkoleń z punktu widzenia liderów młodzieżowych jest zróżnicowana. Dla jednych były one kompletne i dostarczały ogromu informacji na temat konkretnych metod pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym, dla innych z kolei obfitowały w zbyt dużą ilość teorii. Przyczyn takiego stanu rzeczy można upatrywać m.in. w posiadaniu wcześniejszych doświadczeniach związanych ze stosowaniem podobnym metod pracy – osoby, dla których ogólna idea programów IPI nie była obca miały większe wymagania co do przekazywanych treści i formy prowadzenia zajęć, stąd też oczekiwały położenia większego nacisku na ukazanie praktycznych możliwości ich zastosowania. Pomimo tego starali się efektywnie wykorzystać czas spędzony na szkoleniach uporządkowując swą dotychczasową wiedzę z zakresu prezentowanych zagadnień.

W opinii większości liderów młodzieżowych szkolenia umożliwiły im głębsze zaznajomienie się z wypracowanymi przez ekspertów programami IPI. Formy stosowane w trakcie zajęć dawały szansę poznania danej metody pracy nie tylko od strony teoretycznej, ale także praktycznej. Niekiedy podsuwały im gotowe rozwiązania, które mogli stosować podczas późniejszego procesu testowania.

Obydwie grupy zgodnie stwierdziły, iż najbardziej wartościową częścią prowadzonych szkoleń była ta, która bezpośrednio odnosiła się do wybranego przez nich programu IPI. To właśnie na tych zagadnieniach najbardziej skupiali swą uwagę i starali się czerpać z nich jak najwięcej korzyści.

Zarówno użytkownicy, jak i liderzy młodzieżowi na etapie testowania poszczególnych programów IPI mieli możliwość skorzystania z konsultacji prowadzonych przez specjalistów zaangażowanych przy projekcie. Możliwość ta była dość istotna przede wszystkim z punktu widzenia tych osób, których jakiegokolwiek wątpliwości nie zostały rozwiane podczas szkoleń. Jednakowoż pomysł ten sprawdził się również w opinii tych, którzy w trakcie opracowywania harmonogramu zajęć z młodzieżą napotykali na wszelkiego rodzaju trudności czy nie byli do końca

pewni słuszności swoich pomysłów. Wówczas mogli skorzystać z fachowej porady, skonfrontować swój plan działań z wizją specjalistów i dokonać modyfikacji, które sprawiły, że opracowana przez nich koncepcja stanowiła integralną całość:

„Osoby odpowiedzialne za testowanie bardzo mi pomogły. W każdym momencie realizacji projektu mogłam zwrócić się do nich o pomoc i poradę. Pomoc ta okazała się ważna szczególnie na etapie diagnozowania grupy i tworzenia celów do realizowania.”

„W przypadku problemów, nieporozumień mogłam skontaktować się i uzyskiwałam wyczerpujące odpowiedzi.”

Zdaniem użytkowników osoby odpowiedzialne za proces testowania cechowały się dużą otwartością i chętnie oferowały swoją pomoc. Bez względu na etap prac starały się być zawsze dostępne by służyć fachową radą, a na zadawane pytania odpowiadać rzeczowo:

„Organizatorów projektu cechowała duża otwartość, był dosyć dobry przepływ informacji i możliwość skorzystania z konsultacji. Nie mam nic do zarzucenia, bo było bardzo dużo czasu kiedy można było się skontaktować, dopytać o pewne rzeczy.”

„Odbywały się konsultacje superwizyjne, które bardzo pozytywnie postrzegam. Te panie były bardzo zaangażowane, otwarte i chętne do pomocy. Na naszym pierwszym spotkaniu podały wiele wskazówek, pomysłów. Konsultowałam się też odnośnie pewnych kwestii, które nie były dla mnie do końca jasne i to też zostało mi wyjaśnione. Także wsparcie ze strony organizatorów oceniam pozytywnie.”

Na uwagę zasługuje także prawidłowa komunikacja między zespołem odpowiadającym za testowanie a użytkownikami. Zawsze mogli liczyć na szybką i konkretną odpowiedź, dzięki czemu wątpliwe dla nich kwestie były szybko wyjaśniane. Było to o tyle ważne, że dla niektórych użytkowników praca z narzędziem PO KO była czymś nowym i początkowo nie do końca zrozumiałym:

„Dla mnie komunikacja była ekspresowa i bardzo dobra. Wszelkie wątpliwości, które miałam były rozwiewane. Na wszystko o co pytałam dostawałam odpowiedź. Jeżeli było coś dla mnie niejasne, niezrozumiałe, jak chociażby w kwestionariuszu czy w pisaniu raportu, to dopytywałam i zawsze miałam informację zwrotną.”

„Uważam, że jak na warunki, które panowały organizacja była na szóstkę. To co było potrzebne zawsze otrzymywałam. Była możliwość i konsultacji i uzyskania jakichkolwiek informacji drogą telefoniczną.”

Na podstawie zebranych opinii użytkowników można wnioskować, iż elementy wsparcia merytorycznego takie jak konsultacje, szkolenia czy też prawidłowa komunikacja zasługują na wysoką ocenę. Wszystkie te działania na swój sposób przyczyniły się do ich lepszego przygotowania zarówno pod względem tworzenia planu zajęć z młodzieżą, jak i późniejszego analizowania wyników, jednak wskazane jest wydłużenie i intensyfikacja szkoleń dotyczących wdrażania programów.

5.3. Ocena komponentu K.0

W trakcie przeprowadzonej analizy uzyskanych w ramach ewaluacji danych zasadnicza uwaga została skoncentrowana na Komponentie K0 – narzędzie wielowymiarowej i wieloczynnikowej diagnozy przyczyn i obszarów zagrożenia jednostki (młodzieży), który to stanowi kluczowe narzędzie wykorzystywane do tworzenia bilansu zasobów młodzieży. W kontekście powodzenia procesu testowania produktu finalnego ogromne znaczenie miała ocena sposobu zastosowania narzędzia diagnostycznego, jakim był kwestionariusz zasobów.

Dla większości użytkowników kwestionariusz zasobów był czymś nowym, dlatego też organizatorzy powinni zadbać o to, by przed rozpoczęciem pracy z młodzieżą zostali odpowiednio przeszkoleni. **Po dokładnym zapoznaniu się z narzędziem oraz jego późniejszym zastosowaniu do pracy z młodzieżą użytkownicy stwierdzili, iż pod względem użyteczności zasługuje ono na wysoką ocenę. Dostrzegli także wiele korzyści, które wynikają ze stosowania kwestionariusza zasobów:**

- obejmuje szerokie spektrum zagadnień dostarczając wielu istotnych informacji na temat młodzieży biorącej udział w projekcie:

„Jest to cenne narzędzie ponieważ odnosi się do bardzo zróżnicowanych obszarów.”

- daje możliwość tworzenia profilu konkretnej osoby czy grupy;
- porządkuje pewne informacje na temat badanej osoby:

„Narzędzie zawiera szereg bardzo ważnych kwestii, które dostarczają wielu informacji o badanej osobie.”

- daje możliwość stworzenia nowej perspektywy dla uczestnika, przyjrzenia się sobie:

„Pytania w nim zawarte dotyczą różnych aspektów, umożliwia taką retrospektywną ocenę swoich doświadczeń, ocenę samego siebie.”

- pozwala dostrzec to, z czego badana osoba nie zdawała sobie wcześniej sprawy;
- koncentruje się na potencjale badanej osoby:

„Bardzo dobre jest założenie pracy na zasobach.”

Zastosowane w badaniu narzędzie K0 dało młodzieży pewne wskazówki, informacje zwrotne na temat sfer, w których odznaczają się wysokim poziomem zasobów oraz tych, nad którymi powinni jeszcze popracować. Zarówno zdaniem użytkowników, jak i samej młodzieży **kwestionariusz zasobów może być rekomendowany, jako dobre narzędzie służące samopoznaniu.**

Użytkownicy zwracają uwagę także na zasadność stosowania Komponentu K0 w pracy z młodzieżą, zwłaszcza tą zagrożoną wykluczeniem społecznym. Są przekonani o fundamentalnej roli jaką odgrywa przy układaniu programu zajęć i wyborze działań, które w oparciu o dokonaną wcześniej diagnozę zasobów stają się bardziej dostosowane do potrzeb i oczekiwań jego odbiorców, w tym wypadku nastolatków:

„Myślę, że stosowanie tego narzędzia jest jak najbardziej zasadne, ponieważ dzięki niemu ja poznaje grupę z którą mam pracować – ich oczekiwania, zainteresowania, motywacje, poziom zasobów. Wtedy też mogę adekwatnie dobierać program realizowanych zajęć do potrzeb czy braków jakie posiada młodzież. Wówczas to co robię koresponduje z przeprowadzoną diagnozą.”

Etap testowania narzędzia dostarczył wielu cennych z punktu widzenia organizatorów projektu informacji. Jak wynika z wypowiedzi użytkowników kwestionariusz zasobów został bardzo pozytywnie przyjęty i uznany za użyteczny w pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym.

W pewnych kwestiach narzędzie wymaga jednak wprowadzenia modyfikacji w celu jego jeszcze lepszego dostosowania do pracy z młodzieżą. Użytkownicy zwrócili uwagę na jego obszerność. Ich zdaniem kwestionariusz powinien zostać skrócony, gdyż zbyt duża ilość pytań powodowała znużenie młodzieży i problemy z utrzymaniem koncentracji:

„Przed wszystkim kwestionariusz jest za długi. Narzędzie dla młodzieży powinno się mieścić na mniejszej ilości stron. Widziałam, że te pierwsze strony była sensownie wypełnione, a z kolejnymi pojawiały się już trudności. To chyba trzeba byłoby stać nad każdym i pilnować.”

Inną rzeczą wymagającą modyfikacji jest sposób, w jaki sformułowane były pytania. Kwestionariusz pisany jest językiem psychologicznym, który akurat w przypadku młodzieży może sprawiać wiele problemów z prawidłowym zrozumieniem niektórych treści:

„Z narzędziem spotkałam się po raz pierwszy i generalnie oceniam je bardzo dobrze. Jednak moim zdaniem należałoby uprościć zawarte w nim sformułowania, ponieważ jeśli ktoś nie zna psychologicznego języka to jest to dosyć trudne.”

„Jeśli chodzi o samo narzędzie badawcze to kwestionariusz był bardzo rozbudowany. Zawierał dużo pytań niejasnych dla młodzieży. Bardzo często padały pytania ‘co to znaczy’ czy ‘jak to zinterpretować’.”

Podczas wypełniania kwestionariusza zasobów młodzież mogła liczyć na pomoc ze strony opiekuna, który pomagał im wyjaśniając istotę niektórych pytań. Dzięki temu świadomie i rzetelnie wypowiadali się na temat poruszanych zagadnień co dawało konkretne informacje zwrotne o poziomie ich zasobów:

„Narzędzie było trafnie dobrane, aczkolwiek była pewna część, która składała się z trzech podczęści i to akurat nie było dla uczniów zrozumiałe. Trochę się w tym wszystkim zamieszało i musiałam ich naprowadzać żeby te ich rozważania na temat odpowiedzi szły w dobrym kierunku. I to było głównym problemem w wypełnianiu tego kwestionariusza.”

Użytkownicy są niemal pewni, iż po uwzględnieniu ich sugestii co do wprowadzenia modyfikacji, o których wspominali, **Komponent K0 będzie można określić jako:**

- **narzędzie wystandaryzowane i znormalizowane**, a więc takie, które w momencie przekazania go do osób odpowiedzialnych za jego realizację (np. psychologów, pedagogów, doradców zawodowych, kuratorów sądowych, opiekunów w placówkach opiekuńczo-wychowawczych) jest już gotowe do użycia;
- **wysokiej jakości narzędzie psychometryczne** przeznaczone do badania młodzieży narażonej na czynniki powodujące wykluczenie społeczne;

- **narzędzie o średnim stopniu skomplikowania** – z uwagi na to, iż obszar, do którego odnosi się narzędzie jest dość trudny i rozległy, zaś samo narzędzie skierowane do dość specyficznej grupy jaką jest młodzież narażona na marginalizację wymaga retrospektywnej oceny doświadczeń życiowych, pewien stopień skomplikowania jest nieunikniony;
- **narzędzie optymalne pod kątem czasu przeznaczanego na jego wypełnienie;**
- **narzędzie gotowe do upowszechniania.**

Na podstawie wypowiedzi użytkowników można stwierdzić, iż testowane narzędzie ma ogromny potencjał i niesie ze sobą wiele korzyści w pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym. Niemniej jednak na tym etapie wymaga wprowadzenia kilku modyfikacji, ulepszeń, by jeszcze skuteczniej mogło dostarczać cennych informacji na temat zasobności badanych osób. O efektywności narzędzia świadczy także fakt, iż użytkownicy mimo że nie mieli z nim wcześniej styczności, chętnie wykorzystywaliby go we własnej pracy zawodowej:

„Jest to dla mnie zupełnie nowe narzędzie, ale uważam, że warto będzie z niego korzystać.”

Testowane przez użytkowników narzędzie zostało uznane za użyteczne w kontekście pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym i generujące wiele wymiernych korzyści. Ponadto w ich opinii stanowi podstawę dla podejmowanych na późniejszym etapie pracy działań. Upřednie przeprowadzenie diagnozy zasobów badanych osób umożliwia lepsze dostosowanie tworzonych programów do potrzeb i oczekiwań ich odbiorców, a co za tym idzie zwiększa ich efektywność i skuteczność.

5.4. Zgodność etapu testowania z oczekiwaniami użytkowników

W grupie osób odpowiedzialnych za wdrożenie poszczególnych programów IPI znajdowały się zarówno takie, które w trakcie swej kariery zawodowej miały możliwość uczestniczenia w podobnych inicjatywach ukierunkowanych na propagowanie działań profilaktycznych, jak również takie, dla których udział w projekcie był zupełnie nowym przeżyciem i doświadczeniem zawodowym. Mimo posiadanego doświadczenia, bądź jego braku w realizowaniu tego typu przedsięwzięć cechą wspólną dla wszystkich użytkowników było to, że do tej pory nikt nie uczestniczył w projekcie o charakterze innowacyjnym. Stąd też oczekiwania, z którymi przystępowano do projektu w dużej mierze pokrywały się ze sobą.

W przypadku użytkowników tym, czego najbardziej oczekiwali od projektu była **możliwość nabycia nowych, istotnych z punktu widzenia ich pracy zawodowej, doświadczeń, które wzbogaciłyby ich dotychczasowy warsztat**. Ponadto liczyli na poznanie nowatorskich metod pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym, które mogliby wykorzystywać w swoich późniejszych działaniach.

Niektórzy liderzy po uprzednim zapoznaniu się z założeniami projektu oczekiwali, że dostaną **możliwość prowadzenia zajęć czy też warsztatów z grupą młodzieży, z którą do tej pory nie mieli okazji współpracować**. Żywili nadzieję, że dzięki takiej szansie będą mogli bezpośrednio przekonać się jak wygląda praca z takimi osobami, w jaki sposób należy prowadzić zajęcia, by młodzież była nimi zainteresowana czy po prostu jak z tymi osobami rozmawiać, by móc przekazać im pewne ważne treści:

„Byłam ciekawa jak się pracuje z młodzieżą gimnazjalną, ponieważ zazwyczaj pracuję z młodszymi osobami.”

Dość istotne z punktu widzenia użytkowników było również to jak będzie wyglądała ich **współpraca z liderami młodzieżowymi**, gdyż niewielu z nich pracowało wcześniej w podobny sposób. Byli ciekawi jaki będzie ich system pracy, jakie metody będą przez nich stosowane, a także jakie będzie ich podejście do problemu. Z pewnością oczekiwali od grupy liderów młodzieżowych odpowiedniego przygotowania teoretycznego do prowadzenia zajęć z zakresu poszczególnych programów IPI, jak również zaangażowania w przygotowywanie harmonogramu działań. Użytkownicy podkreślali, iż w kwestii doboru środków i technik pracy z młodzieżą byli otwarci na wszelkie propozycje ze strony liderów młodzieżowych:

„Byłam też ciekawa tego jak pracują studenci, bo zawsze we współpracy z ludźmi dowiadujemy się nowych rzeczy i miałam nadzieję, że poznam jakieś nowe metody pracy, coś zobaczę, coś „podłapię” od studentów co później pomoże mi w mojej pracy zawodowej.”

W przypadku niektórych użytkowników głównym motorem działania była **ciekawość tego co się wydarzy, jak sprawdzi się zaproponowana metoda w pracy z konkretną grupą młodzieży, jakie efekty przyniesie stworzony przez nich program zajęć**. Nie oczekiwali natychmiastowych wyników swej pracy, ale byli otwarci na to, co przyniosą podejmowane przez nich działania:

„Mnie do wzięcia udziału w projekcie skłoniła moja ciekawość i możliwość pracy z grupą, która jest narażona na jakieś deficyty związane z wypadaniem z edukacji. Ja byłam bardzo otwarta na to co wyjdzie, tym bardziej, że projekt nie zakładał tego, że coś musi koniecznie wyjść.”

„Jestem zadowolona z tego, że zobaczyłam, że coś takiego może działać i jak może działać.”

W odniesieniu do liderów młodzieżowych podstawowym oczekiwaniem było **zdobycie cennego doświadczenia w pracy z grupą przy zastosowaniu odpowiedniej metody**. Dla wielu z nich udział w projekcie był pierwszą poważną okazją do zweryfikowania swojej wiedzy w praktyce i przekonania się jak wygląda praca z młodzieżą. Ponadto chcieli sprawdzić czy nadają się do pracy z młodymi ludźmi oraz czy będą potrafili wykorzystać zdobytą w trakcie studiów wiedzę do skonstruowaniu adekwatnego do odbiorców programu zajęć:

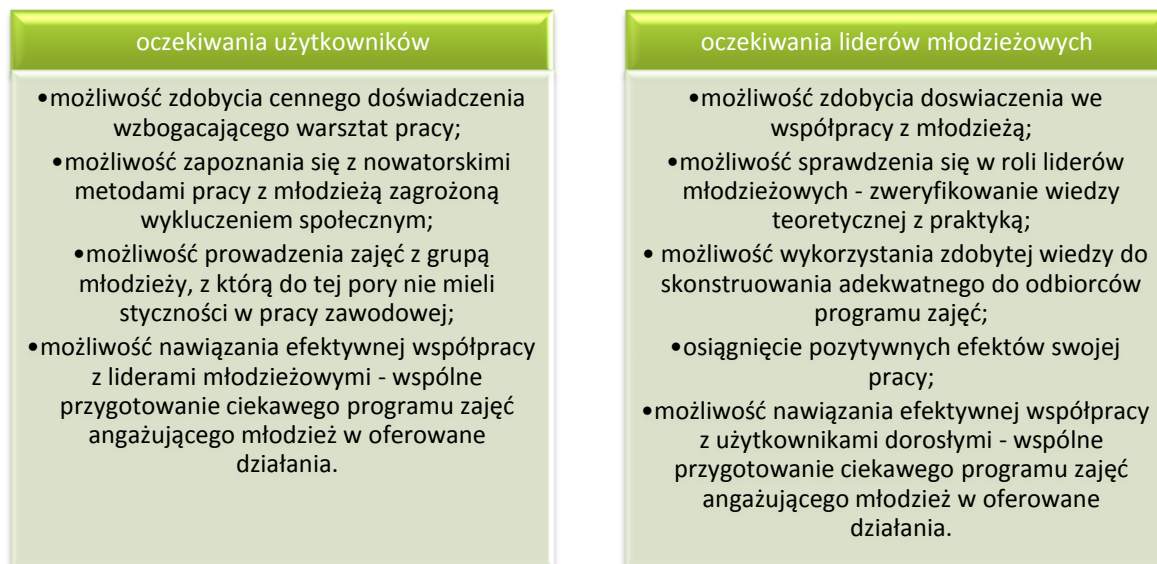
„Moje główne oczekiwania to możliwość zdobycia doświadczenia w pracy z grupą oraz zapoznanie się z metodą coachingu.”

Liderzy młodzieżowi przystępując do projektu chcieli przygotować taki program, który zainteresowałby młodzież, sprawił, że chętnie i aktywnie uczestniczyłaby w zajęciach, a co najważniejsze odniosłaby szereg korzyści. Zależało im na tym, by przekazywane w trakcie zajęć treści były ciekawe i dawały młodzieży do myślenia. **Tak więc można śmiało powiedzieć, iż jednym z podstawowych oczekiwań liderów młodzieżowych było zaangażowanie młodzieży w proponowane im zajęcia, jak również uzyskanie pozytywnych efektów swej pracy z daną grupą:**

„Oczekiwanie było jedno – zaciekać młodzież, by czegoś się nauczyli i by im coś zostało w głowie, żeby wzięli z warsztatów coś dla siebie.”

Kolejny schemat przedstawia zbiorcze zestawienie oczekiwań z jakimi zarówno użytkownicy dorośli, jak i liderzy młodzieżowi przystępowali do projektu.

Rysunek 2. Oczekiwania z jakimi użytkownicy i liderzy młodzieżowi przystąpili do projektu IPI WIS

Na podstawie materiału empirycznego uzyskanego w trakcie ewaluacji można wywnioskować, iż większość oczekiwań, z którymi użytkownicy przystępowali do projektu, została spełniona. Urzeczywistnienie początkowych oczekiwań w ich opinii jest równoznaczne z tym, iż podejmowane w trakcie procesu testowania działania charakteryzowały się efektywnością i skutecznością.

Spośród wszystkich oczekiwań, z jakimi użytkownicy przystąpili do projektu najwięcej odnosiło się do jakości współpracy nawiązywanej na linii lider dorośli – lider młodzieżowy, jak również do poziomu zaangażowania młodzieży w proponowane przez nich zajęcia, który ich zdaniem będzie proporcjonalny do odniesionych przez odbiorców korzyści. To właśnie przede wszystkim w tych dwóch sferach uczestnicy projektu liczyli na konkretne efekty, dlatego też poniżej znajduje się szczegółowa ocena wspomnianych elementów.

5.5. Ocena idei i jakości współpracy użytkowników z liderami młodzieżowymi

Z opinii użytkowników projektu wynika, że niewielu z nich miało okazję pracować wcześniej z osobami pełniącymi rolę łączników między nimi a młodzieżą, a więc z tzw. liderami młodzieżowymi. W przypadku samych liderów młodzieżowych rzecz wyglądała podobnie. Dla wielu osób współpraca ta okazała się być nowym i nie ukrywają, że bardzo interesującym doświadczeniem. Oceniając samą ideę nie mają wątpliwości co do jej słuszności i efektywności podejmowanych wspólnie działań. Zgodnie twierdzą, że pomysł współpracy użytkowników z liderami młodzieżowymi był trafiony i przełożył się na uzyskanie satysfakcjonujących końcowych rezultatów. Ważnym i często podkreślanym aspektem tej współpracy pozytywny wpływ liderów na zaangażowanie odbiorców w zajęcia. Z uwagi na niezbyt dużą różnicę w wieku łatwiej było im nawiązać dobry kontakt z młodzieżą niż miałoby to miejsce w przypadku osoby dorosłej. Dzięki temu młodzież czuła się swobodniej, łatwiej wyrażała swoje myśli i opinie, jak również z mniejszym zakłopotaniem mówiła o swoich potrzebach i występujących problemach:

„To był genialny pomysł. Akurat te studentki, z którymi pracowałam już gdzieś tam wcześniej znałam i może dlatego też ta współpraca lepiej nam się układała, aczkolwiek uważam, że to był bardzo dobry pomysł. Myślę, że studentki z uczennicami znalazły dobry poziom komunikacji, dogadały się i naprawdę były zadowolone z tego co zostało przeprowadzone i w jaki sposób.”

„Uważam, że jest to dobry pomysł, który sprawdził się w mojej pracy. Lider młodzieżowy nie tworzy dystansu, jak w przypadku osoby starszej/nauczyciela prowadzącego zajęcia. Młodzież czuje się na zajęciach swobodniej, jest bardziej otwarta i chętna do współpracy.”

Liderzy młodzieżowi są bardzo zadowoleni z faktu, iż mogli korzystać z doświadczenia zawodowego użytkowników, którzy na co dzień zajmują się pracą z młodzieżą. Z uwagi na to, że dla zdecydowanej większości udział w projekcie było czymś nowym zawsze mogli liczyć na pomoc i wsparcie merytoryczne ze strony ich opiekuna:

„Dość dobrze oceniam tą współpracę, ponieważ można było skorzystać z jego doświadczenia w pracy z młodzieżą a także dotyczącego udziału w tego typu projektach.”

„Uważam, że jest to dość dobry pomysł, gdyż lider młodzieżowy może korzystać z doświadczenia zawodowego lidera dorosłego. Dodatkowym atutem

takiej współpracy jest to, że obecność lidera młodzieżowego ułatwia kontakt i nawiązanie nici porozumienia z grupą badanej młodzieży.”

Współpraca z dorosłym liderem była nieoceniona wówczas, gdy znał on dobrze młodzież biorącą udział w projekcie. Odbiorcy mając do niego pełne zaufanie chętniej angażowali się w zajęcia przygotowywane przez liderów młodzieżowych i byli otwarci na ich propozycje. Ponadto liderzy młodzieżowi bazując na wiedzy swego opiekuna odnośnie grupy młodzieży mogli ułożyć plan zajęć w sposób jak najbardziej dostosowany do ich potrzeb i oczekiwań:

„Według mnie pomysł jest bardzo trafiony. Sprawdził się na pewno w naszej grupie, gdzie młodzież bardzo lubiła swojego lidera dorosłego, miała z nim dobre stosunki i dzięki temu chętniej współpracowała z liderami młodzieżowymi.”

„Lider dorosły pomagał nam na co dzień poprzez uzgadnianie czego młodzież potrzebuje, jak dopasować zajęcia do ich preferencji.”

Świadomość liderów młodzieżowych tego, że w każdej chwili mogą poprosić o wsparcie i pomoc merytoryczną swojego użytkownika była dla nich bardzo ważna, ponieważ byli pewniejsi siebie i nie czuli się pozostawieni sami sobie. Wręcz przeciwnie, wiedząc, że bardziej doświadczona osoba czuwa nad ich decyzjami i wyborami oraz że mogą się do niej zwrócić z wszelkimi wątpliwościami mieli możliwość sprawdzenia się w układaniu programów zajęć zastosowując przy tym zdobytą dotychczas wiedzę oraz w późniejszym ich realizowaniu:

„Lider dorosły dysponuje o wiele większą wiedzą i doświadczeniem, które pozwalają rozwiązywać wątpliwości liderów młodzieżowych. Uważam, że ten pomysł jest bardzo dobry, gdyż pozwala liderom młodzieżowym działać samym, ale jednak mieć asekurację.”

„Lider dorosły był bardzo wyrozumiały i pomocny, miał wiele dobrych pomysłów i pomagał organizować działania.”

„Współpraca na pewno na korzyść. W naszym przypadku współpraca układała się bardzo dobrze, komunikacja otwarta, wsparcie, szybkie reakcje na potrzeby i braki pojawiające się zarówno z jednej jak i drugiej strony.”

Liderzy młodzieżowi pozytywnie oceniają zaangażowanie użytkowników w działania prowadzone podczas układania programu zajęć, dostosowywania go do oczekiwań młodzieży, jak również podczas samej jego realizacji:

„Lider dorośli był bardzo zaangażowany w projekt i zależało mu bardzo na jego realizacji. Uczestniczył we wszystkich zajęciach i pomagał układać program.”

„Liderzy dorośli wykazywali duże zaangażowanie w projekt oraz przygotowywanie zajęć z młodzieżą.”

„Pełne zaangażowanie i pomoc na każdym kroku i w każdej pojawiającej się trudności. Kontakt z nim był niczym nieograniczony i w razie potrzeby można było dzwonić.”

Idea współpracy użytkowników z liderami młodzieżowymi wspólnie pracujących nad tworzeniem i realizacją programu zajęć dla młodzieży została wysoko oceniona. Był to pomysł, który generował liczne korzyści, a przede wszystkim umożliwiał nawiązanie przyjacielskich stosunków z uczestnikami projektu. Z uwagi na niebyt duże różnice wiekowe liderzy młodzieżowi byli traktowani przez nastolatków jak starsi koledzy służący radą i wsparciem, a nie jak osoby, które przysły ich pouczać. W opinii użytkowników pomysł ten zasługuje na najwyższą ocenę:

„Liderzy młodzieżowi na skutek własnych doświadczeń i różnicy wieku mają pozytywny wpływ na młodzież. Te badania wskazują na pomyślność takich działań. Myślę, że jest to bardzo słuszna droga również pod względem rangi jaką w życiu młodych ludzi odgrywa grupa rówieśnicza. W tej sytuacji liderzy młodzieżowi niekoniecznie są autorytetami, ale na pewno liderami jeśli chodzi o postępowanie, bo są na wyższym etapie, osiągnęli już pewne cele, marzenia i dla młodzieży gimnazjalnej czy licealnej jest to ważny wyznacznik w kreowaniu celów, rozwijaniu umiejętności i zasobów. Dlatego też uważam, że tego rodzaju działania bazujące na bezpośrednim kontakcie liderów młodzieżowych z młodzieżą na zasadzie wspierania czy wymiany zasobów są bardzo dobrym pomysłem.”

„Uważam, że jest to dobry pomysł, gdyż lider dorośli jest dodatkowym wsparciem dla lidera młodzieżowego. Lider dorośli jest w stanie także wiele pomóc od strony technicznej (np. nie każdy student posiada samochód). Coaching rówieśniczy jest również bardziej efektywny w przypadku młodzieży, gdyż mają oni kontakt ze swoimi rówieśnikami, których doświadczenia są im po prostu bliższe.”

Mimo iż ogólnie współpraca użytkowników z liderami młodzieżowymi była na bardzo wysokim poziomie początkowo zdarzały się kłopotliwe sytuacje wprowadzające pewien zamęt. Mianowicie chodzi o trudności wynikające z braku jednoznacznego określenia zakresu obowiązków należących do obydwu grup użytkowników projektu. Jednak w trakcie dalszej realizacji projektu tego typu problemy były sukcesywnie likwidowane:

„Sam pomysł jest bardzo dobry. Gorzej z wykonaniem. Niestety brak jasno określonych obowiązków, które miałyby należeć do lidera dorosłego a które do młodzieżowego, powodował że często wraz z koleżanką musiałyśmy na ostatnią chwilę kombinować z załatwianiem czegoś na zajęcia ponieważ nam powiedziano na szkoleniu, że np. sprawa załatwienia materiałów biurowych i innych zasobów materialnych leży po stronie użytkownika a nasz użytkownik tego nie wiedział...”

Ogólna ocena współpracy użytkowników z liderami młodzieżowymi jest dobra. Jeśli chodzi o samą ideę to zdaniem uczestników projektu powinna być ona rozpatrywana przede wszystkim w kontekście obopólnych korzyści. Za sprawą nawiązanej współpracy użytkownicy dorośli mieli możliwość świeżego spojrzenia na nakreślony problem, natomiast liderzy młodzieżowi korzystając z bogatego doświadczenia swoich przełożonych mogli sprawdzić swoją wiedzę i umiejętności w pisaniu programu zajęć i jego późniejszej realizacji. To pozytywne oddziaływanie korzystnie wpływało także na kontakty z młodzieżą i ich zaangażowanie w zajęcia.

Zaangażowanie odbiorców w prowadzone zajęcia

Użytkownicy starali się ułożyć takie programy zajęć, które zachęcałyby odbiorców do aktywnego uczestnictwa i pełnego zaangażowania. Podstawę do tworzenia planów warsztatów stanowiła wcześniej przeprowadzona diagnoza młodzieży zakwalifikowanej do udziału w projekcie. Analiza uzyskanych wyników umożliwiła wybór takich zagadnień i tematów, które w największym stopniu odpowiadałyby na potrzeby odbiorców. **W celu uatrakcyjnienia zajęć decydowano się na zastosowanie licznych gier i zabaw pozytywnie wpływających na integrację grupy, nowatorskich metod i technik pracy, które zachęcały do aktywnego uczestnictwa w zajęciach:**

„Na zajęciach warsztatowych przede wszystkim poruszane były takie zagadnienia jak komunikacja interpersonalna, trening interpersonalny, radzenie sobie z emocjami,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

radzenie sobie ze stresem, radzenie sobie z różnego rodzaju porażkami, czyli wszystko to, co gdzieś w diagnozie zostało zidentyfikowane.”

Mimo zróżnicowania oferowanych działań **początkowo użytkownicy wraz z liderami młodzieżowymi spotkali się z pewnym oporem ze strony młodzieży**. W większości przypadków było to związane z tym, iż odbiorcy przygotowanych programów nie znali prowadzących, nie wiedzieli czego się po nich mogą spodziewać, czy mogą im zaufać, jak będą wyglądały prowadzone przez nich zajęcia i czego będą od nich oczekiwać. Dlatego też podczas pierwszych spotkań podchodzili do wszystkiego z pewną rezerwą, lecz kiedy przekonali się, że zajęcia mają na celu pomóc im w rozwiązywaniu codziennych problemów i wydobywaniu z siebie pozytywnych cech ich nastawienie się zmieniło:

„Na początku był opór ze strony młodzieży, ale zazwyczaj jest tak, nawet w przypadku dorosłych, że mamy problemy z osłanianiem się i z takim poczuciem bezpieczeństwa, ale mam wrażenie, że potem to trochę się zmieniło i zadziało się dużo ciekawych rzeczy.”

„Na początku zajęć zaangażowanie uczniów było niskie, choć sama chęć wzięcia udziału w zajęciach była widoczna. Sytuacja wymagała wzbudzenia motywacji w młodzieży do aktywnego brania udziału w zajęciach. Wraz z upływem czasu i trwaniem kolejnych zajęć zaangażowanie to niewątpliwie rosło. Uczniowie z chęcią korzystali z proponowanych zajęć.”

W przypadku niektórych grup **zaangażowanie młodzieży było dość zróżnicowane**. Część regularnie uczestniczyła w zajęciach wykazując się przy tym aktywnością i chęcią do działania, ale zdarzały się też osoby, które zaraz po pierwszym dniu podejmowały decyzję o rezygnacji z udziału w projekcie. Z kolei dla niektórych odbiorców regularne uczestnictwo w zajęciach było niemałym wyzwaniem, o czym może świadczyć ich nieregularna absencja:

„Zaangażowanie młodzieży było różnicowane. Niektórzy uczniowie byli zainteresowani inni wykruszyli się już po pierwszym dniu.”

„Chłopców podzieliłabym na dwie grupy. Jednak grupa to był taki sztywny pion, który chodził codziennie, 4 czy 5 osób uczestniczyło bardzo aktywnie we wszystkich zajęciach i byli tym bardzo zainteresowani i o dziwo wcale to nie była ta grupa bardziej zasobowa, jak wynika z badań. Natomiast ta druga część grupy przychodziła, wychodziła w trakcie trwania zajęć, więc tu był problem.”

Powyższe stwierdzenie na temat absencji niektórych odbiorców nie odnosi się do osób, które nie mogły brać udziału w zajęciach z przyczyn od nich niezależnych:

„80 % młodzieży była obecna na wszystkich zajęciach i żywo zainteresowana tym co się aktualnie dzieło. Pozostała część niekiedy nie mogła uczestniczyć w zajęciach z powodów często od nich niezależnych. Dlatego ogólnie grupa była mocno zaangażowana w zajęcia.”

Jak już wcześniej zostało zauważone, **zdecydowana większość młodzieży chętnie angażowała się w przygotowane dla nich zajęcia**. Nie tylko słuchali co liderzy młodzieżowi mają im do przekazania i wykonywali zadania, które dla nich przygotowywali, ale także wykazywali się własną inicjatywą podsuwając im pomysły na ciekawe ćwiczenia i zabawy czy proponując dyskusje na interesujące ich tematy:

„Młodzież z grupy, z którą miałam okazję pracować była bardzo zaangażowana w zajęcia. Z chęcią brali w nich udział, wykazywali się inicjatywą. Rozmawiali z nami o zajęciach, sami proponowali pewne ćwiczenia, przedstawiali nam swoje pomysły.”

„Nie było sytuacji, w której ktoś czuł się nieswojo czy reagował niechęcią na zajęcia proponowane w ramach projektu. Spotkałyśmy się z dużą życzliwością i zacięciem ze strony młodzieży.”

Tym co szczególnie cieszyło użytkowników i liderów młodzieżowych było **nawiązywanie pozytywnych relacji między samą młodzieżą**. Zawierane były przyjaźnie, uczestnicy zajęć otwierali się na siebie, dzielili się własnymi przemyśleniami z grupą, pomagali rozwiązywać trudne sytuacje, można więc powiedzieć, iż stali się swoistą grupą wsparcia:

„Miałam w grupie taką dziewczynkę, która na początku nie chciała z nikim pracować w parze, a potem później nawiązała przyjaźnię z innymi i to było coś namacalnego, że coś się zadziało jeśli chodzi o interakcje między uczestnikami zajęć.”

Postawy prezentowane przez młodzież stałe pozytywnie zaskakiwały liderów młodzieżowych. Mimo iż niektóre osoby uważane były za tzw. trudną młodzież w trakcie zajęć okazało się coś zupełnie innego:

„Uczniowie pomimo wystawienia ocen przychodzili do pustej już szkoły. Według Dyrektora i Pań w szkole to młodzież, której się nic nie chce i na pewno nie będą przychodzić. Nasze zajęcia jednak wyszły naprzeciw stereotypom i chłopaki systematycznie przychodzili i aktywnie uczestniczyli we wszystkich propozycjach, z którymi do nich przychodziliśmy. REWELACYJNA MŁODZIEŻ, która chciała się czegoś nauczyć i która chciała efektywnie spędzić czas mimo zbliżającego się końca roku, należało ich tylko potraktować ‘na serio’.”

Największym wyróżnieniem zarówno dla użytkowników, jak i liderów młodzieżowych była zadeklarowana przez młodzież chęć ponownego uczestnictwa w podobnych zajęciach:

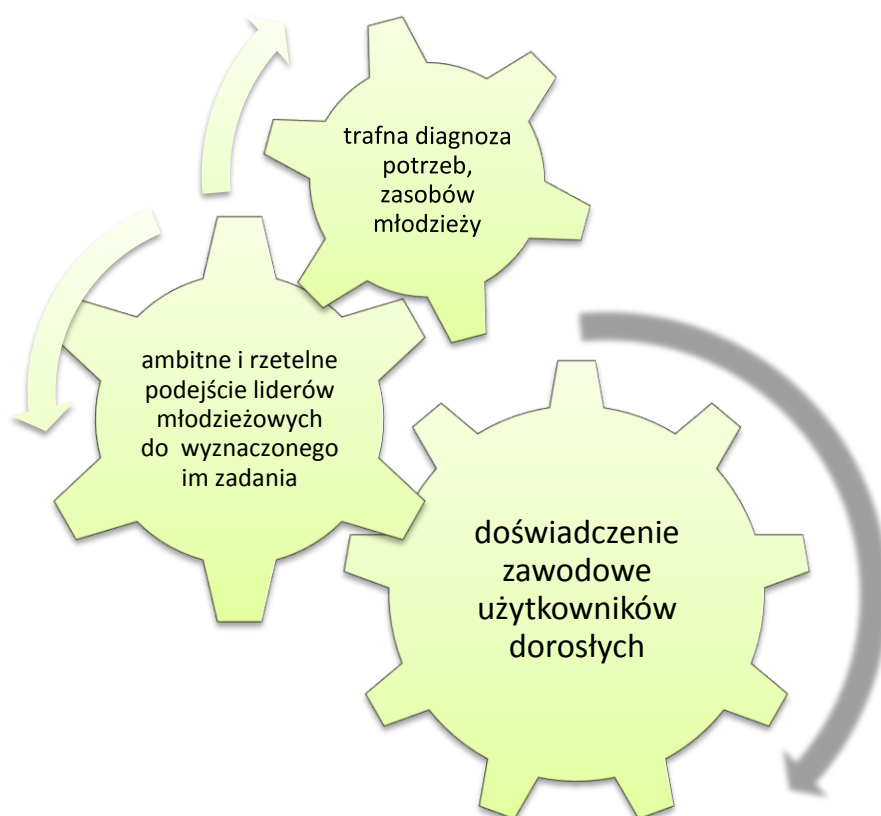
„Młodzież była bardzo zadowolona. Nawet na koniec naszych spotkań pojawiła się taka opcja żeby na przyszłe wakacje też coś takiego wymyśleć.”

Reakcja młodzieży na zaplanowane przez liderów zajęcia była pozytywna i satysfakcjonująca użytkowników. O dobrym przygotowaniu oraz dostosowaniu przekazywanych treści do potrzeb i oczekiwań młodzieży świadczy zaangażowanie nastolatków w prowadzone warsztaty.

Pozytywne nastawienie młodzieży do działań realizowanych w ramach projektu dodało pewności siebie osobom prowadzącym oraz sprawiło, że byli zadowoleni z wykonanej pracy.

W kontekście opinii użytkowników i liderów młodzieżowych można wyróżnić pewne aspekty, które ich zdaniem odgrywały decydującą rolę w pomyślnej realizacji etapu testowania produktów IPI. Należy jednak zauważyć, że samodzielne funkcjonowanie wskazywanych elementów, a więc ich działanie w oderwaniu od pozostałych, nie byłoby w stanie doprowadzić do efektów, które zostały ostatecznie osiągnięte w wyniku ich synergicznego oddziaływania.

Poniższy rysunek przedstawia najczęściej wymieniane przez uczestników projektu czynniki niezbędne do prawidłowego przebiegu testowania poszczególnych metod.

Rysunek 3. Synteza elementów warunkujących powodzenie stosowanej metody.

Mimo wielu pozytywnych aspektów związanych z realizacją poszczególnych programów IPI niekiedy użytkownicy napotykali na pewnego rodzaju trudności, które uniemożliwiały im swobodne przeprowadzanie etapu testowania. Charakterystyka trudności wskazanych przez uczestników projektu została szerzej przedstawiona w następnym podrozdziale.

5.6. Trudności występujące podczas etapu testowania

W trakcie wdrażania poszczególnych programów IPI użytkownicy napotykali na pewne niedogodności, które na swój sposób utrudniały swobodny i efektywny przebieg etapu testowania. Miały one charakter zarówno wewnętrzny, jak i zewnętrzny, a więc trudny do przewidzenia przez organizatorów projektu.

Kwestie o charakterze wewnętrznym, które z punktu widzenia użytkowników zostały uznane za nie do końca przemyślane przez organizatorów projektu i generujące pewnego rodzaju trudności to m.in.:

- **termin odbywania się testowania programów IPI** – w opinii użytkowników i liderów młodzieżowych zaplanowanie etapu testowania na okres czerwiec-lipiec nie było do końca trafionym pomysłem z uwagi na towarzyszące im liczne obowiązki. W przypadku większości liderów młodzieżowych czas rozpoczęcia prac nad projektem zbiegł się z terminem sesji, przez co musieli umiejętnie pogodzić naukę z obowiązkami związanymi z ich uczestnictwem w projekcie. Jednak wyznaczony termin testowania był niezbyt dogodny przede wszystkim dlatego, że przypadał na najgorętszy okres pracy placówek oświatowych, a więc na zakończenie roku szkolnego:

„Nie do końca dobre było to, że testowanie przypadło na koniec czerwca-początek lipca, bo to jest bardzo gorący okres we wszystkich oświatowych placówkach. Sama ilość na przygotowanie czy przetestowanie programu nie była zbyt krótka, tylko czas, w którym ten program był wdrażany w życie nie do końca był trafiony. Najbardziej efektywnie pracuje się jednak na początku roku szkolnego.”

Dodatkowo zajęcia organizowane w ramach projektu zbiegły się z początkiem wakacji, co w niektórych przypadkach było dość problematyczne, ponieważ z uwagi na plany wyjazdowe młodzieży trudniej było znaleźć osoby chętne do uczestniczenia w zajęciach:

„Przez to, że testowanie odbywało się w okresie wakacyjnym część młodzieży nie mogło uczestniczyć w zajęciach.”

- **narzucenie szybkiego tempa pracy** – swobodne realizowanie zaplanowanych w projekcie działań utrudniał niewątpliwie zbyt krótki okres czasu przeznaczony na wypełnienie powierzonych użytkownikom obowiązków. Osoby zaangażowane do projektu zwracały uwagę na to, iż czas przeznaczony na szkolenia, na przygotowanie się do pełnienia powierzonych im ról był niewystarczający zwłaszcza w przypadku tych liderów

młodzieżowych, którzy dotąd nie mieli okazji pracowania z grupą i nie znali podstawowych założeń testowanych metod. Ich zdaniem proces zapoznawania się z istotą podlegających testowaniu metod pracy powinien być zdecydowanie dłuższy:

„Uważam, że też interakcją czynników zewnętrznych i wewnętrznych był zbyt mały czas przeznaczony na szkolenia liderów młodzieżowych. Nie dziwię się, że niektóre osoby czuły się zagubione, gdyż szczerze przyznam, że był to zbyt krótki czas, aby osoby, które wcześniej nie miały do czynienia z tą metodą, poznały ją dostatecznie dobrze.”

„Szkolenia były moim zdaniem o wiele za krótkie, by potem można było używać poznanych metod skutecznie, szczególnie w pracy z grupą trudną, zniechęconą. Moim zdaniem o wiele bardziej powinien być rozwinięta kwestia narzędzi coacha, by później miał on po co sięgać.”

Ta sama uwaga dotyczy późniejszego przygotowywania programu zajęć i jego realizacji w grupie młodzieży. Z uwagi na szybkie tempo prac przygotowane przez niektórych użytkowników harmonogramy zajęć nie były do końca takie jakie początkowo chcieli stworzyć. Jednakże mimo nałożonych na nich ograniczeń czasowych zdecydowaną większość pomysłów udało im się pomyślnie zrealizować:

„To co było dla nas głównym problemem na samym początku, a później jakoś tak się rozmyło, to było tempo pracy, czyli to, że szybko była zorganizowana grupa, my szybko przygotowujemy program, wszystko szybko musimy wiedzieć i mieć. I również kwestie zorganizowania materiałów, doboru odpowiednich materiałów do grupy.”

„Ograniczenie czasowe (które jednak moim zdaniem w projekcie było zbyt duże jeżeli chodzi o czas pracy z młodzieżą – za dużo godzin trzeba było zrobić w krótkim okresie czasu, a do tego doszły jeszcze konsultacje, wymyślanie programu, zajęć, ewaluacji, pisane karty pracy, dziennika praktyk) i ciągła kontrola działań i ich skuteczności.”

- **trudności komunikacyjne** – uczestnicy projektu nie mieli większych zastrzeżeń, co do komunikacji z organizatorami projektu, jednak niekiedy narzekali na brak konkretnych informacji na temat sposobu wykonywania pewnych zadań, przez co musieli podejmować decyzje kierując się własną intuicją. Zwrócono uwagę również na fakt, iż czasami pewne informacje były im przekazywane dosyć późno, na bieżąco dochodziły nowe obowiązki, o których wcześniej nie wspomiano:

„Do czynników wewnętrznych zaliczyłabym niewłaściwą komunikację między osobami odpowiedzialnymi za cały projekt a wykonawcami. Niestety to poskutkowało tym, że wiele działań trzeba było realizować intuicyjnie.”

„Przed wszystkim gonit nas czas, terminy, potrzebne było maksimum mobilizacji, poza tym dowiedziałyśmy się dopiero w trakcie jak dużo dokumentacji jest do wypełnienia, w trakcie dostawałyśmy nowe instrukcje, pojawiały się niespodziewane nowe obowiązki, co było męczące, bo nigdy nie było wiadomo czy nie trzeba będzie czegoś nowego robić.”

- **nieporozumienia związane z finansowaniem działań** – zdaniem uczestników projektu poważną trudnością, na którą napotykali podczas tworzenia programów zajęć, było niedookreślenie zasad finansowania zaplanowanych przez nich działań. Skutkowało to tym, iż uprzednio zatwierdzone konspekty warsztatów po pewnym czasie wracały do nich w celu wprowadzenia pewnych modyfikacji z uwagi na brak dofinansowania na niektóre zajęcia. Problematiczną kwestią były także opóźnienia w otrzymywaniu środków finansowych na pokrycie kosztów podejmowanych działań, przez co użytkownicy niekiedy musieli płacić sami:

„Problemem stało się także odmówienie w ostatnim momencie dofinansowania wyjazdu na spływ kajakowy, co zmusiło liderów do szybkiej zmiany programu i wymyślenia innych zajęć.”

„Było lepiej niż oczekiwaliśmy jeśli chodzi o współpracę z młodzieżą, aczkolwiek było wiele spraw, które kompletnie były niedopatrzone - finanse za późno napływały i trzeba było koszty pokrywać ze swojej kieszeni bez zarobienia, pierwotnie przyjęty konspekt warsztatów po kilku dniach wracał, że nie ma dofinansowania na pewne zajęcia, co utrudniało znacznie pracę i wymagało szybkiej interwencji/zmiany i elastycznego dopasowania się do warunków, co utrudniało i zaburzało organizację.”

- **pobieżne zapoznanie się użytkowników z poszczególnymi programami IPI** – pojawiały się głosy, że o wiele łatwiej byłoby skonstruować użytkownikom adekwatny do danej metody program zajęć gdyby mieli stały wgląd do programów opracowanych przez ekspertów na wcześniejszym etapie projektu.
- **skomplikowanie narzędzia KO** – w opinii użytkowników narzędzie przeznaczone do diagnozy zasobów młodzieży nie było do końca dostosowane do jego odbiorców. Użyty w kwestionariuszu język psychologiczny utrudniał trudności w rozumieniu przez młodzież niektórych pytań. Uwagę wskazywano także na obszerność narzędzia powodującą u młodzieży zmęczenie i znużenie.

- **brak opracowanego narzędzia służącego zautomatyzowanemu sumowaniu i analizie ilościowej danych otrzymanych w wyniku przeprowadzonej diagnozy zasobów** – w opinii użytkowników otrzymanie informacji jedynie o tym, które wyniki z kwestionariusza zasobów (K0) należy zsumować było dla nich niewystarczające. Potrzebowali narzędzia, które ułatwiłoby im ten proces, a co za tym idzie zwiększyło tempo pracy. Wskazywano, że sporym ułatwieniem byłoby przygotowanie arkusza zliczającego i ułatwiającego analizę ilościową wyników (np. w programie Excel).

W opinii użytkowników czynnikami zewnętrznymi utrudniającymi im sprawną realizację etapu testowania programów IPI były takie trudności jak:

- **trudności związane z organizowaniem niektórych zajęć wynikające z niedostatecznego podziału kompetencji między użytkownikiem a liderami młodzieżowymi** – w opinii użytkowników niekiedy pojawiały się problemy związane z organizowaniem atrakcji dla młodzieży, takich jak np. wizyty w niektórych lubelskich instytucjach, różnego rodzaju pokazy czy chociażby ogniska. Przyczyną tego było narzucone duże tempo pracy, krótki czas na realizację działań rezultatem czego mógł być niedostateczne rozdzielanie obowiązków między użytkownikiem, a liderem.

„Trudno było się skontaktować z kierownikiem biblioteki multimedialnej "Biblio", gdyż była to placówka nowo otwarta i było tam też duże zamieszanie. Udało się jednak zorganizować spotkanie w niej, wraz z oprowadzeniem i opowiedzeniem o założeniach biblioteki. Trudności pojawiły się także w przypadku ogniska kończącego nasze zajęcia w rodzinnym domu dziecka. Okazało się, że sprawy nie są dogadane i ognisko nie mogło się odbyć. Jednak mimo braku ogniska same zajęcia się odbyły.”

Zdaniem użytkowników wskazane powyżej trudności zarówno o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym mogły zagrozić efektywnemu przebiegowi testowania. O ile czynniki wewnętrzne były łatwiejsze do przewidzenia i ewentualnego skorygowania, o tyle identyfikacja czynników zewnętrznych była zdecydowanie trudniejszym zadaniem. Jednak mimo występujących trudności użytkownicy poradziili sobie z realizacją opracowanych programów, wykonując tym samym wszystkie zaplanowane wcześniej działania.

5.7. Warunki sprzyjające efektywnemu stosowaniu metody

Użytkownicy wdrażający programy IPI w środowisku młodzieży narażonej na działanie czynników marginalizujących na każdym kroku dbali o to, by warunki w jakich prowadzili zajęcia sprzyjały efektywnemu stosowaniu konkretnej metody. Podczas IDI przeprowadzanych po zakończeniu testowania zarówno z użytkownikami dorosłymi, jak i liderami młodzieżowymi starano się uzyskać informacje zwrotne, opinie i wszelkiego rodzaju spostrzeżenia odnoszące się do okoliczności w jakich przebiegał etap testowania poszczególnych metod działania.

Uczestnicy projektu zostali poproszeni o wskazanie warunków, których zapewnienie sprzyałoby efektywnemu stosowaniu realizowanych przez nich programów IPI. W tej kwestii użytkownicy projektu byli bardzo otwarci i na podstawie własnych doświadczeń starali się wskazać czynniki, które w największym stopniu ich zdaniem wpływają na efektywność i skuteczność podejmowanych przez nich działań.

Jednym z warunków sprzyjających efektywnemu stosowaniu poszczególnych metod pracy oferowanych w ramach projektu jest **odpowiedni termin** ich wdrażania. Ważne jest, by zarówno osoby prowadzące zajęcia, jak i osoby w nich uczestniczące nie były zaabsorbowane innymi obowiązkami, które w jakikolwiek sposób mogłyby ograniczać ich aktywność. Wybór odpowiedniego momentu na przygotowanie programu działań związanych z wdrażaniem poszczególnych komponentów IPI i jego późniejszą realizację z pewnością przełożyłby się na lepsze dostosowanie formy przekazu do odbiorców, większe zaangażowanie w zajęcia, a co za tym idzie uzyskanie przez obydwie grupy liczniejszych korzyści, zarówno tych zawodowych, jak i osobistych.

Kolejnym czynnikiem warunkującym wysoką skuteczność stosowanych metod jest odpowiednio dobrane **miejsce odbywania się zajęć**. Ważne jest by panowały w nim warunki sprzyjające aktywności uczestników warsztatów – zapewnienie należytej przestrzeni i swobody ruchów, by móc np. utworzyć krąg czy prowadzić różnego rodzaju zabawy ruchowe:

„Zaangażowanie uczestników i liderów w zajęcia, nowe i ciekawe możliwości spędzania czasu, które zainteresują grupę np. wyjazd.”

W opinii uczestników projektu nie bez znaczenia jest również wyposażenie w odpowiednie **materiały dydaktyczne ułatwiające pracę z młodzieżą** lub posiadanie środków finansowych na ich zakup. Ważne jest także, by w miarę możliwości jak najbardziej urozmaicać zajęcia, np. poprzez zapraszanie ludzi, którzy pokażą im jak wiele mogą osiągnąć ciężko pracując i że nauka wcale nie musi być nudna. Tego typu formy pracy z pewnością pozytywnie przełożyłyby się na wzrost zaangażowania młodzieży nie tylko w warsztaty, ale także w swój indywidualny rozwój:

„Miejsce, w którym można swobodnie utworzyć krąg, posiadanie środków na materiały, możliwość zaproszenia dla młodzieży autorytetów, ludzi, którzy pokażą im alternatywne formy spędzania czasu, efekty ciężkiej pracy czy nauki.”

Z punktu widzenia efektywności metod bardzo ważną rolę odgrywają osoby, które są odpowiedzialne za ich stosowanie. Dlatego też istotny jest **odpowiedni dobór i przygotowanie osób prowadzących zajęcia** – posiadanie odpowiedniej wiedzy na temat używanej metody pracy, poznanie założeń realizowanego projektu oraz jego głównych celów:

„Niewątpliwie ważne jest odpowiedni wybór czasu w jakim jest realizowany projekt, ale nie bez znaczenia jest miejsce zorganizowania zajęć oraz osoby je prowadzące. Istotne jest także aby osoby prowadzące potrafiły porozumieć się co do rodzaju zastosowanych metod i sposobu w jaki będą realizowane wyznaczone wcześniej cele.”

W opinii uczestników projektu niezmiernie istotne jest to, by osoby odpowiedzialne za prowadzenie zajęć potrafiły nawiązać **przyjacielskie stosunki z młodzieżą**, tym bardziej, że pochodziła ona z różnych rodzajów szkół i wywodziła się z różnych środowisk. Ważna jest także **otwartość i chęć zrozumienia problemów** innych, w tym przypadku osób młodych, które raz po raz napotykają na pewne trudności i przeciwności losu:

„Odpowiedni dobór liderów młodzieżowych, którzy razem będą współpracować i dobrze się dogadywać.”

„Osoby współpracujące z młodzieżą powinna cechować otwartość i chęć zrozumienia ich problemów.”

„Myślę, że kluczem jest dobrze przygotowany, otwarty, umiejący słuchać i obserwować lider.”

Aspektem, o którym nie należy zapominać jest także **odpowiedni poziom zaangażowania młodzieży** uczestniczącej w zajęciach. Na stopień aktywności młodzieży ogromny wpływ mają wymienione wcześniej czynniki, których zintegrowanie ze sobą sprawia, że młodzież chętniej się angażuje i regularnie uczestniczy w zajęciach. Duże znaczenie ma również **liczebność grupy**, gdyż jak wiadomo im grupa jest mniejsza, tym łatwiej jest z nią pracować:

„Ważne jest to aby grupą odbiorców była młodzież, która będzie regularnie i chętnie uczestniczyć w zajęciach.”

Wymienione przez respondentów elementy mające wpływ na pomyślne i co najważniejsze efektywne stosowanie metody zostało zaprezentowane na następnym schemacie.

Rysunek 4. Warunki wskazane przez uczestników projektu jako sprzyjające efektywnemu stosowaniu metody.

W oparciu o materiał jakościowy uzyskany w wyniku przeprowadzenia wywiadów z uczestnikami projektu IPI WIS można zauważyć, iż zdecydowana większość warunków wskazanych przez nich jako kluczowe dla efektywnego stosowania metody zostały spełnione. Świadczy to o tym, iż organizatorzy projektu w bardzo dużym stopniu zadbali o to, by użytkownicy mogli swobodnie realizować powierzone im zadania.

Poniżej znajduje się zestawienie porównujące elementy wskazane przez użytkowników, jako warunkujące efektywne stosowanie metody ze stanem faktycznym, a więc rzeczywistym przebiegiem etapu testowania.

Tabela 6. Porównanie czynników warunkujących efektywność stosowanej metody z rzeczywistym przebiegiem etapu testowania produktów IPI.

Jakie warunki powinny zostać spełnione by stosowanie danej metody było efektywne?	Jak było w rzeczywistości?
Wyznaczenie odpowiedniego terminu rozpoczęcia prac nad wdrażaniem metody	Testowanie produktu finalnego odbywało się na przełomie czerwca i lipca. W opinii użytkowników termin ten nie do końca był trafiony z uwagi na to, iż jest to gorący okres w funkcjonowaniu placówek oświatowych, uczniowie zaabsorbowani byli wystawianiem ocen i zbliżającymi się wakacjami, stąd też w niektórych przypadkach pojawiały się problemy z wyselekcjonowaniem 10-osobowej grupy, gdyż nie wszyscy odbiorcy pojawiali się na zajęciach regularnie.
Wybór odpowiedniego miejsca do przeprowadzania zajęć	Zajęcia organizowane w ramach projektu przeważnie odbywały w miejscu pracy użytkowników dorosłych - szkoła, uczelnia, Dom Kultury. Z uwagi na małe liczebności grup odbiorców nie było większych problemów z pomieszczeniem się i swobodnym przeprowadzaniem zajęć. Dodatkowo zaplanowane były różnego rodzaju wyjścia plenerowe lub wyjazdy, mające na celu większe zaktywizowanie młodzieży i uatrakcyjnienie im czasu.
Odpowiedni dobór i przygotowanie osób prowadzących zajęcia	Role liderów dorosłych powierzono osobom, które w swej pracy zawodowej mają styczność z młodymi ludźmi - psychologom, pedagogom, kuratorom sądowym, doradcom zawodowym, pracownikom naukowo-dydaktycznym. Natomiast wśród liderów młodzieżowych dominowali studenci oraz absolwenci psychologii. W przypadku tych ostatnich kluczem do sukcesu był zbliżony wiek do odbiorców, dzięki czemu łatwiej było im nawiązać dobry kontakt z młodzieżą i zyskać ich zaufanie. Zanim obie grupy przystąpiły do tworzenia planu zajęć w oparciu o wybraną przez nich metodę pracy wzięły udział w

Jakie warunki powinny zostać spełnione by stosowanie danej metody było efektywne?	Jak było w rzeczywistości?
	szkoleniach mających na celu wyjaśnienie im na czym polega istota i forma każdej z zaproponowanych przez projektodawców metod. W trakcie szkoleń starano się zaprezentować praktyczne przykłady ich zastosowań.
Umiejętność pracy z młodzieżą – nawiązanie przyjacielskich stosunków, otwartość na ich problemy	Osoby pełniące role liderów dorosłych nie miały większych problemów z nawiązaniem poprawnych kontaktów z młodzieżą z tego względu, iż zawodowo zajmują się właśnie pracą z młodymi ludźmi. Stąd też bazując na wcześniejszych doświadczeniach starali się dopasowywać profil zajęć do najczęściej deklarowanych potrzeb i problemów. Również w przypadku liderów młodzieżowych nie pojawiały się większe trudności w pracy z młodzieżą. Ze względu na zbliżony wiek łatwiej było im się ze sobą porozumiewać i wczuwać się w sytuację odbiorców. Liderzy młodzieżowi służyli radą i pomocą przy rozwiązywaniu wszelkiego rodzaju kłopotliwych sytuacji.
Odpowiednia liczebność grupy	Liczba odbiorców znajdujących się w grupach, w których testowane były programy IPI, ograniczała się do 10 osób. Według organizatorów całego projektu była to optymalna liczba zapewniająca swobodę wypowiedzi, lepsze warunki do wszelkiego rodzaju zabaw organizowanych przez liderów młodzieżowych, łatwiejszy kontakt i więź z osobami prowadzącymi zajęcia. W przypadku mało licznych grup łatwiej jest uwzględnić propozycje uczestników zajęć odnośnie preferowanych przez nich zagadnień czy tematów, co przekłada się na adekwatność przekazywanych treści do potrzeb odbiorców.
Dysponowanie odpowiednimi środkami finansowymi umożliwiającymi uatrakcyjnianie zajęć	Na każdą grupę została przeznaczona taka sama pula środków finansowych umożliwiającą użytkownikom i liderom młodzieżowym zapewnienie odbiorcom różnego rodzaju atrakcji urozmaicających ich udział w zajęciach. Założona kwota umożliwiała m.in. zorganizowanie krótkich wycieczek czy wyjść integracyjnych, zorganizowanie pokazów (np. capoeira, zajęcia z samoobrony) oraz zakup

Jakie warunki powinny zostać spełnione by stosowanie danej metody było efektywne?	Jak było w rzeczywistości?
	materiałów dydaktycznych ułatwiających pracę z młodzieżą. Wszystko to przyczyniało się do wzrostu zaangażowania młodzieży w zajęcia.
Trafna i rzetelna diagnoza potrzeb i zasobów młodzieży maksymalizująca poziom zaangażowania młodzieży w zajęcia	Osoby prowadzące zajęcia dbały o to, by były dostosowane do potrzeb młodzieży oraz odbywały się w sposób atrakcyjny i zachęcający do aktywnego uczestnictwa. Różnorodność stosowanych form i metod pracy sprawiała, że młodzież chętnie angażowała się w warsztaty, odznaczając się przy tym wysoką kreatywnością i otwartością na wszelkiego rodzaju działania. Na pozytywną postawę młodzieży wpłynął również fakt dostosowywania do ich indywidualnych potrzeb prezentowanych treści.

Powyższe zestawienie pokazuje, iż wiele czynników, które w opinii użytkowników projektu są niezbędne do efektywnego stosowania danej metody zostało zagwarantowanych na etapie testowania. Zapewnienie odpowiednich warunków podczas wdrażania konkretnej metody pracy przełożyło się na jakość uzyskanych w późniejszym okresie czasu efektów.

Zebrany w trakcie badania ewaluacyjnego materiał potwierdza, iż realizatorom udało się skutecznie, a także zgodnie z przyjętym harmonogramem przeprowadzić wszystkie zaplanowane w fazie testowania produktu finalnego działań. Zgodność procesu testowania z etapami zawartymi w poszczególnych IPI została zaprezentowana w Tabeli 7.

Tabela 7. Zgodność procesu testowania produktu finalnego z etapami lub elementami zawartymi w poszczególnych IPI.

Etapy przewidziane w procesie testowania produktu finalnego	zgodność z założeniami
Zakrojona na szeroką skalę akcja informacyjna i rekrutacyjna, w wyniku której została wyselekcjonowana grupa odpowiedzialna za testowanie.	✓
Zdiagnozowanie zasobów użytkowników i odbiorców przy użyciu narzędzia PO K0.	✓
Stworzenie przez ekspertów projektu wraz z użytkownikami strategii operacyjnej wdrożenia poszczególnych IPI.	✓
Realizacja działań indywidualnych i grupowych zgodnie z komponentami IPI.	✓

Faza testowania produktu finalnego została pozytywnie oceniona przez uczestników projektu. Szczególną rolę na tym etapie odegrało wsparcie merytoryczne w postaci szkoleń przygotowujących do późniejszego układania programu zajęć i stosowania narzędzia jakim był Komponent K0, jak również odbywające się konsultacje, w trakcie których specjaliści na bieżąco pomagali rozwiązywać pojawiające się trudności i służyli radą. Część etapu testowania odpowiadająca za przygotowanie merytoryczne użytkowników do pełnienia powierzonych im ról pozwoliła na usystematyzowanie i wzbogacenie ich wiedzy z zakresu przyczyn powodujących wykluczenie społeczne młodzieży co oznacza osiągnięcie rezultatów miękkich zakładanych w projekcie. Dodatkowo zwiększyli wiedzę na temat działań, których zastosowanie skutecznie obniża prawdopodobieństwo wstąpienia zjawiska marginalizacji w przypadku nastolatków. Pozytywne opinie odnosiły się także do narzędzia diagnostycznego K0. Mimo że wymaga ono pewnych modyfikacji stanowi bardzo dobrą podstawę do przeprowadzania późniejszych zajęć z młodzieżą. Poznanie zasobowości odbiorców umożliwia odpowiednie dostosowanie podejmowanych działań do ich potrzeb i oczekiwań, a co za tym idzie utrwalania w nich pozytywnych zachowań, które będą minimalizować ewentualne zagrożenie marginalizacją społeczną. Jak wynika z wypowiedzi uczestników projektu organizatorzy zapewnili odpowiednie warunki, które umożliwiały efektywne stosowanie metod pracy odpowiadających poszczególnym programom IPI.

Pomyślna realizacja fazy testowania przyczyniła się do osiągnięcia założonych rezultatów – użytkownicy deklarują wzrost wiedzy zarówno z zakresu opracowanych w ramach projektu metod pracy, jak i w odniesieniu do czynników powodujących wykluczenie społeczne. Wszystko to przyczyniło się do efektywniejszego oddziaływania na młodzież w celu przeciwdziałania ich marginalizacji. Nie należy zapominać także o tym, iż proces testowania produktu finalnego był zgodny z elementami zawartymi w poszczególnych programach IPI.

5.8. Ocena skuteczności projektu w generowaniu korzyści dla grupy docelowej

Do oceny efektów testowana IPI WIS posłużono się materiałem zebrany podczas ewaluacji technikami:

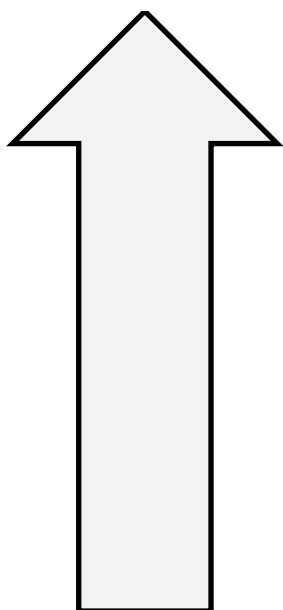
- indywidualny wywiad pogłębiony (IDI);
- wywiad pogłębiony w formie diady;
- zogniskowany wywiad grupowy (FGI).

Narzędziami badawczymi wykorzystanym w badaniu były trzy scenariusze wywiadu nadające kierunek dyskusji prowadzonej przez ewaluatora z osobami z trzech grup, które stanowili użytkownicy testujący produkty finalne - tzw. liderzy dorośli, Liderzy młodzieżowi testujący produkty finalne – studenci i absolwenci, którzy razem z użytkownikami (liderzy dorośli) współprowadzili zajęcia dla młodzieży oraz Odbiorcy IPI – młodzież w wieku 15-19 lat biorąca udział i będąca jednocześnie grupą docelową w projekcie.

Niniejsza część raportu ewaluacyjnego w większości przedstawia materiał zebrany za pomocą metod projekcyjnych. Zamaskowanie prawdziwego celu zwiększyło szansę na uzyskanie szczerych odpowiedzi – było to bardzo istotne w przypadku badania młodzieży, gdzie zależało rewelatorom na prowokacji do szczerych reakcji emocjonalnych i wymiany poglądów związanych z testowanym produktem.

Zebrany materiał w trakcie badania ewaluacyjnego potwierdza, że odbiorcy programów IPI biorący udział w testowaniu odnieśli z tego tytułu korzyści.

Najbardziej trafnie poziom efektów testowania oddają skojarzenia odbiorców IPI uczestniczący w testowaniu (młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym) zebrane za pomocą techniki zdań niedokończonych. Młodzież odnosząc się do programu miała z nim jedynie pozytywne skojarzenia.

Pierwsze skojarzenia odbiorców z programami IPI

- Dyskusja
- Praca w grupach
- spotkanie z ludźmi, wspólnie spędzony czas
- Konstruktywnie spędzony czas, alternatywa do innych działań
- Warsztat "psychologiczny"
- Radość, przyjemność
- Zaufanie i działanie zgodne z ustalonymi regułami
- Zabawa, nowość, interesujące
- Zmiana siebie, pozytywna zmiana spostrzegania swojej osoby

Rysunek 5. Pierwsze skojarzenia odbiorców z programami IPI

Bardzo dużym atutem oraz czynnikiem przekładającym się na skuteczność programu IPI w ocenie odbiorców (młodzieży) jest to, że młodzież podczas testowania programu, w trakcie realizacji programów profilaktycznych czuła się swobodnie, bezpiecznie, komfortowo. Natomiast na zakończenie programu młodzież odczuwała satysfakcję z udziału w dość wymagającym programie.

Tabela 8 przedstawia wypowiedzi odbiorców na temat ich obaw przed przystąpieniem do programu oraz to, co w największym stopniu zaskoczyło młodzież podczas testowania produktu.

Tabela 8. Wybrane wypowiedzi odbiorców projektu na zdanie niedokończone „Obawiałem się/obawiałam się, że...” oraz „To, co mnie zaskoczyło to...”

Obawiałem się/obawiałam się, że...	To, co mnie zaskoczyło to...
<i>Nie obawiałem się niczego</i>	<i>Miła atmosfera i mówienie na „ty” do prowadzących</i>
<i>Że wygłupię się</i>	<i>Zajęcia dotyczące celów życiowych i ten temat najbardziej wypełnij moje oczekiwania. Dodatkowo dowiedziałem się, że mam umiejętności przywódcze, co mnie zaskoczyło</i>
—	<i>Że było coca-cola i ciastka</i>

Obawiałem się/obawiałam się, że...	To, co mnie zaskoczyło to...
<i>Że będzie nudno</i>	<i>Dyskusje</i>
<i>Że zajęcia będą nudne, ale z czasem okazywało się, że są ciekawe</i>	<i>Mała ilość osób w grupie</i>
<i>Zajęcia mnie nie zainteresują i zmarnuję swój czas wolny</i>	<i>Spotkanie z chłopakami, którzy przybliżyli nam swój światopogląd</i>
<i>Nie zaaklimatyzuję się w gronie dziewczyn</i>	<i>Wizyta 2 mężczyzn i poznanie męskiego świata</i>
<i>Nie uda mi się otworzyć przed dziewczynami, pokazać swoje słabości i problemy</i>	<i>Poznanie jak mężczyźnie spostrzegają świat</i>
<i>Zajęcia będą nudne</i>	<i>Program. Poruszenie ciekawych i ważnych tematów i zajęcia z kreatywności</i>
<i>Będę nudziła się na tych zajęciach</i>	<i>Że nie prowadziła ich pani pedagog tylko młode studentki</i>

Odbiorcy projektu IPI WIS przed przystąpieniem do programu obawiali się przede wszystkim, że zaproponowane im działania będą nieatrakcyjne i nieprzydatne. Część osób obawiała się trudności wynikających z ich adaptacji do nowej sytuacji oraz zajęć grupowych. Należy podkreślić, że obawy młodzieży uczestniczącej w testowaniu nie potwierdziły się, co przedstawia Tabela 9.

Tabela 9. Wypowiedzi odbiorców projektu na zdanie niedokończone „Na zajęciach czułam / czułem się...”

Na zajęciach czułam / czułem się ...		
Pozytywne	Neutralne	Negatywne
<i>Otwarty</i>	–	–
<i>Bezpiecznie</i>	–	–

<i>Dobrze</i>	–	–
<i>Komfortowo</i>	–	–
<i>Pozytywnie, choć czasami było trudno</i>	–	–
<i>Akceptowana przez pozostałych i zadowolona, że się zdecydowałam na udział</i>	–	–
<i>Szczęśliwa, że mogę przyjemnie spędzić czas</i>	–	–
<i>Bardzo dobrze, nie byłam nerwowa</i>	–	–
<i>Bardzo dobrze, miałam poczucie dobrze spędzonego czasu z ciekawymi ludźmi</i>	–	–
<i>Bardzo dobrze, ponieważ była luźna atmosfera</i>	–	–

Uczestnicy biorący udział w testowaniu jednoznacznie pozytywnie odebrali oddziaływania programu IPI. Młodzież podkreślała, że mają dobre wspomnienia związane z udziałem w projekcie, zajęcia były atrakcyjne:

„Czuję satysfakcję, radość, zmiany w nastawienie do świata i samej siebie”.

„Czuję, że te zajęcia bardzo mi się podobały, spędziłam miło czas i dobrze go wykorzystałam”.

Tabela 10. Wybrane wypowiedzi odbiorców projektu na zdanie niedokończone „Mocną stroną zajęć było...” oraz „Słabą stroną zajęć było...”

Mocną stroną zajęć było...	Słabą stroną zajęć było...
<i>Prowadzenie merytorycznych dyskusji</i>	<i>Nadmierne ćwiczenia integracyjne oraz zbyt infantylne ćwiczenia</i>
<i>Że na zajęcia chodzili ludzie ciekawi, których już wcześniej nie znałam dobrze i mogłam się z nimi</i>	<i>Że nie zrealizowaliśmy tematu depresji, a o to</i>

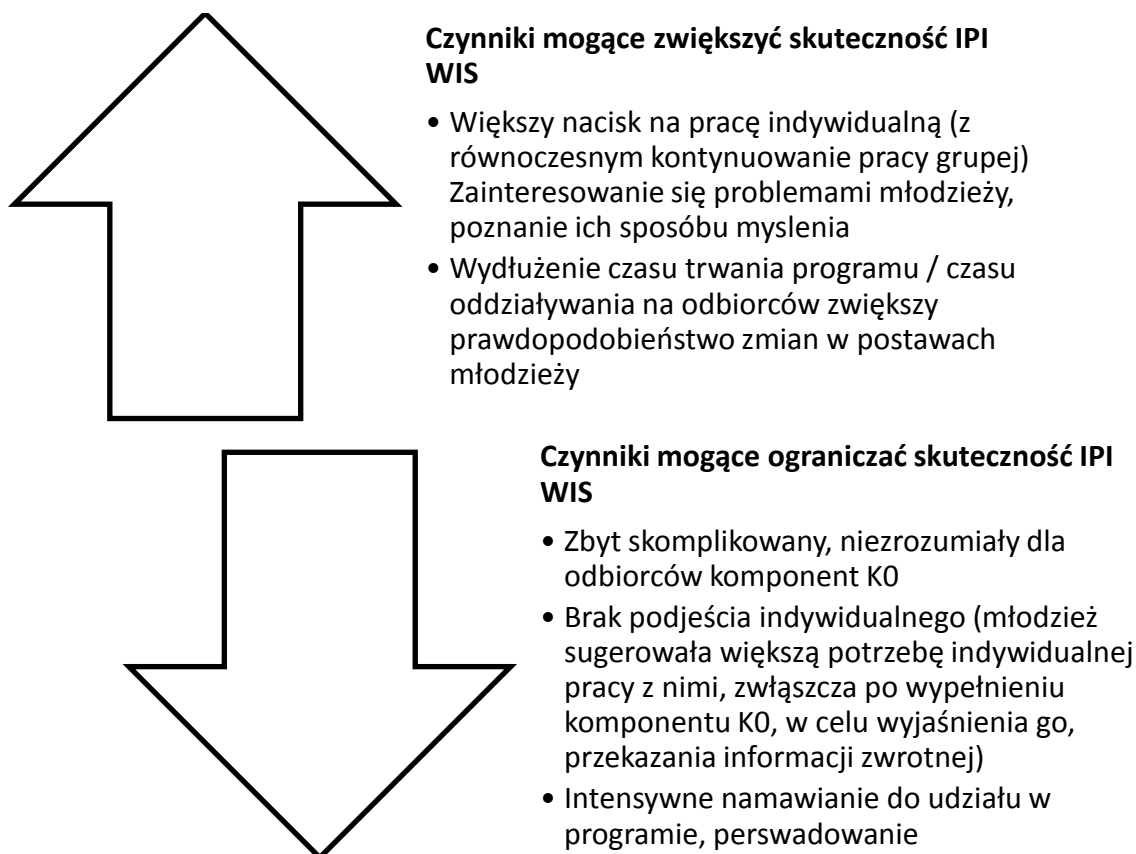
<i>bardziej poznać</i>	<i>prosiłam</i>
<i>Dyskusje, dygresje</i>	<i>Wypełnianie trudnych ankiet</i>
<i>Miłe towarzystwo</i>	<i>Zła organizacja, brak podejścia indywidualnego do osoby</i>
<i>Rozmawianie na tematy ważna dla mnie</i>	<i>Niektóre, wg mnie niepotrzebne zadania</i>
<i>Postawa prowadzących zajęcia, które nawiązały z nami doskonały kontakt</i>	<i>Poranne wstawanie</i>
<i>Walka z kompleksami</i>	<i>To, że szybko się skończyły</i>
<i>Luźna atmosfera, mile i interesująco spędzony czas</i>	<i>To, że musiałam wcześniej wstawać</i>
<i>Prowadzenie zajęć przez młode osoby</i>	–
<i>To, że odbywały się w wakacje</i>	<i>To, że rozpoczynały się rano</i>

Jako największy atut testowanego programu IPI WIS młodzież wskazywała na:

- ✓ Prowadzenie spotkań i zajęć przez osoby młode (liderzy młodzieżowi), co ułatwiło im kontakt i budowanie zaufania;
- ✓ Przyjazna i bezpieczna atmosfera;
- ✓ Merytoryczne oraz ciekawe zajęcia.

Młodzież uczestnicząca w testowaniu programu IPI WIS sprawczyźnie wskazywała na słabe strony programu. Jako słabe strony zrealizowanego programu wskazywała na:

- Niektóre (sporadyczne) elementy programu – na poziomie wykonawczym – nie były dobrze dostosowane do potrzeb oraz wieku młodzieży;
- Zbyt skomplikowany, długi, napisany niezrozumiałym językiem produkt cząstkowy, jakim jest komponent K0;
- Brak czasu na bardziej indywidualne podejście do danego uczestnika, poświęcenie mu przez realizatorów więcej uwagi.

Rysunek 6. Czynniki potencjalnie zwiększające i ograniczające skuteczność IPI WIS z punktu widzenia młodzieży

Liderzy młodzieżowi również podkreślają, że reakcja odbiorców projektu na programy IPI WIS była bardzo pozytywna (przedstawiają to Tabela 11 zawierająca wypowiedzi liderów młodzieżowych).

Tabela 11. Wybrane wypowiedzi użytkowników projektu na zdanie niedokończone „Młodzież biorąca udział w zajęciach...”.

Młodzież biorąca udział w zajęciach...		
Pozytywne	Neutralne	Negatywne
<i>Była aktywna, chętna do zajęć</i>	–	–
<i>Była bardzo aktywna</i>	–	–
<i>Jest chętna do współpracy</i>	–	–

Młodzież biorąca udział w zajęciach...		
<i>Była zadowolona i chętna</i>	–	–
<i>Była chętna do współpracy</i>	–	–
<i>Powinna być odpowiednio wyselekcjonowana pod względem wieku</i>	–	–
<i>Była aktywna i chętna do współpracy</i>	–	–
<i>Na początku przychodziła z przymusu, natomiast po pewnym czasie przychodziła chętnie, z nadzieją, że z zajęć z nami wyniosą korzyść</i>	–	–
<i>Była zmotywowana i chętna do pracy</i>	–	–
<i>Dobrze realizowała poruszane przez nas tematy zajęć i uzyskiwaliśmy z nimi bardzo dobre relacje</i>	–	–
<i>Była zaangażowana, chętna do współpracy, dobrze zorganizowana, ciekawa nowych informacji</i>	–	–
<i>Mogłaby być bardziej zróżnicowana pod względem zasobów wewnętrznych</i>	–	–
<i>Była entuzjastycznie nastawiona do proponowanych zajęć</i>	–	–
<i>Była zainteresowana przebiegiem programu</i>	–	–
<i>Była zadowolona z proponowanych form zajęć i chętnie w nich uczestniczyła</i>	–	–
<i>Z czasem była zaangażowana, zadowolona, chciała brać udział, chętnie uczestniczyła</i>	–	–
<i>Była zaangażowana w pracę</i>	–	–

Młodzież biorąca udział w zajęciach...		
<i>Skorzystała na udziale w programie</i>	–	–
<i>To aktywni, wspaniali młodzi ludzie, którym potrzeba wzorów i usystematyzowania planów życiowych</i>	–	–
<i>Wykazywała zainteresowanie podczas prowadzonych zajęć, można było dostrzec ich aktywność i zaangażowanie</i>	–	–
<i>Była raczej pozytywnie nastawiona do współpracy</i>	–	–
<i>Bardzo chętnie współpracowała</i>	–	–
<i>Zajęciach była bardzo aktywna, chętna i zadowolona z proponowanych zajęć</i>	–	–
<i>Najbardziej była zainteresowana podniesieniem poczucia własnej wartości</i>	–	–
<i>Była początkowo nie zmotywowana do działania. Byli to ludzie bardzo różnorodni, ale zarazem tworzyli grupę osób, które polubiły się przez ten czas i potrafiły ze sobą współpracować</i>	–	–
<i>Może dużo skorzystać</i>	–	–
<i>Chętnie i z otwartością reagowała na zaproponowane tematy</i>	–	–

Liderzy młodzieżowi biorący udział w testowaniu opisali reakcję młodzieży na program jako pozytywną. Początkowo młodzież podchodziła do programów IPI WIS z rezerwą, często z brakiem motywacji. Jednak z czasem oddziaływania programu młodzież wykazywała, co raz większe zainteresowanie i motywację do pracy:

„(Młodzież) Była początkowo niezmotywowana do działania. Byli to ludzie bardzo różnorodni, ale zarazem tworzyli grupę osób, które polubiły się przez ten czas i potrafiły ze sobą współpracować”.

„(Młodzież) Wykazywała zainteresowanie podczas prowadzonych zajęć, można było dostrzec ich aktywność i zaangażowanie”.

„Z czasem była zaangażowana, zadowolona, chciała brać udział, chętnie uczestniczyła”.

Młodzież zauważyła, że doświadczyła w wyniku udziału w projekcie konkretnych zmian w swoim funkcjonowaniu, np. wzrost samooceny, zmiana w myśleniu osobie, poprawa relacji z rówieśnikami, umiejętności radzenia sobie z trudnościami, większa asertywność:

„Zyskałam to, że jestem bardziej pewna siebie, lepiej radzę sobie w niektórych sytuacjach, wiadomości, które zdobyłam wykorzystam!”

Zyskałam wiedzę o tym, że mam prawo powiedzieć „nie”, jeśli czegoś nie chcę, nauczyłam się patrzeć na siebie mniej krytycznie. Wiem już, że jestem w stanie poradzić sobie ze swoimi problemami”.

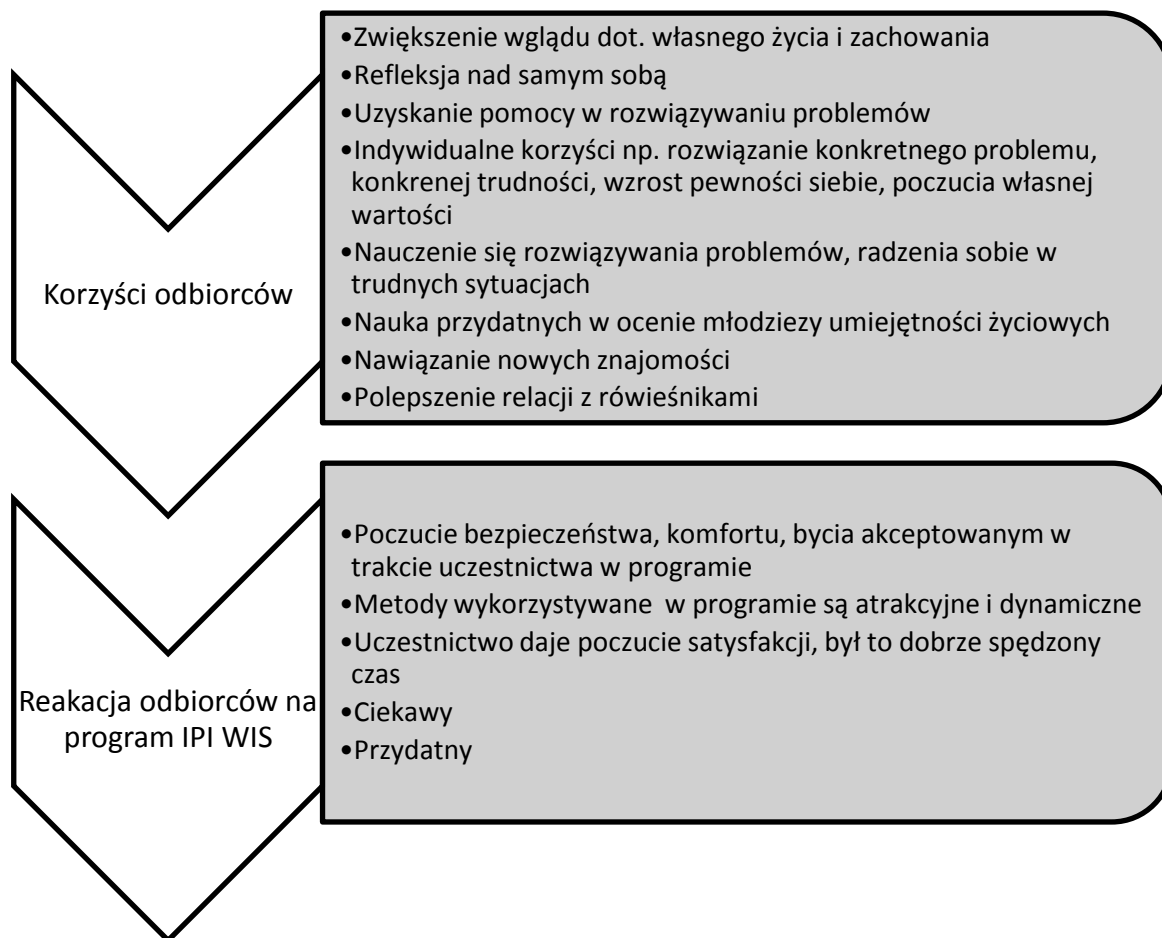
„Zajęcia były przydatne, dały mi bardzo dużo, wiele się nauczyłam o relacjach z innymi, a także o kreatywności. Miło spędziłam wolny czas”.

Tabela 12. Wybrane wypowiedzi odbiorców projektu na zdanie niedokończone „Efektem zajęć jest...”.

Efektem zajęć jest...		
Pozytywne	Neutralne	Negatywne
Dobra opinia na ich temat	–	–
Są dobre wspomnienia i nowe umiejętności	–	–
Dobre wspomnienia	–	–
Zdobycie nowych doświadczeń i umiejętności	–	–
Umiejętność radzenia sobie z problemami	–	–
To, że czuję się lepiej	–	–
Moja lepsza samoocena i zawiązanie nowych przyjaźni	–	–
Zmiana w myśleniu o sobie, lepsze relacje z innymi	–	–

<i>To, że nauczyłam się radzić ze swoimi problemami, poznałam nowe osoby i stałam się bardziej asertywna</i>	–	–
--	---	---

Udział w programie IPI WIS wywarł wymierne korzyści w funkcjonowaniu odbiorców programu, co przedstawia Rysunek 7.

Rysunek 7. Korzyści odbiorców wynikające z udziału w projekcie.

Zebrany materiał w trakcie badania ewaluacyjnego potwierdza, że projekt ma wysoką skuteczność w generowaniu korzyści dla grupy odbiorców. Odbiorcy doświadczają zmian związanych z ich funkcjonowaniem indywidualnym (wzrost poczucia własnej wartości, wzrost pewności siebie, preferowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu, rozwinięcie umiejętności samodzielnego radzenia sobie z trudnościami, wzrost asertywności, kreatywności) oraz w grupie rówieśników (polepszenie jakości relacji z rówieśnikami, rozwiązywanie problemów rówieśniczych w mniej agresywny sposób, wzrost umiejętności pracy w grupie, poszerzenie naturalnej grupy wsparcia społecznego – rówieśnicy, liderzy młodzieżowi).

Reakcja odbiorców IPI WIS jest tożsama z użytkownikami programu i liderami młodzieżowymi. Opinie użytkowników programu i liderów młodzieżowych potwierdzają również fakt, że metoda sprzyja rozwiązywaniu problemów grupy docelowej:

Jest to metoda czasochłonna, jednak myślę, że jej efekty wynagradzają poświęcony czas.

Uważam że jest to skuteczna metoda, która powinna być częściej stosowana w placówkach takich jak szkoły, świetlice środowiskowe, wszędzie gdzie są realizowane zajęcia profilaktyczne dla młodzieży.

Młodzież ma szansę na nabycie nowych, przydatnych w życiu codziennym umiejętności a także na dokonanie pewnych pozytywnych zmian we własnym postrzeganiu rzeczywistości.

W przypadku mojej grupy korzyści sprowadzają się do tego, że grupa czuła, że ktoś się nimi interesuje, co znacznie zwiększyło ich poczucie własnej wartości. Zobaczyli także jakie mają szerokie możliwości na wykorzystanie swojego wolnego czasu oraz rozwój swoich zdolności mimo tego, że czasem nie stać ich na kosztowne "wypadki".

Lepiej orientują się w swoich emocjach i uczuciach. Uczą się pozwijać problemy i radzić z codziennymi sytuacjami. Poznają lepiej samych siebie i swoich rówieśników.

Nowe doświadczenia, możliwość poznania siebie i rozwijania wewnętrznych zasobów, nawiązanie przyjaźni, podniesienie poczucia własnej wartości

Natomiast poniżej tabela przedstawia korzyści wskazywane przez drugą grupę docelową projektu tj. użytkowników IPI WIS.

Tabela 13. Korzyści wynikające ze stosowanie IPI WIS.

Dodatkowe korzyści użytkowników i liderów młodzieżowych wynikające ze stosowania IPI WIS	Jak pracowałem / am tą metodą z młodzieżą to...
Satysfakcja	<i>„Czułam, że przyniesie to pozytywne efekty”.</i>
	<i>„Bardzo cieszyło”.</i>
	<i>„Byłem ciekawy wyników i usatysfakcjonowany po”.</i>
Komfort stosowania skutecznej metody (pewność siebie)	<i>„Było mi łatwiej wyznaczyć cele zajęć dzięki wcześniej przeprowadzonej diagnozie grupy”.</i>

Dodatkowe korzyści użytkowników i liderów młodzieżowych wynikające ze stosowania IPI WIS	Jak pracowałem / am tą metodą z młodzieżą to...
	„Byłem zadowolony, że mogę dopasować działania do potrzeb grupy”.
	„Nie było problemów, chociaż momentami było trudno utrzymywać zainteresowania uczestników na wysokim poziomie”.
	„Czułam, że (metoda) jest odpowiednia dla tej grupy”.
	„Czułam się dobrze i swobodnie, wiedząc jednocześnie, że w jakiś sposób mogę im w czymś pomóc i że zajęcia, które przygotowywałyśmy z koleżanką im się podobają i ciekawią”.
Poczucie skuteczności i sprawczości	„Widać było efekty oraz pozytywne odpowiedzi na przeprowadzone działania”.
	„Byłem zadowolony, że prowadzone zajęcia odnoszą widoczny skutek”.
	„Odniosłam oczekiwane rezultaty”.
	„Czułam, że moja praca ma sens”.
Zaangażowanie i szczerze zainteresowanie sytuacją młodzieży	„Czułam się zaangażowana”.
	„Zastanawiałem się jak dużo wyniosą z tych zajęć i czy później to wykorzystają oraz, że praca indywidualna mogłaby przynieść większe korzyści”.
	„Czułam się odpowiedzialna za to, żeby wszystko się udało”.
Zdobycie nowych doświadczeń zawodowych	„Podwyższyłam swoje kwalifikacje, wzięłam udział w ciekawym i innowacyjnym projekcie, który niesie ze sobą wiele perspektyw na przyszłość”.

Dodatkowe korzyści użytkowników i liderów młodzieżowych wynikające ze stosowania IPI WIS	Jak pracowałem / am tą metodą z młodzieżą to...
Usystematyzowanie i wzbogacenie wiedzy na temat przyczyn wykluczenia młodzieży	„Korzyścią jest zdobycie nowego doświadczenia zawodowego, jak również możliwość sprawdzenia się w pracy z grupą młodzieży”.
	„Zdobycie praktyki w ramach coachingu, organizacji różnych aktywności, prowadzenia zajęć, kontaktu z różnymi organizacjami w celu realizacji założeń projektu. A to wszystko w dość ograniczonej ilości czasu, co też jest cennym doświadczeniem”.
	„Korzyścią jest poszerzenie moich kwalifikacji, przede wszystkim dotyczących spojrzenia i podejścia do profilaktyki. Te programy uwzględniają nie tylko młodzież patologiczną, ale również młodzieży z tzw. „dobrych” rodzin”.
	„Mało kto uwzględnia w działaniach profilaktycznych takie coś jak podejście pozytywne, czyli konstruując programy profilaktyczne trzeba bazować na mocnych stronach młodzieży. To jest coś, co podkreśla ten projekt i zamierzam stosować to w swojej pracy”.
	„Ten program można kierować nie tylko do młodzieży zagrożonej narkomanią czy zjawiskami znanymi od pewnego czasu, ale również do młodzieży zagrożonej wieloma innymi zjawiskami, gdyż obecnie mamy nowe zagrożenia i przyczyn wykluczenia”.
	„Podeszłam do udziału w projekcie jako do nauki i poznania nowych metod prac profilaktycznej, było to nowe ciekawe doświadczenie”.

Potwierdzeniem skuteczności testowanego produktu są również wypowiedzi użytkowników i liderów młodzieżowych prowokowane za pomocą techniki zdań niedokończonych zamieszczone w Tabeli 14.

Tabela 14. Wypowiedzi użytkowników i liderów młodzieżowych na zdanie niedokończone „Moim zdaniem ta metoda pracy z młodzieżą jest...”.

Moim zdaniem ta metoda pracy z młodzieżą jest...		
Pozytywne	Neutralne	Negatywne
<i>Dobra</i>	–	–
<i>Trafna</i>	–	–
<i>Dobra, pod warunkiem dłuższego realizowania</i>	–	–
<i>Efektywniejsza od innych standardowych metod pracy z młodzieżą</i>	–	–
<i>Skuteczna i ciekawa</i>	–	–
<i>Efektywna i przynosząca szybkie rezultaty</i>	–	–
<i>Użyteczna i może przynosić dobre efekty</i>	–	–
<i>Bardzo dobra</i>	–	–
<i>Super</i>	–	–
<i>Dobra, ponieważ jest bardziej dostosowania do potrzeb konkretnej grupy.</i>	–	–
<i>Ok, przynosi korzyści obu stronom: młodzieży poszerza horyzonty i pomaga uzyskać pewność siebie, natomiast liderom (realizatorom) pomaga zapoznać się z taką formą pracy i ugruntowaniu swojej pozycji</i>	–	–
<i>Ma duży potencjał</i>	–	–
<i>Skuteczna, jeśli się do niej dobrze przygotuje</i>	–	–

Moim zdaniem ta metoda pracy z młodzieżą jest...		
Atrakcyjna dla młodzieży ponieważ koncentruje się na pozytywnych stronach człowieka	–	–
Odpowiednio dostosowana do ich wieku	–	–
Atrakcyjna dla obydwu stron – zarówno dla młodzieży biorącej w niej udział jak i dla prowadzących	–	–
Dobra	–	–
Bardzo skuteczna nauka poprzez zabawę, współpracę w grupie	–	–
Bodźcem dla dzieciaków by szukały wielu rozwiązań w życiu	–	–
Bardziej skuteczna ponieważ młodzież bardziej do siebie słowa rówieśników niż osób starszych, przeciwko, którym się często buntuje	–	–
Skuteczna i motywująca do pracy zarówno młodzież jak i liderów	–	–
Jest ciekawa i skuteczna		
Dobra, pomaga w pracy.		
Nowością, nad którą warto pracować, aby ją udoskonalać i wdrażać w życie		
Przydatna		
Bardzo ciekawa		
Bardzo skuteczna i innowacyjna.		
Ciekawą metodą, która ma przed sobą przyszłość		

Natomiast porównując metody oddziaływań wobec młodzieży zagrożonej wykluczeniem w programie IPI WIS z innymi programami profilaktycznymi użytkownicy i liderzy młodzieżowi w większość wypowiedzieli się pozytywnie na temat IPI. Zdecydowana większość osób uczestniczących w testowaniu wskazywała na większą efektywność i innowacyjność metod IPI WIS w porównaniu z innymi metodami.

Tabela 15. Wypowiedzi osób testujących produkt finalny na zdanie niedokończone „W porównaniu z innymi metodami ta metoda jest...”.

W porównaniu z innymi metodami ta metoda jest...		
Pozytywne	Neutralne	Negatywne
<i>Lepsza, bo skłania do pracy twórczej</i>	–	–
<i>Lepsza od innych metod</i>	–	–
<i>Efektywniejsza, pozwala nawiązać lepszy kontakt z grupą</i>	–	–
<i>Bardziej wartościowa dla konkretnego odbiorcy</i>	–	–
<i>Atrakcyjna dla młodzieży</i>	–	–
<i>Innowacyjna</i>	–	–
<i>Odpowiednia do pracy z młodzieżą</i>	–	–
<i>Dobra</i>	–	–
–	<i>Porównywalna. Dobrym rozwiązaniem jest połączenie i wydłużeniem w czasie oddziaływań programu.</i>	–
<i>Nieco skuteczniejsza, choć wymaga poprawek</i>	–	–
–	–	–

W porównaniu z innymi metodami ta metoda jest...		
Mi znana	–	–
Skuteczna	–	–
Elastyczna – można ją modyfikować	–	–
–	Nie do końca dopracowana	–
Bardziej interesująca dla młodzieży	–	–
Rozwijająca	–	–
–	Nie mam porównania	–
	Nie mam porównania	–
–	Ma swoje plusy i minusy jak każda inna	–
Jest nowoczesna.	–	–
Można powiedzieć mniej inwazyjna (bo mediator nie rozwiązuje problemu lecz towarzyszy i wspiera osoby skonfliktowane) i lepiej uczy konstruktywnego radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych.	–	–
Wystarczająco dobra.	–	–
Ukierunkowana głównie na pracę rówieśniczą	–	–
–	Trudno mi ocenić	–
Niezbędnie skomplikowana, jak również się okazało nie wymaga dużego nakładu finansowego, co w obecnych czasach może okazać się wielkim atutem	–	–

W porównaniu z innymi metodami ta metoda jest...		
–	–	Pracochłonna
Nastawiona na każdego uczestnika indywidualnie, a jednocześnie uczy współpracy w zespole	–	–
Jest pełna perspektyw, dająca wytyczne do pracy nad sobą.	–	–

Najczęściej powtarzające się wypowiedzi na temat IPI WIS oceniają metodę pozytywnie. Liderzy młodzieżowi i użytkownicy uważają, że IPI jest programem:

- ✓ Trafnym.
- ✓ Efektywniejszym niż inne standardowe metody pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem.
- ✓ Efektywnym i przynoszącym szybkie rezultaty.
- ✓ Dostosowanym do potrzeb konkretnej grupy.
- ✓ Elastycznym.
- ✓ Atrakcyjnym dla młodzieży.
- ✓ Ukierunkowanym na pracę rówieśniczą.
- ✓ Wymagającym dobrego przygotowania ze strony realizatorów (wymagająca).

Należy podkreślić, że korzyści dla grupy odbiorców odnoszą się bezpośrednio do problemów, które powinien rozwiązywać produkt innowacyjny. Zmiany w zachowaniu, sposobie myślenia, przeżywania zaobserwowane u młodzieży biorącej udział w testowaniu bezpośrednio wzmacniają czynniki chroniące przed wykluczeniem społecznym, co równocześnie stanowi jeden z warunków skuteczności innowacji (por. Strategia Wdrażania Projektu Innowacyjnego Testującego IPI WIS s. 33). Natomiast użytkownicy w ramach testowania produktu zdobyli nowe doświadczenia zawodowe oraz usystematyzowali i wzbogacili wiedzę na temat przyczyn wykluczenia młodzieży, co stanowi jeden z zakładanych rezultatów projektu.

6. BENCHMARKING OGÓLNY jako ocena produktu finalnego IPI

Innowacyjność Produktu Finalnego na tle istniejących praktyk -

PODSUMOWANIE

Produkt Innowacyjny	
Brak metod do diagnozy profilaktycznej, z których mogliby korzystać Użytkownicy nie będący psychologami	Wprowadza komponent K0 Kwestionariuszem Czynników Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym do zastosowania przez szerokie spektrum Użytkowników, służący do diagnozy indywidualnej (opracowano normy!) oraz diagnozy grupowej (porównawczej)
Brak metod do monitoringu zmian u młodzieży, za pomocą których można weryfikować trafność proponowanych działań.	Komponent K0 służy także do monitorowania zmian w funkcjonowaniu młodzieży na poziomie poznawczym i behawioralnym. Pozwala na ocenę trafności oddziaływań.
Dotychczasowa diagnoza młodzieży miała charakter negatywny – praca na deficytach co wiąże się ze stygmatyzacją i unikaniem przez młodzież udziału w programach profilaktycznych na poziomie profilaktyki selektywnej.	Diagnoza pozytywna, oparta na potencjale, zasobach młodzieży. Na podstawie wyników można wnioskować zarówno o mocnych jak i słabych stronach młodzieży, ale sama konstrukcja narzędzia i charakter diagnozy nie stygmatyzuje.
Dotychczasowe programy oddziaływań są sztywne – realizowane bez możliwości dostosowania do autentycznych potrzeb młodzieży	Programy IPI 1-3 skonstruowane zostały w sposób plastyczny pozwalający na ich moderację w zależności od autentycznych potrzeb młodzieży w konkretnej lokalnej społeczności.

Programy interwencyjne skoncentrowane są na wyrównywaniu deficytów co powoduje niechęć młodzieży do uczestnictwa w nich.	IPI 1-3 oparte są na potencjale, mają charakter rozwojowy, zgodny z zainteresowaniami młodzieży co zachęca młodzież do udziału.
Programy są wyizolowane z życia społeczności lokalnej, dotyczą grup marginalizowanych.	IPI 1-3 wpisuje się w życie społeczne lokalnej społeczności, jest związany z bieżącymi wydarzeniami, pozwalają na to założenia i duża plastyczność w zastosowaniu.
Programy dotychczasowe są skierowane do wąskiej grupy młodzieży przejawiającej zachowania patologiczne	IPI 1-3 obejmuje młodzież o zróżnicowanym potencjale adaptacyjnym dzięki czemu jest możliwy przepływ kapitału, zachodzą kontrolowane procesy społecznego uczenia się.
Treść programów od wielu lat pozostaje niezmienna, młodzież poddawana jest kilkakrotnie tym samym oddziaływaniom, które w ocenie młodzieży są nieatrakcyjne.	IPI 1-3 skonstruowane zostały w oparciu o najnowsze techniki pracy z młodzieżą: coaching, mediacje rówieśnicze oraz inkubatory innowacyjności.
Województwo lubelskie charakteryzuje się niskimi zasobami ludzkimi w obszarze działań profilaktycznych/interwencyjnych. Na jednego specjalistę przypada ponad 100 młodych osób potrzebujących wsparcia.	IPI wykorzystując potencjał rówieśniczy odpowiada na braki w zasobach ludzkich.
Metodyka pracy w obszarze interwencji socjalnej - profesjonalna	Metodyka pracy w IPI 1-3 profesjonalno-rówieśnicza. Badania zagraniczne oraz polskie wskazują na wyższą skuteczność, co potwierdzone zostało także w testowaniu.

7. Ocena potencjału wdrożeniowego IPI WIS

Zebrane w niniejszym raporcie wyniki pozwalają ustalić, czy realizacja etapu testowania w projekcie zakończyła się pomyślnie. Dodatkowo dokładnie określono skuteczność proponowanego rozwiązania innowacyjnego.

Materiał zaprezentowany w tym rozdziale stanowi wynik analizy danych pochodzących z badań empirycznych prowadzonych w ramach ewaluacji. Materiał ten w kontekście prowadzonej ewaluacji umożliwi odpowiedź na pytania badawcze oraz bezpośrednie odniesienie się do celów. Analiza wyników badań ma określić innowacyjność produktów finalnych, możliwość ich wdrożenia do głównego nurtu polityki społecznej, skuteczność w rozwiązywaniu problemów grupy docelowej, replikowalność i możliwość adaptacji innych obszarach oraz stopień skomplikowania produktów finalnych. Wszystkie wyżej wymienione cechy składają się na **potencjał wdrożeniowy produktu**, który jest przedmiotem poniższych rozważań.

7.1. Weryfikacja stopnia innowacyjności produktu finalnego

Z uwagi na to, że projekt innowacyjny będący przedmiotem ewaluacji ma charakter testujący poddano testowaniu produkty finalne. Przedstawiciele grupy docelowej mieli możliwość pracy bazując na założeniach poszczególnych IPI i sprawdzając efekty ich oddziaływania w środowisku lokalnym. Ewaluacja miała za zadanie ponownie zweryfikować, czy wypracowane produkty faktycznie są lepsze, skuteczniejsze i bardziej efektywne niż stosowane dotychczas. Wnioski na temat unikatowości IPI WIS stawiane były na podstawie rzeczywistych efektów testowania co dodatkowo zwiększa ich wartość i wiarygodność.

W szczególności zwrócono uwagę badanych na kwestię innowacyjności proponowanych metod. Punkt ciężkości badań ewaluacyjnych prowadzonych na tym etapie trwania projektu dotyczył zebrania opinii o najbardziej unikatowych aspektach testowanych produktów. Weryfikacji poddano założenia wynikające z wcześniejszego etapu ewaluacji, które przedstawia poniższy rysunek.

WYMIAR FORMY WSPARCIA

- uwzględnienie wielu przyczyn wykluczenia jednocześnie
- połączenie profilaktycznego, diagnostycznego i terapeutycznego charakteru wsparcia
- kompleksowość modelu-zastosowanie pełnej strategii wdrożeniowej
- możliwość wdrożenia przez każdą instytucję
- podejście interdyscyplinarne
- podejście integralne zamiast jednoaspektowego
- proaktywność programów integralnych
- oparte na profesjonalnej wiedzy

WYMIAR PROBLEMU

- skierowanie wczesnej interwencji socjalnej do osób dotkniętych "nowymi" problemami cywilizacyjnymi
- uwzględnienie wielowymiarowości przyczyn i obszarów zagrożenia jednostki

WYMIAR GRUPY DOCELOWEJ

- uwzględnienie młodzieży zarówno z miasta jak i z terenów wiejskich
- objęcie przyczyn wykluczenia w jednym integralnym poziomie
- uwzględnienie specyfiki młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych w modelu wczesnej interwencji socjalnej;
- uwzględnienie młodzieży patologicznej oraz młodzieży z innych środowisk

Rysunek 8. Wymiary innowacyjności projektu „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim”

Kryterium unikatowości służy do oceny stopnia innowacyjności proponowanego rozwiązania. Jeżeli dotyczy ono obszaru/grupy/problemu, którym nikt inny się nie zajmuje, w którym jak dotąd nie działają żadne instrumenty – wówczas ocena będzie wyższa niż w sytuacji gdy produkt dotyczy kwestii co prawda aktualnych, ale wokół których podejmowane są liczne inicjatywy i usprawniające⁵.

⁵ A. Zajączkowska, Ewaluacja produktu projektu innowacyjnego, Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku, Gdańsk 2011

Analiza indywidualnych wywiadów pogłębionych zrealizowanych z użytkownikami projektu pozwoliła na uzyskanie wielu istotnych informacji dotyczących kwestii mających podstawowe znaczenie dla określenia potencjału wdrożeniowego produktów finalnych.

Na temat innowacyjności projektu oraz proponowanych przez niego rozwiązań szeroko wypowiadali się użytkownicy biorący udział w testowaniu i prowadzący zajęcia dla młodzieży. Ich opinie zebrano i przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 16. Opinie badanych na temat innowacyjności IPI WIS

Ocena stopnia innowacyjności IPI WIS		
Forma wsparcia	Problem	Grupa
<i>„Jestem zachwycona, że w końcu pojawiają się inicjatywy uwzględniające działania rówieśnicze, że zostają one zauważone jako wskazane i efektywne.”</i>	<i>„Projekt uwzględnia w swoim założeniu wszystkie cechy które wykluczają osoby młode a to stanowić powinno punkt odniesienia dla wszystkich działań profilaktycznych.”</i>	<i>„Moim zdaniem całe założenia projektu są innowacyjne, a w szczególności kwestia zasobów. Największy efekt zostałby uzyskany gdyby całą formułę i ideę projektu móc wykorzystać w szkole i innych instytucjach. Innowacyjny jest fakt robienia czegoś pod konkretną grupę osób bazując na ich zasobach. Ważne, że działania w projekcie są kierowane do ogółu młodzieży a nie tylko osób z tak zwanego marginesu.”</i>
<i>„Bardzo nowatorska jest współpraca z młodzieżowymi liderami, do tej pory czegoś takiego nie było. Liderzy młodzieżowi wchodzi w grupę, dzięki temu widoczne są ciekawe interakcje między uczestnikami i dużo się dzieje i to przynosi namacalne efekty.”</i>	<i>„Projekt nie ogranicza się wyłącznie do jednego problemu, ale uwzględnia możliwość dyskryminacji z wielu powodów jednocześnie.”</i>	<i>„Z reguły jest tak, że jak program profilaktyczny kieruje się do ogółu to do uczestnictwa zgłasza się jedynie młodzież wysokozasobowa. W tym projekcie uwzględniono w grupie docelowej zarówno młodzież ze środowisk patologicznych jak i młodzież nie sprawiającą problemów. To dla mnie było bardzo nowatorskie.”</i>

Ocena stopnia innowacyjności IPI WIS		
„Nowa jest forma prowadzenia zajęć i sposób podejścia do młodzieży. Jest bardzo mało programów profilaktycznych, które wydobywają z dzieci coś na plus. Jeśli nawet się pojawiają to nie ma mowy o bazowaniu na zasobach czy to własnych czy grupy. Projekt można nazwać innowacyjnym, na pewno wcześniej pojawiały się rzeczy podobne ale z pewnością nie takie jak zaproponowane w ramach tego projektu.”	Programy mają charakter innowacyjny gdyż zawierają uniwersalne założenia, które mogą obejmować nie tylko osoby wykluczone, lecz wszystkich, na których oddziałują czynniki marginalizujące.”	„Najbardziej innowacyjne w tym projekcie jest stawianie na wyrównywanie szans i na pracę opartą na pozytywnych zasobach posiadanych przez młodzież pochodzącą z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale także z tak zwanych rodzin normalnych.”
„Jak do tej pory nie spotkałam się z taką ideą jaka jest w tym projekcie. W szkołach takie podejście w ogóle nie jest znane, nie występuje a szkoda bo jest bardzo potrzebne. Pogadanki nikt nie słucha, a ta forma nie wiedzieć czemu jest powielana. Szkoły czasem wychodzą z inicjatywą i zapraszają na realizację programów profilaktycznych, które nie zakładają żadnych działań oprócz wygłaszania i powielania aspektów teoretycznych.”	„Problem sam w sobie nie jest innowacyjny. Innowacyjne jest całościowe spojrzenie na wykluczenie uwzględniające wieloaspektowe uwarunkowania zachowań ryzykownych młodzieży.”	„Największą różnicą dla mnie w porównaniu z tą materią, którą znam jest to, że zajęcia w projekcie były prowadzone przed liderów młodzieżowych. U nas w grupie najbardziej zadziałał właśnie zbliżony wiek i podobny poziom porozumienia się młodych.”
„Jestem wielkim zwolennikiem warsztatów z młodzieżą dlatego, że są oni w stanie doświadczyć wielu rzeczy. Grupa np. 10 osób, która sama coś wykonuje, wyciąga wnioski,	„Projekt jest innowacyjny gdyż daje możliwość dotarcia i udzielenia pomocy różnym grupom odbiorców poprzez zintegrowane działania. Elementem innowacyjności są nowe problemy młodzieży, dotąd pomijane, traktowane	„Metoda którą pracowałam jest bardzo dobra, szczególnie kiedy młodzież wysokozasobowa i niskozasobowa pracuje razem. Sukcesem tej metody jest konkretniej to, że przestaje się

Ocena stopnia innowacyjności IPI WIS		
<i>realizuje zadania zupełnie inaczej funkcjonuje. Najważniejsza jest forma, im ciekawsza forma, tym lepsze efekty co właśnie wystąpiło w tym projekcie."</i>	<i>bardzo zdawkowo."</i>	<i>wskazywać palcem na słabe strony młodzieży a bazuje na indywidualnym potencjale. Moim zdaniem w ogóle nie należy informować młodzieży o tym do kogo dokładnie kierowany jest projekt. Przypisanie do kategorii osób wykluczonych społecznie dla młodzieży jest stygmatyzujące i demotywuujące."</i>
<i>„Kluczem dla efektywnej profilaktyki jest bazowanie na zasobach i zaprzestanie ciągłego podkreślania deficytów, tego co złe. Bazując na zasobach pokazujemy, że nie ma człowieka absolutnie złego, że każdy ma potencjał tylko trzeba pomóc mu go odkryć. Należałoby nauczycielom pokazać nową metodę, sposób pracy, uświadamiać ich o nowych, innych sposobach wyciągania z uczniów tego co najlepsze. Warto odchodzić od sytuacji eskalacji problemów poprzez natychmiastowe informowanie rodziców, dyrekcji, kuratora. Warto popracować nad możliwością likwidowania problemów w ich zaczątku. W ramach projektu mogliśmy wykonywać działania nieszablonowe, niecodzienne."</i>	<i>„Naprzeciw nowym problemom młodych wychodzi ewaluowany projekt, który swe działania koncentruje na stworzeniu innowacyjnych narzędzi umożliwiających poznanie, realne oddziaływanie i ograniczenie czynników powodujących zjawisko wykluczenia społecznego."</i>	<i>„Bardzo innowacyjna jest formuła, w której uwzględniono rolę lidera dorosłego oraz lidera młodzieżowego a także młodzież z różnych środowisk jako grupę docelową."</i>
<i>„Kluczem dla efektywnej profilaktyki jest poznanie</i>		<i>„Szczególną nowością dla mnie jest to, że ktoś próbuje zbadać</i>

Ocena stopnia innowacyjności IPI WIS		
<i>potrzeb, historii, zasobów grupy docelowej. Taka była baza projektu i dla mnie było to innowacyjne. Myślę, że przełoży się to na efekty. Mogę również dodać, że zajęcia prowadzone przeze mnie i liderki również cechowały się innowacyjnością i dotyczyły wszystkich innowacyjnych umiejętności adekwatnych do poziomu rozwoju intelektualnego młodzieży.”</i>		<i>skuteczność stosowanych metod do pracy z młodzieżą z różnych środowisk. W życiu podejmuje się mnóstwo działań, jednak nikt nie pyta o ich skuteczność. Natomiast badanie efektów oddziaływania jakiejś metody jest moim zdaniem bardzo potrzebne.”</i>

Ogólna opinia badanych na temat projektu była zdecydowanie pozytywna, a innowacyjność tego przedsięwzięcia nie została zanegowana.

W trakcie wywiadów użytkownicy wskazywali na wiele elementów, z którymi jak dotąd się nie spotkali, a którym przypisują duże zaufanie i efektywność. Entuzjastycznie wypowiadano się o współpracy z liderami młodzieżowymi i ich znaczącej roli w projekcie ale także o efektach jakie udało się uzyskać niekiedy w bardzo krótkim czasie.

W trakcie badania jakościowego posłużono się dodatkowo elementem ilościowym w postaci karty oceny innowacyjności. Każdy uczestnik wywiadu miał za zadanie określić na skali, który z przedstawionych wymiarów uznaje za najbardziej nowatorski w kontekście przebiegu testowania w jego grupie. Wyniki z tego elementu pokrywały się z treściami uzyskiwanymi w trakcie wywiadów.

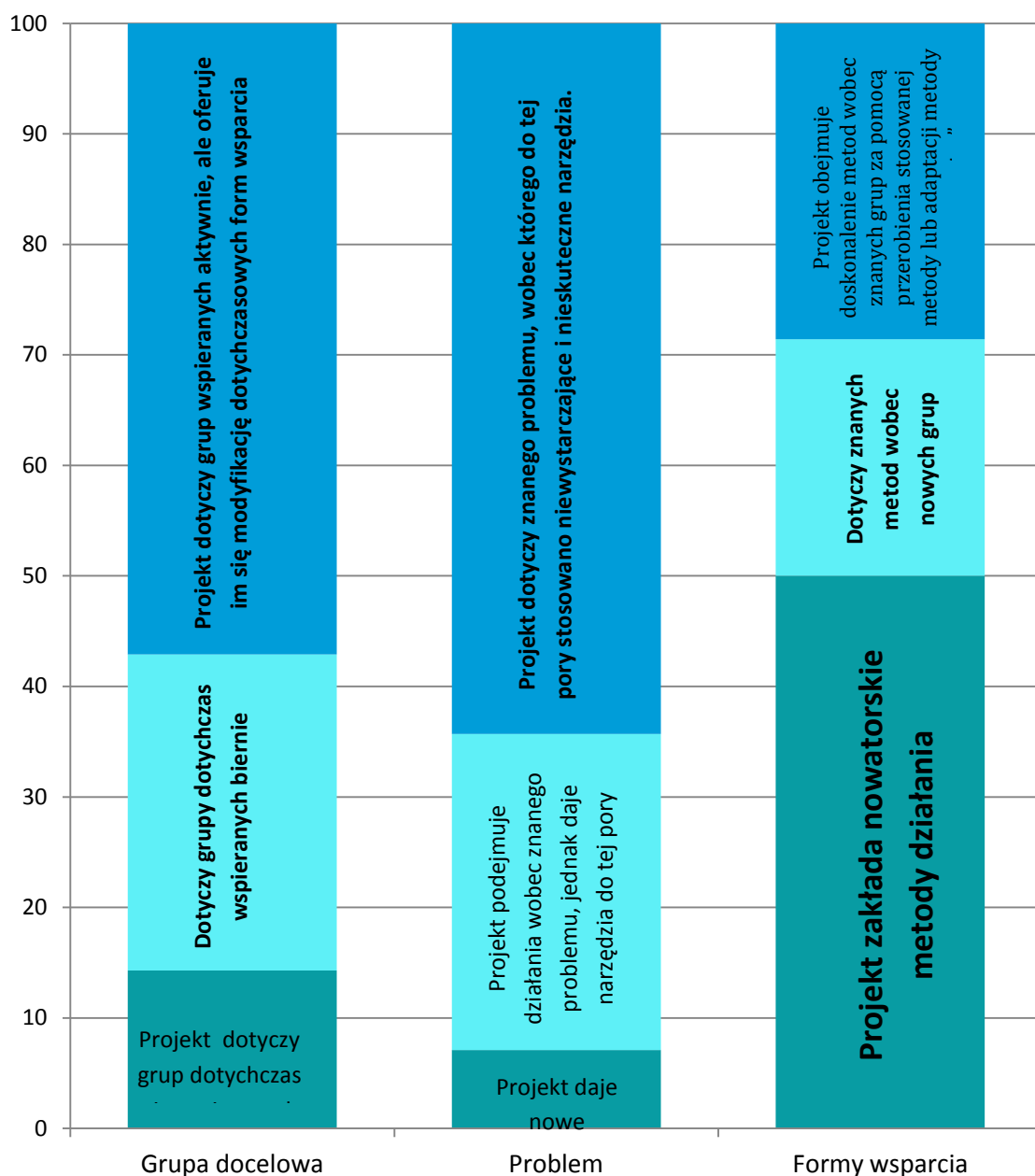
Najlepiej pod kątem innowacyjności zostały ocenione formy wsparcia proponowane przez projekt, które wykorzystywano w trakcie zajęć. Największą trudność sprawiła badanym ocena wymiaru innowacyjności problemu podjętego przez projekt. Z uwagi na charakter pracy, duże doświadczenie użytkowników w pracy z młodzieżą oraz posiadane wykształcenie nie uznano wykluczenia społecznego za problem zupełnie nowatorski. Użytkownicy w większości zdecydowali, że sam problem jest dość znany, brakuje natomiast skutecznych narzędzi aby mu skutecznie przeciwdziałać.

Za najbardziej nowatorski element uznano kwestionariusz zasobów znany jako Komponent K0. Narzędzie służące do pomiaru poziomu zasobów uznano za adekwatne rozwiązanie w rozumieniu dopasowania do potrzeb grupy docelowej. Jego innowacyjność wynika przede wszystkim z idei wyłonienia wysokich zasobów z osób zagrożonych marginalizacją, które z kolei stają się instrumentem do budowania własnego potencjału.

Poniżej zaprezentowano wyniki uzyskane z tego elementu badania.

Tabela 17. Karta oceny innowacyjności

Wymiar innowacyjności	Skala innowacyjności projektu		
	Grupy dotychczas niewspierane, pomijane, wykluczone	Grupy dotychczas wspierane biernie	Grupy wspierane aktywnie, ale oferuje im się modyfikację dotychczasowych form wsparcia
Grupa docelowa	14,3	28,6	57,1
	Nowy problem – brak narzędzi interwencji a projekt daje te narzędzia	Znany problem – brak narzędzi interwencji a projekt daje te narzędzia	Znany problem – niewystarczające narzędzia, nieskuteczne narzędzia
Problem	7,1	28,6	64,3
	Nowatorskie metody działania	Znane metody wobec nowych grup	Doskonalenie metod wobec tych samych grupy – przerobienie stosowanej metody lub adaptacja metody z „zewnątrz”
Formy wsparcia	50	21,4	28,6

Rysunek 9. Rozkład procentowy odpowiedzi dotyczących trzech wymiarów innowacyjności

W ogólnej ocenie użytkownicy uznali, że zasadne jest mówienie o innowacyjności form wsparcia w projekcie. Przyczyną bardziej krytycznej oceny samego problemu i grupy docelowej jest fakt styczności użytkowników w pracy zawodowej zarówno z tematem wykluczenia społecznego jak i z grupą osób zmarginalizowanych. Wyniki badań przekładające się na ocenę innowacyjności były zindywidualizowane i subiektywne. Punktem odniesienia się każdej osoby było własne doświadczenie i uwzględnianie własnych sposobów i metod pracy z młodzieżą. Niska skuteczność podejmowanych działań w pracy zawodowej znacząco zaburzyła i wpłynęła na ocenę

nowatorstwa w projekcie. Dominował pogląd o braku skutecznych inicjatyw mających na celu pomóc konkretnej grupie w kontekście problemu wykluczenia społecznego co przełożyło się na ocenę innowacyjności tych aspektów w projekcie.

Biorąc jednak pod uwagę indywidualne rozmowy prowadzone z każdym z użytkowników jednoznacznie stwierdza się, że nie poddawali oni w większą wątpliwość żadnego z wymiarów innowacyjności.

Potwierdzeniem dla zachowania innowacyjności we wszystkich trzech wymiarach są kolejno odpowiedzi liderów młodzieżowych.

Ogólna opinia badanych na temat projektu była pozytywna, wskazywali oni na jego skuteczność, użyteczność i różnice w odniesieniu do dotychczas poznanych metod pracy z młodzieżą. Każda z poniższych odpowiedzi znajduje swoją reprezentację w konkretnym wymiarze innowacyjności.

Tabela 18. Test niedokończonych zdań - liderzy młodzieżowi

Wybrałby / abym tę metodę do...		
Pozytywne	Neutralne	Negatywne
<i>Pracy z każdą młodzieżą w szkole</i>	–	–
<i>Ewentualnej pracy z młodzieżą</i>	–	–
<i>Pracy z młodzieżą niezaradną, niepotrafiącą wykorzystywać swoich atutów</i>	–	–
<i>Przeprowadzania zajęć profilaktycznych w różnych środowiskach</i>	–	–
<i>Prowadzenia zajęć z młodzieżą od gimnazjum lub z dorosłymi</i>	–	–
<i>Pracy z młodzieżą „niskozasobową”</i>	–	–
<i>Poszerzenia wiedzy i świadomości o sobie u młodzieży</i>	–	–

Wybrałby / abym tę metodę do...		
Pracy z młodzieżą	–	–
Zmiany życia ludzi młodych	–	–
Pracy z określoną grupą, która pełniłaby określone warunki, ponieważ metoda jest dopasowana do konkretnych potrzeb	–	–
Współpracy z młodzieżą, która jest chętna, aby rozwijać swoje możliwości i poznać różnorodne techniki, aby to osiągnąć	–	–
Pracy z młodzieżą mającą trudności z wykorzystaniem swoich zasobów	–	–
Pomocy w dalszym rozwoju młodzieży	–	–
Pracy z ludźmi (bez względu na wiek)	–	–
Dalszej pracy z młodzieżą	–	–
Pracy z młodzieżą – nie tylko z tzw. „trudną młodzieżą”, ale także do urozmaicenia zajęć lekcyjnych w szkołach	–	–
Pracy zarówno w grupach wymagających wsparcia jak i uczniów zdolnych	–	–
Pracy z młodzieżą pochodzącą ze środowisk patologicznych	–	–
Rozwijania abstrakcyjnego myślenia	–	–
Pracy z młodzieżą mającą problemy z uzależnieniem	–	–
Pracy nie tylko z młodzieżą, ale ze wszystkimi grupami zagrożonymi wykluczeniem	–	–

Powyższa tabela przedstawia odpowiedzi liderów młodzieżowych na jedno ze zdarzeń niedokończonych wykorzystanych do ujawnienia postaw dotyczących przydatności testowanego produktu. Wszyscy liderzy **pozytywnie odnieśli się do możliwości metody IPI**. Wskazywali, że użyliby metody IPI do pracy przede wszystkim z młodzieżą. Jednak podkreślali, że wypracowany model mógłby być wykorzystywany w pracy z młodzieżą tzw. trudną, a także z młodzieżą niesprawiającą trudności wychowawczych. Pojawiały się opinie, że formy pracy zaproponowane przez projekt mają charakter uniwersalny i mogą być źródłem rozwiązywania wielu problemów osób w różnym wieku.

Liderzy młodzieżowi uczestnicząc w procesie testowania zidentyfikowali wiele mocnych i słabych stron stosowanych metod, które przedstawia kolejna tabela.

Tabela 19. Mocne i słabe strony metody IPI - liderzy młodzieżowi

Słabą stroną tej metody jest...	Mocną stroną tej metody jest...
<i>Czas realizacji</i>	<i>Poczucie naturalności</i>
<i>To, że nie zawsze lider młodzieżowy jest respektowany przez grupę</i>	<i>To, że młodzieży trudnej łatwiej jest nawiązać kontakt z liderem młodzieżowym niż z osobą dorosłą</i>
<i>Przeprowadzania zajęć w czasie lekcji</i>	<i>Nieduża różnica wieku między liderami młodzieżowymi a odbiorcami programu (ułatwia to nawiązanie kontaktu)</i>
<i>Ilość czasu, jaka jest potrzeba na realizację</i>	<i>Możliwość poznania uczestników i zobaczenia zmian, które zaszły w nich podczas programu</i>
<i>Konieczne odpowiednie przygotowanie liderów (muszą dysponować dużą wiedzą)</i>	<i>Interesująca forma zajęć oraz jasny sposób ewaluacji</i>
<i>Krótki czas realizacji, możliwość pracy tylko z mniejszą grupą – zawężone oddziaływanie</i>	<i>Kontakt rówieśniczy między uczestnikami a liderami</i>
<i>Krótki czas realizacji</i>	<i>To, że zapewnia dobry kontakt z młodzieżą</i>
<i>Konieczność przygotowania liderów młodzieżowych</i>	<i>Praca z dziećmi i ich nauka</i>

<i>Słabe przygotowanie liderów – powinni być więcej szkoleni</i>	<i>Liderzy młodzieżowi i zaplecze ekspertów</i>
<i>Brak jej uniwersalności</i>	<i>Uzyskanie kontaktu z młodzieżą, którego prawdopodobnie nie mogłaby uzyskać osoba dorosła, przez kontakt formalny, Metoda opera się bardziej na relacjach rówieśniczych</i>
<i>Ograniczenie czasowe</i>	<i>Bezpośredni kontakt z grupą do której kierowane są oddziaływania</i>
<i>Krótki czas oddziaływań</i>	<i>Możliwość wieloprofilowego oddziaływania na młodzież</i>
<i>Mała liczba osób uczestniczących na zajęciach</i>	<i>To, że wspomaga rozwój i pozwala na otwarcie się, zmianę samego siebie, wskazuje kierunek pracy</i>
<i>Skupianie się głównie na jednym aspekcie – twórczości, innowacyjności a właściwie pomijanie innych</i>	<i>Pobudzanie odbiorców do twórczości oraz pozytywnego myślenia</i>
<i>Nie ma słabej strony</i>	<i>Mała różnica wieku między liderem młodzieżowym a odbiorcami</i>
<i>Trudno powiedzieć</i>	<i>Rozwijanie zasobów posiadanych przez młodzież i rozwijanie ich twórczego myślenia</i>
<i>Brak doświadczenia osób prowadzących zajęcia</i>	<i>Możliwość rozwoju kreatywności, ośmielenie, nabranie odwagi do działania</i>
	<i>Formy pracy polegające na współpracy z grupą, wsparciu osób, nauka przez zabawę</i>
	<i>To, że uczy twórczego myślenia i można ją dopasować do każdego wieku odbiorcy</i>
	<i>Podobny wiek, dzięki czemu lepiej prowadzący znają środowisko, ponieważ w nim przebywają i na bieżąco przeżywają podobne trudności</i>

Najmocniejszą stroną IPI, jak podkreślano, jest idea rówieśniczego wsparcia – młodzieżowi liderzy. Zebrany materiał podkreśla, że:

- młodzieżowi liderzy cieszą się zaufaniem i uznaniem ze strony odbiorców projektu;
- młodzieżowi liderzy wykazują predyspozycje do pracy z grupą, tzn. z łatwością nawiązują kontakty, są pozytywnie nastawieni do świata i ludzi;
- są to osoby otwarte na zdobywanie nowej wiedzy i umiejętności.

Z kolei użytkownicy wskazywali na następujące obszary uzasadniające włączanie liderów młodzieżowych do działań profilaktycznych:

- **Względy rozwojowe nastolatków.** Okres adolescencji charakteryzuje się między innymi procesem odchodzenia od rodziny, oraz wzrastającą rolą rówieśników i ich wpływów. Młodzi ludzie przejmują określone wartości, postawy i zachowania od swoich rówieśników i osób w podobnym wieku. Liderzy młodzieżowi są, więc skuteczni w dostarczaniu konstruktywnych wzorców i odrzucania działań destrukcyjnych i aspołecznych.
- **Rozwój osobisty liderów.** Głównie osobistą satysfakcję i doświadczenia przydatne w dalszym życiu i pracy zawodowej.

Opinie na temat zasadności zastosowania idei rówieśniczego wsparcia oraz skutecznego jej wykorzystania pojawiały się bardzo często:

„Kontakt liderów młodzieżowych z grupą młodych ludzi jest innowacyjnym pomysłem. Daje szansę młodym ludziom uczenia się od siebie i traktowania siebie nawzajem na poważnie. Każda ze stron uczy się czegoś nowego. Zajęcia nie są schematyczne, kładą nacisk na tzw. kompetencje miękkie. Metoda warsztatowa była nową dla młodzieży uczącej się w technikum, ale sprawdziła się, ponieważ sprzyjała dobrej współpracy, nawiązaniu relacji, poznaniu siebie, nabyciu nowych umiejętności i doświadczeń.”

„Wydaje mi się, że na oparciu pracy na zasobach w celu podniesienia poziomu obszarów deficytowych, a także na wprowadzeniu głównego nacisku na pracę i udział liderów młodzieżowych, którzy pracując z grupą są w stanie pokazać różnego rodzaju możliwości rozwoju, dodatkowo nie wymagające dużego nakładu finansowego.”

*„Sama pierwszy raz spotykałam się z ideą coachingu i liderstwa rówieśniczego. **Uważam, że w tej metodzie tkwi niezwykle potencjał.** Młodzież i liderzy nie są odseparowani niewidzialną barierą wieku co pozwala na lepsze oddziaływanie poprzez metodę coachingu.”*

„Praca w małym zespole, dużo godzin zajęć, metoda warsztatowa, nacisk na indywidualność i praca zespołowa. Uważam że jest to bardzo dobra i owocna innowacyjność tej metody.”

*„Wydaje mi się, że **innowacyjne w tym programie było wykorzystanie takich metod, które aktywizowały grupę,** nie ograniczały się do siedzenia 8 godzin na krześle i słuchania wykładów ale takie, które pokazywały, że jeśli coś chcemy zrobić, to wystarczy tylko chęci, bo jest dookoła tej młodzieży tyle możliwości, za które często wcale nie muszą płacić a które pozwolą im aktywnie zagospodarować swój czas i rozwijać swoje pasje.”*

„Przypisuje przymiot innowacyjności przeprowadzanej bardzo szczegółowej diagnozie, która powinna stanowić podstawę wszelkiego rodzaju działań profilaktycznych.”

Po etapie testowania wśród przedstawicieli grupy docelowej widoczne jest zainteresowanie oraz przekonanie o skuteczności podejścia innowacyjnego w porównaniu z stosowaną dotychczas praktyką. Metoda IPI odpowiada na realne potrzeby młodzieży i zdaniem badanych stanowi to o jej potencjale.

Powyższe informacje stanowiące o wysokim stopniu innowacyjności metody IPI zebrane w trakcie ewaluacji prowadzonej w trakcie i po zakończeniu testowania zdecydowano się zestawić z założeniami dotyczącymi definicji innowacyjności przedstawionymi w Strategii Wdrażania Projektu Innowacyjnego Testującego – „Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim.”

Porównano założenia Strategii z materiałem z badań empirycznych a wyniki przedstawiono poniżej.

Tabela 20. Ocena zgodności wystąpienia danego elementu innowacyjnego w badaniu ze Strategią Wdrażania Projektu Innowacyjnego Testującego

Najważniejsze elementy innowacyjności projektu wskazane w Strategii Wdrażania Projektu Innowacyjnego testującego ⁶	Ocena zgodności elementów innowacyjności wskazanych w Strategii z wynikami badania	Grupa wskazująca na innowacyjność
<i>„Nowe elementy teoretycznej wizji i sprawdzonej wiedzy i metodologii w porównaniu do dotychczas stosowanych w tej problematyce.”</i>	Wskazano	Użytkownicy
<i>„Nowatorskie jest spojrzenie i traktowanie beneficjentów nie jako otrzymujących/biorących oferowaną pomoc/opiekę z zewnętrznych źródeł ale jako podmiot, aktywny „aktor” działań, który aktywizuje potencjalne zasoby osobiste aby chronić się przed wykluczeniem.”</i>	Wskazano	Użytkownicy Liderzy młodzieżowi
<i>„Zindywidualizowane podejście do zagrożonych wykluczeniem społecznym ze zróżnicowaniem na młodzież z normalnych szkół i młodzież z zakładów opiekuńczych.”</i>	Wskazano	Użytkownicy Liderzy młodzieżowi
<i>„Zadaniowa forma pracy z beneficjentami przez nadawanie im określonej roli wykonawczej, co oznacza odpowiedzialne wykonanie zadania - od zainicjowania do finału. Dokonuje się tu uczenie reguł przez działanie.”</i>	Wskazano	Użytkownicy Liderzy młodzieżowi
<i>„Zastosowanie psychologicznej teorii zachowań celowych obejmującej konstruowanie osobistej przyszłościowej perspektywy czasowej.”</i>	Wskazano	Użytkownicy
<i>„Wykorzystanie rówieśniczych autorytetów a więc bliskich wiekowo uczniów, którzy mimo podobnych (takich samych) przeciwności odnieśli w życiu sukces dzięki własnej wytężonej pracy; może przy pomocy wychowawców.”</i>	Wskazano	Użytkownicy Liderzy młodzieżowi

⁶ Strategia Wdrażania Projektu Innowacyjnego Testującego, Opis innowacji w tym produktu finalnego, Lublin 2011, s. 23-25

Najważniejsze elementy innowacyjności projektu wskazane w Strategii Wdrażania Projektu Innowacyjnego testującego ⁶	Ocena zgodności elementów innowacyjności wskazanych w Strategii z wynikami badania	Grupa wskazująca na innowacyjność
		Odbiorcy - młodzież
<i>„Program ma w zamiarze włączenie wielu wykonawców i wspierających od urzędów samorządowych, poprzez organizacje samorządowe do osób prywatnych, osób modelowych (autorytetów), które poprzez własny wysiłek i wytrwałość coś w życiu osiągnęły, realizując tym samym postawione sobie kiedyś (w młodości) ambitne cele.”</i>	Wskazano	Użytkownicy
<i>„Dynamiczna, niezwiązana lokalowo czy administracyjnie struktura.”</i>	Wskazano	Użytkownicy
<i>„Innowacyjność polega także na możliwości trafnego doboru beneficjentów IPI3. Trafność doboru wynika z możliwości zastosowania dwóch metod selekcyjnych: Maudsley Addiction Profile (MAP) J. Marsdena, D. Stewarda, D. Besta oraz Kwestionariusza Zasobów Przystosowawczych Młodzieży.”</i>	Wskazano	Użytkownicy

Analiza zebranego materiału badawczego dostarcza przesłanek pozwalających na wysoką ocenę stopnia innowacyjności IPI WIS. Uwzględniając wszystkie aspekty wyróżniające IPI WIS spośród dotychczas istniejących rozwiązań można uznać, że jest to w wysokim stopniu nowe, unikalne i kreatywne rozwiązanie, na które jest zapotrzebowanie wśród grup docelowych.

Jednym z podstawowych wymiarów innowacyjności okazała się być forma wsparcia, przez którą badani w największym stopniu rozumieli kwestionariusz zasobów. Ewaluacja wykazała także, że grupa do której skierowane jest narzędzie stanowi kolejny wymiar innowacyjności. Głównie wskazywano na fakt, że jest to młodzież z różnych środowisk oraz, że w grupie docelowej znalazło się miejsce dla młodych osób ze szkół ponadgimnazjalnych.

Unikatowość IPI WIS przejawia się w wymiarze grupy odbiorców, jak i użytkowników. Metody IPI mogą być stosowane zarówno przez psychologów jak i przez doświadczonych i przeszkolonych doradców zawodowych, pedagogów i osób które nie posiadają wykształcenia psychologicznego, co w przypadku stosowania standardowych testów psychologicznych nie jest możliwe.

7.2. Ocena stopnia skomplikowania i możliwości zastosowania (adaptacyjności) produktu finalnego

Przedmiotem rozważań tej części raportu jest:

- **kryterium stopnia skomplikowania** rozumiane jako łatwość zastosowania wypracowanych produktów przez docelowych użytkowników i odbiorców;
- **ocena możliwości zastosowania produktu** przez użytkowników – kryterium możliwości zastosowania zwane również replikowalnością lub adaptacyjnością. Według kryterium możliwości zastosowania ocenie podlegają skala zmian prawnych i/lub organizacyjnych, niezbędnych do wdrożenia produktu.

Zgodnie z oceną użytkowników stosowanie metod IPI oraz jakość otrzymanych materiałów instruktażowych dotyczących każdej metody była wysoka, a przekaz okazał się czytelny. Sposób prezentacji problematyki dotyczącej istoty projektu i innowacyjnych rozwiązań został oceniony bardzo wysoko. Pozytywne zdanie użytkownicy mieli także o użyteczności metod, którą uznali za wysoką oraz o kompletności informacji potrzebnych dla ich stosowania. Największe zastrzeżenia budziły szkolenia wprowadzające i instruktażowe, które nie odpowiadały w pełni na potrzeby uczestników.

Łatwy w zastosowaniu nie okazał się być również kwestionariusz zasobów - Narzędzie i metodologia wielowymiarowej i wieloczynnikowej diagnozy przyczyn i obszarów zagrożenia jednostki wykluczonej społecznie jako narzędzie komplementarne do PI, PII, PIII i warunkujący ich stworzenie. **U uczniów pojawiał się opór wynikający z niezrozumienia celu badania i drażliwości pytań, użytkownikom najwięcej problemów sprawiło obliczanie wyników oraz zachęcanie uczniów do rzetelnego wypełniania. Pojawiały się liczne uwagi dotyczące sposobu sformułowania niektórych zadań, nieadekwatności całego kwestionariusza do wieku i poziomu intelektualnego niektórych uczniów co zdaniem użytkowników w głównej mierze zaprzecza uniwersalnemu charakterowi metody.**

W trakcie badań jakościowych prowadzonych w ramach ewaluacji poproszono użytkowników i liderów młodzieżowych o ocenę stopnia łatwości zastosowania danej metody IPI w pracy z młodzieżą. Wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 21. Ocena stopnia łatwości zastosowania metody IPI

Jak Pan/Pani oceniałaby stopień łatwości zastosowania danej metody w pracy z młodzieżą?	Zdecydowanie łatwa	Raczej łatwa	Ani łatwa ani trudna	Raczej trudna	zdecydowanie trudna
Użytkownicy	3	4	-	9	1
Liderzy Młodzieżowi	-	6	1	4	-

Na podstawie powyższych wyników widać, że przez większość użytkowników metoda IPI uznana została za trudną w zastosowaniu. Na podstawie obserwacji zauważono, że bardzo często osoby badane utożsamiały metodę z kwestionariuszem zasobów, który stanowił dla nich główny punkt odniesienia. **Oceniając łatwość zastosowania sugerowali się trudnościami, jakie implikował obszerny kwestionariusz co bezpośrednio przekładało się na przyznawane oceny. Wspominali oni o żmudnym i długotrwałym procesie zliczania wyników oraz o dość skomplikowanej strukturze narzędzia.** W trakcie rozmowy przyznawali oni jednak, że praca poszczególnymi metodami nie sprawiała im większych problemów. Metody mogły być wykorzystywane do pracy w grupach, pracy warsztatowej niezależnie od miejsca odbywania się zajęć.

Liderzy młodzieżowi przyznawali stosunkowo lepsze oceny. Wynikało to w głównej mierze z faktu, że jak sami podkreślali znakomicie czuli się w grupach, w których pracowali, a młodzież była aktywna i dość zaangażowana w zajęcia. Nie wypowiadali się obszernie na temat samego narzędzia gdyż ich rola ograniczała się do kontroli młodzieży podczas wypełniania i udzielania ewentualnych konsultacji gdy pojawiały się trudności. Nie byli oni ponadto zaangażowani w proces analizy i interpretacji wyników uzyskanych w trakcie poszczególnych etapów testowania.

Liderzy młodzieżowi szczególnie podkreślali rolę szkoleń i instruktażu przygotowujących do prowadzenia zajęć z młodzieżą. Uznali zgodnie ten element jak również wsparcie otrzymywane

przez liderów dorosłych za kluczowy i jednocześnie determinujący jakość późniejszej współpracy i uzyskiwanych efektów.

Argumentem potwierdzającym konieczność położenia większego nacisku na szkolenie liderów młodzieżowych mogą być następujące pytania i odpowiedzi z wywiadów i ankiet:

Jak ocenia Pani wsparcie oferowane przez liderów dorosłych?

„Uważam, że mogłaby być lepsze.”

„Dość dobrze, choć mogliby się wykazać większą kreatywnością z jednej strony, a z drugiej lepszymi zdolnościami organizacyjnymi.”

„Liderzy byli pomocni i zaangażowani – lepiej nie mogło się nam trafić. Współpraca bez zastrzeżeń.”

„W przypadku naszej grupy Użytkownik był chętny do współpracy przy omawianiu wyników ankiet, a także ogólnym planowaniu programu. Później jednak Użytkownik zostawił nam swobodę działania. Ogólnie poradziłyśmy sobie, lecz czasem Użytkownika trochę brakowało. Być może jednak wywołane to było nie postawą Użytkownika, a sprzecznością informacji jakie dostaliśmy my i Użytkownik co do podziału obowiązków.”

„Na początku lider dorosły (przedstawiony nam jako użytkownik naszej grupy) wykazywał inicjatywę, pytał się w jakim zakresie potrzebujemy pomoc itp. Później kiedy zauważył, że same przejmujemy wiele obowiązków wycofał się nieco. Czasem brakowało nam jego wsparcia nawet w formie obecności na niektórych zajęciach z grupą, ale ogólnie była to dobra współpraca.”

„Lider dorosły dawał duże wsparcie liderom i pomagał rozwiązywać nam problemy.”

„Bardzo dobre.”

Jakiego rodzaju wsparcia oczekiwała Pani w większym stopniu?

„Większa pomoc merytoryczna.”

„Trudno to nazwać wsparciem jednak oczekiwałam lepszej (tzn. podanej w rzeczowy i sprecyzowany sposób informacji co do celów naszych działań) organizacji pracy na szczeblu lider młodzieżowy – lider dorosły. Na początku pracy przepływ informacji co do działań zakładanych w projekcie nie był dla mnie jasny, było w tym trochę chaosu, jednak problem ten rozwiązałyśmy za pomocą rozmów dotyczących wzajemnych oczekiwań, konsultacji i ustalenia zasad naszej współpracy.”

„Finansowego i dojazdowego.”

„Może obecności na zajęciach. A także łatwiejszych procedur załatwiania materiałów potrzebnych na zajęcia.”

„Jak wcześniej wspomniałam, nawet obecność na zajęciach byłaby mile widziana. Wtedy i grupa mogłaby inaczej pracować i my nie obawiałybyśmy się, że gdyby się coś stało mogłybyśmy nie podołać.”

Wsparcie merytoryczne i szkoleniowe przed przystąpieniem do pracy z młodzieżą.

„Finansowego.”

„Większej koordynacji działań, dużo istotnych rzeczy odnośnie projektu przekazywanych było w ostatniej chwili.”

Jaki rodzaj wsparcia był dla Pani najmniej przydatny?

„Bezpośrednie angażowanie się w zajęcia.”

„Podczas prowadzenia zajęć aktywność lidera dorosłego nie była niezbędna. Takie wsparcie okazało się dla mnie najmniej przydatne.”

„Każde wsparcie było przydatne i potrzebne: merytoryczne, psychiczne, emocjonalne, informacyjne.”

„Każde wsparcie było przydatne.”

„Każdy rodzaj wsparcia był przydatny, choć jak już wspomniałam z wieloma sprawami radziłyśmy sobie z koleżanką same.”

„Powieм tak, to wsparcie którego nam brakowało zupełnie by wystarczyło. W pozostałych kwestiach radziłyśmy sobie bardzo dobrze.”

„Każdy rodzaj otrzymanego wsparcia był dla mnie istotny być może dlatego, że pierwszy raz brałam udział w tego typu projekcie.”

„Wszystkie były przydatne.”

Odbiorcy testowania nie zostali objęci powyższym elementem badawczym. Jednak w trakcie wywiadów zapytano ich o odbiór kwestionariusza zasobów. Zadeklarowali, że test był trudny, doprowadzał ich do irytacji gdyż nie rozumieli poszczególnych twierdzeń, dodatkowo zawierał bardzo osobiste pytania.

Na podstawie wywiadów z użytkownikami odpowiedzialnymi za testowanie produktu finalnego wnioskuje się, że łatwość zastosowania wypracowanych narzędzi jest średnia - co może, ale nie musi, dobrze rokować dla jego szybkiej implementacji na szeroką skalę wśród grupy docelowej.

Na produkt finalny składa się kilka elementów (produktów pośrednich). Z jednej strony udowadnia to kompleksowość przygotowanego rozwiązania z drugiej zaś strony zwiększa stopień skomplikowania produktu i jego użytkowania.

Metoda IPI i komponent K0 wydaje się być dość skomplikowany i trudny do samodzielnego zastosowania przez użytkownika w szczególności nie posiadającego wykształcenia psychologicznego, zwłaszcza bez szkoleń i instruktażu. Zastosowanie IPI WIS wymaga wprowadzenia wielu specyficznych działań związanych z jego wdrożeniem, wymaga szerszej skali szkoleń i innych przygotowań użytkowników. Kwestionariusz zasobów napisany jest dość skomplikowanym, naukowym, psychologicznym językiem. Potencjalny odbiorca w wieku 15-19 lat ma problem ze zrozumieniem większej części kwestionariusza oraz ze względu na długość z rzetelnym wypełnieniem.

Kolejno wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że IPI WIS cechuje duża podatność na powielanie przez inne podmioty, w innych warunkach.

Zdaniem badanych model można adaptować do lokalnych warunków, co zapewnia jego wysoką replikowalność. Możliwości zastosowania przez użytkowników są potencjalnie dość duże co potwierdzają wyniki badania jakościowego.

Wszyscy badani użytkownicy na poniższe pytania odpowiedzieli twierdząco.

- Czy użytkownicy chcieliby stosować daną metodę w pracy zawodowej na chwilę obecną?
- Czy użytkownicy chcieliby stosować daną metodę w pracy zawodowej kiedy zostanie ona dopracowana/ w wersji finalnej?
- Czy możliwe jest stosowanie danej metody w otoczeniu prawnym i organizacyjnym użytkowników?

Poniżej przedstawiono szerzej opinie użytkowników na temat możliwości adaptacji metod IPI w ich miejscach pracy.

Tabela 22. Opinie na temat możliwości adaptacji metod IPI w miejscu pracy użytkowników

Miejsca pracy użytkowników	Opinie
■ Specjalistyczna poradnia dla rodzin ■ Zespół szkół Ponadgimnazjalnych ■ Szkoła Podstawowa ■ Rodzinny dom dziecka ■ Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna ■ Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji ■ Liceum Ogólnokształcące ■ Uczelnia Wyższe ■ Sąd Rejonowy	<i>Nasza dyrekcja jest bardzo otwarta na takie nowe działania, w których tkwi potencjał i widzę dużą szansę na adaptowanie metod proponowanych przez projekt</i>
	<i>„Bardzo się cieszę, że powstaje narzędzie do badania zasobów i że jest szansa na wprowadzenie go w obieg. W naszej placówce bardzo brakuje narzędzia do dobrej diagnozy.”</i>
	<i>„My jako organizacja pozarządowa musimy ciągle szukać nowych metod. Dlatego jesteśmy bardzo zainteresowani nowościami, chcielibyśmy nawiązać współpracę w zakresie nowych metod z ich twórcami.”</i>
	<i>„Kiedyś było tak, że wygrywaliśmy granty i mogliśmy realizować autorski program oparty na edukacji, warsztatach i działaniach na rzecz czegoś – ale to</i>

Miejsca pracy użytkowników	Opinie
	<i>było rzecz jednorazowa. A teraz gdyby te innowacyjne metody zostały wprowadzone jako stały punkt programu to byłoby dobre i dla uczniów i nauczycieli."</i>
	<i>„Jeżeli testowanie będzie miało wynik pozytywny to myślę, że jak najbardziej należy wprowadzać te innowacyjne metody w mury szkół i innych instytucji. Jeżeli ciało pedagogiczne zostałoby przygotowane w sposób rzeczowy, kompetentny, właściwy do tego rodzaju programu i posiadałoby bezpośrednie narzędzia do realizacji programu to myślę, że to jest jak najbardziej możliwe."</i>

Główne wnioski z wywiadów z użytkownikami są następujące

- replikowanie IPI WIS nie wymaga zmian prawnych, a zastosowanie produktu w praktyce oznacza wypracowanie ścieżki finansowania działalności;
 - Komponent K0 ze względu na niskie koszty zastosowania i brak przeszkód prawno-organizacyjnych może być z powodzeniem, natychmiast stosowany w różnych regionach, przez różne podmioty oraz przez osoby nie są psychologami.
 - Użytkownikami, którzy mogą zastosować produkt finalny są szkoły, placówki oświatowo-wychowawcze, organizacje pozarządowe organizacje (najczęściej wymieniane w badaniu)
- W szerszej perspektywie należy wskazać, że z produktu finalnego i jego rezultatów korzystać mogą uczelnie wyższe, jednostki samorządu terytorialnego i administracji, PUP, a także sektor prywatny. Tak szeroki zakres użytkowników jest wynikiem spójności programu oraz umiejętnego połączeniu treści i celów IPI WIS.

Wdrożenie IPI WIS pozwoli na złagodzenie wielu problemów dotyczących grupy docelowej w szczególności problemu wykluczenia społecznego młodzieży. Umożliwi nawiązanie bardziej owocnej współpracy między przedstawicielami lokalnych środowisk.

W proces testowania IPI WIS zaangażowani byli potencjalni odbiorcy i użytkownicy, co z pewnością będzie miało wpływ na skuteczność i atrakcyjność wypracowywanych rozwiązań. Produkty zostały pozytywnie ocenione o czym świadczą wyniki prowadzonej ewaluacji. Potwierdzono, że istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na tego rodzaju programy a o charakterze innowacyjnym i unikatowym świadczy fakt, że zdaniem użytkowników trudno o podobne rozwiązanie na terenie całego kraju.

Produkt jest zgodny z założeniami zawartymi w strategii - służy celowi wskazanemu w strategii i dotyczy wskazanych w strategii grup docelowych.

Wdrożenie IPI WIS nie wymaga zmian organizacyjnych ani prawnych co świadczy o szerokich możliwościach zastosowania Programu.

Program jest stosunkowo trudny w zastosowaniu co oznacza konieczność prowadzenia wielu specyficznych działań związanych z jego wdrożeniem, wymagających przygotowań/szkoleń użytkowników.

Konieczne jest przygotowywanie szkoleń dla grupy docelowej, gdyż zastosowanie IPI WIS bez odpowiedniego instruktażu mogłoby skutkować intuicyjną realizacją poszczególnych działań wpływającą na efekty oddziaływania programu.

Produkt finalny został uznany za innowacyjny w szczególności w wymiarze formy. W stosunku do grupy i problemu pojawiały się opinie, że istnieją liczne inicjatywy usprawniające ten obszar, które jednak nie koniecznie są efektywne.

8. Odpowiedzi na pytania badawcze

Pytanie badawcze ogólne:

1. Jaka jest rzeczywista efektywność produktu finalnego w realnych warunkach środowiska lokalnego?

W opinii użytkowników już na obecnym etapie można dostrzec wysoką efektywność testowanego produktu finalnego. Jego skuteczność przejawia się przede wszystkim w tym, iż oferuje nowatorskie rozwiązania i metody pracy z młodzieżą narażoną na czynniki marginalizujące, uwzględniając równocześnie zjawisko dyskryminacji wielokrotnej. Umiarkowany stopień skomplikowania produktu finalnego sprawia, że **posiada on potencjał wdrożeniowy i jest możliwy do replikowania przez inne podmioty funkcjonujące w środowisku lokalnym.** Ważne w dotychczasowym podejściu do problemu wykluczenia społecznego jest to, iż Program IPI ukierunkowany jest na wydobywanie z młodych ludzi tego co w nich najlepsze, a więc zasobów. Skupienie uwagi na pozytywnych cechach wkraczającego w etap dojrzałości człowieka dowartościowuje go, otwiera na nowe możliwości. Ukazanie młodzieży ewentualnych przyczyn marginalizacji sprawia, że są w stanie je zidentyfikować i podjąć działania zmierzające do ograniczenia. **Zastosowanie produktu finalnego w realnych warunkach wiąże się wieloma wymiernymi korzyściami co w głównej mierze jest możliwe dzięki odpowiedniemu dostosowaniu go do potrzeb współczesnej młodzieży.** Wdrożenie wypracowanego w ramach projektu IPI WIS rozwiązania w nurt polityki umożliwi także nawiązanie współpracy między podstawowymi podmiotami funkcjonującymi w środowisku lokalnym w celu przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego młodzieży.

Pytania badawcze szczegółowe:

1. Jakie doświadczenia z testowania wstępnej wersji produktu finalnego powinny być uwzględnione przy opracowaniu ostatecznej wersji produktu finalnego?

Pod wieloma względami wstępna wersja produktu finalnego była dostosowana do grupy docelowej. Jednakże użytkownicy wskazali na pewne elementy, które wymagają modyfikacji i zmian w celu jeszcze lepszego wykorzystania potencjału opracowanego produktu. Główne uwagi dotyczyły Komponentu K.0. użytkownicy optowaliby za **uproszczeniem formy i języka zastosowanego w narzędziu badającym poziom zasobów odbiorców.** Postulowano także o **ograniczenie liczby zawartych w nim pytań**, co pozytywnie przełożyłoby się na zaangażowanie młodzieży w jego rzetelne wypełnianie i udzielanie odpowiedzi zgodnych z prawdą. Produkt finalny powinien obejmować szerokie spectrum działań i różnorodność form, których praktyczne zastosowanie umożliwi efektywne i skuteczne minimalizowanie czynników mogących powodować wykluczenie społeczne młodzieży.

2. Jakie czynniki utrudniały testowanie produktu? Czy czegoś zabrakło w założeniach testowanych produktów finalnych?

W trakcie przebiegu procesu testowania produktu finalnego użytkownicy napotkali na pewne czynniki, które utrudniały im swobodną realizację zaplanowanych działań. Miały one charakter zarówno wewnętrzny, jak i zewnętrzny, a więc trudny do przewidzenia. **Szczególną uwagę zwrócono na termin odbywania się całego etapu projektu, który był dość trudny ze względu na zakończenie roku szkolnego.** Niektórzy użytkownicy mieli problemy z wyselekcjonowaniem 10-osobowej grupy, która regularnie uczestniczyłaby w zajęciach z uwagi na posiadane przez odbiorców plany wakacyjne. Inną trudnością było **zawrotne tempo prac.** Zdaniem użytkowników czas przeznaczony na szkolenia, przeprowadzenie diagnozy zasobów młodzieży i jej analizę, przygotowanie programu zajęć oraz jego późniejsze przeprowadzenie był niewspółmierny do ilości obowiązków. Odczuli to zwłaszcza liderzy młodzieżowi,

dla których praca przy projekcie była często pierwszym doświadczeniem zawodowym. Początkowo **pewne kłopoty sprawiała komunikacja między organizatorami projektu a użytkownikami**, jednak z czasem aspekt ten uległ zdecydowanej poprawie. Problematiczną kwestią było także **skomplikowanie narzędzia K.O.**, które nie do końca było dostosowane do możliwości percepcyjnych młodzieży.

W założeniach testowanego produktu finalnego użytkownikom zabrakło opracowanego narzędzia służącego gromadzeniu danych otrzymanych w wyniku przeprowadzonej diagnozy zasobów.

Wskazane przez użytkowników trudności mogły zagrozić efektywnemu przeprowadzeniu testowania, jednak mimo ich wystąpienia uczestnicy projektu poradzi sobie z realizacją przygotowanych programów, wykonując tym samym wszystkie założone wcześniej działania.

3. Jakie elementy wsparcia okazały się najbardziej przydatne/użyteczne, a które najmniej przydatne/użyteczne?

Wsparcie oferowane przez organizatorów projektu okazało się być bardzo pomocne dla użytkowników w procesie testowania produktu finalnego. **Na szczególną uwagę zasługuje możliwość uczestniczenia w konsultacjach prowadzonych przez specjalistów**, którzy cechowali się dużą otwartością i chętnie udzielali pomocy merytorycznej. Tego rodzaju pomoc była przydatna zwłaszcza w przypadku tych użytkowników czy liderów młodzieżowych, którzy do tej pory nie mieli możliwości stosowania konkretnej metody pracy lub dotychczas nie mieli okazji tworzenia programów zajęć skierowanych do młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. W razie wszelkich wątpliwości czy trudności związanych z doбором odpowiednich zagadnień czy form i technik prowadzenia zajęć mogli liczyć na fachową poradę i rzeczową odpowiedź na nurtujące ich pytania.

Inną formą wsparcia zapewnioną przez organizatorów projektu były szkolenia mające na celu zapoznanie ich z istotą oraz możliwościami zastosowania

metod pracy odpowiadającym poszczególnym programom IPI. Jednak zdania na ich temat były podzielone. **Dla wielu uczestników projektu szkolenia okazały się pomocne w późniejszym opracowywaniu programów zajęć i ich realizacji. Inni natomiast oczekiwali, iż większy nacisk zostanie położony na ukazanie możliwości praktycznego zastosowania konkretnej metody, wskazania działań mogących sprzyjać jej efektywnemu wdrażaniu.**

Ważne z punktu widzenia użytkowników było ich wcześniejsze zapoznanie z założeniami projektu, jego głównymi celami oraz opracowanym narzędziem diagnostycznym, co znacznie ułatwiło im późniejszą pracę.

Każdy rodzaj wsparcia zapewnionego przez organizatorów odegrał ważną rolę w przygotowaniu użytkowników do powierzonych im obowiązków. W zależności od posiadanych doświadczeń zawodowych niektóre były bardziej pomocne, inne zaś nieco mniej.

4. Co się sprawdziło w zaplanowanej metodologii testowania IPI a co należy zmodyfikować ze względu na specyficzną grupę uczestników lub inne czynniki?

Wszystkie etapy i elementy zawarte w poszczególnych IPI zostały pomyślnie zrealizowane, a więc można mówić o zgodności procesu testowania produktu finalnego z zakładanymi założeniami. W trakcie realizacji kolejnych etapów można było dostrzec czynniki, które było odpowiednio dostosowane do grupy docelowej, jak i te wymagające pewnych modyfikacji.

W zaplanowanej metodologii testowania IPI sprawdziły się takie elementy jak:

- wybór odpowiedniego miejsca do przeprowadzania zajęć w ramach poszczególnych programów IPI ;
- odpowiedni dobór i przygotowanie osób prowadzących zajęcia, które potrafiły współpracować z młodzieżą i nawiązywać pozytywne stosunki oraz były otwarte na ich problemy;
- odpowiednia liczebność grupy umożliwiającą indywidualne podejście do uczestników;

- odpowiednia pula środków finansowych umożliwiających uatrakcyjnianie zajęć;
- trafna i rzetelna diagnoza potrzeb i zasobów młodzieży maksymalizująca poziom zaangażowania młodzieży w zajęcia.

Ze względu na specyficzność grupy docelowej konieczne jest:

- zmodyfikowanie narzędzia K.O. pod kątem jego obszerności i stopnia skomplikowania;
- wybór odpowiedniego terminu odbywania się zajęć, który zapewniłby większe zainteresowanie wśród młodzieży.

Wprowadzenie zasugerowanych zmian umożliwiłoby lepsze dopasowanie warunków testowania do grupy docelowej jaką jest młodzież w wieku 15-19 lat.

5. Jaki jest potencjał wdrożeniowy IPI?

- a. Czy testowany IPI jest podatny na powielanie i/lub adaptowanie przez inne podmioty, w innych warunkach?
- b. Czy i w jakim stopniu stopień skomplikowania produktu finalnego wpływa, na jakość jego wdrażania?

Analiza uzyskanego w trakcie ewaluacji materiału wykazała, iż w opinii użytkowników **IPI WIS cechuje się dużym potencjałem wdrożeniowym** umożliwiającym jego powielanie przez inne podmioty oraz wykorzystanie w innych warunkach. **Możliwość adaptacji modelu do lokalnych warunków zapewnia jego wysoką replikowalność.** Wyniki badania jakościowego potwierdzają, iż **możliwości zastosowania modelu przez użytkowników są potencjalnie duże** – chętnie zastosowaliby wypracowaną metodę w swej pracy zawodowej zarówno na chwilę obecną, jak i po wprowadzeniu odpowiednich modyfikacji w wersji finalnej. Uważają, iż zastosowanie tej metody jest jak najbardziej możliwe w ich otoczeniu prawnym i organizacyjnym.

Co prawda wdrożenie IPI WIS nie wymaga wprowadzania zmian organizacyjnych czy prawnych, jednak sam Program jest stosunkowo trudny w zastosowaniu. Fakt ten determinuje konieczność prowadzenia specyficznych działań wspomagających proces jego wdrażania ukierunkowanych m.in. na odpowiednie przygotowanie i przeszkolenie użytkowników, jak również przygotowanie szkoleń dla grupy docelowej.

Wdrożenie IPI WIS przez liczne podmioty pozwoli na złagodzenie wielu problemów dotyczących grupę docelową, zwłaszcza problem wykluczenia społecznego młodzieży, umożliwi również nawiązanie pomyślniej współpracy między przedstawicielami lokalnych środowisk.

6. Na ile jest to nowe, unikalne, kreatywne rozwiązanie, na które jest zapotrzebowanie wśród odbiorców i użytkowników?

Użytkownicy biorący udział w testowaniu i prowadzący zajęcia dla młodzieży dość obszernie wypowiadali się na temat proponowanych przez projekt rozwiązań. W ich opinii **projekt proponuje nowy sposób podejścia do młodzieży**, ponieważ współcześnie istnieje bardzo mało programów profilaktycznych skoncentrowanych na wydobywaniu z młodzieży tego, co w nich najlepsze, a więc bazujących na ich zasobach a nie deficytach. Rozpoczęcie współpracy z młodzieżą od diagnozy poziomu ich zasobów pozwoliło na identyfikację ich potrzeb i oczekiwań. **Nowatorska z punktu widzenia użytkowników jest także forma zajęć**, które prowadzone były warsztatowo. Osoby odpowiedzialne za realizację programów nie ograniczały sposobu przekazywania przygotowanych treści wyłącznie do pogadanek, ale starały się angażować odbiorców w zajęcia poprzez proponowanie licznych zabaw, gier, ćwiczeń, organizowały zajęcia plenerowe. Wszystko to nie tylko uatrakcyjniało czas młodzieży, lecz także wydobywało z nich to co w nich najlepsze, wydobywało z nich nieznane dotąd talenty i uwypuklało ich zalety. W ramach projektu użytkownicy mieli **możliwość wykonywania działań nieszablonowych i nie stosowanych na co dzień**. Ważnym aspektem

wypracowanego podejścia jest **uwzględnianie możliwości zagrożenia dyskryminacją wielokrotną**, a więc zachodzącą na wielu płaszczyznach jednocześnie. Ponadto jego założenia nie są ukierunkowane wyłącznie na osoby wykluczone, ale także na tych wszystkich, na których oddziałują czynniki marginalizujące.

W opinii użytkowników zaproponowane w projekcie rozwiązanie z uwagi na jego innowacyjny charakter jest odpowiedzią na oczekiwania zarówno ich samych, jak i odbiorców.

7. Czy i w jakim zakresie przyjęty system wsparcia w ramach testowanego IPI jest skuteczny i użyteczny dla odbiorców i użytkowników?

Na podstawie uzyskanych wypowiedzi system wsparcia przyjęty w ramach testowanego IPI okazał się być skuteczny i użyteczny zarówno dla odbiorców, jak i użytkowników. Młodzież stanowiąca grupę docelową dzięki udziałowi w projekcie otrzymała od osób prowadzących zajęcia pomoc w identyfikowaniu poziomu swych zasobów i pozytywnych stron, jak również rozpoznanie czynników mogących powodować wykluczenie społeczne. Została zapoznana także z najbardziej efektywnymi sposobami rozwiązywania problemów najczęściej występujących w danej grupie wiekowej. W każdym momencie mogła liczyć na wsparcie, co zapewniło im poczucie bezpieczeństwa i pewność, że dzięki przekazanej informacji będą w stanie radzić sobie pojawiającymi się trudnościami i problemami. Odbiorcy poznając swoje mocne strony stawali się pewniejsi siebie oraz bardziej otwarci na świat i innych ludzi.

System wsparcia równie pozytywnie został oceniony przez użytkowników, którzy przez cały etap testowania produktu finalnego mogli liczyć na pomoc ze strony specjalistów pracujących przy realizacji projektu. Dodatkowo byli adresatami szkoleń mającymi odpowiednio przygotować ich do powierzonych obowiązków.

Wysoki poziom wsparcia zapewniony zarówno użytkownikom, jak i odbiorcom przełożył się na osiągnięcie licznych efektów.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

8. Jakie rzeczywiste korzyści z udziału w testowaniu identyfikują odbiorcy i użytkownicy fazy testowania?

Udział w projekcie IPI WIS przyczynił się do osiągnięcia wymiernych korzyści zarówno dla odbiorców, jak i użytkowników fazy testowania. W przypadku młodzieży najczęściej wskazywaną korzyścią była szansa na autoocenę, refleksję nad samym sobą oraz na zwiększenie wglądu w swoje dotychczasowe życie i zachowanie. Z uwagi na specyficzność grupy odbiorców ważna była także możliwość uzyskania pomocy w rozwiązywaniu trapiących ich problemów czy występujących wszelkiego rodzaju trudności. W trakcie zajęć mogli liczyć na wsparcie ze strony osób prowadzących, którzy służyli radą i proponowali im konkretne sposoby radzenia sobie ze stresem i unikania trudnych sytuacji. Zdaniem młodzieży udział w zajęciach był świetną okazją do nauki przydatnych umiejętności życiowych oraz nawiązania nowych znajomości. Dzięki proponowanym formom i metodom pracy stali się bardziej otwarci na wyzwania, na innych ludzi o czym może świadczyć np. polepszenie relacji z rówieśnikami. Istotną korzyścią z punktu widzenia wieku młodzieży jest wzrost pewności siebie i poczucie własnej wartości.

Podstawowe korzyści jakie odniosła grupa użytkowników IPI WIS to przede wszystkim to, iż udział w projekcie umożliwił im zdobycie nowych doświadczeń zawodowych, ponieważ zapoznali się z nowymi metodami i formami pracy. Mieli okazję przeprowadzenia diagnozy zasobów młodzieży, na podstawie, której tworzyli programy zajęć dostosowując je do potrzeb konkretnej grupy. Ponadto wskazywano na możliwość usystematyzowania i wzbogacenia dotychczasowej wiedzy na temat przyczyn wykluczenia społecznego młodzieży, co w kontekście ich pracy zawodowej jest bardzo istotne.

9. W jakim stopniu podjęte działania na bieżącym etapie realizacji projektu przyczyniają się do prawidłowego wdrażania produktu finalnego?

Działania podejmowane na bieżącym etapie realizacji projektu w bardzo dużym stopniu przyczyniły się do prawidłowego wdrażania produktu finalnego. Doniosłą rolę w procesie testowania odegrało początkowe poinformowanie i przeszkolenie użytkowników w zakresie:

- założeń i celów projektu, co przybliżyło użytkownikom jego istotę;
- idei i zastosowania opracowanych metod pracy odpowiadającym poszczególnym programom IPI, dzięki czemu mieli możliwość ugruntowania swej dotychczasowej wiedzy i wzbogacenia jej o nowe informacje związane z opracowanymi rozwiązaniami;
- sposobu wykorzystania narzędzia K.O. w diagnozie poziomu zasobów odbiorców.

Wszystkie podjęte działania pozwoliły użytkownikom na pełniejsze wykorzystanie posiadanej wiedzy i doświadczenia zawodowego w tworzeniu programów zajęć będących odpowiednio dostosowanych do potrzeb i oczekiwań młodzieży narażonej na czynniki powodujące wykluczenie społeczne. **Adekwatność podejmowanych starań przyczyniła się do prawidłowego wdrażania produktu finalnego.**

10. Czy i jakie są sposoby zwiększenia skuteczności produktu finalnego?

Użytkownicy dostrzegają pewne elementy, które mogą przyczyniać się do zwiększania skuteczności produktu finalnego. Jednym z warunków pełniejszego wykorzystania testowanych metod pracy odpowiadających poszczególnym IPI jest **wydłużenie czasu przeznaczonego na realizację zaplanowanych w programach użytkowników działań**, co umożliwiłoby zwiększenie oddziaływania na odbiorców, co w konsekwencji zapewniłoby maksymalizację efektów. Ważne jest także **wyznaczenie odpowiedniego terminu przeprowadzania testowania**, który

umożliwiłby pełniejsze zaangażowanie odbiorców w prowadzone zajęcia i aktywniejsze uczestniczenie w nich. Wpływ na zwiększenie skuteczności produktu finalnego miałyby także **lepsze dostosowanie narzędzia K.O.** do poziomu intelektualnego jego odbiorców, co umożliwiłoby uzyskanie rzetelniejszych i bardziej przemyślanych odpowiedzi na zawarte w nim pytania, a co za tym idzie stworzenie adekwatniejszego do ich potrzeb programu zajęć mających na celu minimalizację czynników mogących powodować ich wykluczenie społeczne.

Zdaniem użytkowników warunki konieczne do efektywnego stosowania opracowanych metod w większości zostały zapewnione przez organizatorów, co umożliwiło im uzyskanie konkretnych efektów. Jednak wprowadzenie pewnych dodatkowych elementów, o których mowa powyżej, pozwoliłoby na ich pełniejsze wykorzystanie oraz zwiększenie ich skuteczności.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

9. Wnioski i rekomendacje

9.1. WNIOSKI – OCENA RZECZYWISTYCH EFEKTÓW TESTOWANIA

OCENA TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO PO REALIZACJI

W założeniach projektu Innowacyjnych Programów Integralnych Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałającym wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim testowanie produktu finalnego miało dwojakiego rodzaju cele:

- po pierwsze: sprawdzenie skuteczności opracowanych programów tematycznych IPI w stosunku do młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i zawodowym w wieku 15-19 lat;
- po drugie: dokonanie weryfikacji użyteczności narzędzia diagnostycznego stanowiącego komponent K0 do zastosowania przez osoby pracujące z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem na etapie wczesnej interwencji socjalnej.

Jak wskazują raporty, testowanie IPI 1-3 w grupie Użytkowników przyniosło następujące rezultaty:

- wzrost wiedzy 100 Użytkowników w zakresie innowacyjnych form pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym;
- wzrost wiedzy 100 Użytkowników w zakresie diagnozy potencjału adaptacyjnego młodzieży;
- wzrost wiedzy i umiejętności 40 Liderów Młodzieżowych w zakresie realizacji profilaktyki rówieśniczej, coachingu, rówieśniczej interwencji kryzysowej oraz rówieśniczych inkubatorów innowacyjności;
- wzmocnienie współpracy pomiędzy pracownikami instytucji integracji społecznej a Liderami Młodzieżowymi w lokalnej społeczności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży przy zastosowaniu innowacyjnych form pracy profilaktycznej;

- objęcie programami wczesnej interwencji socjalnej przeciwdziałającymi wykluczeniu społecznemu 200 Odbiorców w tym 80 - zagrożonych porażką szkolną, 60 osób- zagrożonych przestępczością, 60 - zagrożonych uzależnieniem w wieku 15-19 lat o zróżnicowanym potencjale adaptacyjnym, charakteryzującą się zróżnicowanym nasileniem zachowań ryzykownych, zróżnicowanym kapitałem podmiotowym i środowiskowym, a także przejawiających w różnym nasileniu zachowania związane z trudnościami szkolnymi, przestępczością i uzależnieniem od środków psychoaktywnych;
- wzrost wiedzy i umiejętności młodzieży objętej programami wczesnej interwencji socjalnej, między innymi: wzmocnienie stosowania konstruktywnych strategii zaradczych, wzmocnienie umiejętności wyznaczania celów i planowania ich realizacji, wzmocnienie umiejętności współdziałania i współpracy, umiejętności dostrzegania mocnych i słabych stron, usprawnienie komunikacji interpersonalnej i rozwiązywania konfliktów, podniesienie umiejętności zaspokajania potrzeb w sposób aprobowany społecznie, wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami, wzmocnienie umiejętności korzystania ze wsparcia, zwiększenie wglądu w siebie, podwyższenie samooceny, wzmocnienie wsparcia rówieśniczego i umiejętności korzystania z niego.

W wyniku testowania otrzymano następujące produkty:

- 600 kompletów badań diagnostycznych Odbiorców biorących udział w testowaniu oraz 200 kompletów badań przeprowadzonych na grupie kontrolnej wraz z raportami;
- 20 programów profilaktycznych profesjonalno-rówieśniczych o charakterze wczesnej interwencji socjalnej uwzględniających potencjał rozwojowy młodzieży i specyfikę produktów innowacyjnych AZIMUTH VITA!, QUOVADIS IUVENIS!, AUCTORIZO LIBERTAS!;
- raporty z przebiegu testowania.

Dokonując oceny testowania programów IPI 1-3 pod względem ich skuteczności należy stwierdzić, że:

- ❖ dla Użytkowników programów:

- szkolenia prowadzone w ramach testowania zostało przeprowadzone przez trenerów o wysokich kompetencjach trenerskich (79, 4 %– 89,0% wskazań ankietowych); były dostosowane do potrzeb grupy Użytkowników, a badani wskazali, że w stopniu wysokim pozyskali wiedzę z zakresu diagnozowania zasobów ochraniających młodzież przed wykluczeniem społecznym (67,1 %), istoty i formy rówieśniczego coachingu (59,0 %), istoty i formy rówieśniczej interwencji kryzysowej (57,1 %), istoty i formy rówieśniczych inkubatorów innowacyjności (38,2 %), dzięki czemu zwiększeniu uległy ich kompetencje zawodowe w tym zakresie (stopniu wysokim u 32,9% -57,5 % respondentów);
- materiały szkoleniowe dostarczone podczas szkoleń zostały wysoko ocenione przez Użytkowników jako wysoce użyteczne (93,2 %), zaś na przydatność szkolenia dla własnej realizacji zawodowej wskazało 76,7% respondentów; uzyskane w ankiecie wyniki świadczą o wysokiej jakości szkoleń, dużej ich przydatności oraz o potrzebie realizowania takich zajęć dla Użytkowników programu;
- Użytkownicy wskazali na potrzebę realizacji profilaktyki rówieśniczej o charakterze wczesnej interwencji socjalnej z zastosowaniem programów IPI 1-3 oraz wdrożenie IPI 1-3 do polityki społecznej argumentując, iż:
 - ✓ programy są dobrą promocją miasta oraz imprez kulturalnych, a młodzież w trakcie testowania nabyła umiejętności szukania ciekawych imprez kulturalnych;
 - ✓ dzięki zrealizowanym programom w grupie młodzieży poddanej testowaniu nastąpił wzrost umiejętności korzystania z pomocy innych osób/instytucji oraz wzrost zaufania do innych ludzi;
 - ✓ warsztaty na temat skutecznych metod i technik uczenia się okazały się niezwykle przydatne osobom, które mają trudności w nauce i powinny być prowadzone w szkole obowiązkowo lub też młodzież powinna mieć większy dostęp do takich form rozwoju;
 - ✓ prowadzenie zajęć przez Liderów Młodzieżowych dla młodzieży umożliwiła przepływ umiejętności i wiedzy oraz pozytywnych emocji, sprawiając, że Odbiorcy uczestniczyli chętnie w eksperymencie odkrywając swój potencjał;

❖ dla Odbiorców:

- testowanie Innowacyjnych Programów Integralnych o charakterze wczesnej interwencji socjalnej w zakresie oceny sytuacji trudnych, porażek i sukcesów wykazało bezpośredni efekt dla Odbiorców w postaci:
 - ✓ istotnego zwiększenia nastawienia młodzieży na sukces w przyszłości;
 - ✓ zwiększenia pozytywnych emocji i samo skuteczności;
 - ✓ zmniejszenia nasilenia oczekiwanych w przyszłości sytuacji trudnych, co jest powiązane z poczuciem własnej skuteczności i pozytywną zmianą w zakresie odczuwanych i doświadczanych emocji;
- wskaźniki, których dostarczył proces badawczy wykazały, że w wyniku testowania utrwalone zostały zachowania pozytywne związane ze społecznym przystosowaniem młodzieży, co świadczy o trafności zaplanowanych w Modelu działań;
- uczestnictwo w programach IPI 1-3 sprzyja zmniejszeniu zagrożenia wykluczeniem młodzieży z trudnościami edukacyjnymi, młodzieży trudnej i niedostosowanej społecznie oraz młodzieży narażonej na współczesne uzależnienia.

Testowanie programów IPI 1-3 pozwoliło na dokonanie weryfikacji użyteczności narzędzia diagnostycznego w wersji eksperymentalnej, czego wynikiem są otrzymane wyniki badań oraz wnioski płynące z analizy tychże wyników.

Zastosowanie Kwestionariusza Czynniki Ochroniających Młodzież przed Wykluczeniem Społecznym (wersja eksperymentalna) w procesie testowania pozwoliło na określenie wskaźników na poziomie, których wystąpiły różnice istotne statystycznie pomiędzy pomiarami osób przed testowaniem, po testowaniu i w badaniu odroczonym takie jak: poziom poczucia własnej skuteczności, dystrybucja zasobów podmiotowych (znaczenie) oraz nasilenie konstruktywnych strategii radzenia sobie z problemami – przede wszystkim w postaci współpracy społecznej oraz działań asertywnych. Pozwoliło to badaczom na wyciągnięcie następujących wniosków.

- zmiana w zasobach podmiotowych – wzrost znaczenia zasobów podmiotowych, jest bardzo mocnym wskaźnikiem skuteczności testowanych programów o charakterze wczesnej interwencji socjalnej (zasoby podmiotowe związane ze samoświadomością, decyzyjnością, poczuciem własnej wartości i odpowiedzialnością za własny rozwój);

- w okresie rozwojowym (młodzież 15-19 lat) występuje duże nasilenie podmiotowych, środowiskowych, ale i rozwojowych czynników ryzyka (związanych ze zmianami gospodarki hormonalnej, emocjami, dynamicznym kształtowaniem osobowości) zachowań dewiacyjnych, w związku z czym oddziaływania interwencyjne w stosunku do młodzieży powinny mieć charakter ciągły lub cykliczny, aby kierunkować rozwój, dawać wsparcie i utrwaląć zainicjowane zmiany pożądane.

Dokonując podsumowującej analizy osiągniętych rezultatów w procesie testowania produktu finalnego w odniesieniu do celów założonych w projekcie należy bardzo pozytywnie ocenić proces testowania produktu finalnego, jak i jego rezultaty jako spełniającego założenia projektu „Innowacyjne Programy Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim”.

WNIOSKI OGÓLNE

1. Produkt finalny PI - Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim spełnia wymogi stawiane dobremu programowi profilaktycznemu jako modelowi wczesnej interwencji socjalnej. Został on opracowany został przez specjalistów w oparciu o aktualny stan wiedzy z zakresu psychologii. Zbudowany został na metodach aktywizujących, a jego celem nie jest wyłącznie przekazanie wiedzy, lecz przede wszystkim przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu młodzieży oraz nabycie przez nią strategii radzenia sobie w sytuacjach trudnych w sposób akceptowalny społecznie. W prace nad projektem włączono 100 osób ze 100 instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem marginalizacji społecznej.
2. Programy AZIMUTH VITA!, QUO VADIS IUVENIS! i AUCTORIZO LIBERTAS! zostały dostosowane do Odbiorców – ich wieku, możliwości percepcyjnych oraz potrzeb z uwzględnieniem kontekstu społeczno-kulturalnego regionu oraz specyfiki zachowań młodzieży z trudnościami edukacyjnymi i przedwcześnie opuszczającymi system edukacji, młodzieży trudnej o zaburzonej osobowości, niedostosowanej społecznie oraz młodzieży zagrożonej uzależnieniami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3. Prace prowadzone nad projektem poprzedzone zostały wstępną diagnozą. W trakcie jego trwania podlegały one monitorowaniu, a ich zakończeniem była ewaluacja. Obecnie, po naniesieniu końcowych poprawek do produktu finalnego, zostanie on upowszechniony dla wszystkich potencjalnych Użytkowników, którzy będą mogli skorzystać z niego w zależności od potrzeb.
4. Należy nadmienić, że wszystkie 3 projekty realizowane w procesie testowania Innowacyjnych Programów Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim otrzymały pozytywne rekomendacje. Projekt tematyczny Model Wczesnej Interwencji – Program life coachingu i doradztwa zawodowego oraz rozwoju kompetencji kluczowych dla młodzieży z trudnościami edukacyjnymi i przedwcześnie opuszczającymi system edukacji otrzymał pozytywną opinię dr hab. Doroty Kornas-Bieli, projekt tematyczny Model Wczesnej Interwencji - Program aktywizacji i adaptacji zawodowo-społecznej młodzieży trudnej o zaburzonej osobowości, niedostosowanej społecznie w oparciu o nowoczesne formy i metody wsparcia indywidualnego i środowiskowego – dr Jolanty Sobczak, zaś projekt tematyczny Model Wczesnej Interwencji – program profilaktyczno- terapeutyczny zachowań autodestrukcyjnych dla młodzieży zagrożonej uzależnieniami, w tym również młodzieży z rodzin, w których występuje uzależnienie od alkoholu lub substancji psychoaktywnych - dr hab. n. med. Marty Makary-Studzińskiej. Rekomendacje udzielone programowi zwracały uwagę na jego nowatorskość i innowacyjność, a także uzasadniony teoretycznie, zweryfikowany empirycznie, eksperymentalny charakter IPI 1-3. Podkreślały również jego walory pragmatyczne i możliwości utylitarne wykorzystywania programów w wymiarze lokalnym oraz wysoko oceniły włączanie przedstawicieli grup docelowych w przygotowanie i realizację projektu, a także indywidualne podejście do uczestnika projektu zapewniające osiągnięcie celów, efektów i rezultatów projektu.
5. Dokonując podsumowania, warto podkreślić, że praca z młodzieżą w ramach testowania IPI 1-3 była prowadzona przy zastosowaniu metody coachingu, interwencji kryzysowej i inkubatorów innowacyjności. Zajęcia profilaktyczne o charakterze wczesnej interwencji socjalnej były prowadzone przez lokalnych Liderów Młodzieżowych z lokalnej społeczności co, jak pokazują badania prowadzone na świecie, jest obecnie najskuteczniejszą formą oddziaływania prewencyjnego. Praca w grupie młodzieżowej dawała uczestnikom testowania poczucie społecznego wsparcia w tym, bardzo ważnego wsparcia

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

rówieśniczego sprawiając, że oddziaływanie w stosunku do młodzieży było kompleksowe i odbywało się na poziomie poznawczym, behawioralnym i emocjonalnym. Programy były realizowane w społecznościach lokalnych, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów ludzkich, lokalowych, technicznych, materialnych i finansowych, co jest niewątpliwie ich plusem. Bardzo ważnym elementem w procesie testowania było wprowadzenie superwizji dla Użytkowników, która wspierała ich merytorycznie, pomagała w znalezieniu rozwiązań w sytuacjach problemowych oraz dawała wsparcie emocjonalne. Prowadzona w procesie testowania superwizja z ekspertami i spotkania Użytkowników z trenerem umożliwiały prowadzenie działań prewencyjnych w stosunku do Użytkowników, przeciwdziałania ich wypaleniu zawodowemu związanego z pracą z młodzieżą trudną i przejawiającą zachowania ryzykowne.

6. Wskaźniki monitorowane podczas testowania produktu wskazują na skuteczność pracy metodą interwencji kryzysowej, coachingu i inkubatorów innowacyjności przy wykorzystaniu profilaktyki rówieśniczej (Liderów Młodzieżowych) – istotnie statystycznie zmiany uzyskano w trzech z siedmiu monitorowanych wskaźników. W wyniku oddziaływań programowych IPI 1-3, u młodzieży poddanej testowaniu uległo wzrostowi poczucie własnej skuteczności, wzmocnieniu uległo znaczenie zasobów podmiotowych (zarządzających) oraz wzrosły umiejętności stosowania konstruktywnych strategii zaradczych, w tym przede wszystkim współpracy społecznej i działań asertywnych. Warto zwrócić uwagę, że do zaistnienia pozytywnych zmian przyczynił się trafny dobór grup, w których znalazła się młodzież z różnym nasileniem potencjału rozwojowego. Heterogeniczność struktury grupy, w której znalazły się osoby zarówno nisko- jak i wysokozasobowe umożliwiła naturalny transfer kapitału.
7. Ze względu na fakt, że produkt finalny opracowany został w stosunkowo krótkim czasie pewne jego aspekty wymagają dookreślenia i dopracowania. Jako, że poszczególne jego 3 części opracowywali trzej różni autorzy zaleca się wzajemne konsultacje w celu ujęcia w produkcie finalnym rekomendowanych przez Odbiorców, Użytkowników i badaczy odpowiednich korekt, a także celem nadania całości spójnego charakteru.
8. Podsumowując, należy stwierdzić, że produkt finalny – Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim ma szansę na poprawienie kondycji obecnej profilaktyki z uwagi

na swoją innowacyjność oraz uwzględnienie wieloaspektowości uwarunkowań obserwowanych w tej grupie wiekowej zachowań ryzykownych. Działania podejmowane na wczesnym etapie rozwoju psychospołecznego umożliwiają pozyskanie zasobów warunkujących lepsze funkcjonowanie społeczne młodych ludzi objętych oddziaływaniami programów w przyszłości.

9. Projekt jest przedsięwzięciem przynoszącym dużą satysfakcję, widoczne korzyści dla zainteresowanych i duże zaangażowanie wszystkich osób uczestniczących w procesie testowania.
10. Realizatorzy wykazali się dużą skutecznością zarządczą w wykonywaniu wszystkich zaplanowanych działań i zobowiązań projektowych na etapie testowania wstępnej wersji produktu finalnego, a zapewnione przez nich wsparcie było dostosowane do potrzeb odbiorców.
11. Mocną stroną projektu okazała się jego duża wartość w oczach grupy docelowej. Oceniano projekt jako nieobojętny, użyteczny, angażujący i pionierski.
12. Działania podejmowane na etapie testowania były zgodne z początkowymi oczekiwaniami użytkowników, co świadczy o ich efektywności i skuteczności.
13. Warunkiem powodzenia stosowanych metod pracy jest synteza takich elementów jak doświadczenie zawodowe użytkowników dorosłych, ambitne i rzetelne podejście liderów młodzieżowych do wyznaczonego im zadania oraz trafna diagnoza potrzeb i zasobów młodzieży.
14. Organizatorom projektu udało się zapewnić zdecydowaną większość warunków, które w opinii użytkowników były kluczowe dla skutecznego stosowania poszczególnych metod pracy z młodzieżą, co przełożyło się na jakość uzyskanych efektów.
15. Pomyślny przebieg fazy testowania przyczynił się do osiągnięcia założonych w projekcie rezultatów.

16. Analiza uzyskanego materiału wykazała zgodność procesu testowania produktu finalnego z etapami lub/i elementami zawartymi w Strategii Wdrażania Projektu Innowacyjnego Testującego.
17. Użytkownicy dorośli i liderzy młodzieżowi nie mają większych zastrzeżeń co do słuszności idei ich współpracy, jak również co do efektywności podejmowanych wspólnie działań projektowych.
18. Wsparcie merytoryczne w postaci szkoleń i konsultacji umożliwiło usystematyzowanie posiadanej przez użytkowników wiedzy i wzbogacenie jej o nowe treści odnoszące się do opracowanych metod pracy.
19. Wsparcie merytoryczne ze strony organizatorów umożliwiło odpowiednie przygotowanie użytkowników do realizowania powierzonych im ról.
20. Produkt wpływa na podwyższenie kompetencji miękkich zarówno uczniów wysoko jak i nisko zasobowych. Potwierdzeniem tego są spostrzeżenia użytkowników i liderów młodzieżowych ale również deklaracje uczniów dotyczące szerokich korzyści z udziału w projekcie.
21. Stosowanie innowacyjnych metod do pracy z młodzieżą wpływa zdecydowanie na wzrost ich aktywności, motywacji i zaangażowania. Zaproponowane formy zajęć ocenione zostały bardzo dobrze.
22. Odbiorcy są świadomi zdobytych wiadomości i deklarują, że przydadzą się one w życiu.
23. Zróżnicowanie form i metod pracy z młodzieżą pozytywnie wpływało na ich zaangażowanie w zajęcia i aktywne uczestnictwo w nich.
24. Trudności pojawiające się w trakcie procesu testowania produktu finalnego były na bieżąco niwelowane, co nie zaburzało harmonogramu zaplanowanych działań.

25. Przedstawiciele grupy docelowej zadeklarowali posiadanie bardzo małej wiedzy na temat zawartości konkretnych programów, co implikowało szereg wątpliwości na temat celu procesu testowania.
26. Według deklaracji badanych szkolenia nie dostarczyły narzędzi do pracy czyli informacji podstawowych które były ważne przy realizacji programu. Ich zdaniem dotyczyły one tematu i zagadnień ale w sposób bardziej pośredni niż bezpośredni. Sugerowano, że realizowano zajęcia czysto intuicyjnie opierając się w dużym stopniu na własnym doświadczeniu, a nie wiedzy wyniesionej ze szkoleń.
27. Kilka osób zwróciło uwagę na fakt, że czas przeznaczony na szkolenia nie był adekwatny do ilości materiału koniecznego do przekazania, by mogli swobodnie realizować założenia poszczególnych programów IPI.
28. Ogólna ocena szkoleń z punktu widzenia liderów młodzieżowych jest zróżnicowana. Dla jednych były one kompletne i dostarczały ogromu informacji na temat konkretnych metod pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym, dla innych z kolei obfitowały w zbyt dużą ilość teorii.
29. Osobom nie posiadającym wykształcenia psychologicznego zabrakło zajęć poświęconym temu jak prawidłowo opracować diagnozę zasobów czy w jaki sposób dokonywać analizy materiału pochodzącego z kwestionariusza zasobów.
30. W trakcie testowania produktu zdarzało się, że najpierw wybierano do realizacji dany program IPI, a w drugiej kolejności wykonywano diagnozę komponentem K0. Mimo, że jest to odwrócenie kolejności, okazywało się, że wyniki diagnozy przystawały do potrzeb młodzieży. Niej jest to przypadek, ponieważ stworzone programy uzupełniają się gdyż uwzględniają dyskryminację wielokrotną – zagrożenie wykluczeniem społecznym z kilku przyczyn jednocześnie.
31. Komponent K0 odgrywa fundamentalną rolę przy układaniu programu zajęć, dzięki czemu możliwe jest ich dostosowanie do potrzeb i oczekiwań odbiorców. Analiza danych zebranych w trakcie ewaluacji wykazała, że Komponent K0 wymaga modyfikacji, mimo

licznych pozytywnych opinii o jego wartości, zasięgu i możliwościach diagnostycznych. Wykorzystanie kwestionariusza dostarcza szczegółowych informacji o osobie badanej, pozwala zidentyfikować poziom zasobów młodzieży. Najmocniejszą stroną narzędzia jest kompleksowość, wszechstronność i indywidualne podejście do osoby badanej. Największe zastrzeżenia kierowano w stosunku do obszerności kwestionariusza, języka jakim jest pisany i formy wizualnej.

32. Zaistniałe czynniki warunkujące efektywność innowacji w projekcie IPI WIS:

- Prawidłowe rozdzielenie kompetencji między podmiotami wprowadzającymi innowację, organizatorami i użytkownikami.
- Właściwe przygotowanie użytkowników do pełnienia roli specjalistów koordynujących działania rówieśnicze oraz liderów młodzieżowych.
- Rzetelnie przeprowadzona diagnoza za pomocą kwestionariusza KO.
- Wzmocnienie u odbiorców czynników chroniących, zmniejszenie czynników ryzyka.

9.2. Wnioski – Ocena potencjału wdrożeniowego

1. Produkt finalny cechuje wysoki potencjał do replikowania i adoptowania w praktyce przez inne podmioty. Modyfikacji wymaga w największym stopniu komponent K0.
2. Uwzględniając wszystkie aspekty wyróżniające IPI WIS spośród dotychczas istniejących rozwiązań można uznać, że jest to w wysokim stopniu nowe, unikalne i kreatywne rozwiązanie, na które jest zapotrzebowanie wśród grup docelowych.
3. Wyniki potwierdzają, że produkt finalny cechuje się wysokim wymiarem innowacyjności. Na podstawie zebranych wyników potwierdza się innowacyjność produktu we wszystkich trzech wymiarach.
4. Za najbardziej innowacyjny w projekcie uznany został wymiar form wsparcia w tym kwestionariusz zasobów i idea wsparcia rówieśniczego. Pojawiały się opinie, że formy pracy zaproponowane przez projekt mają charakter uniwersalny i mogą być źródłem rozwiązywania wielu problemów osób w różnym wieku.
5. Pozostałe wymiary badani ocenili jako mniej nowatorskie co było wynikiem charakteru ich pracy a więc styczności z grupą i problemem uwzględnionymi w projekcie. Dwa wymiary (problem i grupa docelowa) zostały więc ocenione przez pryzmat własnych, nie zawsze pozytywnych doświadczeń i idącym za tym powątpiewaniu w możliwość skutecznej i innowacyjnej pomocy tej grupie.
6. Wszystkie najważniejsze elementy innowacyjności projektu wskazane w Strategii Wdrażania Projektu Innowacyjnego Testującego zostały zrealizowane w procesie testowania.
7. Produkt finalny cechuje się średnim stopniem skomplikowania co może ale nie musi implikować potencjalne i ewentualne trudności w zastosowaniu w praktyce.

Jednak niejednokrotnie produkt finalny kojarzony był z kwestionariuszem zasobów (komponent K0), a trudności jakie implikowało jego wypełnienie często przekładały się bezpośrednio na ocenę całego produktu finalnego.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

8. Wdrożenie produktu finalnego nie wymaga zmian prawnych ani organizacyjnych co świadczy o jego szerokich możliwościach zastosowania.
9. Produkt finalny może być stosowany zarówno przez psychologów jak i przez doświadczonych i przeszkolonych doradców zawodowych, pedagogów i osób które nie posiadają wykształcenia psychologicznego, co potwierdza jego uniwersalny charakter.
10. Produkt może być z powodzeniem stosowany przez osoby z różnych branż nie koniecznie posiadających wykształcenie psychologiczne pod warunkiem poprzedzenia etapu używania produktu rzetelnymi szkoleniami i spotkaniami instruktażowymi. Koszty szkoleń umożliwiających nabycie wiedzy i umiejętności użytkownikom są stosunkowo niskie - wymagają głównie zasobów personalnych realizatorów.
11. Komponent K0 to nowatorskie, wystandaryzowane narzędzie przygotowane do wdrożenia i szerokiego upowszechnienia, a ze względu na fakt, że jest narzędziem bezpłatnym charakteryzuje się dużym potencjałem do replikowania.
12. Produkt finalny odpowiada na realne potrzeby młodzieży i zdaniem badanych stanowi to o jego potencjale. Dopasowanie do potrzeb potwierdzono licznymi korzyściami jakie wygenerował projekt w stosunku do przedstawicieli grupy docelowej w szczególności dla młodzieży. Z kolei użytkownicy uczestniczący w testowaniu potwierdzili wysoką skuteczność produktu w rozwiązywaniu problemów społecznych młodzieży.
13. Ograniczenie liderów młodzieżowych do studentów psychologii może doprowadzić do ograniczenia możliwości wdrożenia IPI jedynie do gmin posiadających „zaplecze” studentów kierunków pedagogicznych lub psychologicznych. Może to stanowić poważne ograniczenie potencjału wdrożeniowego.

9.3. REKOMENDACJE dotyczące niezbędnych zmian, korekt oraz dalszych prac nad ostateczną wersją produktu finalnego przed walidacją

REKOMENDACJE ZMIAN W PRODUKCIE FINALNYM PRZED ZŁOŻENIEM DO WALIDACJI

1. **NALEŻY DOKONAĆ KOREKTY DOKUMENTU POSZCZEGÓLNYCH IPI W ZAKRESIE STWORZENIA PRAKTYCZNEGO PODRĘCZNIKA TYPU MANUAL – INSTRUKCJI ORAZ W ZAKRESIE JAK WDRAŻAĆ POSZCZEGÓLNE IPI. JĘZYK IPI POWINIEN BYĆ UPROSZCZONY I DOSTOSOWANY DO PERSPEKTYWY UŻYTKOWNIKA ZE ŚRODOWISKA LOKALNEGO. SŁOWNICTWO UŻYWANE W IPI POWINNO ZOSTAĆ DOSTOSOWANE I UPROSZCZONE (NIE STRYWIALIZOWANE) DO PERSPEKTYWY „ZWYKŁEGO UŻYTKOWNIKA”.**
2. **IPI POWINNY ZAWIERAĆ OPIS I INSTRUKCJĘ UWZGLĘDNIAJĄCĄ SPOSOBY WDROŻENIA IPI JAKO CAŁOŚCI. UŻYTKOWNICY WSKAZALI, ŻE W ZASADZIE NIE WIEDZĄ, NA CZYM POLEGAJĄ IPI ORAZ JAK JE PRAKTYCZNIE WDROŻYĆ W ŚRODOWISKU LOKALNYM LUB Z PERSPEKTYWY KONKRETNEJ INSTYTUCJI. ZAPOMNIANO O INSTYTUCJACH, RELACJACH, REALIACH, OBECNYCH ROZWIĄZANIACH ORAZ O STRUKTURZE ŚRODOWISKA LOKALNEGO.**
3. **W DOKUMENTACH Z TESTOWANIA UŻYTO NIEPRAWIDŁOWYCH I NIESPÓJNYCH Z SWPI TYTUŁÓW IPI. NALEŻY ZWERYFIKOWAĆ WSZYSTKIE DOKUMENTY POD TYM WZGLĘDEM.**
4. **NIEZBĘDNA JEST PROFESJONALNA WIZUALIZACJA GRAFICZNA IPI W ODNIESIENIU DO KONIECZNOŚCI WPROWADZENIA SPECYFIKI**

PODRĘCZNIKA TYPU MANUAL. NALEŻY WDROŻYĆ DO DOKUMENTÓW UJEDNOLICONE SCHEMATY, RYSUNKI, GRAFICZNE WSKAZÓWKI ITP.

5. NALEŻY ZOPERACJONALIZOWAĆ KOMPONENT K.0. DLA UPROSZCZENIA W KONTEKŚCIE UŻYTKOWNIKÓW.

6. JEŻELI LIDERZY MŁODZIEŻOWI SĄ KLUCZOWYM ELEMENTEM INNOWACYJNOŚCI TO WARTO ZADBAĆ O PRZYGOTOWYWANIE SOLIDNEGO I RZETELNEGO INSTRUKTAŻU DLA LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH. OPRACOWANIE ZAKRESU KOMPETENCYJNEGO LIDERÓW MŁODZIEŻOWYM I UŻYTKOWNIKÓW. OPRACOWANIE JASNEGO ZAKRESU ODPOWIEDZIALNOŚCI KAŻDEJ ZE STRON. NALEŻY ZATEM W IPI DOKONAĆ USZCZEGÓŁOWIENIA INSTRUKCJI W W/W ZAKRESIE.

7. NALEŻY UPRAKTYCZNIĆ ZAPISY I ZAWARTOŚĆ IPI W KONTEKŚCIE NASTĘPUJĄCYCH UWAG:

KOMPONENTY K.1 – K.10 MAJĄ WYRAŹNY WYDŹWIĘK PRAKTYCZNY W SWOICH NAZWACH:

K1.: PRAKTYCZNY PRZEWODNIK...

K 4.: PODRĘCZNIK METODOLOGICZNY I PRAKTYCZNY PLANOWANIA I OKREŚLENIA STRATEGII INTERWENCJI I PROFILAKTYKI W TEMACIE...

K5: ZESTAW...

K 6: PODRĘCZNIK PROCEDURY IMPLEMENTACJI I SZKOLENIOWO-DORADCZY...

K 7: PODRĘCZNIKI DLA WSPÓŁPRACY INTERESARIUSZY I INSTYTUCJI...

K 8.: PODRĘCZNIK I METODOLOGIA EWALUACJI EFEKTYWNOŚCI PROGRAMÓW...

K 9.: PRZEWODNIK POTENCJAŁU ROZGŁOSU, PROMOCJI I WŁĄCZENIA W GŁÓWNY NURT POLITYKI WRAZ ZE STRATEGIĄ UPOWSZECHNIANIA...

K 10. PRAKTYCZNY PRZEWODNIK OKREŚLAJĄCY ZASTOSOWANIA, SPOSÓB WDRAŻANIA I STOSOWANIA PROGRAMU ITP.

ANALIZA TREŚCI IPI WSKAZAŁA, ŻE OPRÓCZ ZRUTYNIZOWANYCH QUASI NAUKOWYCH WYWODÓW W ZAKRESIE WYOBRAŻEŃ NA TEMAT IPI, ZAWARTOŚCI PRAKTYCZNEJ DOKUMENTY PRODUKTU FINALNEGO – NIE ZAWIERAJĄ. NIE MA ANI PRAKTYCZNEGO PRZEWODNIKA, ANI PODRĘCZNIKA, ANI ZESTAWU ITP.

8. WSZYSTKIE IPI NIE ZAWIERAJĄ CHARAKTERYSTYKI MŁODZIEŻY JAKO ODBIORCÓW WEDŁUG KATEGORII WŁAŚCIWYCH DLA DANYCH IPI. UŻYTKOWNICY NIE ZNAJĄ PROFILU ODBIORCÓW DANEGO IPI WEDŁUG SPECYFIKI OKREŚLONEJ W TEMACIE IPI. POWYŻSZE NALEŻY UJAĆ W K2 LUB W INNYCH. PONADTO NALEŻY SZCZEGÓŁOWO SZCHARAKTERYZOWAĆ UŻYTKOWNIKÓW WEDŁUG POTENCJALNYCH KATEGORII.

9. NA PODSTAWIE DOŚWIADCZEŃ TESTOWANIA NALEŻY DOŁĄCZYĆ DO DOKUMENTU IPI W RAMACH K.5 SCENARIUSZE SZKOLEŃ I INNE WSZELKIE MATERIAŁY UŻYWANE W TESTOWANIU, A BĘDĄCE POMOCNE DLA UŻYTKOWNIKÓW. POWINNY TO BYĆ KONKRETNE POMOCNE UŻYTKOWNIKOM NARZĘDZIA UJĘTE W NAZWIE K.5: ZESTAW WSZYSTKICH POTENCJALNYCH INSTRUMENTÓW DO UŻYCIA W RAMACH PROGRAMU I CO NAJMNIEJ JEDEN KONKRETNY INSTRUMENT PILOTAŻOWY (PROGRAMS & INSTRUMENTS). W RAPORCIE Z TESTOWANIA WSKAZANO NA STRONIE 53, ŻE: „PRACA Z MŁODZIEŻĄ Z ZASTOSOWANIEM ODDZIAŁYWAŃ PROFESJONALNO-RÓWIEŚNICZNYCH MIAŁA CHARAKTER WARSZTATOWY. PROWADZONA BYŁA NA PODSTAWIE 6 AUTORSKICH PROGRAMÓW O CHARAKTERZE WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ, DOSTOSOWUJĄCYCH PROGRAM WCZESNEJ INTERWENCJI KRYZYSOWEJ I WSPARCIA RÓWIEŚNICZEGO DO ZDIAGNOZOWANYCH ZASOBÓW MŁODZIEŻY. PRZYKŁADOWE ZADANIA REALIZOWANE W RAMACH TESTOWANIA IPI-

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2:...” REKOMENDUJE SIĘ ABY TE AUTORSKIE PROGRAMY WŁĄCZYĆ W IPI W RAMACH K.5.

10. W RAPORCIE Z TESTOWANIA WSKAZANO NA STRONIE 56 W REKOMENDACJACH, ŻE: „
DOSTOSOWANIE PROGRAMÓW IPI 1-3 DO POTRZEB ODBIORCÓW, WYNIKAJĄCYCH Z INDYWIDUALNYCH I GRUPOWYCH DIAGNOZ MŁODZIEŻY PODDANEJ TESTOWANIU, WYKAZAŁO W ANALIZIE JAKOŚCIOWEJ, PODOBNĄ STRUKTURĘ REALIZOWANYCH ZAJĘĆ, W KONTEKŚCIE CELÓW I ZADAŃ, CO SKŁANIA DO REFLEKSJI, ŻE PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ O CHARAKTERZE WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ NALEŻY KSZTAŁTOWAĆ W OPARCIU O INDYWIDUALNĄ/GRUPOWĄ DIAGNOZĘ (Z WYKORZYSTANIEM KOMPONENTU K0) A PROGRAMU IPI 1-3 WYKORZYSTYWAĆ JAKO TRZY STRATEGIE/METODY PRACY Z MŁODZIEŻĄ (METODA INTERWENCJI KRYZYSOWEJ, COACHINGU I INKUBATORÓW INNOWACYJNOŚCI)”. REKOMENDUJE SIĘ, ABY DIAGNOZOWANIE NIE ZDOMINOWAŁO IPI ORAZ ABY DO TEGOŻ DIAGNOZOWANIA POWSTAŁ DOSTOSOWANY DO POZIOMU UŻYTKOWNIKÓW I ICH PERCEPCJI - PODRĘCZNIK MANUAL NA ZASADZIE OD DO. UŻYTKOWNICY NIE WIEDZĄ PO CO JEST K.0. ORAZ POZOSTAŁE KOMPONENTY I NIE WIEDZĄ JAK ICH UŻYWAĆ. PONADTO WSKAZANE W TESTOWANIU STRATEGIE/METODY PRACY Z MŁODZIEŻĄ (METODA INTERWENCJI KRYZYSOWEJ, COACHINGU I INKUBATORÓW INNOWACYJNOŚCI ORAZ LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH NALEŻY WKOMPONOWAĆ W IPI.
11. W: IPI 1/PI. AZIMUTH VITA. MODEL WCZESNEJ INTERWENCJI – PROGRAM LIFE COACHINGU I DORADZTWA ZAWODOWEGO ORAZ ROZWOJU KOMPETENCJI KLUCZOWYCH DLA MŁODZIEŻY Z TRUDNOŚCIAMI EDUKACYJNYMI I PRZEDWCZEŚNIE OPUSZCZAJĄCYMI SYSTEM EDUKACJI. MATERIAŁ DO STRONY 59 NIE ZAWIERA TREŚCI ZWIĄZANYCH Z IPI 1.

DOKUMENT PRZYPOMINA ROBOCZĄ WERSJĘ PUBLIKACJI NAUKOWEJ BEZ BEZPOŚREDNICH ODNIESIEŃ DO TEMATYKI. TREŚĆ WYRAŹNIE ODSTAJE JAKOŚCIOWO OD DWÓCH POZOSTAŁYCH. NISKA JAKOŚĆ IPI 1 MOŻE BYĆ PRZYCZYNĄ ODRZUCENIA PRODUKTU FINALNEGO P[RZEZ RST.

PONADTO NIE DOTYCZY BEZPOŚREDNIO LIFE COACHINGU I DORADZTWA ZAWODOWEGO ORAZ ROZWOJU KOMPETENCJI KLUCZOWYCH JAKO KWESTII WIODĄCYCH W IPI 1. NALEŻY DOKONAĆ KOREKTY IPI W W/W ZAKRESIE.

12. NALEŻY ZAWRZEĆ W IPI SŁOWNIK POJĘĆ, GLOSSARY ITP. CHARAKTERYSTYCZNYCH POJĘĆ DLA DANEGO IPI.
13. NALEŻY ZAAKCENTOWAĆ W IPI 3 NASTĘPUJĄCĄ KWESTIĘ: KONCEPCJA IPI3: MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM - NIE ZAWIERA ELEMENTÓW WYRAŹNIE ADRESOWANYCH DO: MŁODZIEŻY POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM
14. PO DOŚWIADCZENIACH Z TESTOWANIA I REKOMENDACJACH EKSPERTÓW I UŻYTKOWNIKÓW ORAZ PROPOZYCJI KOORDYNATORA MERYTORYCZNEGO PROJEKTU NALEŻY ROZWAŻYĆ DODANIE DO PRODUKTU FINALNEGO W RAMACH JUŻ ISTNIEJĄCYCH KOMPONENTÓW – TREŚCI KSZTAŁCENIA, PROGRAMU DLA STUDENTÓW WŁAŚCIWYCH KIERUNKÓW ORAZ PROGRAMU JAKO „WKŁADKI” DO STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.
15. NALEŻY WE WSTĘPIE DO IPI ZAWRZEĆ NASTĘPUJĄCĄ KWESTIĘ: BRAKUJE WPROWADZENIA W ISTOTĘ IPI, CZYLI UZASADNIENIA POTRZEBY REALIZACJI DANEGO IPI, KTÓRE ZOSTAŁO POPARTE WYNIKAMI ANALIZ I

BADAŃ W RAMACH PROJEKTU IPI ZREALIZOWANYCH W I ETAPIE JAKO POGŁĘBIONEJ I USZCZEGÓLOWIONEJ ANALIZY PROBLEMÓW. BEZPOŚREDNIA CHARAKTERYSTYKA UMOŻLIWIAJĄCA ANALIZĘ PRZYCZYNOWO-SKUTKOWĄ PROBLEMÓW UZASADNIAJĄCYCH POTRZEBĘ REALIZACJI PROJEKTU INNOWACYJNEGO TESTUJĄCEGO.

- 16. PRZYGOTOWYWAĆ SOLIDNY I RZETELNY INSTRUKTAŻ DLA UŻYTKOWNIKÓW I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH, GDYŻ ZASTOSOWANIE IPI WIS BEZ ODPOWIEDNIEGO SZKOLENIA MOGŁOBY SKUTKOWAĆ INTUICYJNĄ REALIZACJĄ POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁAŃ WPŁYWAJĄCĄ NA EFEKTY ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU.**
- 17. PRZYGOTOWAĆ I PRZEKAZAĆ UŻYTKOWNIKOM ZAUTOMATYZOWANY ARKUSZ (NP. W ARKUSZU KALKULACYJNYM) DO OBLICZANIA WYNIKÓW Z KWESTIONARIUSZA CELEM UPROSZCZENIA PROCESU ANALIZY I INTERPRETACJI UZYSKANYCH DANYCH.**
- 18. W WIĘKSZYM STOPNIU POŁOŻYĆ NACISK NA REKRUTACJĘ I PRZYGOTOWANIE LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH DO PRACY Z MŁODZIEŻĄ. UWZGLĘDNIĄĆ PRZY REKRUTACJI OSOBY Z DOŚWIADCZENIEM LUB/I Z ODPOWIEDNIMI PREDYSPOZYCJAMI I KOMPETENCJAMI. ZADBAĆ O PROCES REKRUTACJI I SZKOLENIA MŁODZIEŻOWYCH LIDERÓW.**

WARTO ZADBAĆ O:

 - SPÓJNĄ STRATEGIĘ REKRUTACJI KANDYDATÓW NA LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH.**
 - KLARYFIKACJĘ MOTYWACJI KANDYDATÓW NA LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH.**
 - ELIMINACJĘ OSÓB RYZYKOWNYCH DLA REALIZACJĘ PROGRAMU.**

OGRANICZENIE WYBORU NA LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH DO STUDENTÓW KIERUNKÓW PSYCHOLOGICZNYCH I PEDAGOGICZNYCH INTENSYWNIE ZMNIEJSZA MOŻLIWOŚCI ADAPTACYJNE PROGRAMU. W DUŻYM STOPNIU OGRANICZA TO LUB WRĘCZ UNIEMOŻLIWIA REALIZACJĘ IPI WIS W GMINACH POZBAWIONYCH DOSTĘPU DO UCZELNI WYŻSZYCH. WARTO ZAANGAŻOWANIE DO ROLI LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH PRZEDSTAWICIELI LOKALNYCH ŚRODOWISK. ZADBAĆ O RZETELNE I BARDZIEJ SZCZEGÓŁOWE PRZEKAZANIE INFORMACJI UŻYTKOWNIKOM I LIDEROM NA TEMAT ZAŁOŻEŃ I CELÓW PROGRAMÓW IPI.

19. UWZGLĘDNIĆ W CYKLU SZKOLEŃ ZARÓWNO ZAJĘCIA SKIEROWANE DO WSZYSTKICH UŻYTKOWNIKÓW ALE TAKŻE DOKONAĆ PODZIAŁU ZE WZGLĘDU NA KONKRETNY PRODUKT FINALNY.

20. UELASTYCZNIĆ CZAS TRWANIA SZKOLEŃ ABY DOSTOSOWAĆ JE DO ADEKWATNIE DO POTRZEB UŻYTKOWNIKÓW. WPROWADZIĆ MOŻLIWOŚĆ INDYWIDUALNYCH SPOTKAŃ DOSZKALAJĄCYCH.

21. USZCZEGÓLOWIĆ INFORMACJE PRZEKAZYWANE UŻYTKOWNIKOM I LIDEROM MŁODZIEŻOWYM NA TEMAT INNOWACYJNYCH PROGRAMÓW. ZAPEWNIĆ NICZYM NIEOGRANICZONY WGLĄD W ICH TREŚCI LUB ABSTRAKT.

22. WSKAZANE JEST W PIERWSZEJ KOLEJNOŚCI OPRACOWANIE DIAGNOZY ŚRODOWISKA A NASTĘPNIE DOBRANIE DO WYNIKÓW DIAGNOZY ODPOWIEDNI PROGRAM IPI.

23. ZALECA SIĘ INFORMOWANIE ODBIORCÓW O CELU PRZEPROWADZANIA DIAGNOZY I WYPEŁNIANIA KWESTIONARIUSZA ZASOBÓW. NA PODSTAWIE ICH UWAG ZALECA SIĘ TAKŻE DOSTARCZANIE INFORMACJI ZWROTNEJ ODBIORCOM NA TEMAT UZYSKANYCH WYNIKÓW I EWENTUALNYCH RÓŻNIC W PORÓWNANIU Z PIERWSZYM POMIAREM.

WARTO ROZWAŻYĆ MOŻLIWOŚĆ INDYWIDUALNEGO SPOTKANIA UCZESTNIKA ZAJĘĆ Z LIDERM DOROSŁYM ABY PRZEKAZAĆ INFORMACJĘ O WYNIKACH DIAGNOZY.

24. USZCZEGÓLOWIĆ TREŚCI PRZEKAZYWANYCH W RAMACH SZKOLEŃ I PRZYWIĄZYWANIE WIĘKSZEJ WAGI DO PREZENTOWANIA MOŻLIWOŚCI PRAKTYCZNEGO ZASTOSOWANIA POSZCZEGÓLNYCH METOD PRACY.

25. JASNO OKREŚLIĆ OBOWIĄZKI I PODZIELIĆ KOMPETENCJE JAKIE NALEŻĄ ZARÓWNO DO UŻYTKOWNIKÓW DOROSŁYCH, JAK I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH WYKLUCZAJĄCE POJAWIANIE SIĘ RÓŻNEGO RODZAJU NIEPOROZUMIEŃ W TRAKCIE ICH WSPÓŁPRACY.

26. UDOSKONAŁIĆ KOMPONENT K0 UWZGLĘDNIAJĄC JEGO OBSZERNOŚĆ, STOPIEŃ SKOMPLIKOWANIA PYTAŃ ORAZ ZASTOSOWANY JĘZYK W CELU LEPSZEGO DOSTOSOWANIA GO DO MOŻLIWOŚCI PERCEPCYJNYCH MŁODZIEŻY.

27. ROZCIĄGNĄĆ W CZASIE OKRES PRAC ZWIĄZANYCH Z PRZYGOTOWANIEM PROGRAMÓW ZAJĘĆ I ICH PÓŹNIEJSZĄ REALIZACJĄ, CO UMOŻLIWIŁOBY STWORZENIE EFEKTYWNIJSZYCH PROGRAMÓW I JESZCZE LEPIEJ DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB I OCZEKIWAŃ ICH ODBIORCÓW.

28. OKREŚLIĆ NAJBARDZIEJ OPTYMALNY CZAS TRWANIA (DŁUGOŚĆ) ODDZIAŁYWAŃ W RAMACH DANEGO PROGRAMU IPI, UWZGLĘDNIAJĄC MOŻLIWOŚCI ORGANIZACYJNE KONKRETNÝCH PLACÓWEK, DYSPOZYCYJNOŚĆ ODBIORCÓW ORAZ EFEKTYWNOŚĆ ODDZIAŁYWAŃ PROGRAMU. WYDŁUŻENIE CZASU TRWANIA PROGRAMU BYŁO SPOSTRZEGANE JAKO CZYNNIK W NAJWIĘKSZYM STOPNIU MAKSYMALIZUJĄCY EFEKT IPI.

REKOMENDACJE ZMIAN W POSZCZEGÓLNYCH IPI

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

IPI 1 WYKAZ KONIECZNYCH ZMIAN W IPI I

NALEŻY DOKONAĆ NASTĘPUJĄCYCH ZMIAN W IPI I:

- 29. PRZED WSZYSTKIM NALEŻY ZAŁOŻYĆ WPROWADZENIE PROGRAMU DO SZKÓŁ, A JEGO REALIZACJĘ ROZŁOŻYĆ NA POSZCZEGÓLNE SEMESTRY NAUKI.**
- 30. DOSTOSOWAĆ TEMATYKĘ ZAJĘĆ DO POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z DIAGNOZY. DLATEGO W RAMACH TEGO IPI NALEŻY OPRACOWAĆ PROGRAM ZŁOŻONY Z TRZECH KOMPLEMENTARNYCH MODUŁÓW:**
 - ➔ MODUŁ I. WIEM I POTRAFIĘ CZYLI JAK SKUTECZNIE SIĘ UCZYĆ?**
 - ➔ MODUŁ II. CHCĘ I DZIAŁAM CZYLI O MOTYWACJI DO NAUKI SZKOLNEJ?**
 - ➔ MODUŁ III. OSIĄGAM SUKCESY CZYLI O ROLI ZAINTERESOWAŃ ZAWODOWYCH?**
- 31. KAŻDY Z MODUŁÓW MOŻE BYĆ REALIZOWANY W SZKOŁACH I/LUB PLACÓWKACH WYCHOWAWCZYCH. ZALETĄ ZMODYFIKOWANEGO PROGRAMU BYŁO BY TO, ŻE POSZCZEGÓLNE MODUŁY - BLOKI TEMATYCZNE MOGĄ STANOWIĆ ODRĘBNE CAŁOŚCI REALIZOWANE W JEDNYM LUB W KILKU SEMESTRACH NAUKI SZKOLNEJ. TAKŻE ICH CZAS REALIZACJI MOŻE BYĆ DOSTOSOWANY DO POTRZEB I MOŻLIWOŚCI EDUKACYJNYCH BENEFICJENTÓW, JEDNAK NIE MOŻE BYĆ KRÓTSZY NIŻ 20 GODZIN LEKCYJNYCH DLA KAŻDEGO BLOKU. ŁĄCZNY CZAS REALIZACJI PROGRAMU TO 60 GODZIN ZAJĘĆ EDUKACYJNYCH O CHARAKTERZE TRENINGU UMIEJĘTNOŚCI. REALIZATORAMI PROGRAMU POWINNI BYĆ SPECJALNIE PRZYGOTOWANI PEDAGODZY.**
- 32. W OPARCIU O DIAGNOZĘ ZASOBÓW MŁODZIEŻY NIEDOSTOSOWANEJ SPOŁECZNIE Z WYKORZYSTANIEM KWESTIONARIUSZA HOBFOLLA NALEŻY DOKONAĆ SZCZEGÓŁOWEJ ANALIZY CZYNNIKÓW NISZCZĄCYCH I**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPRZYJAJĄCYCH DYSFUNKCJOM W ROLACH SZKOLNYCH, ZWIĄZANYCH ZARÓWNO Z JEDNOSTKĄ, JAK I Z RODZINĄ, Z GRUPĄ RÓWIEŚNICZĄ, SZKOŁĄ ORAZ Z LOKALNĄ SPOŁECZNOŚCIĄ, KTÓRE MAJĄ WPŁYW NA TRUDNOŚCI EDUKACYJNE I ZAŁAMYWANIE SIĘ KARIER SZKOLNYCH MŁODYCH LUDZI. NALEŻY WSKAZAĆ NA CZYNNIKI TKWIĄCE W ZDROWIU FIZYCZNYM, PSYCHICZNYM, SPOŁECZNYM I OSOBOWYM.

33. NALEŻY PRZYGOTOWAĆ PROFESJONALNY MATERIAŁ TEORETYCZNY I PRAKTYCZNY DLA LIFE COACHINGU I DORADZTWA ZAWODOWEGO DOTYCZĄCY TAKICH ZAGADNIEŃ JAK PROCES UCZENIA SIĘ, PROCES MOTYWACJI DO NAUKI SZKOLNEJ I EFEKTYWNEGO DZIAŁANIA W RÓŻNYCH SFERACH ŻYCIA ORAZ AUTOANALIZA WŁASNYCH MOCNYCH I SŁABYCH STRON, W TYM PREFERENCJI I ZAINTERESOWAŃ ZAWODOWYCH.
34. NALEŻY OPRACOWAĆ PONAD KILKADZIESIĄT ĆWICZEŃ DO WYKORZYSTANIA W ZAJĘCIACH GRUPOWYCH Z MŁODZIEŻĄ
35. CAŁOŚĆ PROGRAMU NALEŻY OPRZEĆ BEZPOŚREDNIO NA KONCEPCJI POZNAWCZEJ I MODELU HOBFOLLA Z ZAKRESU DIAGNOZOWANIA ZASOBÓW OSOBISTYCH.
36. W REKRUTACJI DO PROGRAMU NALEŻY UWZGLĘDNIĆ UCZNIÓW ZAGROŻONYCH PORAŻKĄ SZKOLNĄ, KTÓRYCH CHARAKTERYZUJE:
 - ✓ DRUGOROCZNOŚĆ,
 - ✓ OCENA NIEDOSTATECZNA NA KONIEC ROKU,
 - ✓ DWIE I WIĘCEJ OCENY MIERNE NA KONIEC ROKU SZKOLNEGO,
 - ✓ POSIADANIE KURATORA W ZWIĄZKU Z ZANIEDBANIAMi SZKOLNYMI .

IPI - WYKAZ KONIECZNYCH ZMIAN W IPI II

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

NALEŻY DOKONAĆ NASTĘPUJĄCYCH ZMIAN W IPI II:

37. W ZWIĄZKU Z WYNIKAMI TESTOWANIA QUO VADIS IUVENIS UZNANO, ŻE DO PROGRAMU POWINNY BYĆ REKRUTOWANE OSOBY, KTÓRE SPEŁNIAJĄ PRZYNAJMNIEJ JEDEN WARUNEK:

- WESZŁY W KONFLIKT Z PRAWEM,
- POSIADAJĄ ORZECZONY NADZÓR KURATORA,
- POCHODZĄ Z RODZINY, W KTÓREJ PRZYNAJMNIEJ JEDEN Z CZŁONKÓW ODBYWA/ODBYWAŁ KARĘ POZBAWIENIA WOLNOŚCI,
- POSIADAJĄ ZACHOWANIE NAGANNE LUB NIEODPOWIEDNIE NA ŚWIADECTWIE SZKOLNYM.

38. UZNANO, ŻE SFERY WYMAGAJĄCE KOREKTY BĘDĄ OBEJMOWAŁY:

- NISKI POZIOM ZAANGAŻOWANIA, WSPÓŁDZIAŁANIA,
- NISKI POZIOM RÓŻNICOWANIA ZACHOWAŃ ASERTYWNYCH, AGRESYWNYCH I ULEGŁYCH,
- NISKIE POCZUCIE ODPOWIEDZIALNOŚCI,
- ZANIŻONA SAMOOCENA,
- NISKA KREATYWNOŚĆ, TWÓRCZOŚĆ,
- WYSTĘPOWANIE NEGATYWNYCH STRATEGII ZARADCZYCH (WYCOFANIE ORAZ DZIAŁANIA ANTYSPOŁECZNE), - NISKI POZIOM KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH,
- NISKA MOTYWACJA OSIĄGNIĘĆ,
- NISKIE POCZUCIE WŁASNEJ SKUTECZNOŚCI,
- NISKA AKTYWNOŚĆ W POSZUKIWANIU WSPARCIA SPOŁECZNEGO.

39. UZNANO, ZA ZASADNE CELE, NA KTÓRYCH BYŁA SKONCENTROWANA PRACA Z MŁODZIEŻĄ W RAMACH TESTOWANIA IPI-2:

- **ZMNIJSZENIE STRAT W ZASOBACH PODMIOTOWYCH**
- **WZMOCNIENIE POCZUCIA WŁASNEJ SKUTECZNOŚCI**
- **WZMOCNIENIE RACJONALNYCH STRATEGII ZARADCZYCH**
- **ZWIĘKSZENIE WGLĄDU W SIEBIE, UMIEJĘTNOŚCI DOSTRZEGANIA MOCNYCH I SŁABYCH STRON**
- **WZMOCNIENIE KREATYWNOŚCI**
- **WZMOCNIENIE UMIEJĘTNOŚCI PODEJMOWANIA DECYZJI**
- **UPORZĄDKOWANIE WARTOŚCI WEDŁUG HIERARCHII WAŻNOŚCI**
- **WZMOCNIENIE RADZENIA SOBIE Z PORĄKĄ**
- **USPRAWNIENIE KOMUNIKACJI INTERPERSONALNEJ I ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW**
- **PODNIESIENIE UMIEJĘTNOŚCI ZASPOKAJANIA POTRZEB W SPOSÓB APROBOWANY SPOŁECZNIE.**

POWYŻSZE CELE POWINNY STAĆ SIĘ OBOWIĄZUJĄCE W NOWEJ WERSJI PROGRAMU.

40. NALEŻY ZREZYGNOWAĆ Z INSTYTUCJONALNEJ FORMY PROGRAMU. W ZAMIAN MOŻNA ZAPROPONOWAĆ IDEĘ WSPARCIA SPOŁECZNEGO POLEGAJĄCĄ NA WPROWADZENIU DO SZKÓŁ I INSTYTUCJI WYCHOWAWCZYCH PROFESJONALNEGO PROGRAMU POMOCY MŁODZIEŻY NIEDOSTOSOWANEJ SPOŁECZNIE.

41. PO FAZIE TESTOWANIA QUO VADIS IUVENIS, PRZYJĘTO, ŻE W PROGRAMIE MOGĄ UCZESTNICZYĆ OSOBY, KTÓRE SPEŁNIAJĄ PRZYNAJMNIEJ JEDEN WARUNEK:

- **WESZŁY W KONFLIKT Z PRAWEM,**
- **POSIADAJĄ KURATORA,**
- **POCHODZĄ Z RODZINY, W KTÓREJ PRZYNAJMNIEJ JEDEN Z CZŁONKÓW ODBYWA/ODBYWAŁ KARĘ POZBAWIENIA WOLNOŚCI,**

➤ **MAJĄ NAGANNĄ LUB NIEODPOWIEDNIĄ OCENĘ Z ZACHOWANIA NA ŚWIADECTWIE SZKOLNYM.**

42. PONIEWAŻ MŁODZIEŻ BIORĄCA UDZIAŁ W TESTOWANIU ODZNACZA SIĘ EKSPERYMENTOWANIEM Z WIELOMA ZACHOWANIAMI RYZYKOWNYMI I NAJCZĘŚCIEJ ŁĄCZY ONA DWA LUB TRZY RODZAJE ZACHOWAŃ UJMOWANYCH W IPI 1-3 TZN. UŻYWANIE ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH, TRUDNOŚCI SZKOLNE I/LUB PRZEJAWIANIE ZACHOWAŃ SPRZECZNYCH Z NORMAMI PRAWA KARNEGO, NALEŻY UZNAĆ, ŻE IPI 2 MOŻE BYĆ TRAKTOWANE JAKO KOMPLEKSOWE ODDZIAŁYWANIE W STOSUNKU DO MŁODZIEŻY WYMAGAJĄCEJ WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ ŁĄCZĄCE TRZY PROGRAMY IPI.

PONIEWAŻ OKRES PRZEZNACZONY DO TESTOWANIA OKAZAŁ SIĘ ZA KRÓTKI W UZYSKANIU TRWAŁYCH ZMIAN W ZACHOWANIU - NALEŻY PRZYJAĆ, ŻE OPTYMALNY CZAS REALIZACJI PROGRAMU TO MINIMUM 10 MIESIĘCY-ODPOWIEDNIK ROKU SZKOLNEGO.

43. W OSTATECZNYM OPRACOWANIU KOMPONENTÓW OD K1 DO K10 NALEŻY ZREZYGNOWAĆ Z PREZENTACJI SZEROKIEGO KONTEKSTU DANYCH STATYSTYCZNYCH I PODSTAW TEORETYCZNYCH DOTYCZĄCYCH NIEDOSTOSOWANIA SPOŁECZNEGO. NALEŻY BOWIEM PRZYJAĆ ROZWIĄZANIE, ZGODNIE Z KTÓRYM JEDYNIE TRAFNA DIAGNOZA ZAPOTRZEBOWANIA NA DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE STANOWI ISTOTNY WARUNEK WPROWADZANIA PROGRAMÓW WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ W KONKRETNYCH GRUPACH ODBIORCÓW.

IPI 3 - WYKAZ KONIECZNYCH ZMIAN W IPI III

NALEŻY DOKONAĆ NASTĘPUJĄCYCH ZMIAN W IPI III:

44. PROPONUJE SIĘ ZMIANĘ STRUKTURALNĄ WSKAZUJĄCĄ AUTOMATYCZNIE NA ZMIANĘ TREŚCI. PROPOZYCJA WSKAZUJE ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWĄ WERSJI IPI PRZED TESTOWANIEM ORAZ PROPONOWANĄ ZAWARTOŚĆ I TREŚĆ PO TESTOWANIU JAKO IMPLIKACJĘ ANALIZY TESTOWANIA

K1: PRAKTYCZNY PRZEWODNIK METODOLOGICZNY (*PRACTICAL METODOLOGY*)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

- 1.1. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW WPŁYWAJĄCYCH NA SPOSÓB FUNKCJONOWANIA CZŁOWIEKA
- 1.2. MECHANIZMY DECYDUJĄCE O DYSTRYBUCJI ZASOBÓW
- 1.3. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z DYSTRYBUCJI ZASOBÓW
- 1.4. MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTYWANIA TEORII ZACHOWANIA ZASOBÓW W INNOWACYJNYM PROGRAMIE INTERWENCYJNYM WOBEC MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ UZALEŻNIENIAMI (IPI3)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

- 1.1. SPOSÓB FUNKCJONOWANIA MŁODZIEŻY UŻYWAJĄCEJ SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH I/LUB POCHODZĄCYCH Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM JAKO CZYNNIK RYZYKA WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO
- 1.2. ZNACZENIE ZASOBÓW PSYCHOSPOŁECZNYCH W PRZECIWDZIAŁANIU MARGINALIZACJI CZŁOWIEKA
- 1.3. MECHANIZMY DECYDUJĄCE O DYSTRYBUCJI ZASOBÓW PSYCHOSPOŁECZNYCH
- 1.4. OGÓLNE WNIOSKI APLIKACYJNE
- 1.5. MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTYWANIA TEORII ZACHOWANIA ZASOBÓW W INNOWACYJNYM PROGRAMIE INTERWENCYJNYM WOBEC MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ UZALEŻNIENIAMI (IPI3)
- 1.6. MOŻLIWOŚĆ REALIZOWANIA DZIAŁAŃ NA POZIOMIE PROFILAKTYKI SELEKTYWNEJ – WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ – JAKO CZYNNIK UZASADNIAJĄCY REALIZACJĘ IDEI IPI3

K2: METODOLOGIA BADAWCZA ORAZ RAPORT DIAGNOSTYCZNY W TEMACIE (*RESEARCH & KNOWLEDGE*)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

- 2.1. CELE BADAŃ NA UŻYTEK INNOWACYJNEGO PROGRAMU INTERWENCYJNEGO WOBEC MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ UZALEŻNIENIEM
- 2.2. NARZĘDZIA WYKORZYSTANE W BADANIACH
- 2.3. CHARAKTERYSTYKA OSÓB BADANYCH
- 2.4. WNIOSKI Z BADAŃ DOTYCZĄCE KAPITAŁU PSYCHOSPOŁECZNEGO BENEFICJENTÓW

2.5. WNIOSKI Z BADAŃ ODNOSZĄCE SIĘ DO KAPITAŁU PSYCHOSPOŁECZNEGO UŻYTKOWNIKÓW

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

- 2.1. WNIOSKI Z DOTYCHCZAS PRZEPROWADZONYCH BADAŃ DOTYCZĄCE ZALEŻNOŚCI MIĘDZY ZASOBAMI PSYCHOSPOŁECZNYMI A ZACHOWANIEM MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ UZALEŻNIENIEM
- 2.2. CELE BADAŃ NA UŻYTEK INNOWACYJNEGO PROGRAMU INTERWENCYJNEGO WOBEC MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ UZALEŻNIENIEM
- 2.3. NARZĘDZIA WYKORZYSTANE W BADANIACH
- 2.4. CHARAKTERYSTYKA OSÓB BADANYCH
- 2.5. WNIOSKI Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH W RAMACH REALIZOWANEGO PROJEKTU DOTYCZĄCE KAPITAŁU PSYCHOSPOŁECZNEGO BENEFICJENTÓW
- 2.6. WNIOSKI Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH W RAMACH REALIZOWANEGO PROJEKTU ODNOSZĄCE SIĘ DO KAPITAŁU PSYCHOSPOŁECZNEGO UŻYTKOWNIKÓW
- 2.7. MOŻLIWOŚĆ KSZTAŁTOWANIA CZYNNIKÓW OCHRONIAJĄCYCH MŁODZIEŻ PRZED UŻYCIEM SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH JAKO CZYNNIK UZASADNIAJĄCY URZECZYWIŚNIENIE MODELU IPI3

K3: METODOLOGIA ANALITYCZNA PROCESÓW W TEMACIE (*DIAGNOSIS & ANALYSIS*)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

- 3.1. PROCESY SŁUŻĄCE POZYSKIWANIU ZASOBÓW PRZESZKÓŁAMI DZIAŁAŃ W IPI3
- 3.2. PROCESY SŁUŻĄCE POZYSKIWANIU ZASOBÓW PRZESZKÓŁAMI BENEFICJENTÓW IPI3
- 3.3. PROCESY POZYSKIWANIA ZASOBÓW PRZESZKÓŁAMI GMINĄ POPRZECZ ZINTEGROWANE DZIAŁANIA UŻYTKOWNIKÓW I BENEFICJENTÓW W IPI3

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

- 3.1. CHARAKTERYSTYKA MODELU WPROWADZANIA ZMIAN W POZIOMIE FUNKCJONOWANIA CZYNNIKÓW OCHRONIAJĄCYCH MŁODZIEŻ PRZED WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM
- 3.2. PROCESY SŁUŻĄCE POZYSKIWANIU ZASOBÓW PRZESZKÓŁAMI MŁODZIEŻ ZAGROŻONĄ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UŻYCIEM SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH I/LUB POCZĄTKIEM Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM W IPI3
- 3.3. AUTORSKI PROGRAM (B. BEDARZA, A. GAMROWSKIEJ, P. PIETRAS, M. PRUCNAŁA, V. WOŹNIAK) „MŁODZIEŻOWE INKUBATORY INNOWACYJNOŚCI” PRZEPROWADZONY W GRUPIE GIMNAZJALISTÓW JAKO PRZYKŁAD METODOLOGII POZYSKIWANIA ZASOBÓW PRZESZKÓŁAMI MŁODZIEŻ W RAMACH PROJEKTU IPI3
- 3.4. AUTORSKI PROGRAM (P. KUSEK, K. RUSIECKIEJ I M. RUSIECKIEJ) COACHINGU MŁODZIEŻOWEGO WOBEC MŁODZIEŻY TECHNIKUM MECHANICZNEGO JAKO PRZYKŁAD METODOLOGII POZYSKIWANIA ZASOBÓW PRZESZKÓŁAMI MŁODZIEŻ W RAMACH PROJEKTU IPI3

K4: PODRĘCZNIK METODOLOGICZNY I PRAKTYCZNY PLANOWANIA I OKREŚLENIA STRATEGII INTERWENCJI I PROFILAKTYKI W TEMACIE (*PLANNING & STRATEGY*)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 4.1. WYKORZYSTANIE STRATEGII INTERWENCJI W IPI3
- 4.2. ZASTOSOWANIE W IPI3 STRATEGII TWORZENIA ALTERNATYW DLA DESTRUKCYJNEGO STYLU ŻYCIA
- 4.3. SPOSÓB WYKORZYSTANIA W IPI3 STRATEGII EDUKACJI
- 4.4. ZASTOSOWANIE DZIAŁAŃ RÓWIEŚNICZYCH W RAMACH IPI3

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

- 4.1. PLANOWANIE IPI3 NA POZIOMIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI – GMINY
- 4.2. PLANOWANIE IPI3 NA POZIOMIE NABORU UŻYTKOWNIKÓW – DOROSŁYCH KOORDYNATORÓW I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH
- 4.3. PLANOWANIE IPI3 NA POZIOMIE SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW – DOROSŁYCH KOORDYNATORÓW I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH
- 4.4. PLANOWANIE IPI3 NA POZIOMIE NABORU ODBIORCÓW – MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UŻYWANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH I/LUB FUNKCJONOWANIA W RODZINIE Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM
- 4.5. PLANOWANIE IPI3 NA POZIOMIE ANGAŻOWANIA ODBIORCÓW – MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UŻYWANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH I/LUB FUNKCJONOWANIA W RODZINIE Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM

K5: ZESTAW WSZYSTKICH POTENCJALNYCH INSTRUMENTÓW DO UŻYCIA W RAMACH PROGRAMU I CO NAJMNIEJ JEDEN KONKRETNY INSTRUMENT PILOTAŻOWY (PROGRAMS & INSTRUMENTS)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

- 5.1. WPROWADZENIE DO IPI3 – MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM
 - 5.1.1. ZAŁOŻENIA IPI3
 - 5.1.2. ZAPOTRZEBOWANIE NA IPI3
 - 5.1.3. ODBIORCY IPI3
- 5.2. DIAGNOZA SYTUACJI (PROBLEMU, ODBIORCÓW I UŻYTKOWNIKÓW), UWARUNKOWANIA I UZASADNIENIE KONIECZNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM
 - 5.2.1. DIAGNOZA PROBLEMU DOTYCZĄCEGO ZAKRESU ZJAWISKA UŻYWANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ POSTAW I ZACHOWAŃ MŁODZIEŻY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA PODSTAWIE RAPORTU PRZEDSTAWIONEGO W 2009 ROKU PRZEZ A. SIUDEM, I. SIUDEMA
 - 5.2.2. DIAGNOZA SYTUACJI ODBIORCÓW IPI3
 - 5.2.3. DIAGNOZA SYTUACJI UŻYTKOWNIKÓW IPI3
- 5.3. CELE IPI3 (MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 5.4. DZIAŁANIA, NARZĘDZIA, SPOSOBY REALIZACJI IPI3 (MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM)
 - 5.4.1. ISTOTA DZIAŁAŃ W IPI3
 - 5.4.2. NARZĘDZIA STOSOWANE W IPI3
 - 5.4.3. SPOSÓB WDRAŻANIA IPI3
- 5.5. PLAN DZIAŁAŃ W EKSPERYMENTALNEJ WERSJI IPI3 (WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA)
 - 5.5.1. DOBÓR UŻYTKOWNIKÓW BIORĄCYCH UDZIAŁ W TESTOWANIU IPI3
 - 5.5.2. DOBÓR ODBIORCÓW BIORĄCYCH UDZIAŁ W TESTOWANIU IPI3
 - 5.5.3. OPIS PRZEBIEGU TESTOWANIA
- 5.6. MONITORING I EWALUACJA IPI3 (MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM)
 - 5.6.1. MODEL BADANIA EWALUACYJNEGO W IPI3
 - 5.6.2. MODEL MONITORINGU W IPI3

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

- 5.1. WPROWADZENIE DO IPI3 – MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM
 - 5.1.1. ZAŁOŻENIA IPI3
 - 5.1.2. ZAPOTRZEBOWANIE NA IPI3
 - 5.1.3. UŻYTKOWNICY IPI3
- 5.2. DIAGNOZA SYTUACJI (PROBLEMU, ODBIORCÓW I UŻYTKOWNIKÓW), UWARUNKOWANIA I UZASADNIENIE KONIECZNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM
 - 5.2.1. DIAGNOZA PROBLEMU DOTYCZĄCEGO ZAKRESU ZJAWISKA UŻYWANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ POSTAW I ZACHOWAŃ MŁODZIEŻY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA PODSTAWIE RAPORTU PRZEDSTAWIONEGO W 2009 ROKU PRZEZ A. SIUDEM, I. SIUDEMA
 - 5.2.2. DIAGNOZA SYTUACJI ODBIORCÓW IPI3
 - 5.2.3. DIAGNOZA SYTUACJI UŻYTKOWNIKÓW IPI3
- 5.5. CELE IPI3 (MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM)
- 5.6. DZIAŁANIA, NARZĘDZIA, SPOSOBY REALIZACJI IPI3 (MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM)
 - 5.4.1. ISTOTA DZIAŁAŃ W IPI3
 - 5.4.2. NARZĘDZIA STOSOWANE W IPI3
 - 5.4.3. SPOSÓB WDRAŻANIA IPI3

5.5. PLAN DZIAŁAŃ W EKSPERYMENTALNEJ WERSJI IPI3 (WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA)

5.5.1. DOBÓR UŻYTKOWNIKÓW BIORĄCYCH UDZIAŁ W TESTOWANIU IPI3

5.5.2. DOBÓR ODBIORCÓW BIORĄCYCH UDZIAŁ W TESTOWANIU IPI3

5.5.3. OPIS PRZEBIEGU TESTOWANIA

5.6. MONITORING I EWALUACJA IPI3 (MODELU WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ WOBEC MŁODZIEŻY POWYŻEJ 15 R. Ż. ZAGROŻONEJ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM Z POWODU UZALEŻNIENIA, W TYM POCHODZĄCEJ Z RODZIN Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM)

5.6.1. MODEL BADANIA EWALUACYJNEGO W IPI3

5.6.2. MODEL MONITORINGU W IPI3

K6: PODRĘCZNIK PROCEDURY IMPLEMENTACJI I SZKOLENIOWO-DORADCZY (IMPLEMENTATION PROCEDURES)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

6.1. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA IPI3

6.2. METODOLOGIA IMPLEMENTACJI IPI3

6.3. PROCEDURA SZKOLENIOWO-DORADCZA W IPI3

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

6.1. METODOLOGIA IMPLEMENTACJI IPI3

6.2. PROCEDURA SZKOLENIOWO-DORADCZA W IPI3

6.3. PRZYKŁAD SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW (DOROSŁYCH KOORDYNATORÓW I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH) SŁUŻĄCEGO KSZTAŁTOWANIU CZYNNIKÓW OCHRONIAJĄCYCH MŁODZIEŻ PRZED WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ZA POMOCĄ MŁODZIEŻOWEGO COACHINGU

6.4. PRZYKŁAD SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW (DOROSŁYCH KOORDYNATORÓW I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH) SŁUŻĄCEGO KSZTAŁTOWANIU CZYNNIKÓW OCHRONIAJĄCYCH MŁODZIEŻ PRZED WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ZA POMOCĄ MEDIACJI RÓWIEŚNICZYCH

6.5. PRZYKŁAD SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW (DOROSŁYCH KOORDYNATORÓW I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH) SŁUŻĄCEGO KSZTAŁTOWANIU CZYNNIKÓW OCHRONIAJĄCYCH MŁODZIEŻ PRZED WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ZA POMOCĄ MŁODZIEŻOWYCH INKUBATORÓW INNOWACYJNEGO SPOSOBU MYŚLENIA

K7: PODRĘCZNIKI DLA WSPÓŁPRACY INTERESARIUSZY I INSTYTUCJI (INSTITUTIONAL COOPERATION)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

7.1. WSPÓŁPRACA OPARTA NA MODELU PROPAGOWANIA PROMOCJI ZDROWIA

7.2. CELE WSPÓŁPRACY INTERESARIUSZY/INSTYTUCJI W IPI3

7.3. ZNACZENIE WSPÓŁPRACY PIONOWEJ I POZIOMEJ W IPI3

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

7.1. CELE WSPÓŁPRACY INTERESARIUSZY/INSTYTUCJI W IPI3

7.2. ZNACZENIE WSPÓŁPRACY PIONOWEJ I POZIOMEJ W IPI3

7.3. WSPÓŁPRACA UŻYTKOWNIKÓW IPI3 JAKO SPOŁECZNE KRZYŻOWANIE SIĘ ZASOBÓW

7.4. REKOMENDACJE UŻYTKOWNIKÓW (PROFESJONALNYCH KOORDYNATORÓW I LIDERÓW MŁODZIEŻOWYCH) DOTYCZĄCE WSPÓŁPRACY W IPI3

K8: PODRĘCZNIK I METODOLOGIA EWALUACJI EFEKTYWNOŚCI PROGRAMÓW (*EVALUATIONS OF EFFICIENCY*)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

- 8.1. DOBÓR ZAGADNIEŃ DO OCENY EWALUACYJNEJ
- 8.2. OPIS PROCEDURY OCENIANIA SKUTECZNOŚCI
- 8.3. OPIS NARZĘDZIA POMIAROWEGO
- 8.4. OPRACOWANIE PLANU PROWADZENIA BADAŃ
- 8.5. ANALIZA UZYSKANYCH WYNIKÓW BADAŃ
- 8.6. SPOSÓB PRZEDSTAWIENIA UZYSKANYCH WYNIKÓW BADAŃ

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

- 8.7. DOBÓR ZAGADNIEŃ DO OCENY EWALUACYJNEJ
- 8.8. OPIS PROCEDURY OCENIANIA SKUTECZNOŚCI
- 8.9. OPIS NARZĘDZIA POMIAROWEGO
- 8.10. CHARAKTERYSTYKA BADANYCH ODBIORCÓW
- 8.11. WYNIKI BADAŃ EWALUACYJNYCH
- 8.12. REKOMENDACJE WYNIKAJĄCE Z BADAŃ EWALUACYJNYCH

K9: PRZEWODNIK POTENCJAŁU ROZGŁOSU, PROMOCJI I WŁĄCZENIA W GŁÓWNY NURT POLITYKI WRAZ ZE STRATEGIĄ UPOWSZECZNIANIA (*PUBLICITY & MAINSTREAMING*)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

- 9.1. PRZESŁANKI UZASADNIAJĄCE WŁĄCZANIE PROGRAMU IPI3 W GŁÓWNY NURT POLITYKI
- 9.2. REALIZACJA DYREKTYW REKOMENDACJI RADY EUROPY W IPI3
- 9.3. SPOSÓB WŁĄCZANIA IPI3 W NURT POLITYKI PAŃSTWA

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

- 9.1. PRZESŁANKI UZASADNIAJĄCE WŁĄCZANIE PROGRAMU IPI3 W GŁÓWNY NURT POLITYKI SPOŁECZNEJ PAŃSTWA
- 9.2. REALIZACJA DYREKTYW REKOMENDACJI RADY EUROPY W IPI3
- 9.3. SPOSÓB WŁĄCZANIA IPI3 W NURT POLITYKI SPOŁECZNEJ PAŃSTWA
- 9.4. REKOMENDACJE PAŃSTWOWEJ AGENCJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH UZASADNIAJĄCE WDRAŻANIE PROGRAMU IPI3 DO POLITYKI SPOŁECZNEJ PAŃSTWA
- 9.5. REKOMENDACJE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ I SPORTU UZASADNIAJĄCE WDRAŻANIE PROGRAMU IPI3 DO POLITYKI SPOŁECZNEJ PAŃSTWA

K10: PRAKTYCZNY PRZEWODNIK OKREŚLAJĄCY ZASTOSOWANIA, SPOSÓB WDRAŻANIA I STOSOWANIA PROGRAMU (*SUCCESS & USAGE*)

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PRZED TESTOWANIEM:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

10.1. SPOSÓB WDRAŻANIA IPI3 NA POZIOMIE GMINY

10.2. SPOSÓB WDRAŻANIA IPI3 NA POZIOMIE ZAANGAŻOWANIA UŻYTKOWNIKÓW

10.3. SPOSÓB WDRAŻANIA IPI3 NA POZIOMIE ZAANGAŻOWANIA BENEFICJENTÓW

ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA PO TESTOWANIU:

10.1. GMINA JAKO OPTYMALNE ŚRODOWISKO WDRAŻANIA IPI3

10.2. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA IPI3 NA POZIOMIE GMINY

10.3. ZASOBY POZYSKIWANE PRZEZ GMINĘ DZIĘKI WDROŻENIU IPI3

Rekomendacje do dalszych prac nad końcową wersją produktu finalnego wynikające bezpośrednio z wyników testowania:

45. Potrzeba integracji 3 programów w zakresie komponentów K-1 – K-10 w jedną spójną teoretycznie i metodologicznie całość; rekomenduje się współpracę autorów programów IPI-1, IPI-2, IPI-3 w celu stworzenia łatwego w użytkowaniu i przejrzystego dla użytkownika produktu finalnego; dla osób prowadzących programy wczesnej interwencji socjalnej bardzo ważną kwestią jest opracowanie szczegółowych podręczników dotyczących każdego z programów, zawierających cele, opis programu, propozycję przykładowych warsztatów oraz korzyści z wdrożenia tego rodzaju oddziaływań, dla dyrekcji szkół - opracowanie materiałów w postaci broszur i ulotek w celu zachęcenia do wdrażania tego rodzaju oddziaływań, dla rodziców potencjalnych Odbiorców - przygotowanie odpowiednich materiałów informacyjnych

46. Jako, że młodzież, do której kierowane są programy IPI 1-3 przejawia zachowania ryzykowne i znajduje się na etapie eksperymentowania uzasadnione jest stosowanie wczesnej interwencji socjalnej; jednocześnie należy podkreślić, że Odbiorcy programów eksperymentują z więcej niż jednym zachowaniem

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

ryzykownym - najczęściej są to dwa lub trzy rodzaje zachowań ujmowanych w IPI 1-3 (tj. używanie środków psychoaktywnych, trudności szkolne i/lub przejawianie zachowań sprzecznych z normami prawa karnego) dlatego rekomenduje się kompleksowe oddziaływania w stosunku do młodzieży wymagającej wczesnej interwencji socjalnej łączące programy IPI 1-3, dostosowanie tychże programów do potrzeb Odbiorców, wynikających z indywidualnych i grupowych diagnoz młodzieży poddanej testowaniu (analiza jakościowa wykazała podobną strukturę realizowanych zajęć, w kontekście celów i zadań, co skłania do wniosku, iż programy kierowane do młodzieży powinny łączyć w sobie trzy strategie/metody pracy z młodzieżą - metodę interwencji kryzysowej, coachingu i inkubatorów innowacyjności);

47. Potrzeba dopracowania ostatecznej wersji komponentu K-0 w zakresie: opracowania jednolitego i spójnego nazewnictwa narzędzi diagnostycznych i badawczych; zweryfikowania używanych w narzędziu badawczym sformułowań w kierunku ich uproszczenia i uczynienia ich bardziej zrozumiałymi dla Odbiorców; dopracowania spójnej i jednolitej metodologii testowania zgodnie ze standardami określonymi dla prac badawczych z zakresu psychologii (Stocki i Nęcka, 2009); Użytkownicy programów testujących rekomendowali naniesienie poprawek do kwestionariusza – m. in. jego skrócenie, a także sporządzenie oprogramowania do analizy uzyskanych z kwestionariusza danych;

48. Potrzeba zgłaszana przez Użytkowników wprowadzenia do programu szkoleń dla osób pracujących z młodzieżą zajęć z zakresu diagnozy potencjału Odbiorców, przekładania wyników diagnozy na potrzeby Odbiorców, wyznaczania celów i zadań, monitorowania zmian, kontroli procesu grupowego, kształcenia potencjału Liderów młodzieżowych z społecznościach lokalnych; wartościowym byłoby przeszkolenie również Liderów Młodzieżowych konstruujących na podstawie diagnozy własne programy autorskie zajęć z Odbiorcami w zakresie prowadzenia badań i analizy ich wyników;

49. Zwrócenie uwagi w produkcie finalnym na wskazanie optymalnego czas trwania programów wczesnej interwencji socjalnych – najlepiej by było, gdyby oddziaływania wczesnej interwencji socjalnej przeprowadzane w środowisku naturalnym miały charakter ciągły w okresie rozwojowym 15-19 lat lub cykliczny, aby mogło dojść do utrwalenia pewnych zainicjowanych zmian pozytywnych w myśleniu i zachowaniu młodzieży, stąd też rekomenduje się wydłużenie czasu trwania przedsięwzięcia, przeniesienia oddziaływań z czasu wakacyjnego na rok szkolny, prowadzenie 2-3 godzinnych spotkań w młodzieżą zamiast 6-godzinnych w celu zwiększenia skuteczności oddziaływań, które sprzyjałyby utrwaleniu nabytych pozytywnych zmian; rekomenduje się również zaplanowanie działań promujących programy IPI 1-3 w stosunku do rodziców młodzieży nimi objętej w odpowiednio wcześniejszych terminach;
50. Zwrócenie uwagi w produkcie finalnym na wskazanie właściwych momentów dla przeprowadzenia badań w grupie Odbiorców programów IPI 1-3; rekomenduje się przeprowadzenie III etapu badań w terminie dłuższym niż 1 miesiąc po zakończeniu programu IPI 1-3 np.: odroczonych o 1 rok co umożliwiłyby bardziej wiarygodny pomiar efektów oraz wskazanie, które efekty uległy rzeczywistemu utrwaleniu, a które nie);
51. Potrzeba zaadresowania programów IPI 1-3 nie tylko do młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powodu trudności edukacyjnych, zaburzeń osobowości, niedostosowania społecznego czy zagrożona uzależnieniami, lecz również młodzieży nie przejawiającej zachowań ryzykownych o różnym kapitale, gdyż ogniskowanie programów jedynie do młodzieży problemowej przyczynia się do jej dalszej stygmatyzacji, etykietowania jej jako trudnej a to przyczynia się do dalszego przekazywania i utrwalania negatywnych wzorców zachowania;
52. Potrzeba stworzenia możliwości do wymiany doświadczeń, konsultacji ewentualnych problemów wynikłych w trakcie realizacji IPI 1-3, które stanowiłyby element wsparcia dla członków grupy - w grupach Użytkowników i w grupach Liderów Młodzieżowych;

53. Potrzeba dopracowania optymalnego modelu współpracy pomiędzy Użytkownikiem i Liderem Młodzieżowym realizującym program profilaktyczny; w celu zapewnienia właściwej realizacji programów IPI 1-3 rekomenduje się dopracowanie strategii kształcenia lokalnego kapitału ludzkiego, z naciskiem na realizację projektu kształcenia Liderów lokalnych środowisk młodzieżowych.

9.4. REKOMENDACJE dotyczące działań upowszechniających i mainstreamingu

Analiza przebiegu testowania produktu finalnego oraz analiza opinii użytkowników biorących udział w procesie testowania

Wnioski i rekomendacje dotyczące działań upowszechniających i mainstreamingu w odniesieniu do etapu testowania produktu finalnego oparto o opinie użytkowników, którzy brali udział w testowaniu.

Opinie w zakresie działań upowszechniających i mainstreamingu w odniesieniu do etapu testowania produktu finalnego uzyskano w wyniku badań empirycznych w ramach ewaluacji produktu finalnego oraz w wyniku analizy raportów z badań towarzyszących procesowi testowania.

Jednym z takich badań był zogniskowany wywiad grupowy FGI jako element konsultacji ze środowiskiem społecznym z zakresu możliwości upowszechnienia i wdrożenia IPI w środowisku lokalnym.

Opierając się o dokument raportu⁷ należy wskazać kilka istotnych dla produktu finalnego kwestii poruszonych podczas konsultacji społecznych.

Zogniskowany wywiad grupowy, którego celem były konsultacje społeczne z Użytkownikami, którzy brali czynny udział w fazie testowania projektu „*Innowacyjne programy integralne wczesnej interwencji socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim*” dotyczył możliwości wprowadzenia programów wczesnej interwencji socjalnej do środowisk lokalnych. W spotkaniu udział wzięli Użytkownicy, którzy testowali autorskie programy wczesnej interwencji socjalnej w grupach młodzieży o różnym poziomie zasobów z terenu województwa lubelskiego.

Celem zogniskowanego wywiadu grupowego było uzyskanie informacji niezbędnych do ewaluacji działań związanych z fazą testowania projektu INNOWACYJNE PROGRAMY INTEGRALNE WCZESNEJ INTERWENCJI SOCJALNEJ PRZECIWDZIAŁAJĄCE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU MŁODZIEŻY W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM oraz konsultacje z Użytkownikami biorącymi udział w fazie testowania w zakresie możliwości wdrożenia IPI w środowisku lokalnym.

Pytania i kwestie poruszane w ramach niniejszego FGI:

- W testowaniu wykorzystano trzy innowacyjne programy o charakterze wczesnej interwencji socjalnej, AZIMUTH VITA, QUO VADIS IUVENIS, AUCTORIZO LIBERTAS, oparte na **zasobach** młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i zawodowym. Czy Państwa zdaniem praca na zasobach jest bardziej skuteczna niż dotychczasowe działania oparte w znacznej mierze na deficytach? (Dlaczego?)
- Gdyby Państwo mieli możliwość podjęcia decyzji co do ostatecznego kształtu programu i jego osadzenia w realiach społecznych, to jak powinien wyglądać harmonogram wdrażania takiego programu? Kto powinien koordynować takie przedsięwzięcie?
- Gdyby założyć, że gminy i miasta wpisują do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych realizację trzech Programów Wczesnej Interwencji Socjalnej, czy byłoby to dla Państwa pomocą i ułatwieniem?
- Co sądzą Państwo o świetlicach środowiskowych, jako miejscach wdrażania IPI?

⁷ Por. Raport z warsztatów fokusowych – konsultacji ze środowiskiem społecznym z zakresu możliwości wdrożenia IPI w środowisku lokalnym, red. W. Augustynowicz, Fundacja PAN, Lublin 2012

- Co sądzą Państwo o takiej strukturze oddziaływań: w społeczności lokalnej jest grupa Użytkowników, która ma do dyspozycji psychologa wywodzącego się również z tej społeczności. Z kolei psycholog ma możliwość okresowego konsultowania się z ekspertami zewnętrznymi, którzy pełnią rolę superwizora. Oprócz tego funkcjonować będzie grupa wsparcia, składająca się z Użytkowników, reprezentujących różne środowiska. Dodatkowo funkcjonuje dedykowane narzędzie internetowe do komunikacji pomiędzy Użytkownikami, np. w formie forum.
- Sztuką innowacji w niniejszym projekcie jest oparcie sposobu działania na obecnych zasobach i instytucjach. Czy widzą Państwo możliwość wdrożenia takiego projektu w istniejący system, bez konieczności tworzenia nowych struktur czy nowych etatów?
- Co Państwo sądzą o możliwości ulokowania IPI, jako modelu wczesnej interwencji socjalnej, w strukturach szkolnych, np. poprzez wprowadzenie go w Program Rozwoju Szkoły?
- Czy IPI jako swoista marka, świadcząca o wysokich standardach szkoły i jej działaniach zmierzających ku przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu młodzieży, ma szansę na powodzenie?
- Proszę podać Państwa propozycje zmian, ulepszeń, które po wprowadzeniu ich do programów wczesnej interwencji socjalnej, zwiększyły ich efektywność oraz przyczyniły się do skutecznego wdrożenia w lokalnej społeczności.

Wnioski z FGI dotyczącego opinii w zakresie upowszechniania i mainstreamingu:

- ✓ Wszyscy uczestnicy podkreślali **etap diagnozy, jako innowacyjny element oddziaływań** wczesnej interwencji socjalnej wobec młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Diagnoza tworzy podstawę do konstruowania dalszych oddziaływań i dostosowanie ich do realnych potrzeb młodzieży. Uczestnicy podkreślali, że spotykali się do tej pory z oddziaływaniami wobec młodzieży opartymi na zasobach (harcerstwo, praca metodą Korczaka), nigdy jednak nie były one oparte na diagnozie, która wykorzystywała rzetelne, naukowe narzędzie badawcze. Wypowiedź jednej z Uczestniczek: *„Pierwszy raz w tym powiecie mamy do czynienia z narzędziem diagnozującym, w sposób uporządkowany, systematyczny, naukowy [...] Najpierw czymś obiektywnym mierzymy jak jest, a potem na bazie tego konstruujemy program. [...] Na koniec mierzymy czy to się udało. [...] Do tej pory to stosowano takie podejście, że się coś robi, robi, robi, a potem dopiero sprawdza się czy to działa. [...] Ściema, mówiąc kolokwialnie”.* Inna wypowiedź: *„Mieliśmy do tej pory*

problem z narzędziem, które badałoby rzeczywiste potrzeby młodzieży”. Inna wypowiedź: „Diagnoza jest kluczem sukcesu w tym projekcie”.

- ✓ Adresatami programów wczesnej interwencji socjalnej, zdaniem Użytkowników biorących udział w spotkaniu, **nie może być jedynie młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym** z powodu trudności edukacyjnych, zaburzeń osobowości, niedostosowania społecznego czy zagrożona uzależnieniami. W grupach biorących udział w IPI, powinna się znaleźć młodzież z różnym kapitałem – wysoko, średnio oraz niskozasobowa, pozwoli to na **dystrybucję zasobów** od młodzieży wysoko i średniozasobowej do niskozasobowej przy pomocy mechanizmów modelowania oraz społecznego uczenia się. Kierowanie do udziału w programach wczesnej interwencji socjalnej jedynie młodzieży problemowej, przyczyni się do dalszej jej stygmatyzacji, zmierzać będzie do etykietowania jej jako młodzieży trudnej, gorszej, przyczyni się do tworzenia getta, w którym będą przekazywane i utrwalane negatywne wzorce zachowania, co stanowi zaprzeczenie innowacyjnego postulatu pracy na zasobach.
- ✓ **Praca na zasobach** pozwala na wydobywanie pozytywnych cech u osób, które w środowisku szkolnym postrzegane są jako uczniowie niskozasobowi z tytułu osiągania niskich wyników w nauce. Uczniowie tacy, którzy często posiadają większy kapitał społeczny niż ich rówieśnicy osiągający wysokie wyniki w nauce szkolnej, mogą im przekazywać zasoby o charakterze społecznym. Przyczynia się to do przełamania stereotypu, że dobry uczeń to jedynie ten uczeń, który ma dobre oceny. Wypowiedź jednej z Użytkowniczek: *„Ten, któremu przypisuje się ogromne zasoby, z tytułu tego, że jest to najlepszy uczeń, wcale w takiej grupie nie był taki wspaniały. To jakaś Kaśka, która do tej pory była okropna, okazuje się, że ma w sobie tyle tego potencjału, że to ona narzuca ton, działanie itd. Mimo to, że ona nie jest najlepszą uczennicą, to jednak ona ma to coś”.*
- ✓ Młodzież, która została zdiagnozowana jako ta o niskim potencjale, w wyniku oddziaływań w ramach IPI, **wzmocniła poczucie własnej wartości, poczucie sprawczości**. Wypowiedź Uczestniczki: *„Nagle widzą, że potrafią to robić, że w ogóle wszystko potrafią robić, wierzą w siebie i to działa. [...] Jest to świetny pomysł wydobywania tych zasobów i pokazanie, że coś mogą”.* Wypowiedź innego Uczestnika: *„Projekt jest bardzo fajny i widać skutki. [...] Pani Dyrektor wyrażała się o tym programie w samych superlatywach, że jest świetny, że jest rewelacyjny”.*

- ✓ Okresem najlepszym do wdrożenia IPI jest etap **drugiej lub trzeciej klasy gimnazjum**. **Szkoła** jest dobrym miejscem ze względu na dostępność młodzieży, jednakże same oddziaływania powinny być delegowane na zewnątrz, np. **do organizacji pozarządowych działających na terenie danej społeczności lokalnej** – szkoła winna być podmiotem koordynującym działania, a nie bezpośrednim realizatorem. Miejscem realizacji IPI mogą być również świetlice środowiskowe, pod warunkiem zmiany nazwy na np. **Kluby Młodzieżowe**, gdyż nazwa taka nie jest kojarzona z porażką szkolną i społeczną, a z czymś pozytywnym. Wypowiedź Uczestniczki: *„Klub Odkrywców czy Zdobywców, tylko nie świetlica środowiskowa”*
- ✓ Zdaniem Użytkowników biorących udział w spotkaniu, jednostki reprezentujące w danej społeczności lokalnej **pomoc społeczną** nie są odpowiednimi organami do koordynacji czy realizacji IPI. Wypowiedź jednej z Użytkowniczek: *„Jeśli chodzi o organizację czy instytucję, która poradziłaby sobie z prowadzeniem takich działań, to ja, pomimo, że reprezentuję jednostkę samorządu terytorialnego i organizację pozarządową, kiedyś również szkołę, uważam, że jednak tutaj organizacja pozarządowa. [...] Myślę, że ośrodki miejskie, gminne ośrodki pomocy społecznej absolutnie taki projekt, takie działania położą”*. Wypowiedź innej Użytkowniczki: *„Panie w pomocy społecznej są urzędnikami”*. Inna Uczestniczka: *„Pomoc społeczna wybierze wszystkich niskozasobowych [...] Przykładem jest pozyskanie środków na działania z dotacji antyalkoholowych. No i teraz w przypadku naszego Ośrodka Pomocy Społecznej myślenie jest takie, że wybierzmy tych, którzy są z tej rodziny, bo profilaktyka jest tylko dla tych. Podczas gdy sama PARPA podaje wyraźnie trzy obszary profilaktyki i mówi o tej profilaktyce społecznej, ogólnej”*. Wypowiedź Uczestnika: *„Cały sukces polegał na tym, że Ci uczniowie byli wyjęci z kontekstu szkolnego. [...] Wyszli z kontekstu ławkowego, gdzie najważniejsze są oceny”*. Inna wypowiedź: *„Szkoła jest koordynatorem. [...] Wtedy łatwiej byłoby pozyskać młodzież”*. Wypowiedź Uczestnika spotkania: *„Ja byłbym za tym, żeby to było w gimnazjum w klasie drugiej. [...] Nie robiłbym tego w szkołach [...] żeby robiły to organizacje pozarządowe, bo one pracują z młodzieżą i wiedza jak to zrobić”*.
- ✓ Dobrym rozwiązaniem byłoby, zdaniem Użytkowników, **utworzenie partnerstwa społecznego** różnych instytucji działających na terenie danej społeczności lokalnej, w celu realizacji programów wczesnej interwencji socjalnej. Koordynację przedsięwzięć należałoby zlecić samorządom, jako dysponentom środków finansowych. Wypowiedź Użytkowniczki: *„Mówi się dużo o tych partnerstwach międzysektorowych, między różnymi*

jednostkami, gdyby udało się faktycznie takie partnerstwa potworzyć, no to na przykład my jako organizacja pozarządowa bylibyśmy wdzięczni za to, jak ktoś nam powie na przykład, że w tej rodzinie jest tak i tak, ale pozwoli nam równocześnie dołączyć do tej grupy tych pozytywnych [...] Niestety, niestety musi to być przez samorządy w jakiś sposób koordynowane”.

- ✓ Sposobem na zwiększenie zainteresowania szkół ponadpodstawowych z terenu województwa lubelskiego, programami wczesnej interwencji socjalnej jest **ukazanie wymiernych korzyści płynących z ich wdrażania**. Jednym ze sposobów jest nadawanie szkołom, realizującym IPI, stosownego **certyfikatu „jakości”**. Certyfikat taki byłby swoistym chwytem marketingowym przyciągającym do szkoły uczniów, gdyż świadczyłby o tym, że szkoła oprócz ustawowego programu nauczania, realizuje również inne działania na rzecz młodzieży i jej rodziców. W dużych miastach certyfikat ten zwiększałby atrakcyjność szkoły co wpłynęłoby na ich konkurencyjność na lokalnym rynku edukacyjnym. Jest to duża korzyść w dobie niżu demograficznego. W sytuacji małych miejscowości, w których funkcjonuje tylko jedna szkoła ponadpodstawowa, z uzyskaniem certyfikatu powinny łączyć się inne korzyści, poza wymienionymi powyżej, np. dotacje finansowe. Korzyści płynące z posiadania certyfikatu musiałyby być różne i wynikać ze specyfiki **terenów wiejskich** oraz **dużych miast powiatowych** województwa lubelskiego. Wypowiedź Uczestniczki: *„Trzeba stosować takie standardy, żeby można było je porównać. Żeby identyczne wszędzie były zajęcia, wtedy można mówić o marce”*. Wypowiedź innej Uczestniczki: *„To jest model tylko dla dużych ośrodków miejskich”*. *„Dla naszych gimnazjów nie ma sensu strać się o certyfikat, bo po co? Te dzieci i tak będą chodziły do tego gimnazjum i tak”*. Inna wypowiedź: *„Ci 15+ z terenów wiejskich, idąc myśleniem tego glejtu, tego certyfikatu nie będą go mieć bo szkoła nie jest tym zainteresowana. Będzie to wdrożone tylko w gimnazjach, które mają konkurencję w dużych ośrodkach miejskich, oni tak”*. Wypowiedź innej Uczestniczki: *„W mieście nie będzie problemu. Są takie szkoły, które poleca jak w dym. [...] Są to szkoły, w których uczeń rozwija się społecznie”*. *„Gdyby Ministerstwo Edukacji Narodowej dysponowała takim prestiżowym... i za tym szła by nagroda finansowa dla szkoły czy coś takiego, to szkoły miałyby o co starać się, bo wtedy Ministerstwo na nich dobrze patrzy”*.
- ✓ Przedstawiciele Użytkowników biorący udział w spotkaniu uznali, że **wpisanie realizacji IPI do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych** jest dobrym rozwiązaniem, ponieważ ułatwiłoby pozyskiwanie środków finansowych na tego typu oddziaływania

wobec młodzieży zagrożonej marginalizacją społeczną. Jednakże środki finansowe powinny być przypisane konkretnie do tego typu działań. Wypowiedź jednej z Uczestniczek spotkania: *„Pieniądze powinny być znaczone na ten program, jeden, drugi, trzeci. Bo jak wrzucicie Państwo takie pieniądze do jakiegoś innego sektora to z definicji te pieniądze przesuwają tak jak uważa, że tak trzeba”*.

- ✓ Użytkownicy postulowali **zwiększenie liczby szkoleń** oraz bardziej wyczerpujące materiały dotyczące interpretacji wyników uzyskanych w diagnozie. Dużym udogodnieniem byłby **program komputerowy do obróbki wyników** uzyskanych w badaniu. Wypowiedź jednej z Użytkowniczek: *„Zabrakło szkolenia, spotkania wyjaśniającego, że dany wynik oznacza to, to i to”*. Inna wypowiedź: *„My nie byliśmy przygotowani do tego, to jest drugi aspekt - jakby przygotowanie Użytkowników do pracy ta metodą”*. *„Trzecia uwaga to wyciąganie wniosków z wyników jednostek. My nie jesteśmy specjalistami w tej dziedzinie i teraz mam wynik surowy, mam ten sten i mam opis czy to wynik niski, wysoki czy jakiś inny i teraz muszę umieć przeanalizować, ja osoba bez doświadczenia, umieć przeanalizować, że jeżeli w części tej mam takie odpowiedzi, w części tej takie, a tej takie to ta osoba powinna iść do coachingu. [...] Jeżeli są wyniki to ja nie umiałam je czytać”*. Inna wypowiedź: *„Była instrukcja, ale to było językiem naukowym napisane”*. Wypowiedź innego Użytkownika: *„Zabrakło mi tabelki, do której mógłbym wpisywać te wyniki”*.
- ✓ W celu wdrożenia IPI niezbędne jest **opracowanie szczegółowych podręczników** dotyczących każdego z programów – materiały takie powinny zawierać cel, opis, przykładowe warsztaty oraz korzyści z wdrożenia tego rodzaju oddziaływań. Szczegółowe podręczniki byłyby niezbędne dla osób prowadzących programy wczesnej interwencji socjalnej, natomiast materiały w postaci **broszur** czy **ulotek** są konieczne do zachęcenia dyrekcji szkół do wdrażania tego rodzaju oddziaływań. Istotne jest również przygotowanie materiałów informacyjnych dla rodziców potencjalnych Odbiorców. Wszystkie materiały powinny być opracowane w sposób prosty, przejrzysty oraz atrakcyjny, również wizualnie, dla przyszłych Użytkowników. Wypowiedź jednej z Uczestniczek spotkania: *„Musi być kontakt z rodzicami, bo rodzicom trzeba przekazać czemu to ma służyć, że Wasz dzieci znowu nie są za złe zachowanie, tylko bazujemy na zasobach. Trzeba wytłumaczyć o co chodzi w tym projekcie i powiedzieć dokładnie co będziemy robić, czemu to ma służyć”*. Inna wypowiedź: *„Ktoś kto przystępuje do programu dostaje taką książeczkę i ma ściągawkę, o co chodzi w idei tego programu, jak poprowadzić poszczególne zajęcia, co się może dziać w grupie. [...] Gdyby takie narzędzie było do dyspozycji przy realizacji tego*

programu to byłoby fajnie, OK". Wypowiedź innej Uczestniczki: „Myślę, że takie konkretne informacje przygotowane o tym co się będzie działo, byłyby na pewno wartości. [...] Dyrektorzy nie będą mieli czasu, żeby przyjechać do Lublina na szkolenia na cały dzień. Nikt nie przyjedzie na szkolenie czy na przedstawienie projektu, ale muszą mieć informacje". Inna wypowiedź: „To proszę nam dać informacje jak będzie pracowała grupa, która będzie robiła coaching. Jak będzie pracowała grupa, która będzie robiła szkolenie... te dwie metody. Przykłady tego się świetnie sprawdzają, są dodatkową motywacją itd., itd. Gdyby to zrobić w kolorowych przewodnikach dodatkowo jeszcze więcej miejsca, a nie takim tekstem litym tylko organizacje pozarządowe uważam stanowią świetny przykład, robią świetne foldery, gdzie informacje są przystępne dla młodzieży, zachęcające, ładne w pastelowych kolorach, świetnie się to sprawdza".

- ✓ Do sprawnego oraz efektywnego wdrażania IPI w społecznościach lokalnych, przez osoby nieposiadające wykształcenia psychologicznego bądź pedagogicznego, **niezbędna jest pomoc - na zasadach okresowych superwizji - ekspertów zewnętrznych**. Użytkownicy biorący udział w spotkaniu fokusowym podkreślali dużą wartość spotkań z superwizorami w trakcie realizacji fazy testowania. Mogli oni uzyskać fachową pomoc w interpretacji uzyskanych wyników, opracowywaniu diagnozy, przygotowywaniu programów wczesnej interwencji socjalnej na bazie uzyskanych wyników. Mieli również możliwość bieżącego konsultowania wyników w trakcie realizacji problemów, wątpliwości, niejasności etc. Wypowiedź jednej z Uczestniczek wywiadu fokusowego: „Na pewno przy wsparciu merytorycznym psychologów, specjalistów z dziedziny psychologii". Wypowiedź innej Użytkowniczki: „My działamy w obszarze organizacji pozarządowych. My możemy siebie nazwać co najwyżej pracownikami młodzieżowymi, ale na pewno nie psychologiem. Gdybyśmy miały dostać takie wdrażanie to byśmy potrzebowały wsparcia szkoleniowego i jakiegoś doradztwa". Inna wypowiedź: „Żeby to koordynował merytorycznie psycholog, bo my nie jesteśmy psychologami. Brakuje nam informacji fachowych, jakby z boku, żeby ktoś nam powiedział". Wypowiedź innej Uczestniczki: „Fajnie jest do takiego programu zaprosić psychologa, żeby pewne elementy zajęć poprowadził. Ja nie znam się na psychologach, ale oni mają taką wiedzę, że na bieżąco mogą pewne rzeczy wychwycić i wyjaśnić".
- ✓ Użytkownicy reprezentujący ośrodki gminne postulowali o **dostępność kontaktu z kilkoma psychologami**, a nie jedynie z psychologiem z danej społeczności lokalnej. W

małych społecznościach, kontakt z psychologiem, który bezpośrednio bądź pośrednio zna wszystkich mieszkańców, zmniejsza poczucie bezpieczeństwa oraz anonimowości. Możliwość konsultacji z psychologami spoza społeczności lokalnej ogranicza również ryzyko współpracy z osobą o niskich kompetencjach zawodowych czy interpersonalnych. Wypowiedź Uczestniczki: *„Psycholog lokalny diagnozuje tych lokalnych. [...] To się kompletnie nie sprawdza, gdy sąsiad sąsiadowi musi niebieską kartę wystawić. [...] Niech powstanie baza takich psychologów [...] i ja mogę nawiązać współpracę z kimś kto mieszka po drugiej stronie miasta. [...] Żeby nie było obligatoryjnie, że ja muszę mieć kogoś ze swojego terenu”*. Inna wypowiedź: *„Jeżeli mam do dyspozycji nazwiska pięciu psychologów to ja sobie wybiorę tego z którymi mi się po pierwsze osobiście najlepiej współpracuje, bo musi być między nami nić porozumienia, po drugie jest najbardziej fachowy, a nie dlatego, że jest zatrudniony w naszej gminie, czy w naszym Ośrodku Pomocy Społecznej czy w innym Ośrodku Kultury, czy gdziekolwiek indziej”*.

- ✓ Elementem, zwiększającym efektywność oddziaływań, jest wprowadzenie **grup wsparcia** dla Użytkowników realizujących IPI. Spotkanie takich grup, w skład których wchodziłyby osoby realizujące programy wczesnej interwencji socjalnej, pozwoliłoby na wymianę doświadczeń, konsultowanie ewentualnych problemów wynikłych w trakcie realizacji IPI, a nie wymagających specjalistycznych konsultacji z ekspertem zewnętrznym, dzielenie się dobrymi praktykami. Stanowiłyby również element wsparcia dla członków grupy.

Analiza całości materiału empirycznego z procesu testowania, a zwłaszcza raportu wymienionego powyżej wskazuje, że w konsekwencji prac nad ostateczną wersją produktu finalnego konieczne nie jest wprowadzenie istotnych zmian do strategii upowszechniania wskazanej w strategii wdrażania projektu innowacyjnego testującego.

Plan w zakresie strategii upowszechniania nie powinien się zmienić w stosunku do przedstawionego na etapie strategii.

10. Załączniki

Załącznik 1. Scenariusz IDI z użytkownikami projektu

Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z użytkownikami

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA PRODUKTU FINALNEGO PROJEKTU:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży w województwie lubelskim

Cześć wstępna

Prezentacja moderatora. Wyjaśnienie zasad prowadzenia wywiadu (nagrywanie, anonimowość). Poinformowanie uczestnika (uczestniczki) o celach przeprowadzanego wywiadu.

Witam serdecznie. Nazywam się..... Jestem członkiem zespołu odpowiedzialnego za przeprowadzenie ewaluacji w projekcie IPI.

Celem głównym ewaluacji jest zebranie informacji o uwarunkowaniach działań w projekcie na bieżącym etapie jego realizacji w celu ulepszenia tych działań lub podjęcia decyzji o kluczowych zmianach.

Wywiad będzie nagrywany jednak dyktafon jest jedynie przedłużeniem mojej pamięci. Zapewniam absolutną poufność. Nie ma złych odpowiedzi i wszystkie informacje są bardzo cenne. Pana/Pani odpowiedzi poddane zostaną analizie jakościowej i posłużą do przygotowania raportu ewaluacyjnego.

Cześć zasadnicza

Proszę o przedstawienie się, krótkie scharakteryzowanie obszaru pracy zawodowej oraz przebiegu testowania danej metody na młodzieży - prosić o dokładny opis zajęć (metody, jakie warsztaty, gdzie zajęcia wyjazdowe, co wykazała diagnoza narzędziem dotyczącym zasobów, charakterystyka młodzieży)

I. Adekwatność IPI do realnych potrzeb użytkowników

- Czy w pracy zawodowej użytkowników brakowało nowego podejścia do młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym?
- Czy stosowane metody pracy uzupełniają dotychczasowe luki w pracy z trudną młodzieżą?
- Czy praca z młodzieżą daną metodą spełniła oczekiwania użytkowników?

II. Skuteczność IPI w ocenie użytkowników

- Jakie są korzyści dla użytkowników ze stosowania określonej metody pracy w porównaniu z innymi?
- Jak dalece dana metoda ma szansę sprzyjać rozwiązaniu problemów grupy docelowej młodzieży?
- Co wpływa na to, że dana metoda pomaga w rozwiązywaniu problemów odbiorców?
- ✓ Np. organizacja procesu wsparcia młodzieży – *obecność użytkownika z doświadczeniem oraz liderów młodzieżowych*
- ✓ Np. sposób podejścia do młodzieży
- Czy możliwe jest zwiększenie skuteczności stosowanych metod i pod jakimi warunkami?
- Jakie są korzyści dla młodzieży wynikające z objęcia ich oddziaływaniem Projektu/testowania/szkoleń/warsztatów.

III. Stopień skomplikowania produktu

- Czy szkolenia wyjaśniły użytkownikom na czym polega praca daną metodą?
- Co można by zmienić w przeprowadzonych szkoleniach? (Zakres tematyczny? Czas trwania? itp.)
- Czy praca określoną metodą jest zrozumiała przez użytkowników?
- Czy spotkali się z podobnym metodami już wcześniej?
- Co było podobne, a czym się różniły?
- Co chcieliby zmienić/dodać/wprowadzić – jaki element?
- Która część szkoleń w największym stopniu wyjaśniła użytkownikom na czym polega praca daną metodą? Którą najbardziej zapamiętali i dlaczego? Która ich najbardziej zainteresowała?
- Która część szkoleń w najmniejszym stopniu wyjaśniła użytkownikom na czym polega praca daną metodą?
- Ocena łatwości zastosowania danej metody w pracy z młodzieżą – może być na skali

IV. Ocena możliwości zastosowania produktów?

- Czy użytkownicy chcieliby stosować daną metodę w pracy zawodowej na chwilę obecną?
- Czy użytkownicy chcieliby stosować daną metodę w pracy zawodowej kiedy zostanie ona dopracowana/ w wersji finalnej?
- Czy możliwe jest stosowanie danej metody w otoczeniu prawnym użytkowników? Otoczeniu organizacyjnym (W placówkach w których pracują użytkownicy)?
- Co utrudnia właściwe stosowanie danej metody? Jakie są czynniki zewnętrzne? Jakie są czynniki wewnętrzne?
- Co należałoby zrobić/zmienić, aby zwiększyć prawdopodobieństwo używania danej metody przez użytkowników?

V. Ocena przebiegu testowania

- W jakim stopniu proces testowania – zajęcia z młodzieżą okazał się zgodny z oczekiwaniami użytkowników?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- Na jakie trudności napotkali użytkownicy podczas testowania? W jaki sposób je rozwiązywali? Czy można było te trudności/problemy zidentyfikować wcześniej? Czy mogły zagrozić prawidłowemu przebiegowi testowania/ prawidłowemu działaniu IPI?
- Jak oceniają wsparcie zespołu odpowiedzialnego za testowanie? (dr Chwaszcz, prof. Niewiadomska, osoby przeprowadzające szkolenie). Co było dla użytkowników najbardziej pomocne?
- Jakiego rodzaju wsparcia użytkownicy oczekiwali w większym stopniu?
- Jaki rodzaj wsparcia był najmniej przydatny?
- Jak użytkownicy oceniają komunikację z zespołem odpowiadającym za testowanie?

PYTANIA POMOCNICZE/DODATKOWE:

Jak oceniają innowacyjność zastosowanych metod? W czym się ona przejawia?

Czy pracowali podobnymi metodami/jakie były różnice i podobieństwa?

Jakie warunki sprzyjają efektywnemu stosowaniu poszczególnych metod? (np dobra organizacja, zaangażowanie uczniów, motywacja)

Jak oceniają pomysł współpracy użytkownika z liderem młodzieżowym?

Jak oceniają pracę i rolę liderów młodzieżowych- czy byli potrzebni?

Jak oceniają zaangażowanie uczniów w zajęcia?

Czy zaobserwowali zmiany w postawach/zachowaniu młodzieży, które są wynikiem/efektem zajęć?

Jak zwiększyć skuteczność stosowanych metod?

Jak oceniają czas odbywania się zajęć (w sensie koniec roku szkolnego, wakacje)?

Co jest kluczem dla efektywnej profilaktyki młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym? (cechy dobrego programu profilaktycznego)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Technika projekcyjna TEST NIEDOKOŃCZONYCH ZDAŃ

Poprosić osoby uczestniczące w wywiadzie o dokończenie podanych zdań. Podać niedokończone zdania osobie na karcie odpowiedzi oraz poprosić o uzupełnienie zdań.

TEST NIEDOKOŃCZONYCH ZDAŃ

Poniżej znajduje się 7 niedokończonych zdań. Proszę aby dokończył/a Pan/Pani każde zdanie zgodnie z własnymi przemyśleniami. Główny kontekst każdego zdania to produkt IPI WIS.

Moim zdaniem ta metoda pracy z młodzieżą jest

.....

W porównaniu z innymi metodami ta metoda jest

.....

Młodzież biorąca udział w zajęciach

.....

Słabą stroną tej metody jest

.....

Jak pracowałam/pracowałem tą metodą z młodzieżą to

.....

Wybrałabym/wybrałbym tą metodę do

.....

Mocną stroną tej metody jest.....

.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Karta Oceny Innowacyjności

Wymiar innowacyjności	Skala innowacyjności projektu		
1. Grupa docelowa	a) Grupy dotychczas niewspierane, pomijane, wykluczone	b) Grupy dotychczas wspierane biernie	c) Grupy wspierane aktywnie, ale oferuje im się modyfikację dotychczasowych form wsparcia
2. Problem	a) Nowy problem – brak narzędzi interwencji a projekt daje te narzędzia	b) Znany problem – brak narzędzi interwencji a projekt daje te narzędzia	c) Znany problem – niewystarczające narzędzia, nieskuteczne narzędzia
3. Formy wsparcia	a) Nowatorskie metody działania	b) Znane metody wobec nowych grup	c) Doskonalenie metod wobec tych samych grupy – przerobienie stosowanej metody lub adaptacja metody z „zewnątrz”

Załącznik 2. Scenariusz IDI z liderami młodzieżowymi

Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego (diada) z liderami młodzieżowymi

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA PRODUKTU FINALNEGO PROJEKTU:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży

w województwie lubelskim

Część wstępna

Prezentowanie się moderatora. Wyjaśnienie zasad prowadzenia wywiadu (nagrywanie, anonimowość). Poinformowanie uczestnika (uczestniczki) o celach przeprowadzanego wywiadu.

Witam serdecznie. Nazywam się..... Jestem członkiem zespołu odpowiedzialnego za przeprowadzenie ewaluacji w projekcie IPI.

Celem głównym ewaluacji jest zebranie informacji o uwarunkowaniach działań w projekcie na bieżącym etapie jego realizacji w celu ulepszenia tych działań lub podjęcia decyzji o kluczowych zmianach.

Wywiad będzie nagrywany jednak dyktafon jest jedynie przedłużeniem mojej pamięci. Zapewniam absolutną poufność. Nie ma złych odpowiedzi i wszystkie informacje są bardzo cenne. Pana/Pani odpowiedzi poddane zostaną analizie jakościowej i posłużą do przygotowania raportu ewaluacyjnego.

Część zasadnicza

Proszę o przedstawienie się, krótkie scharakteryzowanie swojej sytuacji zawodowej/edukacyjnej oraz przebiegu testowania danej metody na młodzieży w tym:

- dokładny opis zajęć ;
- charakterystyka młodzieży;
- wskazanie metody, jaką testowali na młodzieży (C, II, MR);
- opis przebiegu tworzenia planu zajęć dla młodzieży.

VI. Stopień skomplikowania metody

- Czy szkolenia wyjaśniły liderom na czym polega praca daną metodą?
- Czy praca określoną metodą jest zrozumiała przez użytkowników?
- Jak ogólnie liderzy oceniają przebieg szkoleń, przygotowanie prowadzących, jakość prezentowanego materiału)?
- Co można by zmienić w przeprowadzonych szkoleniach? (Zakres tematyczny? Czas trwania? itp.)
- Czy spotkali się z podobnymi metodami już wcześniej?
- Co było podobne , a czym się różniły?
- Co chcieliby zmienić/dodać/wprowadzić – jaki element? (do szkoleń)

- Która część szkoleń w największym stopniu wyjaśniła liderom na czym polega praca daną metodą? Którą najbardziej zapamiętali i dlaczego? Która ich najbardziej zainteresowała?
- Która część szkoleń w najmniejszym stopniu wyjaśniła liderom na czym polega praca daną metodą?
- Ocena łatwości zastosowania danej metody w pracy z młodzieżą – może być na skali

VII. Ocena metody i współpracy z użytkownikami

- Jak oceniają pomysł współpracy użytkownika z liderem młodzieżowym? Czy pomysł się sprawdził? Co za tym przemawia?
- Jak oceniają pomoc otrzymaną od użytkowników?
- Jak oceniają zaangażowanie użytkowników w zajęcia i projekt?
- Jak oceniają zaangażowanie uczniów w zajęcia?
- Czy zaobserwowali zmiany w postawach/zachowaniu młodzieży, które są wynikiem/efektem zajęć?
- Jak zwiększyć skuteczność stosowanych metod?
- Jak oceniają czas odbywania się zajęć (w sensie koniec roku szkolnego, wakacje)?
- Co jest kluczem dla efektywnej profilaktyki młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym? (cechy dobrego programu profilaktycznego)?
- Jak liderzy oceniają innowacyjność zastosowanych metod? W czym się ona przejawia?
- Czy liderzy znają podobne metody?
- Czy liderzy pracowali podobnymi metodami/jakie były różnice i podobieństwa?
- Jak warunki sprzyjają efektywnemu stosowaniu poszczególnych metod? (np dobra organizacja, zaangażowanie uczniów, motywacja)
- Jakimi były oczekiwania liderów związane z prowadzeniem zajęć (udziałem w projekcie)?
- Czy praca z młodzieżą daną metodą spełniła oczekiwania liderów?

VIII. Skuteczność IPI w ocenie użytkowników

- Jak dalece dana metoda ma szansę sprzyjać rozwiązaniu problemów grupy docelowej młodzieży?
- Co wpływa na to, że dana metoda pomaga w rozwiązywaniu problemów odbiorców?
- (pytanie na przyszłość) Jakimi są korzyści dla liderów młodzieżowych ze stosowania określonej metody pracy w porównaniu z innymi? Czy liderzy potrafią wskazać korzyści, czy nie?
- Czy możliwe jest zwiększenie skuteczności stosowanych metod i pod jakimi warunkami?
- Jakimi są korzyści dla młodzieży wynikające z objęcia ich oddziaływaniem Projektu/testowania/szkoleń?

IX. Ocena możliwości zastosowania metod w pracy zawodowej

- Czy liderzy chcieliby stosować daną metodę w pracy zawodowej (jeśli już pracują, a jak studiują to w przyszłości)?

- Co utrudnia właściwe stosowanie danej metody? Jakie są czynniki zewnętrzne? Jakie są czynniki wewnętrzne?
- Co należałoby zrobić/zmienić, aby zwiększyć prawdopodobieństwo używania/chęci używania danej metody przez osoby pracujące z młodzieżą?

X. Ocena przebiegu testowania

- W jakim stopniu proces testowania – zajęcia z młodzieżą okazał się zgodny z oczekiwaniami liderów?
- Na jakie trudności napotkali liderzy podczas testowania? W jaki sposób je rozwiązywali? Czy można było te trudności/problemy zidentyfikować wcześniej? Czy mogły zagrozić prawidłowemu przebiegowi testowania/ prawidłowemu działaniu IPI?
- Jak oceniają wsparcie zespołu odpowiedzialnego za testowanie? Co było dla liderów najbardziej pomocne?
- Jak oceniają wsparcie oferowane przez liderów dorosłych?
- Jakiego rodzaju wsparcia liderzy oczekiwali w większym stopniu?
- Jaki rodzaj wsparcia był najmniej przydatny?
- Jak liderzy oceniają komunikację z zespołem odpowiadającym za testowanie?

Technika projekcyjna TEST NIEDOKOŃCZONYCH ZDAŃ

Poprosić osoby uczestniczące w wywiadzie o dokończenie podanych zdań. Podać niedokończone zdania każdej osobie na karcie odpowiedzi oraz poprosić o zapisanie ich odpowiedzi- każda osoba zapisuje na swojej karcie. Następnie omówić zapisane odpowiedzi w następujący sposób:

- Osoba A czyta swoją kontynuację zdania pierwszego, po czym swoją odpowiedź na to samo zdanie czyta osoba B
- Osoba A czyta swoją kontynuację zdania drugiego, po czym swoją odpowiedź na to samo zdanie czyta osoba B

Reszta analogicznie. Jeśli pojawią się skrajnie różniące się odpowiedzi zasadne jest ich przedyskutowanie, jeśli liderzy nawiążą ze sobą dyskusję sugeruje się jej podtrzymanie jeśli ma znaczenia dla badania.

Technika projekcyjna BUBBLE TEST – „CHMURKI”

Schematyczny rysunek przedstawia dwie osoby. Jedna z nich jest uczestnikiem zajęć w ramach projektu IPI a druga jest osobą spoza projektu. Zadanie polega na wpisaniu w chmurkę tego co **uczestnik projektu**:

- Mówi
- Myśli

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

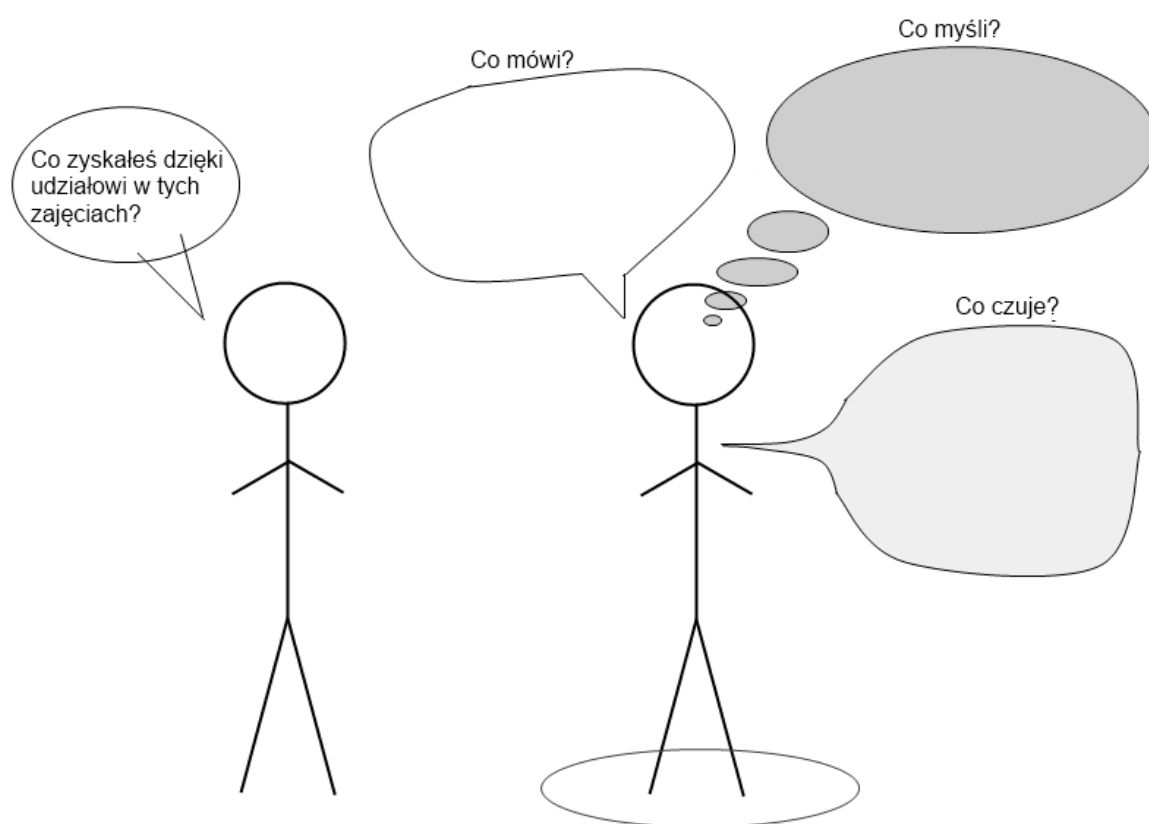
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- Czuje

W stosunku do słów wypowiedzianych przez drugą osobę – „Co zyskałeś dzięki udziałowi w tym projekcie?”

Zaleca się, by każda z osób wypełniła chmurkę samodzielnie. Następnie pierwsza osoba przedstawia swoje odpowiedzi na każdy z trzech wymiarów, potem to samo wykonuje osoba druga. Ważne by zadanie nie sprowadziło się tylko do odczytywania odpowiedzi. Należy sprowokować dyskusję, dopytywać o uzasadnienia, odpowiedzi na kartkach mają być jedynie wskazówką dla badanych, odpowiadając powinni oni rozwijać swoje zdanie.

TEST NIEDOKOŃCZONYCH ZDAŃ

Poniżej znajduje się 7 niedokończonych zdań. Proszę aby dokończył/a Pan/Pani każde zdanie zgodnie z własnymi przemyśleniami. Główny kontekst każdego zdania to produkt IPI WIS.

Moim zdaniem ta metoda pracy z młodzieżą jest

.....

W porównaniu z innymi metodami ta metoda jest

.....

Młodzież biorąca udział w zajęciach

.....

Słabą stroną tej metody jest

.....

Jak pracowałam/pracowałem tą metodą z młodzieżą to

.....

Wybrałabym/wybrałbym tą metodę do

.....

Mocną stroną tej metody jest.....

.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwko wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Załącznik 3. Scenariusz Mini FGI z odbiorcami projektu

Scenariusz Zogniskowanego Wywiadu Grupowego z odbiorcami projektu

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA PRODUKTU FINALNEGO PROJEKTU:

Innowacyjne Programy Integralne Wczesnej Interwencji Socjalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu młodzieży

w województwie lubelskim

Część wstępna - zweryfikować jaką metodą pracowała młodzież

Pytanie wprowadzające:

Jakie jest wasze pierwsze skojarzenie związane z zajęciami, w których uczestniczyliście?

Jak ogólnie wspominać zajęcia w ramach projektu IPI?

Jak one przebiegały? Co się działo?

Skąd dowiedzieliście się o możliwości udziału w projekcie/ w zajęciach?

Co było dla Was motywacją do uczestnictwa w tych zajęciach?

Jakie oczekiwania mieliście odnośnie zajęć, w których uczestniczyliście?

Czy przebieg i efekty zajęć były zgodne z Waszymi oczekiwaniami?

Część zasadnicza:

Czy braliście udział podobny zajęciach? Prowadzonych w podobny sposób? O podobnej tematyce? Gdzie? W ramach czego? Co było podobne a co różne w porównaniu z zajęciami w projekcie IPI?

Jak oceniacie zaangażowanie prowadzących w zajęcia?

Co było dla Was największą trudnością w trakcie zajęć?

Który element zajęć uważacie za najbardziej, a który za najmniej udany? Dlaczego?

Jakie zmiany powinno wystąpić w sposobie prowadzenia zajęć aby lepiej dopasować je do waszych potrzeb?(czas, miejsce, formę, otoczenie, uczestników)

Co waszym zdaniem jest kluczem aby zajęcia prowadzone z młodzieżą przynosiły jak największe efekty?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Każda osoba uczestnicząca w wywiadzie zapisuje na kartce największą „korzyść” jaką uzyskała dzięki udziałowi w zajęciach oraz największą „porażkę” tych zajęć. Następnie trwa dyskusja o tym co każdy uczestnik zapisał.

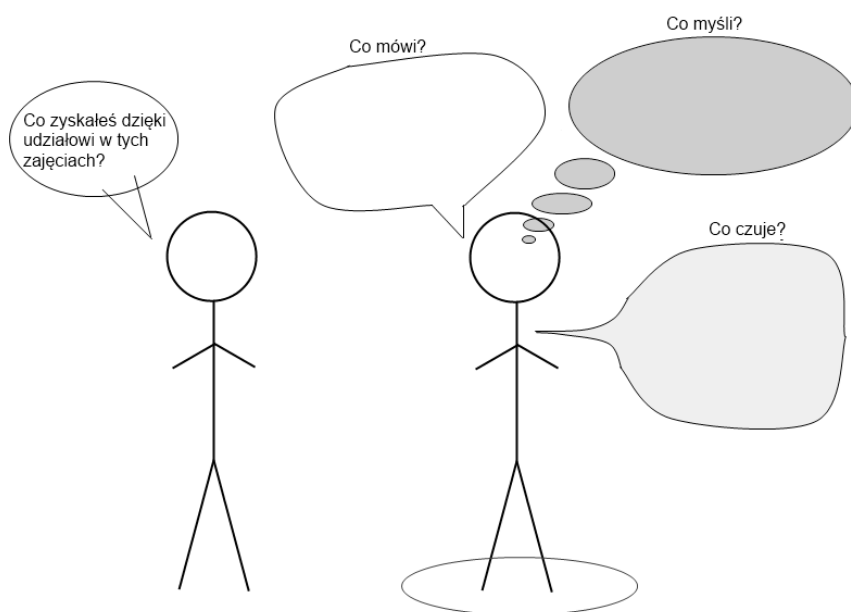
Technika projekcyjna BUBBLE TEST – „CHMURKI”

Schematyczny rysunek przedstawia dwie osoby. Jedna z nich uczestniczyła w zajęciach w ramach projektu a druga jest osobą spoza projektu. Zadanie polega na wpisaniu w chmurkę tego co **uczestnik projektu**:

- Mówi
- Myśli
- Czuje

W stosunku do słów wypowiedzianych przez drugą osobę – „Co zyskałeś dzięki udziałowi w tym projekcie?”

Zaleca się, by każda z osób wypełniła chmurkę samodzielnie. Następnie pierwsza osoba przedstawia swoje odpowiedzi na każdy z trzech wymiarów, potem to samo wykonuje osoba druga. Ważne by zadanie nie sprowadziło się tylko do odczytywania odpowiedzi. Należy sprowokować dyskusję, dopytywać o uzasadnienia, odpowiedzi na kartkach mają być jedynie wskazówką dla badanych, odpowiadając powinni oni rozwijać swoje zdanie.

TEST NIEDOKOŃCZONYCH ZDAŃ

Poniżej znajduje się 7 niedokończonych zdań. Proszę abyście dokończyli każde zdanie zgodnie z własnymi przemyśleniami.

Na zajęciach czułam/czułem się

.....

Podczas zajęć

.....

Słabą stroną zajęć było

.....

Efektem zajęć jest

.....

Obawiałam/Obawiałem się, że

.....

Mocną stroną zajęć było

.....

To co mnie zaskoczyło na zajęciach to

.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Innowacyjne Programy Integralne
Wczesnej Interwencji Socjalnej
przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
młodzieży w województwie lubelskim

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

